

DR OTAKAR KLÍMA

DR STANISLAV SEGERT

MLUVNICE HEBREJŠTINY A ARAMEJŠTINY

NAKLADATELSTVÍ
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
PRAHA 1956

Č E S K O S L O V E N S K Á A K A D È M I E V È D

Vědecký redaktor Dr Otto Muneles

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Sekce jazyka a literatury

Jazykovědné příručky a učebnice

MLUVNICE
HEBREJŠTINY
A ARAMEJŠTINY

PŘEDMLUVA

Podíl obou autorů na sepsání této knihy je tento:

Dr Otakar Klíma napsal hebrejskou mluvnici (str. 23—182) a vzorce k ní (str. 183—236), a sestavil bibliografii týkající se hebrejštiny (str. 18—20).

Dr Stanislav Segert napsal aramejskou mluvnici (str. 237—302), úvod (str. 7—17) a bibliografické údaje k aramejštině (str. 20—21); přispěl též některými podněty k mluvnici hebrejské, zvláště v oddílech o hláskosloví a o slabých slovesech.

V zpracování obou mluvnic se jeví určitý rozdíl, který je dán též účelem: Hebrejská mluvnice je zpracována tak, aby ji mohli s prospěchem užívat i naprostí začátečníci, ba i samoukové. Proto jsou některé formulace stylisovány s ohledem na tyto použivatele, z důvodů pedagogických. Výsledky historického srovnávacího jazykozpytu jsou uváděny jen tam, kde se jeví vhodné k objasnění jazykových jevů, nikoli samoúčelně. Aramejská mluvnice je určena použivatelům, kteří si již získali spolehlivou znalost hebrejštiny; protože znalost aramejštiny — na rozdíl od živé hebrejštiny — je potřebná jen k studiu starých textů, bylo v aramejské partii věnováno poměrně více místa historické a srovnávací gramatice. Příslušné rozdíly v účelu a zaměření jsou tedy patrný i v způsobu podání.

Dr Otakar Klíma

Dr Stanislav Segert

1. Semitské jazyky

Hebrejština i aramejština patří k jazykům semitským. Souborné toto označení pochází teprve z r. 1781, kdy ho užil Schloëzer podle rodokmenu Semova v Genesi 10,22. Semitské jazyky patří k flektujícím a mají určité společné rysy: artikulační základna je hluboko a vzadu (četné hlásky laryngální a emfatické), význam slova je spjat s kořenem tvořeným souhláskami, jež jsou zpravidla tři, zatím co samohlásky obměňují tento základní význam. Pokusy o nalezení souvislosti jazyků semitských s indoevropskými vesměs selhaly, je však jisté, že semitské jazyky jsou příbuzné se starou egyptštinou a s jazyky hamitskými.

Semitské jazyky se vyvíjely způsobem dosti podobným, národy a kmeny jimi mluvící žily za podobných podmínek a většinou se vzájemně stýkaly. Proto jsou si semitské jazyky navzájem daleko podobnější než třeba indoevropské, rozdíly mezi nimi nejsou o mnoho větší než mezi jazyky slovanskými. Na druhé straně však tento stav nedovoluje, aby se srovnávací jazykozpyt semitský rozvinul tak jako indoevropský.

Běžně se dělí semitské jazyky ve tři skupiny:

1. východní, k níž náleží jen stará *akkadština*, jazyk Babylonů a Assyřanů; jeho písemné památky jsou zachovány z XXV. až I. stol. př. Kr. Již brzy se její vývoj dal jiným směrem než vývoj ostatních semitských jazyků.

2. západní po př. severozápadní, o níž dále. Dělí se na skupinu *kenaanskou* a *aramejskou*.

3. jižní po př. jihozápadní. K ní náleží jednak *severní arabština*, jejíž literatura rozkvétá od VI. století po Kr., avšak zachovala mnoho původních rysů semitských. Její studium je důležité i pro

hebraisty, neboť bez něho se nevnikne do jazykového typu semitského. Arabština, kterou se dnes mluví v Palestině a v Syrii, odpovídá svým hláskoslovím v mnohém staré hebrejštině a aramejštině. *Jižní arabština* je doložena nápisy od začátku I. tisíciletí př. Kr.; dnes se z ní udržely jen některé dialekty na jihu Arabie. Jí velice příbuzná *ethiopština* má hojnou literaturu v nářečí *ge'ez* z doby od III. do XVI. stol. po Kr., avšak dnešní nářečí habešská (amharština a j.) se dosti odchylila od ostatních jazyků semitských.

Toto běžné rozdělení nevystihuje plně vzájemné vztahy semitských jazyků, avšak zatím je od velké většiny badatelů uznáváno.

2. Skupina kenaanská

Akkadský název *Kinaḥnu* značí zemi purpuru, je tedy souhlasný s řeckým názvem Foinikie. Staří Izraelité nazývali tak zemi, kterou obsadili, i svou řeč (*s̄pāt K̄na'an*, Izai. 19, 18). Odvozeného jména *K̄na'ānī* užívali k označení Foiničanů (Izai. 23, 11).

Podle běžného dělení se do této skupiny zahrnuje kromě hebrejštiny stará kenaanština, doložená glossami v listinách amarnských (asi 1375 př. Kr.) a transkripcemi egyptskými a akkadskými, a *fioničtina*, jazyk přímořských měst Gebálu (Byblu), Sidonu, Týru a j.; je doložena jen nápisy, většinou krátkými. Ve své vlasti žila do I. stol. př. Kr., v koloniích severoafrických (Karthago a j.) se udržela její mladší odnož – *punština* – až do počátku středověku, na Kanárských ostrovech až do konce středověku. Do této skupiny řadí většina badatelů též *ugaritštinu*, které přisuzují jiní samostatné místo v skupině jazyků semitských. Při vykopávkách města Ugaritu na severním pobřeží syrském (nyní Rás Šamrá) se počínaje r. 1929 nalezlo množství tabulek psaných zvláštním abecedním klíнопisem, asi z XV.—XIV. stol. př. Kr., jež jsou pro hebrejštinu důležité jazykově i obsahově, neboť v nich zachované mythy poskytují cenný přínos k poznání starokenaanské literární mluvy, slohu i náboženství a kultu. Ojedinělé nápisové doklady z Ja'udi, Chamatu a Moábska (stéla Méša'ova) svědčí o existenci dalších dialektů.

3. Hebrejština

Tento název není doložen Starým zákonem, kde se nazývá tato řeč kenaanskou (Izai. 19, 18), nebo i judskou (II. Král. 18, 26 a 28. Neh. 13, 24). První doklad je z prologu k řeckému překladu knihy Sirachovy (asi 130 př. Kr., ἑβραϊστὶ), hebrejsky je doložen v Mišně (Jadajim IV, 5 עֲבָרִים). Název Hebrejců byl ve Starém zákoně uváděn jen zřídka.

Hebrejština si zachovala v skladbě starosemitskou volnost a tím i svou názorností se hodí dobře k vyjádření živého líčení a hlučokých citů. Její tvary ztratily některé koncovky, ale ne na úkor srozumitelnosti. Konsonantismus byl poněkud zjednodušen, vokály jsou sice působením přízvuku dosti redukovány, avšak některé patrně druhotně zase zdloženy. Starozákonní text je sice celý nivelirován podle jerusalemského dialektu, přece však i v něm jsou dosud zřetelné stopy dialektu severoizraelského, zvláště v knize Ozeášově, v t. zv. elohistickém prameni Pentateuchu a v některých vyprávěních o prorocích, na př. o Elizeovi v II. Král. Výslovné, i když ne zcela jasné svědectví o rozdílnosti nářečí efraimského podává kniha Soudců 12, 6: Efraimští nevyslovovali š ve slově *šibbōlət*. Ze staré hebrejštiny jsou kromě 24 knih biblických zachovány četné pečeti a drobné nápisy obsahující jména, výkazy a značky, i několik památek, podávajících souvislejší text: t. zv. kalendář či lépe řečeno seznam zemědělských prací z Gezeru asi z X. stol., ostraka ze Samaří z IX. stol., nápis v tunelu vedoucím vodu do rybníka *Šilōah* v Jerusaleme asi z r. 700 a 18 dopisů z Lakiše asi z r. 589. Tyto nápisné památky doby předexilní jsou velice krátké, avšak cenné, neboť ukazují původní způsob psaní. Řečí, která se mnoho neliší od biblické hebrejštiny, jsou psány též rozsáhlé zlomky hebrejského originálu knihy Sirachovy a t. zv. Damašský spis sádokovský, nalezené r. 1896 v genize synagogy v Staré Káhiře. Cennější než tyto rukopisy z X.—XII. stol po Kr. jsou svitky, nalezené r. 1947 a d. v jeskyních kumránských u Mrtvého moře nedaleko Jericha, neboť obsahují texty kladené většinou odborníků do II.—I. stol. př. Kr. Kromě biblických textů obsahují výklad knihy Abakukovy, t. zv. Řád Jednoty, t. zv. Knihu války Synů světla

se Syny tmy, různé žalmy, zlomek knihy Jubilejí i zlomky neznámých knih.

Hebrejština přestala býti řečí, již se běžně používalo, již brzy po návratu z babylonského zajetí; již od V. stol. př. Kr. byla vytlačována aramejštinou. Avšak jako řeč bohoslužebná a vůbec náboženská se hebrejština držela stále. Mišna, která byla kodifikována v II. stol. po Kr., je však již psána řečí dosti odlišnou od staré biblické. Působila na ni aramejštnina, kterou se v Palestině mluvilo v denním životě, ba obsahuje i oddílky aramejské. Této hebrejštině, kterou jsou též psány části palestinského talmudu a midrášů, se říká nedosti přesně „nová hebrejština“, lepší je židovský název *ləšôn ha'kāmîm*, t. j. jazyk mudrců. Ve středověku byly psány hebrejské básně jazykem, který se se zdarem přimykal k biblickému (na př. Jehuda ha-Lévi), avšak rabínská pojednání jsou většinou v jazyce promíšeném aramaismy a nedosti pečlivém. Ve výslovnosti se uplatňovaly různé dialekty: sefardský (ve Španělsku), aškenázský (ve střední a vých. Evropě).

Od poloviny XVIII. stol. začali Židé pěstovat hebrejský jazyk se stále větším úsilím a zdarem, takže se počátkem XX. stol. mohlo státi obcovací řečí kolonistů v Palestině a pak i úřední řečí státu Izraele. Tento jazyk se sice chce přimknout úzce k jazyku biblickému, avšak zvláště výslovnost a skladba jsou zcela pod vlivem jazyků evropských. Příliv Židů z arabských zemí nepůsobil dostatečně k uplatnění semitských rysů. Velkým úsilím ne nepodobným snahám Jungmannovým, Preslovým, Štúrovým a jiných našich buditelů byla vypracována moderní terminologie pro různé obory; literatura původní i překladová, krásná i odborná, svědčí o použitelnosti tohoto oživeného jazyka. Ten, kdo zná biblickou hebrejštinu, může bez obtíží čísti i moderní hebrejské texty, ovšem jejich slovní zásoba je mnohem rozsáhlejší.

4. Hebrejská bible po stránce jazykové

Složitý a různorodý soubor starozákonních knih pochází z různých dob. Ve starších oddílech se jeví vliv obecné kenaanské poetické mluvy, v mladších z doby po exilu jsou stále četnější aramais-

my. Jednotlivé kratší partie možno přibližně datovati mezi XIII. a II. stol., při čemž některé látky jsou ještě starší. Časové a nářeční rozdílnosti byly nivelirovány jednak dosti jednotnou úpravou konsonantního textu, jednak, a to důkladněji, pečlivým systémem vokalisačním. Židovská tradice klade úpravu konsonantního textu do II. stol. po Kr., tento typ je však doložen dříve. Vokalisačních systémů bylo více: pět supralineárních, se značkami pro samohlásky a přízvuky nad písmeny, a to dva babylonské a tři palestinské, všecky je však zatlačil systém sublineární, se značkami pod písmeny, který prý vynalezl karaita Moše Moche kolem r. 800 po Kr. Nazývá se tiberiadský, neboť v Tiberiadě u jezera Genezaretského opatřili masoreti, strážci tradice, hebrejský biblický text značkami pro samohlásky a přízvuky pro přednes. Tento text se nazývá masoretský. Nejstarší datovaný masoretský rukopis proroků je z r. 895, nejstarší dostupný úplný text hebrejského Starého zákona z r. 1008 je ve státní knihovně v Leningradu. Pochází přímo od Aharona, jehož otec Moše ben Ašer byl hlavou jedné školy masoretské. Tento pečlivý rukopis byl vydán prací profesorů Kittela, Kahleho a j. r. 1937 a je v nových vydáních přetiskován. Je to jediné spolehlivé vydání hebrejské bible, neboť ostatní jsou závislá na vydání, jež pořídil pro nakladatele Bomberga v Benátkách r. 1525 Jakob ben Chajim podle novějších rukopisů, které obsahují i čtení druhé školy masoretské, již vedl ben Neftali. Práce tiberiadských masoretů byla provedena neobyčejně pečlivě; jednak se snažili zachytit starou tradici výslovnosti, jednak rekonstruovat předpokládanou výslovnost správnou. Avšak přesto je zřejmé, že nemohli u mrtvého jazyka, který byl tradován rozdílnými směry a školami, stanoviti původní skutečnou výslovnost. Jistě zde působil ohled na běžnou výslovnost aramejskou. Avšak základem pro poznání a zpracování hebrejské mluvnice zůstává tato úctyhodná práce, i když jsme si vědomi jejích mezí. I tato mluvnice používá výhradně punktace tiberiadské.

Avšak ani způsob výslovnosti tiberiadských znaků není jednotný, neboť Židi jej přizpůsobovali řečem, kterými mluvili. Nejbližší výslovnosti masoretské je výslovnost sefardská (u španělských židů); ta je základem t. zv. výslovnosti vědecké, jíž se používá

i v této mluvnici. V Československu a okolních zemích užívají židé výslovnosti aškenázké, jež je u dlouhých samohlásek dosti odlišná. Starší způsoby výslovnosti jsou zachyceny ve svrchu zmíněných supralineárních punktačních soustavách, v dosud živé tradici samaritánské a v transkripcích řeckých septuagintních a originovských a latinských Hieronymových. Velkou pomocí jsou i nálezy starších nepunktovaných textů biblických, jejichž plné využití pro hebrejskou mluvnici si vyžadá ještě mnoho práce: papyrus Nashův, obsahující desatero (Exod. 20, 1—17) a *Š̄ma*^c (Slyš, Izraeli..., Deut. 6, 4 n.), objevený r. 1907, a zvláště rozsáhlé nálezy v jeskyních kumránských od r. 1947, mezi nimiž je úplný text knihy Izaiášovy, jiný neúplný, proroctví Abakukovo (s výkladem), zlomky knihy Danielovy a různých knih Pentateuchu a předních proroků. Tyto rukopisy pocházejí asi z II.—I. stol. př. Kr., jak soudí většina badatelů, a vykazují značné rozdíly pravopisné ve srovnání s masoretským textem. Na stejném místě nalezené zlomky Levitiku asi ze IV. stol. se zcela shodují s podáním masoretským. Je nutno mít na paměti, že masoreti opatřili biblický text vokály a akcenty tak, aby se dal zpěvavým způsobem recitovati při synagogální bohoslužbě, proto asi je v něm tolik dlouhých vokálů. Je proto též účelné vyslechnouti si k poznání způsobu přednesu synagogální bohoslužbu. Zvláště začátečníkům se doporučuje číst si hebrejštinu nahlas.

5. Jazyky aramejské

Skupina aramejská náleží spolu s kenaanskou k severozápadní větvi semitských jazyků. Podobně jako v hebrejštině i v aramejštině nastala vlivem přízvuku redukce vokálů; protože přízvuk byl asi silnější, pokročila dále. Konsonantismus je zjednodušen asi ve stejné míře, ale jiným způsobem než v hebrejštině. Koncovky byly více otřeny, takže pak skladba stále více hromadí výrazové prostředky, což dodává řeči rozvláčnosti.

Stará aramejština nebyla — pokud nám dovoluje soudit písmo vyznačující jen souhlásky — znatelně rozlišena v nárečí. Néjstarší její doklady jsou nápisy a pečeti z IX. stol. př. Kr. ze Sam'álu,

hlavního města říše Ja'udí v severní Syrii, kde se lidová aramejština pomalu uplatňuje proti spisovné kenaanštině, podobně v nápisech chamatských. (Tyto nápisy jsou považovány i za doklady samostatných jazyků.) Zcela jistě aramejské jsou nápisy z Nérabu u Da-mašku asi ze VII. stol. př. Kr. a množství nápisů, tabulek, ostrak a listin ze Syrie, Assyrie, Egypta a Malé Asie z pozdějších století.

Tyto nálezy svědčí o značném rozšíření aramejštiny, jejíž jednoduché tvarosloví a abeceda o 22 souhláskách ji umožnily rozšířit se na úkor akkadštiny s jejím složitým klínopisem i hebrejštiny a foiničtiny, jež byly složitější gramaticky. Aramejština, třebaže se Aramejci necitili jako jednotný národ a nikdy nevytvořili jednotnou říši, ovládla území od Persie po Egypt jako obchodní a obcovací řeč ještě před vznikem perské veleříše. O tom svědčí i r. 1942 nalezený dopis krále Ádóna z Aškalonu(?) egyptskému faraonovi z doby kol r. 600 př. Kr. Perští králové jí pak použili jako řeči úřední pro toto území i pro Egypt.

Touto říšskou aramejštinou jsou psány m. j. listiny židovských žoldnéřů v perských službách, kteří v V. stol. př. Kr. byli posádkou v pevnosti Elefantině (Jébu) na jižní hranici Egypta. Jsou důležité i pro poznání náboženství izraelského. Zároveň s nimi byly nalezeny počátkem tohoto století i zlomky oblíbeného vyprávění o moudrému Achíkarovi a překlad oslavného nápisu perských králů. K těmto papyrům se řadí další menší nálezy z Egypta, 13 dopisů perského místodržícího Aršáma a j. do Egypta, jakož i dosud nevydané papiry z Hermúpole.

Sem náleží i jazyk oficiálních listin knihy Ezrovy ze VI. a V. stol. př. Kr.; i jazyk aramejských partií knihy Danielovy lze přiřadit od této skupiny. (Viz dále str. 15.) Poněkud mladší jsou aramejské zlomky Testamentu Lévího a dosud neuveřejněný aramejský esejský svitek.

Mladší aramejské dialekty jsou již jasně rozlišeny v západní a východní. Většinou jsou důležité pro textovou kritiku a exegesi biblickou.

K západní skupině patří židovské dialekty, jimž se mluvilo v Palestině, judský a galilejský. Jsou dochovány v targumech, t. j. převodech Starého Zákona, a je jich užito hojně i v palestinském

(jerusalemském) talmudu a midráších. Sem náleží i aramejská slova v Novém Zákoně. Samaritáni měli též aramejský targum k svému pentateuchu, odlišný od židovského.

Galilejský dialekt křesťanský je zachován ponejvíce v překladu evangelií.

Zvláště nápisy jsou doloženy: dialekt nabatejský z území východně od Mrtvého moře a palmyrský z oasy zvané aramejsky Tadmor mezi Syrií a Mezopotamií.

I východní skupina zahrnuje více dialektů.

Dialektem babylonských Židů je psána největší část rozsáhlého babylonského talmudu, části midrášů, pojednání gaonů i liturgická poesie. Podobného nářečí užívali i pisatelé magických textů na miskách.

Jemu podobný dialekt je dialekt sekty Mandejců, kteří dodnes žijí v okolí Basry v dolním Iráku a zachovali si starobylou náboženskou literaturu. Její studium má značný význam pro poznání náboženských směrů židovských a gnostických.

Je známo, že i polytheisté v městě Charánu a manichejci užívali aramejštini ve svých spisech, žádné se nám však nedochovaly.

Nejbohatším aramejským dialektem je syrština.

Velmi hojná je literatura křesťanských Syřanů, kteří použili za spisovný jazyk nářečí města Edessy (syrsky Úrhój, nyní Urfa v Turecku) již předtím literárně zkultivovaného. Tato literatura obsahuje několikeré překlady biblické, velmi důležité pro kritiku textu Starého i Nového Zákona, překlady apokryfů a pseudopografů, spisy exegetické, liturgické zpěvy a spisy, básně, historii a mn. j. Syrská výslovnost je fixována dvojí odlišnou tradicí, západní jakobitskou a východní nestoriánskou.

Aramejština byla počínaje VII. stol. po Kr. ze svého rozsáhlého území vytlačována arabštinou.

Obě větve aramejské se udržely do nynějška: dialekt novoaramejský ve třech vesnicích na Antilibanonu, novosyrština ve třech dialekttech v okolí Mosulu, na přilehlém území syrském a na sever odtud v Kurdistánu, druhotně též v Armenii.

6. Aramejština biblická

Biblický text sám ji označuje jako „*arāmīt*“ (Ezdr. 4, 7; Dan. 2, 4). Mylný název „chaldejština“, jenž se velmi dlouho držel, byl utvořen podle Dan. 2, 4, kde ji užívají „Chaldejci“ (*Kaśdā'ē*), t. j. kouzelníci, jejichž označení původně skutečně znamenalo národ.

Biblická aramejština je blízká t. zv. říšské aramejštině. Protože je biblický text aramejský poměrně nerozsáhlý, není mluvnice biblické aramejštiny v mnoha bodech úplná. Ve Starém Zákoně jsou psány aramejsky: dvě slova v Gen. 31, 47; věta v Jer. 10,11 (obojí glossy nejistého původu); listiny a děj s nimi souvisící v knize Ezrově 4,8—6,18 a 7, 12—26; vyprávění o Danielovi (kap. 2—6) a vidění o královstvích (kap. 7) v knize Danielově 2,4b — 7,28. Listiny v knize Ezrově, jejichž pravost byla nepřímo dosvědčena nálezy aramejských papyrusů, jsou zachovány v původním aramejském jazyce a pocházejí ze VI. a V. stol. př. Kr.; dějový rámec kolem nich je asi o málo pozdější. Proč je aramejština v knize Danielově, je navozeno přechodem v 2,4b, avšak další otázky po důvodech a rozsahu nejsou vyřešeny. Kapitoly 7 — 12 jsou patrně z doby těsně před povstáním makabejským, před r. 168, kapitoly 1 — 6 jsou asi poněkud starší.

Masoretská tradice přizpůsobuje aramejštinu těchto oddílů v něčem k hebrejštině (srovn. str. 10), četné úpravy masoretů svědčí o nejednotné a rozkolísané tradici, což je pochopitelné, neboť aramejština na rozdíl od hebrejštiny byla v době masoretů ještě řečí živou.

7. Vědecké zpracování hebrejštiny (a aramejštiny)

Zmínky jazykozpytné jsou sice již v talmudu a v nejstarší knize kabbalistické, avšak soustavně se začali Židé věnovat zkoumání svého jazyka až podle vzorů arabských: gáón Saadjá (882—942), Jehuda Hajjúdž a Jona zv. ibn Džannáh. Tuto tradici rozvíjeli Abraham ibn Ezra (z. 1167) a rodina Kimchi v Provenci: otec Josef, synové Moše a zvláště David (kolem r. 1200). Tito gramatikové užívali srovnávání s aramejštinou a arabštinou. Masoreti se zabývali více fixací textu než jazykovědou.

V XVI. stol. působil židovský gramatik Elias Levita, ale v této době se ujímají práce již více křesťané, kteří se do té doby spokojovali nanevýš pasivní znalostí hebrejštiny, ale ještě více úplnou její neznalosti.

Jako prvý významnější křesťanský hebraista se uvádí koncem XV. stol. dominikán Petr Niger, první gramatika „De rudimentis hebraicis“ (1506) byla sepsána Johannem Reuchlinem (z. 1522). On i jeho následovníci, z nichž vyniká Johannes Buxtorf st. (z. 1629), se zcela drželi židovských gramatických tradic.

Samostatněji začali užívat výsledků srovnávacího studia semitských jazyků A. Schultens a N. W. Schröder, kteří působili v XVIII. stol. v Holandsku. Od začátku XIX. stol. zůstává vedení u gramatiků německých: W. Gesenius (1786—1842) sepsal stále pak obnovovanou gramatiku a slovník na základě empirickém, zatím co G. H. A. Ewald (z. 1875) hledal jazykové zákony, podobně i J. Ols hausen (z. 1882) odvozoval hebrejské tvary z předpokládaných starších. B. Stade (z. 1905) spojil úspěšně obě tyto metody. Mluvnice F. Böttchera a E. Königa vynikají množstvím materiálu, u Königa je zpracován kritičtěji. Geseniovu gramatiku udržovali na výši její další vydavatelé E. Rödiger a E. Kautzsch (z. 1910). Uvedení badatelé byli většinou theologové, kteří též pracovali exegeticky a pod.

Všem jazykozpytným požadavkům odpovídající mluvnice začali vydávat jednak G. Bergsträsser, jednak společně H. Bauer (z. 1937) a Švéd P. Leander (z. 1935). Bergsträsser do své tragické smrti r. 1933 stačil zpracovat úvod, hláskosloví a sloveso po stránce tvaroslovné i skladebné, kde šťastně spojil metodu deskriptivní a historickou. Bauer a Leander vydali jen hláskosloví a tvarosloví.

Těžké otázce hebrejských časů se věnovali oxfordští profesori S. R. Driver a G. R. Driver. Nové metody v zkoumání kenaanských dialektů uplatňuje Z. S. Harris.

Zpracování aramejštiny se netěšilo dlouho zdaleka takové pozornosti. Na vědeckou výši je pozvedl teprve Th. Nöldeke (1836 až 1930). Dobré gramatiky biblické aramejštiny sepsali E. Kautzsch a K. Marti. Vyhovující úplnou historickou gramatiku biblické aramejštiny vypracovali jmenovaní již H. Bauer a P. Leander, obsa-

huje i skladbu. P. Leander vydal i mluvnici egyptské aramejštiny elefantinských a j. papyrus, takže nyní je aramejština co do vědeckého zpracování v lepším postavení než hebrejština.

Nové nálezy starých hebrejských a aramejských textů si vyžádají důkladných rozborů a oddálí na dlouho žádanou synthesu.

Základní mluvnické poznatky, které podává tato mluvnice, tím však budou změněny jen nepatrně.

LITERATURA

1. Hebrejština v rámci srovnávacího jazykozpytu semitského

C. Brockelmann, Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen, Berlin, I. 1908, II. 1913. Týž, Kurzgefasste vergl. Grammatik der semit. Sprachen, ve sb. Porta ling. orient. XXI., 1908. Týž, Die semit. Sprachwissenschaft, Samm. Göschen, 2. vyd. 1916.

2. Hebrejská mluvnice:

H. Bauer-P. Leander, Historische Grammatik der hebr. Sprache des Alten Testamentes, I. Halle 1922. Hebr. Schulgrammatik, Halle, 2. vyd. 1933.

W. Gesenius, Hebr. Grammatik, 28. vyd. (E. Kautzsch) Lipsko 1909, 29. vyd. (G. Bergsträsser), Lipsko I. 1918, II. 1929.

G. Beer, Hebr. Grammatik, 2 díly, Samm. Göschen, 1915—16. II. vyd. přepracoval R. Meyer, 1952—1955. Hebr. Übungsbuch, t. 1916.

F. E. König, Historisch-kritisches Lehrgebäude der hebr. Sprache, Lipsko I. 1881, II. 1895, III. 1897. Hebr. Grammatik für den Unterricht, Lipsko 1908.

B. Stade, Lehrbuch der hebr. Grammatik, I. Lipsko 1879.

A. Ungnad, Hebr. Grammatik, 2. vyd. Tubinky (Tübingen), 1926.

C. H. Vossen-F. Kaulen-J. Schuhmacher, Kurze Anleitung zum Erlernen der hebr. Sprache, 20.—21. vyd. Freiburg i. B. 1914 a dal. vyd.

H. L. Strack, Hebr. Grammatik, 14. vyd. (A. Jepsen), 1930.

J. Prill, Einführung in die hebr. Sprache, Bonn 1932.

C. Steurnagel, Hebr. Grammatik, 11. vyd. Lipsko 1948.

V. Zapletal, Grammatica linguae hebraicae, 3. vyd. Paderborn 1921.

P. Joüon, Grammaire de l'hébreu biblique, 2. vyd. Řím 1947..

W. Hollenberg- K. Budde-W. Baumgartner, Hebräisches Schulbuch, 18. vyd. 1949.

B. Templer, Gramm. der hebr. Sprache für den Selbstunterricht, Vídeň-Lipsko s. a.

Mayer Lambert, Traité de Grammaire hébraïque, Paříž 1938.

K. Holzhey, Kurzgefasste hebr. Grammatik, Paderborn 1913. Übungsbuch zum Hebräischen, 1914.

- Ch. F. Jean, Grammaire hébraïque élémentaire, 2. vyd. Paříž 1945.
 Jaroslav Sedláček, Lešon hassefarim, základové hebrejského jazyka
 biblického, Praha 1893.
 Aladár Hornyánszky, Hebrejská mluvnica a čítanka, I. Bratislava 1923.
 — Praktickou mluvnici a učebnicí moder. hebr. je Moses Rath, Sefat
 ammenu, Lehrbuch der hebr. Sprache für Schul- und Selbstunterricht,
 6. vyd. Vídeň 1920.

3. Slovníky:

- W. Gesenius-F. Buhl, Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch
 über das Alte Testament, 18. vyd. Lipsko 1933.
 D. Cassel, Hebräisch-deutsches Wörterbuch, 12. vyd. 1934.
 J. Fürst-V. Ryssel, Hebräisches und chaldäisches Handwörterbuch über
 das Alte Testament, 3. vyd. 1876.
 E. F. Leopold, Lexicon hebraicum et chaldaicum in libros Veteris Testa-
 menti, Lipsko 1932.
 C. Siegfried-B. Stade, Hebräisches Wörterbuch zum Alten Testament,
 Lipsko 1893.
 F. E. König, Hebräisches und aramäisches Wörterbuch zum Alten Testa-
 ment, 3. vyd. Lipsko 1922.
 F. Brown-S. R. Driver-Ch. A. Briggs, A Hebrew and English Lexicon
 of the Old Testament, Oxford 1906.
 S. J. Fuenn, Hebräisch-chaldäisches Wörterbuch über Bibel, Mischnah und
 Midraschim, Varšava 1912—13.
 Karl Feyerabend, Taschenwörterbuch der hebr. und deutschen Sprache,
 Berlin u Langenscheidta 1912 a častěji.
 Eliezer Ben Jehuda, Thesaurus totius hebraitatis, Jerusalem-Berlin
 1912 nn.
 H. Weinheimer, Hebräisches Wörterbuch in sachlicher Ordnung, Tübin-
 gen 1918.
 Fr. Zorell, Lexicon Hebraicum et Aramaicum Veteris Testamenti, Řím od
 1947.
 L. Köhler (-W. Baumgartner), Lexicon in Veteris Testimenti libros,
 Leiden 1948—1953.
 F. Baumgärtel, Einzelwörterbücher zum Alten Testament, Giessen od
 1924.
 E. Meier, Hebräisches Wurzelwörterbuch, 1845.
 L. H. Strack, Hebr. Vocabularium, 11. vyd. 1914.
 R. Kraetzschar, Hebr. Vocabular, 1902.

K modernímu jazyku hledí

- S. Grünberg-A. M. Silbermann, „Menorah“-Wörterbuch, Berlin 1920.
 S. M. Laser-H. Torczyner, Deutsch-hebr. Wörterbuch, Berlin 1927.

4. Kritické vydání hebrejské bible:

Biblia hebraica...ed. R. Kittel s mnoha spolupracovníky, 3. vyd. uspořádali A. Alt a O. Eissfeldt 1937, Stuttgart.

5. Konkordance:

Salomon Mandelkern, Veteris Testamenti concordantiae hebraicae atque chaldaicae, 2. opr. vyd. Lipsko 1937.

6. Chrestomathie:

H. Lindemann, Florilegium hebraicum, Freiburg i. B. 1912.

J. Pollak a G. Weiner, Biblická čítanka (se stručnou mluv. a slovníkem), I. Praha 1917.

7. Bibliografie prací gramatických, lexikálních atd.:

M. Steinschneider, Bibliographisches Handbuch über die Literatur der hebräischen Sprache, Lipsko 1859, dodatky 1896. Hojná literatura uvedena v mluvnici Steuernagelově 11. vyd. str. 125—132. Nepřehledné množství článků, studií a referátů v odborných časopisech orientálnských a biblistických (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Orientalistische Literaturzeitung, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, Zeitschrift für Assyriologie, American Journal of Semitic Languages, Revue des Études Juives, Biblische Zeitschrift, Archiv orientální, Vetus Testamentum, Journal of Biblical Literature atd.)

Literatura k studiu aramejštiny:

1. Srovnávací jazykozpyt semitský:

viz u hebrejštiny.

2. Mluvnice:

H. Bauer, P. Leander, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Halle 1927. Základní spolehlivé dílo. Autoři sami z něho pořídili přehledný výtah: Kurzgefaßte biblisch-aramäische Grammatik. Halle 1929. Jsou připojeny texty a glossář.

E. Kautzsch, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Lipsko 1884. Dobré, avšak již zastaralé.

- K. Marti, Kurzgefaßte Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Berlin, 3. vyd 1925.
- H. L. Strack, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. 4. vyd. Lipsko 1905.
5. vyd. 1911. Obě stručnější, s texty a s glossářem.
- P. Leander, Laut- und Formenlehre des Ägyptisch-Aramäischen. Göteborg 1929.
- W. B. Stevenson, Grammar of Palestinian Jewish Aramaic. Oxford 1924.
Dotýká se též staré aramejštiny.
- Ch.-F. Jean v dodatku své hebrejské gramatiky. Viz str. 18.

3. Slovníky:

Biblické partie aramejské jsou zpracovány v hebrejských slovnících Geseniově, Königově, Leopoldově a j. Pro slovník Köhlerův (Leiden 1953) připravil aramejský oddíl W. Baumgartner, překonává šíří i hloubkou všechna dosavadní zpracování.

4. Konkordance:

Aramejské partie biblické jsou zachyceny v Mandelkernově konkordanci.

5. Texty:

Jediný spolehlivý text v tiberiadské punktaci je v „Biblia Hebraica“ ed. R. Kittel (a P. Kahle). 3. vyd. Stuttgart 1937 a další nezměněná. Supralineárně vokalizované texty jsou v Strackově gramatice. Elefantinské papyry vydal souborně A. Cowley, Aramaic Papyri of the Fifth Century B. C. Oxford 1923.

Část první

M L U V N I C E

H E B R E J Š T I N Y

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda

1. Hebrejské texty biblické se píší a tisknou písmem aramejského původu, zvaným písmo čtvercové, které se ve své nejstarší podobě vyskytuje od 2. stol. př. Kr. Píše se z prava na levo, nerozlišují se písmena velká a malá. Psaní písmen začíná od levého horního vrcholu.

2. Písmo čtvercové má těchto 22 znaků:

Pořadí	Tvar	Jméno	Přepis	Číselná hodnota
1.	א	אָלֵפֶת ālæp̄	·	1
2.	ב	בִּתְה bēt	b, <u>b</u>	2
3.	ג	גִּמְעָל gīmäl	g, <u>ḡ</u>	3
4.	ד	דָּלָת dālæt	d, <u>d̄</u>	4
5.	ה	הֵי hē'	h	5
6.	ו	וֹ wāw	w, <u>w̄</u>	6
7.	ז	זַיִן zajin	z	7
8.	ח	חִתְה hēt	h̄	8
9.	ט	טִית tēt	t̄	9

Pořadí	Tvar	Jméno	přepis	číselná hodnota
10.	י	יֹד jōd	j (i)	10
11.	כ	קָפֶ kaþ	k, þ	20
12.	ל	לְמַד lāmæd	l	30
13.	מ	מִם mēm	m	40
14.	נ	נוּן nūn	n	50
15.	ס	סָמֵךְ sāmæk	s	60
16.	ע	עִין 'ajin	'	70
17.	פ	פֵּא pē'	p, þ	80
18.	צ	צָדֵה sādē	š	90
19.	ק	קּוֹפֶּה qōþ	q (k)	100
20.	ר	רֵישׁ rēš	r	200
21.	ש	שִׁין śin	š, þ	300
22.	ת	תְּהִוָּ tāw	t, þ	400

§ 2. Písmena koncová

Patero písmen má na konci slova jinou podobu než na počátku nebo uprostřed. Jsou to: *k* כ (č. 11), *m* מ (č. 13), *n* נ (č. 14), *p* פ (č. 17), *š* צ (č. 18.) Tyto koncové tvary slují litterae finales;

Příklady: מֶלֶךְ *mlk* (*mælæk*) 'král'; מֵם *'m* ('ēm) 'matka'; זָקֵן *zāqēn* (*zāqēn*) 'stařec'; כַּפֵּן *kp* (*kař*) 'dlaň'; עֵץ *'s* ('ēš) 'strom'. Všechna pismena (i koncová) přicházejí v bibli v jednom verši v knize Sofoniášově 3, 8.

§ 3. Písmena roztažitelná

V hebrejštině se písmena při psaní nespojuji a slova se nedělí.

Prostor, jenž by v řádku vznikl dělením slova, vyplňuje se tím, že se některá písmena již uprostřed řádku roztáhnou. Jsou to:

א	נ	(č. 1)
ה	ל	(č. 5)
ל	ג	(č. 12)
ת	ת	(č. 22)
ם	ם	(č. 13, jen koncové, § 2.)

Tato písmena se nazývají litterae dilatabiles.

§ 4. Rozdělení souhlásek

Všechna písmena abecedy vyjadřují jen souhlásky. Podle toho, kterou částí mluvidel jsou artikulovány a jaká je jejich fonetická platnost, dělíme je na ústní (orální) a hrtanové (laryngální). Ústní se dělí v předopatrové (palatální): בִּין, zado-patrové (velární): נְתַתְּרָה, zubní (dentální): צְבָבָה, jazyčné (linguální): לְרָה, sykavé (sibilantní): שְׁשָׁצְׁצָה, retné (labiální): פְּמוֹבָה. Hrtanové (laryngální) jsou עֲחָה אֲ. Dále dělíme souhlásky v závěrové (okklusivy) čili ražené (explosivy): אֲבְפְּדְתְּקְנְבָה, třívé (spiranty, frikativy): עֲחָה בְּפְּזְשְׁשְׁצְׁדְתְּגָבָה, nosovky (nasaly): מְנֻן, plynné (likvidy) לְרָה a polosamohlásky (semivokály) יְ. Přehled souhláskové soustavy je tento:

	Ústní (orální)						
	předo-patrové	zado-patrové	zubní	jazyčné	sykavé	retné	Laryngály
emfatické		<i>q (k)</i>	<i>t</i>				
neznělé	<i>k</i>		<i>t</i>			<i>p</i>	,
znělé	<i>g</i>		<i>d</i>			<i>b</i>	
emfatické					<i>s</i>		
neznělé	<i>k</i>		<i>t</i>		<i>s š š</i>	<i>þ</i>	<i>h h̄</i>
znělé	<i>g</i>		<i>d</i>		<i>z</i>	<i>b</i>	<i>ɛ</i>
nosovky			<i>n</i>			<i>m</i>	
plynné				<i>r l</i>			
polosamohlásky	<i>j (i)</i>					<i>w (u)</i>	

§ 5. Výslovnost souhlásek

- ☒ je naše hratanová souhláska zvaná ráz, která je v západní češtině na počátku slov, počínajících v písmě samohláskou (srv. čes. *fokně* a pod.) V češtině není pro ni písmene v abecedě. Přepisu jeme řeckým znakem [°] (spiritus lenis). Srov. § 7, 1; 11, 4, pozn. II.; 9, 2.
- ☒ je české *b*. Srv. § 6.
- ☒ se vyslovuje jako české *g*. Srv. § 6.
- ☒ má platnost českého *d*. Srv. § 6.
- ☒ je naše *h*. Na konci slova po samohlásce je němě (§ 7, 1; 9, 2). O t. zv. *h mappicatu* srv. § 14, 1.
- ☒ má platnost anglického *w*. Srv. § 7, 1; 14.

- ¶ je české z.
- ¶ je silná hrtanová souhláska. Vyslovuje se tak, že se vzduchový proud nechá volně procházet hrtanem, při čemž se nejhlubší část hrtanu svírá. Správně vyslovíme slovo růh tehdy, když před h zazní zřetelně a.
- ¶ t je emfatické, s větším napětím hrtanu vyslovované t, při jehož artikulaci se opírá hřbet jazyka o zubní lůžka (Brockelmann, Die sem. Sprachw. str. 53, Beer I. str. 27.)
- ¶ je české j. Srv. § 7, 1; 14.
- ¶ je předopatrové k s velmi lehkou aspirací. § 6.
- ¶, m, n, ř jako v češtině l, m, n, s.
- ¶ je znělý hrtanový spirant, vyslovovaný stejně jako h, ale zněle. Přepisujeme řec. znamením ´ (spiritus asper.) K výslovnosti srv. Bauera-Leandera str. 167 a tam uvedené studie, jmenovitě R. Růžičky ve Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes r. 28 (1914), str. 21 nn.
- ¶ je české p s velmi lehkou aspirací. § 6.
- ¶ je emfatická sykavka. Vyslovuje se se stejným stažením hrtanu jako t. K výslovnosti srv. Brockelmann str. 54. Dnešní Židé vyslovují ponejvíce c (něm. z). Přepis s.
- ¶ je zadopatrové k, v přepise q (k). Vyslovuje se co nejhloběji vzadu.
- ¶ je r. O jeho výslovnosti a druzích Brockelmann, Die semit. Sprachwiss. str. 54, Gesenius-Kautzsch str. 34 a 36, Bauer-Leander str. 163.
- ¶ š, vyslovit jasně se špičkou jazyka nahore, aby se odlišilo od následujícího.
- ¶ š, jež se vyslovuje mezi s a š. Toto š splynulo později ve výslovnosti se ř (č. 15) a vyslovovalo se jako s.
- ¶ t, je rovno čes. t, ale s velmi lehkou aspirací. § 6.

. Pozn. Při pravopisu je nutno dbát, aby se nezaměňovala některá písmena: נ a ע; ט a ת; ו a ב; ק a ח; כ a ש; ס a מ resp. צ.

§. 6. Souhlásky explosivní a spiranty

Šest písmen, a to תְּפִכְדָּנְבָּ, má dvojí výslovnost: buď jsou vyslovována jako souhlásky ražené (závěrové): *b*, *g*, *d*, *k*, *p*, *t*, nebo jím odpovídající třívé (vanuté, spiranty) a pak se vyslovují: ב jako naše *v* (na př. jméno města *Tel Abib* se vysloví jako *Tel Aviv*), ג jako české znělé *ch* ve spojení abych byl, ת jako *th* v anglickém *that* (znělé „měkké“ *th*), כ jako *ch*, פ jako naše *f*, ה jako *th* v anglickém *thin* (neznělé „tvrdé“ *th*). Pokud se mají vysloviti jako hlásky ražené, klade se do nich bod, zvaný židovskými gramatiky *dāğēš qal*, slabé, *dāğēš lene*. Přepisujeme je takto: ב *b*, בּ *b̄*, ג *g*, גּ *ḡ*, ד *d*, דּ *d̄*, כ *k*, כּ *k̄*, פ *p*, פּ *p̄*, ה *t*, הּ *t̄*. Obsažena jsou tato písmena v pamětném hesle *bəḡadkəp̄at*. Kdy se vyslovují jako souhlásky ražené a kdy jako spiranty, o tom § 13.

§ 7. Označování samohlásek (vokálů)

1. Hebrejská abeceda neobsahuje znaků pro samohlásky; vznikl však časem zvyk, označovat dlouhé samohlásky za určitých okolností pomocí některých souhlásek. Byly to předně obě polosamohlásky ו a י, které sloužily k vyznačení souhláskové součásti dvojhásek *ay*, *uu*, *ai*, *ii*. Když se dvojhásky změnily v samohlásky jednoduché *ō*, *ū*, *ē*, *ī*, zůstaly ו a י v písmě na svém místě a označovaly tak tyto dlouhé samohlásky. Na př. původní מַוְתָּ *mwt* (*mayt*) se změnilo stažením v *mōt* a י, které bylo setrvačnosti psáno dále, značilo v tomto slově *ō*; podobně י ve slově בִּיתָ *bjt* (*bait*) po stažení v *bēt* značilo *ē*. Staré דָוֵדְ *huwrad* se změnilo v *hūrad*, a proto י značilo později zde *ū*; חִיטָבְ *tijlab* (*tīlab*) se stáhlo v *tīlab* a י ozna-

čovalo i. Od takovýchto případů se přeneslo potom užívání a i tam, kde byly dlouhé samohlásky, které se však v konsonantním textu pomoci a nepsaly, na př. v 1. os. sg. perfekta **קָטַלְתִּי** *qâṭaltî* nebo v 3. os. plur. perfekta **קָטְלֻוּ** *qâṭ̄lū*. Souhláska ה vyznačovala na konci slova ð, ē, æ, ö. Tento zvyk vyšel patrně odtud, že ה bylo souhláskovou součástí přivěšovaného přivlast. zájměna *hu, *ha 'jeho', 'její'. Původní koncové a s příponou *hu* po vypadnutí *h* dalo *au*, z toho vzniklo ö, ale *h* se psalo dále: **סֻתָּה** *sūtahu* 'jeho roucho' se změnilo v **סֻתּוֹ**; koncové a s příponou *ha* dalo ð, ale v příponě se udrželo původ. *h* i ve výslovnosti: **מַלְכָה** *malkaha*, 'jeji král', se změnilo v **מַלְכָּה** *malkâh*. Později se označovalo pomocí ה i koncové æ (otevřené): **רַבָּח** 'lučištník', i ē (zavřené): **גַּלְּה** 'odhal!' (čisti je *rōbæ*, *ḡlē*). Uprostřed a na konci slova stojí někdy נ k označení ð, ē, ö, na př. ve slově **אֲמָם** *qâm*, které se piše jinak a správněji **אַמָּם**, nebo na konci psaní נ— (místo původnějšího ה—) ð v mladších textech. Tento zvyk vznikl od případů, kde נ původně bylo souhláskou a vyslovovalo se, ale později se nepronášelo, na př. **רֹאשׁ** *rōš* 'hlava' a pod. V těchto případech se hlásky אֲדֹיו Nevyslovují, jsou němé. Proto sluje též slabými a poněvadž slouží k označování samohlásek, služebnými (services). Poněvadž jsou pak jakoby oporami a nosičkami samohlásek a napomáhají alespoň poněkud čtení, říká se jim v hebrejských mluvnicích **אֶמְוֹת הַקְרִיאָה** *'immōt haqq̄ri'ā*, matres lectionis („matky čtení“).

Příklady: *w* jako û uprostřed slova: **קָום** *qûm* 'stati', *j'hûdâ*, v.l. jm. muž., **יְרוּשָׁלָם** *y'rûšâlajim* 'Jerusalem'; na konci: **קָטְלֻוּ** *qâṭ̄lû* 'zabili'; *w* jako ö uprostřed a na konci: **קָוְלוּ** *qôlô* 'jeho hlas'; *j* jako i uprostřed: **רֵיב** *rîb* 'hádati se'; na konci: **כְּלִי** *k̄lî* 'nádoba'; *j* jako ē uprostřed: **תֵּמֶן** *têmân* 'jih'; na konci: **מַלְכִּי** *malkē* 'králové' (st. constr.); *j* jako æ uprostřed: **יְדִיךְ** *yâdækâ* 'tvoje ruce'; *h* jako průvodce ð: **מַלְכָה** *malkâh*, 'královna'; u æ: **זָהָזֶה** *zâzâh* 'tento'.

u ē: שָׂדֶה *s̄adē*, 'pole' (st. constr.); u ō: כֹּה *kō*, 'tak', פֹּה *pō* 'zde', 'sem' (פַּה *pā* 'ústa' se píše stejně!); ḥlæp u ā: רָאִמּוֹת *rāmōl* 'výšiny', jm. města, קְטוּרָה *tār*, 'komora', בָּא *bā* 'vešel'; uprostřed u ō: תָּמָר *tōmar* 'řekneš'; na konci: אֲלֹא *lō* 'ne'; u ē uprostřed: לֵמָר *lēmōr* 'řka'; na konci: גְּאַגְּה *gē* 'pyšný', מְצָא *mōsē* 'nalézájící'; u ā: גְּמָם *gōmā*, 'papyrus', 'třtina'; u ī: רְאִשּׁוֹן *rīšōn*, 'první'.

2. Jak vidno, nebylo původně žádného označování krátkých samohlásek. Proto v době po sepsání talmudu vytvořili židovští theoretikové několik soustav značek,* jimiž měla být tradiční výslovnost samohlásek ustálena a pro budoucnost uchována. Přitom bylo ponecháno označování dlouhých samohlásek „slabými“ souhláskami, neboť ty patřily k souhláskovému textu. Soustavy samohláskové se skládají z teček, čárek a pod., t. zv. punktů, které se vyslovují po souhlásce, nad níž nebo pod níž jsou. Jedinou výjimku činí paṭah furtivum (§ 10).

3. Systém punktace, jehož se dnes výlučně užívá v tištěných biblích, sluje tiberiadský, poněvadž byl složen kolem r. 800 nejspíše v galilejském městě Tiberiadě. Užívá značek samohláskových pod písmeny (sub-, infralineárni) s výjimkou bodu pro ō, jenž se píše vlevo nahoře, a bodu pro ū, jenž se píše doprostřed י.

Značky tiberiadské jsou tyto:

1. <u>ā</u>	ā qāmæs	7. <u>ā</u>	<u>ā</u> <u>ā</u> <u>ā</u> { s̄ōgōl
	ā qāmæs ḥāṭūp		
2. <u>ē</u>	ē sērē	8. <u>ū</u>	u, ū qibbūš
3. <u>i</u> , <u>i</u>	{ i, i, hiræq	9. <u>ā</u>	ā šōwā
4. <u>ō</u>	ō ḥōlæm	10. <u>ā</u>	ā ḥāṭēp paṭah
5. <u>ū</u>	ū šūræq	11. <u>ā</u>	ā ḥāṭēp s̄ōgōl
6. <u>a</u>	a, a (§ 16) paṭah	12. <u>ā</u>	ā ḥāṭēp qāmæs

*) Vedle soustavy tiberiadské, níže vyložené, jsou ještě známy dvě soustavy babylonské a tři palestinské.

§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek

1. **ā** se nazývá u židovských gramatiků קָמַץ „stažení (úst).“ Dlouhé qāməš se vyslovuje jako á zabarvené do ó. Krátké qāməš å (o) sluje קָמַץ חֲטֹז „zrychlené stažení (úst)“ a vyslovuje se jako krátké o mírně zabarvené do a. Qāməš označuje dvě samohlásky různého původu (å z *ă, å z *u). Běžná výslovnost å je å; å se vyslovuje jako o.

A. Qāməš se čte jako å:

1. v otevřené přízvučné slabice (§ 18, 2, 3): **לְ** *l^əkå* ‘tobě’;
2. v otevřené nepřízvučné slabice: **דְבָר** *dåbår* ‘slovo’, ‘věc’; **הָרָעַ** *hå-rå* ‘to zlo’; o přízvuku srv. §16, 1.
3. v zavřené přízvučné slabice: **מְ** *låm-må*, ‘proč?’.

B. Qāməš se čte jako å (otevřené o):

1. v zavřené slabice nepřízvučné a) uprostřed slova (po š^owā quiescens): **אֶכְלָה** *’åk-lå*, ‘pokrm’, **חִנְנֵנִי** *hånnēnî* ‘smiluj se nade mnou’ (žalm 4, 2 a j., v ž. 9, 14 je psáno **חִנְנָנִי** *hånnanî*) b) na konci slova: **וַיִּמְתַּ** *waj-jå-måł*, ‘a zemřel’.
2. výjimečně se čte jako å (o), je-li v otevřené slabice a) před jiným qāməš håtūp nebo b) před håtēp qāməš: **פְּעַלְ** *på-’ål-kå* ‘tvé dílo’ (muž.), **פְּעֻלָּוּ** *på-o-lô* ‘jeho dílo’; c) ve dvou slovech: **לְדָשִׁים** *qå-dåšim* ‘svatosti’ a **שְׁרָשִׁים** *šå-råšim* ‘kořeny’ (sg. k tomu **שְׁרָשָׁ**, **לְדָשָׁ**).

Pozn. I. å vzniká z původního *u*, je často před maqqēp (§ 14, 3): **וַיִּגְשַׂ**, *qåd-šî* ‘moje svatost’ (od **קָדֵשׁ** *qåd*); **וַיִּגְשַׁ** *waj-jå-nås* ‘a prchl’, od **יָנָס** *jånûs*, imperf. ‘prchne’, od **נוֹס** *nôs* **כָּלִידָרָם** *kål-idåm*, ‘každý člověk’.

Pozn. II. Určitý člen ve tvaru **הָ** *hå-* (§ 35) se čte před håtēp jako **hå-**: **הָנִיְjjּוֹת** *hå-n^ojjôł* ‘lodi’ (plur.).

Pozn. III. å bývá chráněno zpravidla ve své výslovnosti značkou mætæg (§ 14, 5). V koncovém **ה** se píše å doprostřed: **הָקָדָ**.

Příklady: *אַהֲרֹן* *hāk-mān* 'moudrost'; *יְקָרֵת* *jāq-lān* vl. jm. muž. Gen. 10, 25., *קָרְבָּן* *qār-bān* 'obětní dar'; *אַהֲלִי* *'aholē* st. con., 'stany'; *כָּאַנְיֹת* *kā-anijōt* 'jako lodi'; *לְמַשְׁחָקָה* *limšāhakā* 'aby tě pomazal'; *אַהֲלִיאָב* *'aholī'āb* vl. jm. muž. Exod. 31, 6; *רְבָעָם* *jā-rāb-ām* vl. jm. muž. 1. Kr. 11, 26.

2. ל sluje *šērē* „roztržení“ (náhlé rozšíření) a značí zavřené napjaté *e*, které je většinou dlouhé. Je v otevřené přízvučné slabice: *עֵגֶל* *ē-gäl* 'tele', i v zavřené: *חֵיק* *hēq*, 'ňadra', ve slabice nepřizvučné: *בִּיתִי* *bē-łī* 'můj dům'.

3. ל, ו má jméno *hīraq* „skřipění“ a vyjadřuje dlouhé nebo krátké *i*; ve spojení s ו jen dlouhé *i*. Je ve slabice nepřizvučné zavřené: *מִשְׁלֵי* *miš-lē* 'průpovědi'; v přízvučné zavřené: *וַיֵּשֶׁב* *waj-jiš-bə* (§ 11, 3, 2) 'a chytil'; v přízvučné otevřené: *מַלְכִי* *malkī* 'můj král'; v nepřizvučné otevřené: *כִּידּוֹן* *kidōn* 'oštěp'.

4. ל, ו je znakem pro zavřené, napjaté *o*, které je většinou dlouhé a sluje *חָלָם* „plnost“. Ve starších tiscích byl ten usus, že setkal-li se *ḥoləm* s diakritickým bodem *ש*, užívalo se bodu jen jednoho pro obojí: *מָשָׁחָה* *mōšāh* 'Mojžíš'. *ש* znamená též *śō*: *שְׁנָא* *śōnā* 'nepřítel'. *ש* znamená buď *śō* nebo *ōś*: *שְׁמַרְ* *śōmér* 'strážce'; *עִשָּׂה* *ūšāh* 'ōśāh' 'činíci'. Od 3. vyd. Kittelovy bible tiskne se podle způsobu starých masoret. rukopisů *מָשָׁה*, *שְׁנָא*, *שְׁמַרְ*. — Jinak: *שׂוֹפְטָן* *šōfēt*, 'soudce', *נְשָׂוָא* *nəšōa*, 'néstí.' Je-li podkladem pro *ḥoləm* *ו*, má toto *ו* bod na sobě: *לֹוָה* *lōwāh*, 'ovce'. Před samohláskou se čte ו jako *ōw*: *לֹוָה* *lōwāh*, 'půjčující', po samohlásce před souhláskou jako *wō*: *עֹוָן* *ūwān*, 'hřich'.

5. ו je dlouhé, zavřené a napjaté *ū*, zve se *שְׁוֹרֵךְ* „piskání“. *רוֹת* *rūt*, žen. jméno; *מוֹתָה* *mūt*, 'zemřiti', *הָוָה* *hū* 'on', *תֹּהָה* *tōhū*, 'pustota'; *יְבָאָה* *jābō-ū*, 'přicházejí'; *וְמַלְךָ* *u'melək* 'a král.' ו značí *wwē*, na př. *וְעוֹרָה* *u'wərah* 'slepý'.

6. ו značí krátké otevřené *a* a sluje *פָתָח* „otevření“. Nejčastěji je ve slabice zavřené (§ 18, 2. 6. 7): *שְׁמָרְ* *śōmár*, 'střežil',

מלך *mal-kāh*, 'její král'; výjimečně ve slabice otevřené (§ 18, 2, 3): **בָּיִת** *bájił* 'dům', **נֵעֶר** *ná'ar* 'hoch', **שָׁמַןִ** *sámaní*, 'posadil mne'.

7. _ je označením krátkého nebo dlouhého *æ* otevřeného. Podle své podoby sluje **קָנוֹל** „hrozen“. Ve spojení s *ı* a **ה** (*i*, **ה**) je vždy dlouhé: **סֻסְאֵקָה** *süsækā* 'tvoji koně' (mužovi), s **ה** jen na konci slova: **קָנָה** *qānā* 'třetina'.

8. _ slove **קְבוּץ** „stažení“ a značí krátké *u*: **שְׁלָחָן** *shulħān*, 'stůl', nebo _ dlouhé *ū* v otevřené slabice: **גְּבָלוֹ** *gəbūlō* 'jeho území'. O ostatních znameních § 11 a 12.

Punktace vystihuje jen kvalitu samohlásek. Samohlásek je sedm podle kvality: *a*, *æ*, *e*, *i*, *å*, *o*, *u*; protože se defektivní (§ 9) *ū* piše jinak než *ū* značené plene (*gəbūlō* buď s šüræq nebo s qibbūš), je o jednu značku více. V některých tvarech jsou patrně *e* a *o* také krátké, takže lze říci, že všechny kvality samohláskové vyjma *a* jsou i dlouhé i krátké.

Pro dlouhé *ā* nemá tiberiadská soustava znaku, neboť _ je pro *ā* a *å*; ve výslovnosti tiberiadské se nemohlo *ā* (čisté) vysloviti proto, že neotvírali dostatečně úst a *ā* bylo proto zabarveno do *ā*. — S hlediska kvantity i kvality je 13 samohlásek: *a*, *æ*, *ǣ*, *e*, *ē*, *i*, *ī*, *å*, *ā*, *ā̄*, *o*, *ū*, *ū̄* (§ 20).

Pozn. Výslovnost výše uvedená se nazývá sefardská (španělských Židů). Židé jiných oblastí vyslovují jinak, na př. němečtí ve výslovnosti aškenázké pronášejí _ jako *o*, _ (*i*) jako *au* atd., jinak polští, litevští, ruští, jemenští atd.

§ 9. Scriptio plena a defectiva

1. K souhláskám, které naznačují přítomnost samohlásky (matres lectionis), připojovaly se samohláskové značky, jimiž se význam matrum lectionis činil zřejmý a přesný (§ 7). Na př. *ı* slouží

k označení *ī*, *ē* a *ā*, proto se pod předcházející souhlásku položil příslušný punkt: *וְī*, *וְē*, *וְā*. Stejně se dalo při *וּō*, *וּū*, při *וְād*, *וְāx*, *וְē*, *וְō*, při *אָād*, *אָāx*, *אָāē*, *אָāō*.

Psaní samohlásky s příslušnou mater lectionis se nazývá *scriptio plena* (psaní úplné). Tam, kde z nějakého důvodu mater lectionis chybí, mluvíme o *scriptio defectiva* (psaní schodném). Slova jako יִצְחַתִּי, יִקְרָםֶוּ, דָוִיד, יִקְרָםֶוּ jsou psána plene, יִצְחַתִּי, יִקְרָםֶוּ, דָוִיד defective.

2. Matres lectionis se nevyslovují jako souhlásky, jsou nehlasné, němé. Stejně i koncové *נ* po samohlásce, *נ* bez samohlásky na konci slova a na konci slabiky. Na počátku slabiky má *נ* platnost souhlásky: מַצְאָן *mâṣ'ān* ‘nalezli’. Stejně je *נ* souhláskou na konci zavřené slabiky: נָאָדָר *nâ'adâr*, ‘mocný’ (Exod. 15, 11.)

3. Častěji se vyskytuje defektivní psaní v starších textech starozákonních, méně často v mladších. *Scriptio plena* slouží k vyjádření dlouhých samohlásek a je na konci slova nutná. Zřídka tedy stojí *וְ* a *וּ* místo samohlásek krátkých *u* a *i*:

ערוםמים ‘*arummîm* ‘nazi’, ‘zabil jsem ho’, čte se *h̄mittīw*.

Defective se píší dlouhé samohlásky, když by při psaní plena měla státi za sebou dvě stejná písmena, na př. v slově גּוֹיִם *gôjîm* ‘národy’, množ. čís. od גּוֹי *gôj*, místo מִשְׁוּבָות *mišwôbôt* ‘příkazy’, místo מִשְׁוּבָות *mišwôbôt*; אָמָר *‘omar* ‘říkám’, místo אָמָרָת *‘omarât*.

V pozdější době se připisuje *נ* na konec slova po dlouhé samohlásce: נָאָדָר *nâ'adâr* ‘prost’, ‘prázden’ (Joel, 4, 19), אָבָיוֹ *ābâyô* ‘chtěli’ (Izaj. 28, 12) místo אָבָיו *ābâyô*. — Jako nekrytá samohláska bez mater lectionis na konci slova je jen qâmæš: לְךָ *lêkâ* ‘tobě’ (muž.); شָׁמָרְתָּ *shâmrâtâ* ‘ty jsi střežil’; אָבִיךָ *ābîkhâ*, ‘její otec’.

Poznámka. Příklady plného a defektivního psaní: אֲתֹתְךָ *‘ătôtêkâ* ‘znamení’, vedle לְזֹלְעָתָךְ *lêzole'atêkâ*, אֲתֹתְךָ *‘ătôtêkâ*; קְלָתָךְ *qâlâtêkâ* ‘hlasy’, vedle

טֹרִים *ṭōrîm* 'opice': אָפִיר, אָפִיר, אָפִיר; קְפִים *qōpîm* 'země Ofir; אַיִלּוֹת *ayilôt* 'řady', vedle אַיִלּוֹת *ayilôt* 'řady'; מִרְימָם *mirîm* 'ostrovy' (אַיִם *ayim*) (אַיִם *ayim*); אַיִלִים *ayilîm*, אַיִלִים *ayilîm* 'obydlí': יְשִׁימֹן *yeshîmôn* 'světla'; יְשִׁימֹן *yeshîmôn* 'poušť'; פָּאָבִיר, כָּבִיר, כָּבִיר *kabbîr* 'mocný' atd.

4. Stojí-li slabá souhláska ו nebo י za samohláskou, jejíž nositelkou (mater lectionis) není, jest masorety pokládána za pravou souhlásku, ačkoli původně tvořila se samohláskou diftong (dvojhlásku). Takové kombinace v hebr. jsou:

- ai: עֲבָדָי *abâdai* 'moji služebníci'. Píše se i יְיֵא *yeyâ*: *gai* 'údolí'; též v nepřízvučné slabice: יְיִשְׂרָאֵל *yishârâel* (Přisl. 4, 25, defect. יְיִשְׂרָאֵל *yishârâel*) 'oni hledí přímo';
- ְּoִi: גּוֹי *goi* 'národ';
- ְּuִi: תְּלֻעִי *tâlûi* 'oběšený';
- au: צָאוּ *sau* 'poruč!';
- ְּiִu: זְיוּ *ziu*, jm. měsice;
- ְּaִu: קְנוּ *qânu*, 'šňûra';
- ְּaֶu: סְעוּסֶעֶן *sûsâen* 'jeho koně' (j se nečte!);
- ְּaָu: שְׁזִיאָה *shâziah*, 'zlo, nicotná věc';
- ְּeִu: גְּהָעִ *gehu*, 'hřbet'; שְׁלֵעִ *shâlêu*, 'klidný';
- ְּaֵu: אָבִיֵּ *âbîyâ*, 'jeho otec';
- ְּuֵu: נְטוּתֵ *nûtuñet*, 'vzpřímené (žen.)'.

Samohlásky v těchto spojeních nazývají se samohláskami heterogenními. V době punktace se vyslovovaly neslabičné části dvojhlásek jako souhlásky *j* a *w*: וָ *wâw*, 'hřeb', הָ *haj*, 'živý' Uprostřed slova po přízvuku se dvojhláska rozšiřuje samohláskou. Z původního *bait* je בֵּית *bajit*, 'dům', *maut* dá מֹות *mâwæt*, 'smrt' (§ 23 a 24). V nepřízvučné slabice se píše dvojhláska *au* עָוְלָה *aulâ*, 'bezpráví'.

§ 10. Paṭah furtivum

Laryngály, stojící na konci slova, a to ה (hē mappicatum, § 14, 1), ע a ע, mají pod sebou *paṭah*, předcházi-li před nimi ē, ī, ū. Toto *paṭah* se čte výjimečně před souhláskou, pod niž je; netvoří slabiky a nemá přizvuk, poněvadž to není plná samohláska, nýbrž pouhý pazvuk, jenž doprovází výslovnost laryngálů. Sluje furtivum („zlodějské, vplížené“). Příklady: רִיחַ *rēah*, ‘vůně’; מָשִׁיחַ *māšīah*, ‘pomazaný (Mesiáš)’; נֹהַ *nōah*, ‘Noe’; רֹוחַ *rūah*, ‘duch’; הִשְׁמִיאָה *hišmīa'*, ‘prohlásil’; יְדֵעַ *jōdēa'*, ‘znající’; přítel’; שָׁמֹועַ *shāmōa'*, ‘slyšení’; מַדּוּעַ *maddūa'*, ‘proc’; גָּבֵהַ *gābəah*, ‘vysoký’, atd.

§ 11. Šwā

1. Šwā je pojmenování značky, která se klade jednak pod písmeno, za nímž není samohlásky (odkud význam pojmenování: prázdnota), jednak se klade pod písmeno, aby vyznačila za ním redukovovanou samohlásku, jakýsi e-ový pazvuk. V prvém případě se nazývá *šwā quiescens*, němě, v druhém *šwā mobile*, hlasné. Znak pro obojí je stejný ‿ a sluje *šwā simplex*, jednoduché. V prvém případě je nepřepisujeme, v druhém případě užíváme znaku [‿] nad řádkou: ‿.

2. Vlivem okolních laryngálů a v některých jiných případech se vyslovovalo *šwā mobile* s určitějším samohláskovým zbarvením a to jako poloviční a, æ, nebo å. Tato výslovnost se vyjadřovala znaky, v nichž bylo *šwā* se značkami pro příslušné samohlásky: ְ, ֶ, ַ. Toto *šwā* se nazývá složené (compositum) čili *ḥăṭēp* (aramej. particip. = „zrychlující“). Znak pro *šwā* se piše vždy vpravo (§ 12).

3. Šwā je hlasné:

1. po prvé hlásce slova: פָּרִי *p̄rī* ‘plod’; יְהִי *j̄hī* ‘bud!‘.

2. ze dvou šeŵā̄ uprostřed slova za sebou bezprostředně následujících je prvé němé, druhé hlašné: יִקְרַטּוּ *jiq-r̩t̩lū* ‘budou zabijeti’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova. נָרַדּ je čisti podle toho *nērd̩* (nardus), sv. Joüon str. 31 pozn.
3. pod zdvojenou souhláskou: קְרַטּוּ *qitt̩lū*, ‘zabíjeli’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova: נְתַתּ *nāt̩att̩* ‘dala jsi’; תְּאַתּ *att̩* ‘ty’ (zájm. 2. os. žen. sg.)
4. uprostřed slova po dlouhé samohlásce před dlouhou samohláskou: שׁוֹמְרִים *šōm̩rīm*, ‘strážcové’; קָרְטֵלָה *qār̩telā*, ‘zabila’ (3. os. žen. perf.). דָּמְקָדָה *dām̩kād* ‘tvá krev’. Předcházející dlouhá samohláska mívá při sobě znak mætæg (§ 14, 5). *אֶלְעָנָן*
5. velmi významně mezi dvěma stejnými souhláskami: הִנְנִי *hin̩ni* ‘hle já’ (§ 12, 1 b).

Pozn. I. Hebraisté jsou převážně nakloněni v případech dvojího šeŵā̄ na konci (v 2. a 3.) vykládati tvary jako dvojkonsonantní konec a čisti *nērd*, *nāt̩att̩*, *att̩*.

Pozn. II. Do koncového **ך** dělá se dvojtečka, aby se rádně odlišilo od koncového **כ** nebo od **ך** a **ך**. Toto šeŵā̄ má platnost jen grafickou. **ך** čte se *k*, **ך** značí podle § 11, 3, 2 k se šeŵā̄ mobile, na př. **וְתַבְךָ** *wattēbk̩* ‘a plakala’.

Pozn. III. Jak vidno z § 6 a 13, 1—2, stojí před souhláskami **בְּנֶכֶפֶת** samohláska, mají-li se čisti jako spiranty. To znamená, že je-li před nimi šeŵā̄, musí být hlašné. Ale případy jako **מְלֵבִי**, **כְּנֵפִי** je čisti *malkē*, *kanpē*; šeŵā̄ je němé a stojí na místě samohlásky, která způsobila změnu explosivy ve spirant a pak vůbec zmizela (Bauer-Leander str. 210, pozn. 1.) Někteří gramatikové soudí, že před spiranty je vždy šeŵā̄ hlašné, vyslovují *mal̩kē*, *kan̩pē* a nazývají toto šeŵā̄ medium. Jde patrně o slabý pazvuk, který se vyvine před spirantem přirozeně jako průvodní hláska.

Pozn. IV. Šewā mobile na počátku slova i uprostřed tvoří slabiku. Na př. slovo בְּרִית 'smlouva', je dvojslabičné, קֶטֶלׁוֹ jiq-t̄-lū 'zabijí' (3. plur.) je tříslabičné. Někteří počítají šewā za pouhou slabičnou předrážku.

4. Šewā je němé (quiescens)

uprostřed slova, když uzavírá slabiku (§ 18): אִשְׁתָּוֹ 'iš-tō 'jeho žena', מַלְכָּה mal-kā 'královna', אֲבָרָהָם 'ab-rā-hām vl. jm. muž., בְּגִדְכַּת qd-tal-tā 'zabil jsi'. Po něm mají písmena vždy dāgēš lene (§13).

Pozn. I. Pod souhláskou na konci slova se šewā quiescens nepíše: אֵב 'āb, 'otec'. Také se nepíše pod koncovým נ po souhlásce: הֵלֶת hēl 'hřich', וְיַרְאָה wajjar 'a viděl'.

Pozn. II. Šewā quiescens se nepíše pod souhlásky uprostřed slova, které ztratily svou původní hláskovou hodnotu: רָאשִׁים 'rāšim 'hlavy' (z původ. rašim). Srv. § 7, 1.

§ 12. Šewā compositum

1 a) Hātēp paṭah (), zvané též ḥātēp paṭah, stojí zpravidla u laryngálů místo jednoduchého šewā mobile: חָנִית 'ḥanīt 'oštěp'; אָדָנִים 'adnīm, 'pánové', חָלָז 'halaz 'zdaž ne?', עַמְקָה 'amqāh, 'amukqāh 'hluboká'. Také uprostřed slova: יְעַבֵּד 'yebəd 'bude sloužiti', יְעַמֵּד 'yeməd 'bude státi'. Souvisí to s tím, že laryngály mají rády u sebe paṭah (§ 10).

1 b) Bývá též pod jinými souhláskami, a to, když jdou za sebou dvě stejné souhlásky, z nichž první je předcházena samohláskou a, není zdvojená a měla by mít za sebou obyčejné šewā; místo חָלָלָו hal-lū bývá psáno חָלָלָה hal-lū 'chvalte!'. I po jiných samohláskách než a: סֹרָרִים 'sōrərīm 'protiví se' (plur.). Slovo חָנִנִּי je výjimkou (§ 11, 3, 5).

1 c) Po ב a ר je místo prostého šewā po dlouhé samohlásce před přízvukem: תְּאַכְּלָנָה tōk^alænnā 'budeš jísti'; בְּרַכְנִי bārakū 'zehnejte!'.

1 d) Po spojovacím נ = 'a' je po ש ve slově **וַיְשִׁבֵּה** 'a zajmi', 'a chytíl' (*uš'a bē*).

1 e) Také hlásky emfatické (q, s, !) a sykavky mají u sebe časem **הָתֵּפֶן** paṭah.

2. **הָתֵּפֶן** s^gōl je jen u laryngálů: **אֲכָל** ^{‘e}kōl 'jez'! **אֲרִיל** ^{‘e}wīl 'bláznivý'; **אֲמֹת** ^{‘e}mæt 'pravda'; **אֲמֹר**, **אָמַר** ^{‘e}mōr 'říci'; uprostřed slova: **יָחִזְקָעַ** ^{‘e}jæħezaq 'je silný'.

3. **הָתֵּפֶן** qāmæš je zpravidla v sousedství laryngálů a většinou za původní *u* místo obyčejného š^owā, které vzniklo redukcí: **צָרִירִי** ^{‘e}sorī 'balsám'; **חָלִילִי** ^{‘e}holī 'nemoc'; **רָאִירִי** ^{‘e}rō'i 'vidění'; **עַמְנוּנִיּוֹת** ^{‘e}ammōnijōt 'ženy ammonske' (od jedn. čís. **עַמְנוּנִית** ^{‘e}ammōnīt). Chrání tudiž samohlásku *o*, která se zeslabila v pazvuk. Jest také pod souhláskou, která by měla být zdvojená: **לְקָחָה** ^{‘e}luqōħā 'byla vzata' (místo **לִקְחָה** ^{‘e}likħā).

הָתֵּפֶן, stojící uprostřed slova, je zpravidla oddělován od předchozí samohlásky značkou mæṭæg (§ 14, 5e).

Pozn. Z technických důvodů označujeme v přepise **הָתֵּפֶן** s^gōl jako malé *e*, **הָתֵּפֶן** qāmæš jako malé *o*.

§ 13. Dāgēš lene a dāgēš forte

1. Dāgēš lene (§ 6) označuje raženou (explosivní) výslovnost souhlásek **ת פ ב ד ג נ ב** a je:

- a) na počátku slova uprostřed písmene: **בְּרִאָשִׁית** ^{b^o-rēšīt} 'na počátku' (Gen. 1, 1); **אַתְּ-פִיהִ** ^{‘at-pīhā} 'její ústa' (po souhlásce).
- b) uprostřed slova po předchozí souhlásce: **מַלְכָה** ^{mal̪kāh} 'její král' (§ 14, 1).

Dāgēš lene nemusí být na počátku slova při těsné souvislosti s předchozím slovem, když toto končí samohláskou: **וַיַּהַי-בְּקָרְבָּן** ^{wajhī bōqər} 'a bylo jitro' (Gen. 1, 5); **בְּנֵי-שְׁלֹמֹן** ^{bēnē ſh̪lōmōn} ^{b^onēk} 'Šalomoun, tvůj (žen.) syn'; ale 'je, je-li naznačeno rozlučovacím

akcentem (§ 17), že slova nejsou v těsné souvislosti: **וַיְהִי כִּי** *wajhī kī* ‘a stalo se, že’ (Gen. 6, 1).

Pozn. I. Po **ה** (§ 14, 1), protože je plnou souhláskou, a po **וּ** a **וְ** původních dvojhlásek (**וָ**, **וְ**, **וֹ**, **וִ**, **וֵ**, **וֶ**) a po **וְ** *pataħ*, furtívu (§ 10) je na počátku následujícího slova náležitě d. lene.

Pozn. II. D. lene klade se do posledního písmene, končí-li slovo dvěma souhláskami se šowā: **נֶרֶךְ וַיְשַׁתְּ** *nérəch w̄yšat̄* a pod. (§ 11, 3, 2).

Pozn. III. V těsné souvislosti ve větě klade se d. lene do předložek **בְּ** a **כְּ** (‘v’, ‘jako’), i když předešlé slovo končí samohláskou, aby nevznikly skupiny těžko vyslovitelných spirantů: **וַיְקַרְבֵּן בְּבַיִתְנוֹ** *waj-jiq-bərūhū bəbētō* ‘a pohřbili ho v jeho domě’ (1. Sam. 25, 1). **בְּ** má d. lene, ač je před ním samohláska, protože by jinak vyšlo čtení *bəbētō* s dvěma stejnými spiranty za sebou.

2. Dāgēš forte vyznačuje zdvojení všech souhlásek *vyjma* laryngálů a *r*. Značí se bodem uprostřed písmene. Může být jen po plné, zpravidla krátké samohlásce. Stává v těchto případech:

- když mezi dvěma stejnými souhláskami není ani úplné samohlásky ani pazvuku: **נָתָנוּ** *nā-tan-nū* ‘dali jsme’. Šowā pod ním je hlasné: **עֲנָבִי** *‘in-nəbē* ‘hrozny’ (§ 11, 3, 3).
- zesiluje souhlásku po dlouhé samohlásce, která má větný přizvuk: **חָרְלָי** *ḥā-dēl-lū* ‘přestali’.
- po zájměně **מַה** ‘co?’ často se následující souhláska zdvojuje: **מִזְחָה** *maz-zəħ* ‘co (jest) to?’ (z pův. *ma[h]-zəħ*); též po maqqēp (§ 14, 3): **מַה־טֹּוב** *mał-tōb* ‘jak dobré!’, **לְכַדְּנָא** *ləkādn-nā* ‘jdi prosím!’.
- po určitém členu **ה ha-**: **הַדְּבָר** *had-dābər* ‘slovo’ (§ 35); po t. zv. wāw konsekutivním (§ 58): **וְאַמְرָה** *wajjōmær* ‘a pravil’; při časování sloves v perfektu, když poslední kořenná souhláska je *t* (v 2. os.) nebo *n* a připodobňuje se koncovkovému *t*: **פְּרַתְּ**.

kārat-tā 'ty jsi uřízl' (sloveso כָּרַת *kārat*); נְתַתָּ *nātāt-tā* 'ty jsi dal' (sloveso נְתַתָּ *nātān*, tedy z **nātān-tā*).

3. Souhlásky laryngální (hrtanové, § 4 a 5) se nezdvojují. Náhradou za to se před nimi samohláska často prodlužuje nebo mění kvalitu (§ 35, 1—4. § 67). Někdy zůstává samohláska krátká a ukazuje tak na zdvojení virtuální (laryngál není zdvojen, ale předcházející samohláska se nemění): כְּהֵן *shihēt* 'kazil'; כְּהֵן *kihēn* 'konal kněžskou službu'; נִירֵן *ni'ērēn* 'cizoložil'; בֵּרֶר *bī'er*, 'odstranil'.

4. Souhláska na konci slova není zdvojená. V množném čísle se zdvojení objeví, poněvadž je chráněno koncovkou: פָּגָג *paḡ* 'fík', mn. č. פָּגִים *paggim*; חָקָק *hōq* 'zákon', mn. č. חָקִים *huqqim*.

5. Rozlišení obou dāgēš:

1. D. lene je jen v písmenech בְּ פְּ כְּ רְנְ בְּתְ, d. forte ve všech kromě laryngálů a נְ;
2. před d. lene nestojí nikdy samohláska nebo hlasné š^əwā v též slově (§ 1x, 1 c); d. forte je naopak jen po samohlásce.
3. Spiranty se nikdy nezdvojují. בְּ uprostřed slova po samohlásce se čte vždy jen *pp*, nikdy *ff*!
4. Stojí-li po plné samohlásce v písmeni bod, je to dāgēš forte.

Příklad. Ve slově מִדְבָּר 'poušť' je dālət bez dāgēš, poněvadž je před ním samohláska, která způsobuje, že se vyslovuje jako spirant d. Pod ním je š^əwā quiescens, proto má následující bēt dāgēš lene, t. j. vyslovuje se jako explosiva b. Kdyby nemělo bēt v sobě dāgēš, čtlo by se jako spirant b a předchozí š^əwā by bylo podle toho mobile. Srv. však § 11, 3 pozn. III. Jediná výjimka, kde dāgēš po samohlásce neznamená zdvojení, nýbrž explosivní výslovnost, je slovo בָּתִים *bātīm* 'domy' (Ungnad str. 95. Bauer-Leander str. 617).

§ 14. Značky v písmě

1. Mappīq (מַפִּיק)

Mappīq je tečka, která se klade do koncového נ, má-li se vysloviti ve své souhláskové platnosti, tedy jako *h*, na př. גָּבָהּ *gābah* ‘byl vysoký’, אֲרֹצָהּ *’arṣāh* ‘její země’ (proti אֲרֹצָהּ *’arṣāh* k zemi’).

Pozn. V rukopisech se vyskytuje mappīq též v koncovém ג: גָּוֹן *qāw* ‘provaz, šňůra’, a v koncovém י: גָּוֹי *gōy* ‘pohanský národ’. Čtyřikrát je též uprostřed slova v נ (srv. וְיַבְנֵא *wajjābē’ā*, Gen. 43, 26); zajišťuje čtení נִיּוֹן *niyyon* jako souhlásek.

2. Rāpāe (רָפָא)

Rāpāe je vodorovná čárka nad konsonantem, která v rukopisech upozorňuje na to, že souhlásku pod ní je čísti jako spirant, že v ní není ani dāgēš ani mappīq. V tiscích je vzácná.

3. Maqqēp (מַקְפֵּה)

Maqqēp (spojovatel) je vodorovná čárka mezi slovy, která k sobě patří a tvoří smyslem jeden celek. Spojuje slova dvě:

כָּל־אָדָם ‘všichni lidé’, nebo tři:

אַתְּ־כָּל־עַשְׂבָּד ‘všechnu bylinu’, nebo čtyři:

אַתְּ־כָּל־אֲשֶׁר־לִי ‘vše, co mu (bylo)’ = ‘vše, co měl’.

Toto spojení způsobuje, že se hlavní přízvuk posouvá na konec takového celku a proto některé samohlásky předchozích slov se někdy krádí.

V našich případech: כָּל *kāl* místo כָּל *kōl* ‘všechn’; אַתְּ *’at* místo אַתְּ *’et*, značka akusativu.

Maqqēp bývá hojně po jednoslabičných slovech, jako jsou: אָנָּה ‘jestliže’, אַתְּ ‘s’ a znak akusativu, עַד *’ad* ‘až’, לֹאָן *lā’ān* ‘ne’ (v zákazu), אָלָּא *’alā’ā* ‘k’, הַלְּעָן *’alā’ān* ‘na’, עַם *’am* ‘s’, עַזְּ ‘z’, ‘od’, פַּנְּ ‘aby ne’, בַּגְּ ‘též’, זַ ‘že’.

כָּל- ‘všechn’, **אֵין** ‘není’, **אֲשֶׁר** ‘který’. Stojí též před **תְּנִינָה** ‘tedy’, ‘nuže’, ‘přece’. Zamezuje se jím též srážka dvou slabik, které mají obě hlavní přízvuk (srv. Gen. 1, 3; 3, 16; 6, 9; 7, 11).

4. Pāsēq (פסק)

Pāsēq (zastavovatel) je svislá čárka mezi slovy, která brání jejich spojování v proudu řeči. Užívá se jí, když předchozí slovo končí touž souhláskou, kterou následující slovo začíná (1. Paral. 22, 3), když jdou za sebou dvě stejná slova (Gen. 46, 2), chrání před nedorozuměním (Gen. 18, 21 má **עַשְׂי** | **כָּלֹה**, slovo **כָּלֹה** značí zde ‘opravdu’, ne substantivum ‘pobití’) a klade se k jménů božímu (žalm 119, 156). Po ní mají explosivy *k*, *p*, *t*, *b*, *g*, *d* dāgēš lene.

5. Mætæg (מתן)

1. Jméno znamená „uzda“. Je to svislá čárka vlevo od samo hláskové značky (vyjma u ḥōləm). Označuje vedlejší přízvuk a chrání výslovnost samohlásky, u níž stojí.

T. zv. lehké mætæg stojí

a) u samohlásky v druhé otevřené slabice před slabikou přízvučnou:

הָדָם *hā-’ādām* ‘člověk’ (s urč. členem).

b) V čtvrté otevřené slabice před přízvukem:

מַהְתִּיכְנוֹת *mēhattīkōnōt* ‘než prostřední’ (žen., Ezech. 42, 5);

c) jestliže je druhá slabika před přízvukem zavřená, stojí mætæg v třetí otevřené, je-li třetí zavřená, je ve čtvrté otevřené: **דָּאָרְבָּעִים** *hā-’ar-bā-’im* ‘ve 40. (roce)’, Num. 33, 38;

d) je u dlouhé samohlásky, za níž je šewā a potom přízvučná slabika; chrání dlouhou samohlásku v zavřené slabice před maqqēp a upozorňuje u qāməš, aby se čtlo jako ā: **קְטֻלָּה** *qə-t̄-lā* ‘zabila’; **שְׁתִּילָה** *šət̄-lī* ‘uložil mi’; **בְּתִים** *bāt̄im* ‘domy’; **לְמַה** *lām-mā* ‘proč?’; **תְּנִינָה** *’ānnād* ‘ach!'; **שְׁמַמָּה** *šəmmād* ‘tam’; **וְמַיְמָמָה** *wəm̄mād* ‘na moře’;

* mætæg mohou být nahrazen akcentem: תְּנִינָה 45

- e) stojí u samohlásky, za níž jde hātēp: **הָנָשִׁים** *hānashim* ‘muži’; **יַעֲלֵה** *ya'ale* ‘vystoupí’; **פְּعֻלָּה** *pə'olah* ‘jeho dílo’. Promění-li se hātēp v samohlásku plnou, stojí před ní mætæg: **נַעֲלֶךְ** *na'aləkə* ‘tvůj střevíc’; **פְּעֻלָּךְ** *pə'oləkə* ‘tvé dílo’; **יְחִזְקֹו** *yəchizqū* ‘budou silni’;
- f) u sloves **הָיָה** *hāyā* ‘byl’ a **חָיָה** *ħāyā* ‘žil’ stojí mætæg, když jejich první písmena nemají samohlásek a před nimi je *i*.

Pozn. I. Mætæg chrání délku samohlásky a brání tím často nedorozumění: **יְרָאֵי** *yərā'ē* ‘oni se bojí’, proti **יְרָאָה** *yərā'āh* ‘oni vidí’; **יְשָׁןָה** *yəšā'nāh* ‘oni spí’, proti **יְשָׁנָה** *yəšā'nāh* ‘oni opakují’.

Pozn. II. T. zv. těžké mætæg má stejné znamení jako lehké a stává

1. u tázaci částice **הַ** *ha*: **הַתְּאַתָּה** *ha'tattā* ‘zdaž (jsi) ty’ (2. Sam. 7, 5);
2. u urč. členu **הַ** *ha* před laryngálami: **הַחֲכָמָה** *hahākmā* ‘moudrost’, **הַחִשְׁשִׁים** *hahis̼shim* ‘šípy’, **הַעֲרִים** *ha'iwrīm* ‘slepci’ a p.
3. u předložek **לְ**, **בְּ** a **כְּ** před následujícím šewā: **לִמְנַצֵּחַ** *lam'naṣṣēah* ‘hudebnímu dirigentovi’ (žalm 11, 1 a j.).

§ 15. Qərē, kətib, mimořádné body a smíšené tvary

1. Když masoreté prováděli konečnou úpravu starozákonného textu, neodvažovali se něco měnit v souhláskovém textu biblickém, a proto chyby jednak gramatické, jednak textové — podle svého mínění — označili v textu kolečkem (circellus) nebo hvězdičkou (asteriscus) a na okraji poznamenali, jak se místo psaného (**כְּתִיבָה**) má správně čísti (**רַקְבָּה**). Správné čtení dostaneme, jestliže vokalické značky, které jsou psány u **kətib** (výrazu psaného), ale nepatří k němu, dáme ke konsonantům **qərē** (výrazu, jenž má býti čten), napsaným na okraji. Časem nevíme, jaké vokály by měly ke **kətib** patřiti. Tak je na př. v Gen. 24, 33 psáno **וַיְשִׁם**, **qərē** je **וַיְשִׁם**, což je vokalisováno **וַיְשִׁמֵּה** *wajjūšām* ‘a bylo předloženo’. **Kətib**

je ייִשְׁם; masoreté v textu označili tvar kroužkem (וַיּוֹשֵׁם) a připojili tuto poznámku: קרי (וַיּוֹשֵׁם). Z toho plyne, že konsonantní text má omylem psáno *jōd* místo *wāw*. Často tvary v qərē poskytuji opravdu lepší čtení. Jindy masoreté naznačují, že na příslušném místě má se užít slušnějšího tvaru. V 1. Sam. 5, 6 je k slovu בָּעֲפָלִים poznámka: בָּעֲפָלִים to značí, že místo slova עֲפָלִים jest užití při čtení slova טחָרִים Obě slova značí haemorrhoidy, ale slovo טחָרִים je pokládáno za slušnější. V 2. Král. 18, 27 se praví:

עַל־דָּגָשִׂים הַיְשָׁבִים עַל־הַחֶמֶת לְאַבֵּל אֶת־חָרִידָם וְלַשְׁתָּות אֶת־שִׁנְיִינָדָם עַמְּכָם;

„k mužům, přebývajícím na hradbách, aby jedli výkaly své a pili moč svou s vámi“. Slovo חָרִידָם ‘výkaly’, je podle masoretského výkladu méně slušné a podle poznámky má חָרִידָם צוֹאתָם קְרִי být nahrazeno slušnějším צֹואָה, jehož samohlásky jsou slovu שִׁנְיִינָדָם podloženy, tedy חָרִידָם (צֹואָה) podloženy, tedy חָרִידָם (שִׁנְיִינָדָם) tedy מִימִי רְגָלִידָם קְרִי (od slova שִׁין, ‘moč’) je části podle poznámky (מִימִי רְגָלִידָם) slušnější Srv. מִימִי רְגָלִידָם Deuter. 28, 30 a j.

Někdy se stává, že slovo chybně napsané přichází často a protože je čtenáři známo, není proto potřebí, aby bylo v poznámkách ustavičně opravováno. Samohlásky qərē jsou prostě slovu kətib podloženy. To se nazývá qərē perpetuum. Často se objevuje v Pentateuchu tvar דְּוָא s významem ‘ona’ a stojí tedy na místě tvaru דְּיָא. Masoreté naznačili správný tvar ženského rodu vokalizaci a piší na příslušných místech דְּוָא. U jména יְרוּשָׁלָם je psáni místo masorety žádaného יְרוּשָׁלָיִם; kətib ukazuje na יְרוּשָׁלָם. Slovo שְׁנִים ‘dívka’, má qərē נְעָרָה, kətib ukazuje na נְעָר. U číslovek שְׁנִים ‘dívka’, má qərē שְׁנִי, kətib ukazuje na שְׁנִי. شְׁתִּים, شְׁנִים, شְׁנִי, شְׁתִּי, شְׁנִי, kətib je části شְׁתִּים, شְׁנִים, شְׁנִי, شְׁתִּי, شְׁנִי.

2. Mělo-li se slovo z textu při čtení vůbec vypustiti, značili to masoreté tím, že slovo nevokalisovali. Tak v 2. Sam. 13, 33 je po-

známka k slovu **אָמֵן**: **כְּתִיב וְלֹא ק'** *kətib wəlō qərē* ‘napsané, ale nečtené’ (srv. 2. Král. 5, 18; 2. Sam. 15, 21; Ruth 3, 12; Jerem. 38, 16; 39, 12; 51, 3). Naopak, kde mělo být slovo doplněno, po-nechána byla v textu mezera, do ní vepsána ○ se samohláskami slova, jež mělo být doplněno, a k tomu přičiněna poznámka: **קְרִי וְלֹא כְּתִיב** *qərē wəlō kətib* ‘čteno, ale nenapsáno’. Tak je psáno v knize souců 20, 13 ○, v poznámce je **בְּנִי**, t. j. chybí slovo **בְּנִי** ‘synové’. (Srv. 2. Sam. 8, 3; 16, 23; 18, 20; 2. Král. 19, 31; 19, 37; Ruth 3, 5, 17; Jerem. 31, 37; 50, 29.)

3. Odstranění celého slova nebo jeho části se dálo tak, že kritikové udělali nad příslušná písmena tečky a do poznámky napsali **נְקֻדָּעַ** ‘bodování nahoře’. Tyto body slují mimořádnými (puncta extraordinaria) a jsou na těchto místech Starého zákona: Gen. 16, 5; 19, 33; 37, 12; 18, 9; 33, 4. Num. 3, 39; 9, 10; 21, 30; 29, 15. Deuter. 29, 28; 2. Sam. 19, 20; Izai 44, 9. Ezech. 41, 20; 46, 22; žalm 27, 13. Na př. je psáno v Gen. 18, 9: **אֱלֹהִים עַל אַיִן** s poznámkou **נְקֻדָּעַ עַל אַיִן**, t. j. tato tři písmena se nemají čísti. Nebo v Gen. 33, 4 je podle toho vypustiti celé slovo **וַיַּשְׁלַח** **אֱלֹהִים** ‘a políbil ho’.

4. Kde bylo možno čísti slovo dvěma správnými způsoby, punktovali naqdánové (punktátoři) oběma a dali tak čtenáři na výběr. Punktování slova **שְׁתִים** ukazuje na dvojí čtení, bud **שְׁתִים** nebo **שְׁתִי**. Takové případy se nazývají smíšenými tvary. Srv. Gen. 16, 11; žalm 7, 6; Ezech. 36, 11.

5. Jméno boží zní v konsonantním textu **יְהֹוָה**, punktováno podle starých rukopisů **יְהֹוָה** (Kittel), ale v pozdější tradici **יְהֹוָה**. Není však vyslovováno, nýbrž na jeho místě je vždy čteno jen **אֱלֹהִים**. Samohlásky tohoto slova byly připisovány k tvaru **יְהֹוָה**; počáteční **וּ** nemá ovšem šewā compositum jako **וְ**. Tvar na **וּ** má funkci rozlišovací a značí jméno Boha proti tvaru na **וְ**, jenž

znamená 'moji pánové, moje panstvo'. Následuje-li za אָדָנִי slovo יְהֹוָה, čte se místo אָלָהִים slovo אָלָהִים, aby se nevyslovovalo dvakrát, ale slovo יְהֹוָה se punktuje samohláskami slova אָלָהִים a píše se tudiž (Kittel יְהֹוָה). Srv. Izai. 28, 16. (Gesenius-Kautsch str. 70 a 310. Beer, I. str. 49.)

Pozn. Tora se dělila původně v části zvané פֶּרְשָׁתָה (sg. פֶּרְשָׁה), velké označovány byly třemi stejnými písmeny, malé jedním; počínaly-li novou řádkou, sluly otevřené (פתוחות) (značeny פַּפְּ a פַּ), počínaly-li uprostřed řádky, jmenovaly se zavřené (סתומות) (značeny סַסְסַ a סַ). I menší oddíly biblických knih jsou podobně značeny.

§ 16. Přízvuk

1. V hebrejštině je přízvuk důrazový (expiratorní), dosti silný. Slovní přízvuk je většinou na poslední slabice, takto přizvukované slovo sluje מִלְּרָע (milra^f 'zdola'). Znamením přízvuku je דָּבָר dā-bār 'slovo'. V jistých případech je přízvuk na předposlední slabice a pak se nazývá slovo takto přizvukované מִלְּעֵיל (mil'ēl 'shora'): מֶלֶךְ mälæk 'král'; דְּבָרֶנוּ dəbārēnū 'naše slovo'; קְטַלְתָּךְ qđaltid 'ty jsi zabil'.

2. Někdy má slovo dvojí význam podle různé polohy přízvuku: בְּנָנוּ bānū 'stavěli', בְּנָנוּ bānū 'v nás'; מֵתָה mē'tād 'mrtvá', מֵתָה mē'tād 'zemřela'.

3. Vedlejší přízvuk se označuje jen na otevřených slabikách značkou mæłæg (§ 14,5): קְטַלְתָּךְ qđ-tlād (qđ- má vedlejší přízvuk), שְׂמַרְתָּם šōmrātām 'strážci' a p.

4. Jména mají celkem silnější přízvuk než slovesa. Imperativy a infinitivy constr. mají slabší přízvuk než ostatní tvary slovesné. Proto se vokál jejich předposlední slabiky před přízvukem nedlouží, nýbrž redukuje (קְטָלָה, שְׂאָה, נְגָלָה).

§ 17. Akcenty

1. Každé slovo v bibli, které má samostatný přízvuk, je opatřeno znaménkem, zvaným מְעַט *ta'am* 'akcent'. Znaménka mají význam **not** při kantilenačním přednesu, dále slovních přízvuků a konečně i značek rozdělovacích (interpunkčních).

2. Obyčejně stojí tyto značky u samohlásek v poslední, méně často v předposlední slabice. Slovní přízvuk označuje značka první od konce slova, při čemž se nepřihlíží k značce, která je u souhlásky bez samohlásky po případě za koncem slova. Na př. v Gen. 1, 2 תֹּהֵה *tōhū* ukazuje, že slovo má přízvuk na předposlední slabice.

3. Jestliže akcenty vyznačují přerušení proudu řeči, slují rozlučovací (disjunktivní), znamenají-li naopak souvislost a spojitost slov, slují slučovací (konjunktivní).

4. Rozeznávají se dvě soustavy akcentů, prosaické (v 21 pros. knihách Starého zákona) a poetické (ve 3 knihách básnických, t. Žalmech, Jobovi a Šalom. příslovích.)

5. Hlavní rozlučovací akcenty prosaické jsou:

1. סָלִיק pod poslední přízvučnou slabikou verše. Za posledním slovem verše následuje dělitel veršů (naše tečka), :, zvaný סָוף פָּסִיך 'konec verše': Gen. 1, 1: הָאָרֶץ;
2. אַתָּנָח dělí verš na dvě poloviny a stojí pod přízvučnou slabikou posledního slova první poloviny verše. Gen. 1, 1:

בְּרִאָשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשְׁמִים וְאֵת דָאָרִיּוֹת

Ostatní rozlučovací akcenty jsou: s^ogōltā, šalšelāt, zāqēp qātōn, zāqēp gādōl, r^obīa, tiphā čili ṭarhā, paštā, zarqā, t^obīr, j^otīb, pāzēr, qarnē pārā, gērās̄, gēršajim, t^olišā g^odōlā, l^ogarmēh.

6. Slučovací akcenty jsou: mūnah, mahpak, mēr^okā, mēr^okā k^opūlā, dargā, azlā, t^olišā q^otannā, galgal, m^oajj^olā.

7. V soustavě poetické je 12 rozlučovacích akcentů. Nejdůležitější jsou sillūq (se sōp pāsūq), dále 'olē wəjōrēd, jenž dělí verš na dvě poloviny, a 'atnāh, jenž dělí kratší verše a oddíly po 'olē wəjōrēd (—). Ostatní jsou: — rəbīa^c gādōl, — rəbīa^c muğrāš, | šalšelət gədōlā, ~ sinnōr, — rəbīa^c qāṭōn, — dəhī, — pāzēr, | mahpak ləgarmēh, | — azlā ləgarmēh.

8. Spojovací akcenty soustavy poetické jsou: — mērəkā, — mūnah, — illūj, — tarhā, — galgal, — mahpak, — 'azlā, — šalšelət qəṭannā, ~ sinnōrit.

9. Při sillūq, 'atnāh a 'olē wəjōrēd jsou pravidelně tvary pauzální (§ 19), časem i u méně významných rozlučovacích akcentů.

§ 18. Slabika

1 a. Každá hebrejská slabika smí začinati jen jednou souhláskou: בִּנְתָּנוּ bī-nād-łē-nū ‘nás rozum’. Dříve se za jedinou výjimku uvádělo slovo שְׁתִּים št̄im ‘dvě’, čto se štajim, štē, ale dnes se vykládá jako kompromisní psaní za štajim nebo za šittajim (§ 18, 4).

1 b. Slabika nesmí začinati samohláskou. Jedinou výjimkou je v tiberiadském podání spojka v tvaru ַ ū před retnicemi (פְּמַב) a souhláskou se šewā hlasným: יִפְרִי ip̄ri ‘a plod’, וְמֶלֶךְ ūmælæk ‘a král’, וְבִּית ūbajit ‘a dům’, גִּנְדָּלִים ḡindälím ‘a velcí’.

2. Slabiky rozeznáváme v podstatě dvojí:

a) otevřené, které končí na samohlásku, a b) zavřené, končí-li souhláskou. Obojí mohou být opět přízvučné nebo nepřízvučné. Otevřenou slabikou je i ta, která končí nevyslovovanou souhláskou (mater lectionis): יִצְחָקִי jād-šād-lī ‘vyšel jsem’, מְלָאכָה m̄-lād-kā ‘práce’, ‘řemeslo’, בִּנָּה bī-nād ‘rozum’ (§ 7, 1, 9, 2).

3. Otevřená slabika má zpravidla dlouhou samohlásku; podle některých je — u segolat (§ 44, č. 6) a před zájmennými pří-

ponami v otevřené slabice dlouhé: **מלך** *mælæk* 'král'; **תְּבַדֵּל** *də-bəd-ræ-kəd* 'tvé slovo' (v pause, § 19.) Jinak je krátká samohláska u jmen, která mají v předposlední slabice **ן נָעַר** *nā'ar* 'chlapec', **זָיִת** *zá-jiṭ* 'oliva', též před **ה אָה** *ā*, které značí směr: **מִדְבָּרָה** *mid-bá-ráh* 'na poušť', a před zájm. příponami u sloves: **קָטַלְנִי** *qə-təl-ni* *qə-təl-ni* 'zabil mne'.

4. Okolnost, že otevřené slabiky končí dlouhou samohláskou, souvisí pravděpodobně se způsobem přednesu textů v liturgii.

5. Zavřené slabiky přízvučné mají samohlásky **buď** dlouhé, na př. **דָּבָר** *dā-bār* 'slovo', **בָּזֶר** *bār*, 'cisterna', nebo krátké, na př. **עֲשָׂמָךְ** *šā-má'* 'slyšel', **בָּבָלְ** *bā-bāl*, 'Babylon'.

6. Nepřízvučné zavřené slabiky mají vždy jen krátkou samohlásku: **מִשְׁפָּט** *miš-pāṭ* 'souzení'; **מִשְׁפָּחָתִי** *miš-pah-tī*, 'moje rodina'. Zavřenými nepřízvučnými slabikami jsou jmenovitě částice jako **מִן** *'im*, 'jestliže', **מִן** *min*, 'od', 'z', **עִם** *'im*, 's', které stojí obyčejně před maqqēp, ztrácejí tudíž přízvuk a tvoří s následujícím výrazem jakoby jeden celek.

Pozn. I. Souhláska s hlasným šewā tvoří samostatnou slabiku, i když její samohláska je kratší (Ungnad str. 25 n. zve ji poloviční slabikou, sv. i Bauer-Leander str. 174.) Někteří počítají souhlásku se šewā jako předrážku následující slabiky nebo ji kládou na konec slabiky: **בְּרִית** *bə-rīt*, 'smlouva' **יעַמְדָּה** *ja-'amōd*, 'bude státi'. Ti, kdo kládou souhlásku s šewā na konec předchozí slabiky, mluví o t. zv. volně zavřené slabice (Hornyánszky a j.) Srv. § 11, 3. pozn. IV

Pozn. II. Ti, kdo vykládají, že na konci slova mohou být dva konsonanty (*att*, *qāṭalt* a pod.), mluví též o dvojnásob zavřené slabice (sv. § 11, 3, 3 a pozn. I.)

Pozn. III. Někdy se mluví ještě o slabice **zostřené**, která končí tou souhláskou, kterou následující slabika začíná. Jde tedy o slabiku zavřenou.

Následující tabulka ukazuje výskyt samohlásek ve slabikách. Některé vokály se v určité slabice mohou vyskytnout jen v sousedství laryngálů a příklady toho jsou v závorkách:

Samohláška	Slabika otevřená		Slabika zavřená	
	přízvučná	nepřízvučná	přízvučná	nepřízvučná
a	(גַּעַר) קָטְלָנִי	(יַעֲמֹד, יַעֲמֹדוּ)	שָׁמֵר	כָּרְפֵּר
æ		(יְחִזּוֹק, תְּחִזּוֹקוֹ)	בָּכֶל	(יְחִזּם), וַיֹּאמֶר
e	—	—	תְּדִבְרֶנָה	—
i	—	—	וַיֹּשֶׁב	מִשְׁלֵי
á	—	קָרְשִׁים פָּעַלְיָה	—	לְרֻבָּן, וַיָּקָם
o	—	קָרְשִׁים שָׁרְשִׁים	תְּקָטְלָנָה	—
u	—	—	—	שְׁלָחֵן
æ	מָלֵךְ בְּנֵיךְ	—	—	—
ē	סְפִיר	בִּיתִי פָלָטָה	עֹור חִיק	—
í	מְלָכִי	כִּידּוֹן	צָהִיק	—
á	לְךָ	כָּבֵר	דָּבָר	—
ó	שִׁירּוֹ לְךָשָׁב	מוֹשֵׁב	שְׁלוּם	—
ú	קָטְלוּ	תְּהִגוֹ דָוָמָה	בָּחוּר	—
ø	—	שָׁמֵר	—	—
œ	—	אֲדָמָה	—	—
—	—	אַלְהָיוּם	—	—
—	—	חָלֵי	—	—
		jen v polovičních slabikách		

Přehled slabik:

Otevřená	Zavřená
přízvučná: בִּנְהָה גַּעֲרָה samohlásky jen dlouhé, výjimky jako גַּעֲרָה.	přízv.: בְּבָלֶל דְּבָרֶר לְמָהָא אִינְגָּה samohlásky dlouhé i krátké
nepřízvučná: חֲכָם samohlásky dlouhé, výjimky jako פְּעַלְכָּם.	nepřízv.: אַפְּנוֹן מְרַכְּבָּר samohlásky jen krátké.

§ 19. Pausa

1. Pro souvislost řeči (kontext) platí částečně jiná pravidla přízvuková než pro pausu, t. j. konec řeči. Většina tvarů se v pausě mění. Pausální postavení má slovo u rozlučovacího akcentu (§ 17.).

2. Krátké samohlásky tvarů kontextových (normálních), které mají přízvuk, v pausě se dlouží: מִים 'majim', 'voda', p. מַיִם 'mâjim'; לְקָח 'lāqah' 'vzal', p. לְקָחָה 'lāqâh'. V pausě přicházejí někdy i kvalitativní změny samohláskové:

— se mění v : אַרְצִין, p. אַרְצִין; — se mění někdy v : עַד (kont. tvar je עַד) 'na věky věků'; — se mění v : kont. עַד 'zlomil', p. הַפֵּר; — dává יְאַכֵּל : יְאַכֵּל 'jí', p. יְאַכֵּל; — dává דְּבָרֶר 'mluvil', p. דְּבָרֶר.

3. Místo redukovaných samohlásek kontextu jsou v pausě původní plné, případně zdloužené samohlásky:

חַצִּי h̄as̄i, 'polovina', p. חַצִּי h̄es̄i
לְחַזִּי l̄ah̄i, 'tvář', p. לְחַזִּי laħ̄i
בָּקָד b̄ak̄d, 'v tobě' (muž.), p. בָּקָד b̄ak̄d

נתנה *nāt̄nā*, 'dala', p. **נתנה** *nāt̄nā*
נִטְפֵּי *nāt̄pū* 'krápalí', p. **נִטְפֵּי** *nāt̄pū*
ימִשְׁלַׁי *jimš̄lū* 'panují', p. **ימִשְׁלַׁי** *jimš̄lū*.

4. Často je v pauze přízvuk na slabice předposlední místo na poslední:

אנָכִי *'ānōkī* 'já', v p. **אנָכִי** *'ānōkī*.

אתָה *'attā*, 'ty', v p. **אתָה** *'attā*.

כָּבֶדֶת *kāb̄dā* 'byla těžká', p. **כָּבֶדֶת** *kāb̄dā*.

Naopak je tomu na př. u tvarů jako **וַיְמַת** *wajjāmāt*, 'a zemřel', v p. **וַיְמַת** *wajjāmāt*.

HLAVNÍ JEVY HLÁSKOSLOVNÉ

§ 20. Samohlásky

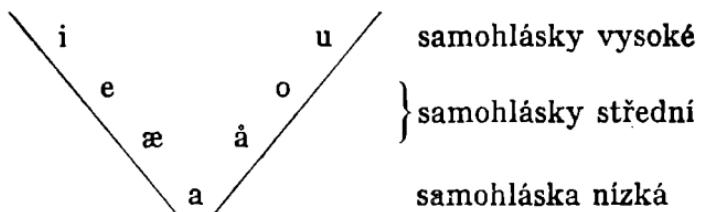
1. Samohlásky se dělí na jednoduché (monophthongy) a skupiny z původních dvojhlásek (diphthongů, § 9, 4). Podle kvantity rozděláme: a) krátké: *å, æ, i, a, u, (e, o)*; b) dlouhé: *ā, ē, ī, ū, ē, ī*. c) redukované a pazvuky (*š̄wā, h̄t̄ēp̄, paṭah* furtivum §§ 10, 11, 12). Dále se dělí samohlásky na otevřené (*å, æ, a*) a zavřené (*e, o, u, i*). Značení a výslovnost v §§ 7, 8, 9.

Přehled:

	otevřené				zavřené			
krátké	<i>å</i>	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	<i>(e)</i>	<i>(o)</i>	
dlouhé	<i>ā</i>	<i>ē</i>	—	<i>ī</i>	<i>ū</i>	<i>ē</i>	<i>ō</i>	

Pozn. I. *e* a *o* nemají zvláštních znaků; vyskytují se velmi pravděpodobně v zavřených slabikách některých tvarů, na př. v časování **יבְּרָנָה**, **תְּקַלְּנָה**, **תְּרַבְּנָה**, jak ukazuje krátké samohlásky analogických tvarů sil. sloves **יבְּבָרָה**, **תְּכַבְּנָה**.

Pozn. II. Vzájemný poměr, polohu a příbuzenství samohlásek lze naznačiti tímto schématem:

2. Samohlásky dělí se dále na stálé (neměnné), které nepodléhají změnám při flexi, a na proměnné, které se mění. Stálé jsou:

a) dlouhé přirozeně (i vzniklé stažením), zpravidla psané plene (ale ne vždy!), jako: *i* v יְתִיב *jētib* 'dělá dobro', *ō* v קַיִל *qayil* 'hlas', *ū* v סֻס *sūs* 'kůň', *ê* v גָּבֹול *gaboul* 'pomezí', *ă* v סָום *sūm* 'palác', *đ* v כְּתָב *kətāb* 'písmo' a pod.

b) krátké v zavřené slabice ne na konci slova; též v zostřené slabice: צָדִיק *ṣaddiq* 'spravedlivý', גָּנָב *gannāb* 'zloděj', מִדְבָּר *midbār* 'poušť', מִמְלָכָה *mamlākah* 'říše', מִלְבָש *milbāsh* 'oblek', מֶלֶךְ *malkūt* 'království', מִגְדָּל *miğdāl* 'věž' a j.

c) zdložené náhradně před laryngály místo zdvojení (neboť laryngály se nezdvojují, § 11, 4): בֵּרֶק *bērēk*, z původ. *birrēk* 'žehnal'; בָּרָק *bōrak* 'byl žehnán', z původ. *burrak*; מֵעֵן *mē'en*, z původ. *mi''en*, 'odpiral';

d) krátké ve slabice původně zavřené, která byla otevřena vsunutím hāṭep za laryngál, jenž ji uzavíral: מְחֻנָּה *məħunāh* 'tábor', 'ležení'; נְאָמֵן *nə'ämēn* 'věrný'

3. ā se nemění v aktiv. participiu aktivních sloves střední *wāw* (typ מְ), dále u jmen, odvozených od kořenů, které mají druhou a třetí hlásku stejnou, tvořených předponou מ (typ מְנֻן *māgnün* 'štít', مְגַנֵּן *māğinni* 'můj štit', مְגַנִּים *māğinnim* 'štity' též مְגַנּוֹת *māğinot*).

§ 21. Změny krátkých samohlásek

1. Krátká samohláska se dlouží ve slabice přízvučné a ve slabice před přízvukem.

a) *a*: **דָּבָר** z **dabár*, ve slabice zavřené přízvučné (-bár) a v otevřené před přízvukem (*da-*). Jinak *a* v slabice zavřené nepřízvučné bud trvá: **מַלְכִי** *malkī* ‘můj král’, nebo se mění v *i*: **מִדְבָּר** *midbār* ‘poušť’. Také u slovesa před suffixem **וּ** a pod přízvukem trvá.

b) *i* zůstává ve slabice nepřízvučné zavřené: **סִפְרֹן** *siprüō* ‘jeho kniha’, ve slabice otevřené před přízvukem se dlouží v *ē*: **עֲנָדֶב** *ēnādēb* ‘hrozen’ (*‘ináb'); stejně v otevřené slabice přízvučné: **סֵפֶר** *sēp̄er* ‘kniha’. V zavřené přízvučné slabice dává rovněž *ē*: **תֵּלֶד** *tēlēd* ‘porodi’ (**tilid*), **יִתְּהֻן** *yittēhn* ‘dá’ (**jittin*). V posledních dvou případech je patrně *e* krátké.

c) *u* v přízv. otevřené slab. se mění v *ō*: **קָדְשָׁ** *qōdəš* (z **qudš*), též v zavřené přízvuc.: **קָטָן** *qāṭān* ‘malý’ (z **qatún*). Ve slabikách nepřízvučných se objevuje bud jako *u*: **הַקִּים** *huqqīm* ‘zákony’, **הַשְׁלָקָ** *hušlak* ‘byl vržen’, nebo jako *ā*: **הַפְּקָדָ** *hāp̄qad* ‘byl potrestán’. Někdy je obojí samohláska v témž tvaru: **עַזִּי** *uzzī* a **עַזְּזִי** *azzī* ‘moje síla’.

2. V otevřené slabice před přízvukem se *đ*, *ī*, *ū* může udržeti jen za okolnosti, že následující souhláska se zdvojí:

a: **גַּמְלִים** *ḡmallīm*, ‘velbloudi’; sg. **גַּמְלָ**:

i: **קִשְׁשִׁים** *qiss̄im* ‘květy’; sg. **קִשְׁשָׁ**:

u: **אַדְמִים** *‘adummīm* ‘červení’ (plur.); sg. **אַדְמָ**.

3. Zdloužení samohlásky v otevřené slabice před přízvukem není v těchto případech:

a) po slabice s vedlejším přízvukem, po níž jde šowā: **קָטְלָה** *qāṭlā-* *lā*, ‘ona zabila’; **שָׁמְרָ** *sh̄āmrā*, ‘střežili(y)’;

b) u kontextových tvarů slovesných, protože mají slabší přízvuk: **יִקְטֹלָה** *jiqtolá* ‘oni zabijí’ (ale v pause, kde je přízvuk silný: **יִקְטֹלָו!** *jiqtolū!*)

c) v imperativu a infinitivu constr. sloves, poněvadž mají slabší přízvuk: **קְטַל** *qəṭol*, ‘zabij!’, stejně inf. cons.

4. Naopak se krátký vokál mění v šewā (redukuje se):

a) v otevřené slabice před přízvukem: **שָׁאֵן** *šə'ān* ‘neste!’, mezi hlavním a vedlejším přízvukem, svr. 3a.

i, které v otevřené slabice dá ē, svr. výše 1b, s dvojím vývojem:

α) toto ē v otevřené slabice před přízvukem se dlouží (hlavně po šewā předcházející slabiky: **זָרָבִים** *zərābim* ‘starci’, a v dvojslabičných jménech před plurální koncovkou: **כָּלִים** *kəlīm* ‘nádoby’, **שָׁמוֹת** *šəmōt* ‘jména’, a v dvojslab. jménech ženských před koncovkou **חָתָה**: *χətāh* ‘pot’) nebo

β) se redukuje: **מָאתָה** *m̥a'at̥ah* (st. constr.) ‘sto’ (*mi'at̥); u sloves neutrických: **כָּבְדָה** *kābədā* (*kabidat̥) ‘byla těžká’; v partiicipech a jménech mezi hlavním a vedlejším přízvukem: **קְוֹטְלִים** *qəṭlīm* ‘zabíjející’ (muž.), **אֲיָבִים** *əyabim* ‘nepřátelé’; před possessivními příponami zájmennými: **בְּנִי** *bənī* ‘můj syn’ (*binī), **שְׁמִי** *šəmī*, ‘mé jméno’ (*šimī) a pod.

u se redukuje ve šewā před přízvukem: **יְכֻלָּה** *yekullā*, ‘mohla’, (*jakulat̥, od **יְכַלּוּ** *yekallū*; **חָלָה** *ḥəlā*, ‘nemoc’).

5. Na druhém místě před přízvukem se redukuje krátká samohláska v šewā: **דְּבָרִים** *dəbərīm*, ‘slova’ (*dabarīm); **לְבָבִי** *ləbəbī*, ‘moje srdce’ (*libabī); **קְטַלְתָּם** *qəṭaltām* ‘vy jste zabili’ (*qaṭaltēm); **צְדָקָה** *ṣədāqā*, ‘spravedlnost’ (*sadaqat̥) a pod. Naproti tomu se týž krátký vokál na prvním místě před přízvučnou slabikou v slabice otevřené prodlouží: **דְּבָר** *dəbər* atd., svr. výše odst. 1.

6. Jsou-li před přízvučnou slabikou dvě slabiky otevřené s krátkými vokály, vysune se vokál 2. slabiky (elise); z pův. *dabarai-kem je דְבָרִים ‘vaše slova’. Vokál v první slabice trvá, protože tato stala se zavřenou; אֶרְמַתּוֹ ‘admatō ‘jeho pole’ (*adamatahu > *adamatō, elise 2. a a zdložení před přízvukem).

7. Dvě kvalitativní změny u krátkých samohlásek jsou pozoruhodné: přechod *a* v *i* v slabice nepřízvučné zavřené (ne všude) (srv. דְבָרִים výše, מִדְבָּר a pod.) a změna pův. *i* v *ă* (t. zv. zákon Philippiho) v zavřené přízvučné slabice; pův. **bint*, ‘dcera’, dá do hebr. **bant*, assimilaci **batt*, zjednodušením na konci *bat* בַּת; v nepřízvučné slabice se však objeví původní *i*: בִּתִּי *bittî* ‘moje dcera’ (z **bintî*). Pův. **zaqin* dá zăqēn זָקֵן ‘starý’ (změna *i* > *e* a zdložení před přízvukem), ale v st. constr. zăqan זָקָן (v slabice nepřízvučné zavřené, neboť přízvuk je až na následujícím slově, § 42, 2, 3).

§ 22. Změny dlouhých samohlásek

1. Původní semit. *ā* se pod přízvukem změnilo v *ō*: semit. šalām, arab. *salām*, h. פָּلָם ‘pokoj’, ‘mír’; *qātil, h. קָטֵל ‘zabíjející’, též před přízvukem.

2. *ō* přechází v otevřené nepřízvučné slabice v *ū*: מָנוֹס mānōs, ‘utikání’, ‘útočiště’, מָנוּשִׁי mānūšī, ‘moje útočiště’; נָקֵם nāqōm ‘byl pozvižen’, נָקָם֥וּתִי nāqūmōtī ‘byl jsem pozvižen’.

3. Dlouhé samohlásky se zkracují v zavřené slabice, ustoupí-li s ní přízvuk: בֶּן bēn, ‘syn’, před maqqēp בֶּןְּ bæn (na př. ‘syn Abrahamův’); יָקֵם yāqōm ‘vstane’, po sousledném, jež působí, že přízvuk se přesune k počátku: וְקָם wajjāqām, ‘a vstal’. Zároveň je tu přechod od kvality zavřené k otevřené.

ā se krátí po ztrátě přízvuku v *a*: קָמַתּוּ qamtəm ‘vy jste vstali’ (proti קָמָה qāmā ‘vstala’ atd.).

§ 23. Změny původních dvojhlásek

1. Původní *ai* se změnilo pod silným přízvukem ve slabice otevřené v *ā*: מַעֲשָׂה *ma'ashā* (z **ma'sai*), ve slabice s přízvukem slabším v *ē* (také v bezpřízvučné): st. constr. מַעֲשֵׂה *ma'ashē*. Podobně svr. שִׁירְךָ (v pause) 'tvé písňe', proti שִׁירְבָּם 'vaše písňe'.

2. Staré *aū* v slabice přízvučné se změnilo někde v *ō*: יֹום, *jōm* (**jaum*), někde dalo *āu*: שָׁׁׁעָם *šā'ām*, 'lež'; pod slabším přízvukem nebo v nepřízvučné je *ō*: מוֹת *mōt*, st. constr. 'smrt'.

3. O tvarech jako *bajit*, *māwæt*, kde zůstávají *ai* a *aū* v zavřené přízvučné slabice, svr. § 24, 2.

§ 24. Vložené samohlásky

1. Mezi poslední dvě souhlásky slova, které nemají samohlásek, vkládá se zpravidla pomocná samohláska, která odstraňuje dvojkonsonantní dosloví. Pravidelně děje se tak u jmen typů בָּךְ, מָךְ, סָפָר, בָּקָר, která po odpadnutí původních pádových přípon se stala jednoslabičními: **malk*, **sipr*, **buqr*. Mezi poslední dvě souhlásky se vkládá ו a proto slují jména těchto typů „segolata“. Podobně se i u sloves vkládá ו často mezi koncové souhlásky, když tyto ztratí při flexi své samohlásky: וַיְיָגַל *wajjigäl* z pův. **wajjigl* 'a zjevil'.

2. Vloženým vokálem po *i* je ו: **bait*, בָּית *ba-jit* 'dům'; **zaít*, זָיַת *za-jit* 'oliva'. Po *w* se vkládá ו: **maut*, מוֹת *mā-wæt* 'smrt'. Vložený vokál u laryngálů je ע: נָאָר *na'ar* 'chlapec' (**na'r*).

§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngálů

1. Laryngály (א ר) se nezdvojují; předchozí samohláska se náhradně dlouží, a to *a* v *ā*, *i* v *ē*, *u* v *ō*; pravidelně je tomu tak před ר, většinou před ע a נ, méně často před ח a ת: שְׁרֶת **širret* 'sloužil'; בִּרְךָ *(*birrēk)*, 'pozdravoval', 'velebil'; בָּרָךָ *(*burrak)*,

byl veleben; בָּעַר (*ba“ēr) ‘zapáliti’, ‘odstraniti’. Někdy se však samohláska nedlouží (srv. virtuální zdvojení § 13, 3).

2. Před koncovými souhláskami נ, נ a ע se mění krátké samohlásky v_; po dlouhých samohláskách (s výjimkou ā) stojí toto _ mezi samohláskou a koncovou souhláskou (paṭah furtivum § 10): *gabúh > גָּבֹהַ gābōah ‘vysoký’, ‘výše’, st. cons. *gabuh (bez přízvuku) > גָּבֹהַ gābah. Jak vidno, laryngály mají u sebe rády a, které ostatně při jejich artikulaci je jim nejbližší.

3. Proto též po laryngálu nemůže být jako reduk. samohláska prosté šowā; nejčastější redukovanou samohláskou po laryngálu je _ : עֲמַדְתָּאֵם ‘^amadtāem, ‘vstali jste’ (proti obyčejnému hlasnému _ v silném slově normálním: קְמַלְתָּאֵם) Srv. § 53.

4. Laryngál může míti na konci zavřené nepřízvučné slabiky u sebe prosté šowā quiescens (§ 9, 2): מְעִין ma^c-jān ‘pramen’; יְחִסָּר jæhsar ‘nedostává se’. Krátké i se mění v této situaci v æ (místo *iqtlōl ‘zabijím’, je אֲקֹלֶל ‘æqlōl; místo *hi‘līm ‘tajil’, je עֲלִים). Ale velmi často místo tohoto uzavření slabiky prostým němým šowā se objevuje za laryngálem ḥāṭēp, čímž z původní zavřené slabiky vzniká otevřená a za ní „poloviční“; v ḥāṭēp je vlevo ta samohláska, která je před ním: místo *jæ’sōp ‘shromážduje’, vznikne יְאָסֵף; místo *ja^cmōd je עֲמַדְיָה ja^camōd ‘stojí’; původní ḥā^cmad dá הָמַד hā^cmad ‘byl postaven’. Jestliže by po ḥāṭēp následovala souhláska se šowā hlasným, mění se ḥāṭēp v příslušnou plnou samohlásku a následující šowā v němé: proti תְּעַמְּדָה ta^camōd ‘vstaneš’, je יְעַמְּדָה ja^camōd ‘vstanou’ (nemůže být יְעַמְּדָה, protože dvě šowā za sebou uprostřed slova nemohou být hlasná, srv. § 11, 3, 2.).

§ 26. Souhlásky (konsonanty)

1. Původní w na počátku slova se změnilo v j. W zůstalo jen ve spojce אַ (אָ) ‘a’, ve jménech הַר ‘hřeb’ a דַּתְּ ‘dítě’. Srv. § 75.

2. U sloves I. *n* zpodobuje se *n* následující souhlásce: od נִגְמָן *nāqam* ‘mstil’, je imperfektum בִּקְרֵב *jiqqōm* místo pův. **jinqōm* (§ 72). Podobně הַנְּתָנוּ *‘ty’* (muž.) z **anta*, § 27.

3. Ražené souhlásky *b*, *g*, *d*, *k*, *p*, *t* po samohlásce se mění v třívé (spiranty), §§ 6, 13.

4. נ na konci slabiky nebo před jiným konsonantem na konci, je-li bez vokálu, mizí a samohláska před ním se prodlužuje náhradně: pův. **maṣa'* > מָצָא ‘našel’ (נ se píše, ale nečte se! § 9, 2); **māši't* > מָצָאת ‘nalézající’ (žen.); **muṣu'* > מָצָא ‘nalézti’; **ra's* > רָאשׁ *rōš*, ‘hlava’. Stejné zjevy jsou i u sloves I' a III' (§§ 73, 74).

5. נ mizí v přívěs. zájméně 3. os. sg. muž.: **lahu* dá לְ ‘jemu’ (přes **laū*); dále v členu po předložkách בְ, בִ, בֶ, בַ § 35, 5. Také suffixy 3. os. pl. někdy vysunují נ; srv. שִׁירָם ‘jejich píseň’, proti פִּיהָם ‘jejich ústa’; u předložky בְ oba tvary בְּ ‘v nich’.

6. Na konci slova se zdvojení souhlásky ruší (§ 13, 4). Laryngály se vůbec nezdvojují (§ 13, 3). Zdvojené souhlásky mizí někdy před šewā hlasným, zejména před laryngálem: יְקֻחָה ‘vezmou’ (části *jiqħū* místo původního *jiqqħū* z *jilqħū* podle *jiqħlū*); עַיְלָרִים ‘slepý’, plur. עֲוֹרִים ‘iwrīm místo *iwwərīm*; חַמְבָּקְשִׁים *hambaqšīm*, ‘žádající si’, místo *ham-m⁹baqq⁹šīm*. Velmi často u וָ (wāw sou sledného § 58) před předponou וְ *wajhī* ‘a stalo se’, místo *wajj⁹hī*.

7. O přesmyknutí v hiṭpa“ēlovém praefixu הַתְּ and sykavky jako prvního radikálu u sloves v hiṭpa“ēlu § 67, 5.

II. TVAROSLOVÍ

Jako v jiných řečech, rozeznávají se i v hebrejštině slovní druhy. Ohebné jsou: zájmena, jména (podstatná a přídavná, mezi nimiž není ve skloňování rozdílu), číslovky a slovesa. Ostatní druhy shrnujeme pod název částic (k nim patří příslovce, předložky, spojky a citoslovce.)

ZÁJMENA

§ 27. Zájmena osobní

jsou dvojí: samostatná (separata) a přívěsná (suffixa).

a) Osobní zájmena samostatná mají tyto tvary kontextové: sg. 1. os. společná (muž. i žen.) אַנְבֵּי, אַנְיָ, 2. os. m. אַתָּה (אַתָּ), 2. os. žen. אַתְּ (pův. tvar אַתִּי zachován jen jako kótilb, Soudc. 17, 2 a j.), 3. os. m. דֹּוֹא, 3. os. žen. דִּיאָ. Plur. 1. os. אַנְחָנוּ, אַנְחֵנוּ, 2. m. אַתְּמָ, אַתְּנָ, 2. ž. אַתְּנָ, אַתְּנָ, 3. os. m. דָּמָם, 3. ž. דָּמָה, דָּמָה. První a druhé osoby jsou ze základu *an-, srsv. arab. 2. sg. m. *anta*, ž. *anti*.

b) V pause se vyskytují tvary: 1. sg. אַנְבֵּי, אַנְיָ, 1. pl. אַנְחָנוּ, אַנְחֵנוּ, 2. sg. m. אַתָּה, אַתָּ, 2. ž. אַתְּ.

c) V 1. os. jedn. č. pausální tvar אֲנִי je i v kontextu ve výrazu דִּיאָ אֲנִי 'jako že jsem živ!'.

V 3. os. jedn. č. žen. se píše v Toře דֹּוֹא, naqdánové punktuje דָּוֹא, části je *hi* (§ 18, 1).

§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmenné)

1. Pro všechny jazyky semitské je charakteristické připojování zájmen osobních, jež v těchto tvarech samostatně se nevyskytují. Ve spojení se jménem vyjadřuje toto zájmeno majitele, u slovesa znamená zájmenný předmět v akkusativu nebo dativu. Přivěsuje se i k některým částicím.

2. Suffixy mají tyto tvary (s příklady u jm. סִפְתָּה, m. 'ústa'):

sg.	1. os. spol.	<i>i</i>	וְ	můj, má, mé	פִּי
	2. os. m.	<i>kā</i>	תְּ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךְ
	2. os. ž.	<i>k</i>	תְּ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךְ
	3. os. m.	<i>w, hū</i>	וֹ, חֹ	jeho	פִּיחּוֹ (§ 14, 3)
	3. os. ž.	<i>āh, hā</i>	הֹ, חֹ	její	פִּיחּה
pl.	1. os. spol.	<i>nū</i>	נוּ	náš, -e, -e	פִּינוּ
	2. os. m.	<i>kæm</i>	כֶּם	váš, -e, -e	פִּיכֶם
	2. os. ž.	<i>kæn</i>	כֶּן	váš, -e, -e	פִּיכֶן
	3. os. m.	<i>hæm</i>	חֶם	jejich	פִּיחּם
	3. os. ž.	<i>hæn</i>	חֶן	jejich	פִּיחּן

3. 1. osoba se připojuje k plurálu v tvaru וְ; 2. os. m. má suff. תְּ s předchozím וְ: סֻסְקָה 'tvůj kůň' (muž.), v pause סֻסְקָה V množ. č. je vždy před suffixem charakteristické וְ: סֻסְקִיךְ sūsākā 'tvoji koně' (muž.), סֻסְקִיךְ sūsajik 'tvoji koně' (žen.), סֻסְקַתִּיךְ sūsōtīkā 'tvoje klisny' (muž.), סֻסְקַתִּיךְ sūsōtajik 'tvoje klisny' (žen.). 3. os. m. má nejčastěji וְ-ō: סֻסְוֹ סֻסְוֹ 'jeho kůň'. V 3. os. u plur. muž. je וְ-āw (pův. āu, § 9, 4). V 3. os. plur. m. je též וְ-ām a bášn. tvar מְנוּ siprām 'jejich kniha' (m.), פְּנִימָה pīmō 'jejich ústa'), v 3. os. žen. rodu וְ-ān: סְפִרְנָה siprān 'jejich kniha' (žen.). K plurálu se připojuje חֶם- a חֶן- siprēhām 'jejich knihy' (muž.), siprēhān 'jejich knihy' (žen.).

4. U sloves zní suffix 1. os. sg. נִי -nī (znamená mne, mně). Jinak jsou suffixy stejné, 2. os. pl. žen. není doložena, 3. os. m. v plur. je וְ-m, 3. os. ž. וְ-n.

Pozn. K způsobu přivěšování suffixů a změnám samohláskovým u jmen atd. viz §§ 29, 30, 43, u sloves § 68, u předložek § 85, a paradigmata (1—24).

§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných

1. Slovesné tvary vyjadřují osobu svými koncovkami (§ 53). Zájmenný podmět je nadbytečný, ale musí býti, je-li na něm důraz: **הַמָּה יִאֲבֹדוּ וְאַתָּה תִּעֲמֹד** 'oni zahynou, ale ty budeš státi'; a pák, je-li větě ještě podmět jiný, jenž následuje po podmětu, inherentně obsaženém v tvaru sløvesném: **שֶׁמְעָנוּ אָנָּחָנוּ וּבָנָּינוּ** 'slyšeli jsme my i synové naši'.

2. Osobního zájmena se užívá i jako spony ve významu čes. slovesa býti: **אָנֹכִי** ' já jsem' (Gen. 3, 10); **אָנֹכִי יְהוָה** ' já jsem Hospodin'; **כִּי עִירָמִים הֵם** 'protože byli nazi' (Gen. 42, 11); **אָנָּחָנוּ** 'my jsme' (Gen. 3, 7); v opsaném praesentu (**וַיְמִן הַזֹּה**): **אַתָּה אָמַר** 'ty pravíš'; **אֲלֹהָה הֵם בְּנֵי אָדָם**; **מַיְהִיא זֶה** 'kdo je to?'; **אֲלֹהָה הֵם בְּנֵי אָדָם**; **מַיְהִיא זֶה** 'toto (tito) jsou synové Adamovi'. Zájmeno 3. os. plur. se vztahuje k podmětu v 2. os. u Sofon. 2, 12: **גַּם־אַתֶּם כּוֹשִׁים חַלְלִי חַרְבֵּי הַמֶּה**: 'i vy, Ethiopové, poraněni mečem mým budete'.

3. V uctivém oslovoování a v ponížené řeči užívá se v hebrejštině místo zájmen opisů. Místo **אָנֹכִי** se říká **עַבְדָּךְ** 'tvůj sluha' (Gen. 44, 32 a j.), v ženském rodě **אַמְתָּךְ** 'tvá služebnice' (Soudc. 19, 19 a j.) Místo **אֲדֹנָה** stává **אֲדֹנִי** 'pane můj', na př. **אֲדֹנִי שָׁאֵל אֶת־עֲבָדָיו** 'pán můj se tázal služebníků svých' = 'ty ses tázal nás' (Gen. 44, 19).

§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných

1. U sloves znamenají suffixy zájmenný předmět: **קָטַלְהֽוּ** 'zabil ho', i v dativu: **נִתְּחַנֵּנִי** 'dal jsi mně' (= **לִי**); při dvou akusativech se jeden vyjadřuje suffixem, druhý akusativem osob. zájmena: **וְהַרְאָנִי אֶתְּנָיו** 'a ukáže mně jej'.

2. U podstatných jmen vyznačují suffixy possessivní majitele. Ve smyslu objektivního genitivu: **חַמְסִי** (Gen. 16, 5)

'moje křivda' = 'křivda, spáchaná na mně', nebo חַמְסָה (žalm 7, 17) 'křivda, spáchaná na něm'. Je-li suffix stejný u více jmen, je opakován: בְּקָרֶךְ וְצָאןֶךְ 'tvůj skot a tvé ovce'. Ve vazbě statu constructu se připojuje suffix na druhou část: הַר קָדְשָׁן 'hora jeho svatosti' = jeho svatá hora'; הַר קָדְשֵׁי 'má svatá hora' (Izai. 11, 9; Abd. 16; žalm 2, 6 a j.). Suffixem se vyznačuje genitiv, závislý na dvou jménech: מִרְכָּבָת פְּרֻעָה וְתִילֵּוֹ (Exod. 15, 4) 'vozy faraonovy a vojsko jeho' = 'vozy a vojsko faraona'.

3. Suffix se zesiluje někdy samostatným osobním zájmenem, které se položí za něj, a zájmeno má pak význam akusativní, na př. בְּרָכַנִּי נִמְאָנִי (Gen. 27, 34) 'požehnej mně, i mně' ('ba, právě mně'); בַּמְקוּם אֲשֶׁר לְקָכוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָם נְבוּזָת יְלִקּוּ 'na místě, na kterém lízali psi krev Nábotovu, budou lízati psi krev tvou, právě tvou' (1. Král. 21, 19). בַּמְקוּם אֲשֶׁר לְקָכוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָם נְבוּזָת יְלִקּוּ 'na místě, na kterém lízali psi krev tvou, právě tvou' (1. Král. 21, 19.) וְלִשְׁתַּת גַּמְדְּהוּא יְלִדְבִּין (Gen. 4, 26, svr. 10, 21). Po předložkách: וְתָאמֵר בַּיִדְנִי אֲדֹנִי הָעֵץ 'a pravila: Na mně — já (jsem to) —, pane můj, (jest) ta vina' (1. Sam. 25, 24). לֹא־עָלֵיךְ אַתָּה הַיּוֹם כִּי אֶל־בֵּית מַלְחָמָתִי '(táhne) ne na tebe — ty (= jako bys byl mým nepřítelem) — dnes, ale k domu mého bojování' (= domu, jenž bojuje se mnou) (2. Paral. 35, 21). הַעַת לְכֶם אַתֶּם לְשִׁבְתַּב בַּבְּתִיכֶם 'zdaž (jest) čas vám (= máte čas) — právě vám — k přebývání v domech vašich' (Aggeus 1, 4).

4. Objektní suffixy nemají nikdy funkci našich zvratných zájmen. Ta se vyjadřují často pomocí předložek: וַיַּעֲשֵׂה לְהָם 'a udělali si (doslově: jim) zástěry' (Gen. 3, 7). Jinak se užívá některých podstatných jmen, jako כֶּרֶב 'nitro', כֶּרֶב 'srdce', נֶפֶשׁ 'duše', u neživotných pojmu (v pozd. době i u životných) עצָם 'kost', 'podstata': וְתַצְחַק שְׁرָה בְּקָרְבָּה 'a zasmála se Sára v nitru svém' (= pro sebe) (Gen. 18, 12). וַיַּאֲהַבְּהָו יְהוָנָתָן

כִּנְפָשׁוֹ 'a zamiloval si ho Jonatan jako svou duši' (= jako sebe) (1. Sam. 18, 1). Jinak se užívá podstatného jména **נֶפֶשׁ** se suffixy i místo samostat. osob. zájmen: **נֶפֶשׁ יְ** 'má duše' = 'já', **נֶפֶשׁךְ** 'tvá duše' = 'ty' atd. **עַצְםָ** přichází u osob ve spojení **נֶפֶשׁךְ עַצְמָ** 'tvá duše se' (dosl. 'on sám') (dosl. 'on ve své podstatě', 've svém těle').

§ 31. Zájmena ukazovací

1. Pro poukázání na osobu nebo předmět bližší užívá se v hebrej. zájmena **זֵה** *zēh* pro sg. m., **זֹאת** *zōet* pro sg. žen., pro plur. obou rodů **אֲלֹהֶן** *əlhēn*. Vedle této formy je i kratší **אֲלֶה** (v Toře a 1. Paral. 20, 8). Vzácněji se vyskytuje tvar: pro sg. žen. **זֶה** (*zōh*) (2. Král. 6, 19 a j.), **זֶה** (*zōh*) (tento spíše ve smyslu vztažném pro rod m., Ozeáš 7, 16, pro rod ž. žalm 132, 12), a tvar **זֶה** (*zū*) pro oba rody i obě čísla, většinou také ve smyslu vztažném. **זֶה** má ukazovací význam u Hab. 1, 11 **זֶה כְּחֹזֶה** (*zōh cəchōzēh*), ta jeho síla nebo: toto je jeho síla) a v žalmu 12, 8 **מִן הַהֲזֶר זֶה** (*mīn hahezər zōh*) (od tohoto pokolení).

2. Ukazovací zájmeno stojí v podmětu i v přivlastku. Jsou-li v podmětu, řídí se číslem a rodem doplňku: **זֶה הַדְּבָר** 'toto je slovo', **זֶה הַמִּשְׁפָּחָה** 'toto jsou rody Léwiho'. V přivlastku stojí zájmeno za podst. jmenem a má člen: **הָאִישׁ** **הַמְּעֻשִׁים** **הַאֲלֹהֶת** **הָאָרֶץ** **הַוֹּאת** **הַיּוֹת** 'tento muž', 'tato země', 'tyto činy', 'tyto příkazy'. Se členem přichází méně často i tvar **הַלֹּזֶן** pro j. č. muž., **הַלֹּזֶן** pro j. č. muž. i žen.

3. Pro ukazování na předmět vzdálenější užívá se zájmena osob. 3. os.: **הַנֶּה**, **הַנֶּן**, **הַמֶּה**, **הַם**, **הִיא**, **הִוָּה**, „**onen**“, ‘**ona**’, ‘**ono**’, ‘**oni**’, ‘**ony**’, ‘**ona**’. Znamená i ‘právě to’. Na př. **הַוָּא הַכּוֹל** ‘**ono** právě (je) hlas, hluk’; **אֲנִי הַוָּا** ‘**já** jsem to, já jsem týž’ (Izai. 41, 4); **אַתָּה הַדְּהֹוָא מְלֵבִי** ‘**ty** právě jsi král můj’ (žalm 44, 5).

הַחִיָּא, הַהְוָא Zájmeno toto je někdy zesíleno určitým členem: **בִּעֲתַהּ הַחִיָּא** a má význam 'onen', 'sám', 'právě on', 'týž': 'v oné právě době'.

זה k použití po st. construct. (§ 42) ve smyslu genitivním: **אָנֹנוּ אֶלְךָ מְחֵיר זֶה** 'cena toho', 'uši těch'.

§ 32. Tázací zájmena

1. Substantivně se užívá pro osoby tvaru **מי** 'kdo?': **מי אַתָּה** 'kdo jsi?', **מי זָאת** 'kdo je tato?' **מי יֹאמֶר** 'kdo by řekl?' **מי זָאת** 'kdo jsou tito?'. Genitiv: **בַּת־מִי** 'čí dcera' (Gen. 24, 23). Dativ: **אֶת־מִי** 'komu (jsi, patříš) ty?' (Gen. 32, 18). Akusativ: **אֶת־מִי** 'koho?' (Izai. 6, 8); po předložce: **מִמִּי** *mimmī* (z *minmī*) 'od koho?' (Ezech. 32, 19). Zesiluje se i jinými zájmeny: **מַיְדָה** (Izai. 50, 9), **מֵי זֶה** (žalm 24, 8), **מֵי זֶה** (Jerem. 30, 21). Opakuje se: **מֵי וּמֵי** 'kdo a kdo' = 'kdo jednotlivě?' (Exod. 10, 8). **מי** je též částicí tázací a značí 'zda': **מֵי יְקֻם יַעֲקֹב** 'zdaž by povstal Jakob?' (Amos 7, 2, 5).

2. Na věci se táže hebrejština zájmenem **מה** 'co?' V pause je **וְנַחַנוּ מָה**: **מָה** 'a co jsme my?' (Exod. 16, 8). Před **א** a je **אַפְקָד**, ať následuje či nenásleduje maqqēp: **מָה רָא** 'co (byla) tvá matka?' (srv. Exod. 3, 13; před **ר** Ester 9, 26; i před **ה**, Exod. 12, 26 a před **ע**, Gen. 31, 32). U Ezech. 8, 6: **מָהֶם עֲשִׂים** 'co oni činí?'

מָה- s následujícím zdvojením je před hláskami s výjimkou hrtanových:

מָה־לְךָ 'co je ti?'

Někdy se piše zájmeno s následujícím slovem dohromady:

מָלְכָם 'co je vám?' **מָהּוּעַ** 'proč?'

מָה bez zdvojení je:

před **הַוָּא** a **הַיָּא**:

68 *) nem - li maqqēf: 1 Sm 29,3 JM § 37c
slabčovací akcen

מַה 'co je on?' (Num. 16, 11),

מַה־הִיא 'co je to?' (Zachar. 5, 6).

Ve dvou případech je **מה** před **ח** (h):

מַה חֲטֹאָתִי 'co jest mým hříchem?' (Gen. 31, 36).

מַה־חֶפְצָךְ 'co jest jeho žádostí?' (Job 21, 21).

Na **מַה** je před **ח**, **ע**, velmi často před **ה**:

מַה עָשָׂיתָ 'co jsi učinil?' (Gen. 4, 10).

Spojuje se též s předložkami spojenými **ב** a **בְּ**, ale tu přichází i normální **בְּמַה**. **בְּמַה**, **בְּמַה**, **בְּמַה :** **מַה** Přichází též po předložkách **עַל** 'na', **עַד** 'k', **עַז** 'až k', **עַן** 'pro':

יִעַן־מַה 'na co?', **עַד־מַה** 'až do kdy?', **עַל־מַה** 'k vůli čemu?', 'nač?'.

§ 33. Zájmena vztažná

1. Nejčastěji se užívá v bibl. řeči slova **אֲשֶׁר** bez rozdílu rodu a čísla; vedle něho přichází **שׁ** s následujícím zdvojením (Soudc. 5, 7 má **שׁ**, před laryngálem **שׁ** Soudc. 6, 17, nebo jen **שׁ** Kaz. 3, 18.) Původně se pokládalo **שׁ** za slovo spíše lidové, časem však v sakrální mluvě zvítězilo. Nejsou to pravá zájmena, nýbrž formální slova, jimiž se vyjadřuje vztah (notae relationis).

Příklady:

יְהוָה ... אֲשֶׁר לְקַחְנֵי מִבֵּית אָבִי ... וְאֲשֶׁר דָּבַרְתִּי לְאַשְׁר נִשְׁבַּעֲתִי ... הָוָא יִשְׁלַח ...

'Hospodin... jenž vzal mne z domu otce mého... a jenž mluvil mně a jenž přisahal mně... ten pošle...' (Gen. 24, 7).

וַיְכַל אֱלֹהִים ... מַלְאַכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה

'a dokončil Bůh... dílo své, které dělal'. (Gen. 2, 2).

הַפִּים אֲשֶׁר מִתְהַתָּ לְرַקִּיעַ

'vody, které (jsou) pod oblohou' (Gen. 1, 7).

יש דבר שיאמר ראה זה חדש הויא

‘jest (nějaká) věc, o niž by řekl: „Hled, to je (něco) nového?“’ (Kaz. 1, 10).

2. V básnických textech užívá se jako vztažného zájmena též **זה יבר ... הר ציון זה שכנת בך**: ‘vzpomeň si na horu Šijjón, která přebýváš na ní’ (= na niž přebýváš) (Žalm 74, 2) (srv. Žalm 78, 54; 104, 8; Job 19, 19; Přisl. 23, 22; Izai. 25, 9 a j.) i **בְּרִשְׁת־זַיִן טָמֵנוּ נֶלְפְּדָה רְגָלָם**: ‘v síti, kterou položili tajně, byla chycena noha jejich’ (žalm 9, 16) (srv. Exod. 15, 13 a 16; žalm 142, 4; Izai. 43, 21 a j.)

3. Genitivní vztah se vyjádří tak, že se k vztahovanému pojmu připojí suffigované osobní zájmeno: **גַּם אֲשֶׁר לְאַדְתְּשִׁמְעַ לְשׂוֹנוֹ**: ‘národ, který nerozumíš jeho řeči’ (= n., jehož řeči nerozumíš.) (Deuter. 28, 49.)

Pozn. K větám vztažným srv. § 97. 16

§ 34. Neurčitá zájmena

1. Pro neurčitá zájmena není zvláštních samostatně vytvořených slov. Užívá se pro ně jiných zájmen, číslovek, jmen nebo různých vazeb.

2. Naše zájmeno ‘někdo’ je tlumočeno v hebr. buď zájm. (často s významem ‘jestliže kdo’, ‘kdokoli’, ‘každý’, Exod. 24, 14; Kaz. 5, 9; Izai. 54, 15; 2. Sam. 18, 12; Soud. 7, 3) nebo jmény **איש** ‘muž’, Gen. 13, 16; Exod. 16, 29; Pís. 8, 7, znamená též ‘všeliký’, ‘leckterý’, ‘každý’, zejména ve spojení **איש ואיש**, **איש אֶתְמָם** ‘člověk’, Lev. 1, 2, se záporem **לא אֶתְמָם** ‘nikdo’, Job 38, 26), **נפש** ‘duše’, Tzev. 4, 2.

3. Něco, cokoli se vyjadřuje slovy: (Num. 22, 38), se záporem: nic: **לא מאומה** (Dent. 13, 18) nebo **אין מאומה** (1. Král. 18, 43). Též **דבר** znamená: něco.

4. Poměr jeden-druhý se vyznačuje opakováním זֶה (Job 1, 16), což značí i 'tento — onen' (1. Král. 22, 20), dále výrazem אֲחֵר אִישׁ מֵעַל אֲחֵין וַיִּפְרֹדוּ אִישׁ ... אֲחֵשׁ (Gen. 13, 11: 'a oddělili se jeden od druhého' (dosl. 'muž od svého bratra').) Oba dva: שָׁנִינֵּהֶם בַּאֲחֵר (Kaz. 11, 6).

5. Několik: se překládá plurálem אֲחָדִים nebo výrazem יִשְׂרָאֵל 'jsou tací, kdož' = 'někteří'.

6. Každý: značí se slovem כָּל (před maqqēp) nebo zdvojením slova: כָּל־יֹום, יוֹם בַּיּוֹם 'každého dne', též יוֹם יוֹם (Gen. 39, 10; Nehem. 8, 18; žalm 42, 4), לַיּוֹם בַּיּוֹם (Esther 3, 4), (2. Paral. 24, 11), בְּכָל־יֹום יוֹם (1. Sam. 18, 10), (Esther 2, 11). כָּל znamená 'každý' před jménem bez členu a jiného určení: כָּל־עֵין 'každý (všeliký) strom'; před určeným jménem znamená: 'všichni', 'celý': כָּל־הָנוּם 'všichni národové'; naproti tomu: כָּל־עַם 'každý národ'; כָּל־עַמָּן 'jeho celý národ' (Exod. 1, 22); je též se suffixy: כָּל־נוּ 'my všichni' (Gen. 42, 11); תָּבָל כָּל־הָ 'celý svět'. Zde se objevuje původní význam slova כָּל, 'celost', 'úplnost' (dosl. 'svět' — 'celost jeho'). Srv. franc. *tout jour, tous jours, tous les jours*.

Pozn. Spojení פָּלָנִי אַלְמָנִי znamená 'ten a ten, N. N.' (1. Sam, 21, 3 a j.).

§ 35. Člen

1. V hebr. se užívá jako urč. členu zájmena původně ukazovacího ה s následujícím dāgēš forte. Znělo původně asi *hā*, později se zkrátilo ā v a, následující souhláska se zdvojila. ה je stejně ve všech rodech i číslech: הַבְּפִירִים 'maso'; הַתְּפִלָּה 'modlitba'; הַלִּיבָּרִים 'maso'; הַרְשָׁבָה 'říše'; הַמִּמְלָכֹות 'ruce' (duál).

2. Zdvojení následující souhlásky nebývá při י (ז): dítky. Následuje-li však za י bud ה nebo ע, nastane zdvojení: הַיְהֹודִים

‘Židé’, **הַיּוֹפִים** ‘unavení’. Také při **מִ** u některých podstatných jmen a participií se souhláska nezdvojuje: **הַמְבָקְשִׁים** ‘hledající’. Jestliže po následuje **הַ**, **עַ** nebo **רַ**, zdvojuje se následující souhláska: **בְּמַרְעִים** ‘u zlosynů’. Zdvojení však nenastane, mají-li za sebou souhlásku s krátkou samohláskou zostřenu: **הַמְהֻלְבִּים** ‘putující’.

3. Samohláska členu se někdy mění před náslovným laryngálem. Člen zní **הַ** před **הַ** a **חַ**, mají-li jiné samohlásky než qāmaš nebo nemají-li samohlásky: **הַחוֹבֵל** ‘marnost’. **הַחוֹוָא** ‘onen’. (Výjimky jsou: **חַכְמָה**, **הַחֲמָה**, **הַחֲמָם**) ‘moudrost’; **חַכְמָה** ‘ubiti’, **הַחֲלִילִים** ‘šípy’. (Výjimky: **דְּחִי** ‘živoucí’, Gen. 6, 19; **דְּחִירִים** ‘kapsy’, Izai. 3, 22. **הַחְמָנִים** ‘sluneční obelisky’, Izai. 17, 8.)

4. Tvar **הַ** má člen před **אָ** a **רָ**: **הָאֹרֶז** ‘světlo’, ‘hlava’; před **עָ** s jinou samohláskou než je nepřízvučné qāmaš: **הָעָבֶד** ‘služebník’, **הָעָם** ‘vůz’, **הָעָמָרִים** ‘snopy’, **הָעָוָר** ‘slepec’, ale plur. **הָעָוָרִים**). Před nepřízvučným **הַ** a **עָ** jakož i přízvučným a nepřízvučným **הַ** zní člen: **הָעָזָן** ‘hory’, ‘hřich’, **הָעָזָן** ‘svátek’, **הָחָלֵב** ‘mléko’. Také před **חָ** člen **הָחָרְשִׁים** ‘měsíce’. Slova **אָרֶץ** ‘země’, **הָרָ** ‘hora’, **חָגָן** ‘svátek’, **עָם** ‘národ’, **בָּרָ** ‘býk’ mají po členu tvar jako v pause: **הָפָר**, **הָעָם**, **הָחָגָן**, **הָהָרָ**. Substantivum **אָרוֹן** ‘truhla’ zní se členem **הָאָרוֹן**.

5. Po částicích **בָּ**, **כָּ**, **לָ** zmizí **h** členu, ale částice přijme jeho samohlásku: **בְּכֶסֶף** ‘stříbro’, ‘v stříbře’ (místo *b^hakæsæp*) **בְּכֶסֶף** ‘prach’ (místo *k^haɛd̥p̥d̥r*); **לְאִישׁ** ‘muž’, ‘muži’ (dat.) místo *l^hæ'iš*. Po **וְ** člen nemizí: **וְהַשְׁמִים** ‘a nebesa’. V pozdější době člen někdy nemizí: **בְּחַכְמָה** ‘jako mudřec’ (Kaz. 8, 1). Někdy má tvar se členem jiný význam než bez členu: **בְּיִם** ‘teprve’ (Gen. 25, 31), **בְּחִיּוֹם** ‘právě nyní’) (1. Sam. 9, 13.)

Pozn. Masoreti punktovali částice uvedené většinou tak, jako by byl po nich člen, i tam, kde patrně členu nebylo.

§ 36. Kořen

1. Kořen je základem slovní skupiny, jejiž všechny členy mají vesměs významy, odvozené z jednoho základního významu. Odstraníme-li od slova koncovky, přípony, předpony, dostaneme jeho kořen. Na př. v tvaru **כָּבֹתִיךְ** ‘jako tvoji otcové’, je **כָּ** předražená srovnávací částice: ‘jako’. **יְ** přípona přivlastňovací 2. os. sg. muž., připojená k plurálu, **וֹתָ** je koncovka množ. čísla. Zbývá **אָבָ**, což je kořen slova, od něhož je **אָבָ** ‘otec’. Od kořene se děje odvozování předponami, příponami a vnitřními změnami samohláskovými. Postavení kořene ukáže příklad:

מֶלֶךְ	král	מֶלֶךְ	panoval
מֶלֶךְ וַתָּ	Moloch, bůžek („král“)	מֶלֶךְ וַתָּ	vláda, říše
יְמֶלֶךְ	můj král	יְמֶלֶךְ	bude panovati
יְמֶלֶךְ יְםָ	králové	הַמֶּלֶךְ	ustanovil králem
הַמֶּלֶךְ הַ	královna	הַמֶּלֶךְ	byl ustanoven králem
מֶלֶךְ מֶלֶךְ	Milkōm, bůžek	מֶלֶךְ וַתָּ	říše, vláda
מֶלֶךְ תָּמֶלֶךְ	královna (Astarte)	יְכָמֶלֶךְ	vaši králové (muž.)
מֶלֶךְ הַ	vláda, říše		

Jak patrno, kořen je **מֶלֶךְ** *m-l-k*, má tři souhlásky kořenné (radikály). Naprostá většina hebrejských kořenů má tři radikály, v jejichž seskupení tkví základní význam celé skupiny, na př. zde vše, co souvisí s „kralováním“. Všechna slova, v nichž jsou v témž pořadí souhlásky **לְטַלֵּ**, mají významy, odvozené od základního významu „zabijení“.

2. Vyskytuji se slova, která mají jen jeden radikál. K takovým patří většinou částice a zájmena: **ב** 'v', **ל** 'k' (a nota dativi), **כ** 'jako', **א** 'a', **ה** určitého členu, **ו** základ ukazovacích zájmen **זה** a **זאת** a zájmeno vztažné. Ze jmen sem patří **פה** 'ústa' a slova asi cizího původu **אי** 'ostrov', **שָׁקָל** 'šakal', **צְדִי** 'lod', 'divoká kočka' (?).

3. K dvojradikálním jmenům patří starožitná slova jako: **עֵבֶן** 'hřeb', **תְּנוּ** 'znamení', **פְּנַחַת** 'ruční mlýnek', **פְּנַחַה** 'okraj', **אֲבָבָה** 'otec', **אָחָזָה** 'bratr', **אָחָזָה** 'sestra', **בֵּן** 'syn', **בְּתָה** 'dcera', **חָמָם** 'tchán', **חָמָת** 'tchyně', **אַמָּה** 'služka', **אִישׁ** 'muž', **אֱלֹהִים** 'Bůh', dále jména nářadí, části těla a stará kulturní slova: **דְּלַת** 'dveře', **מִשְׁתָּחֻוֹת** 'město', **עִיר** 'město', **רַקְשָׁת** 'luk', **רַקְפָּת** 'ovčín', **יָד** 'ruká', **שְׂדֵה** 'prs', **רַמְּסֵד** 'krev', **שָׁדָה** 'záda', **פְּנִים** 'zadek', **לִבְבָה** 'žaludek', **שֵׁת** 'obličej', **שֵׁם** 'jméno', **גָּנוּן** 'zadní', **דָּר** 'ryba', **יּוּם** 'den', **שָׁנָה** 'rok', **סָאָה** 'hora', **הַגָּן** 'míra obilní', **עֵין** 'strom', **מָאָה** 'sto', **מַתִּים** 'lidé', **מָאָה** 'muži', **מִים** 'voda', **שָׁה** 'ovce', **שְׁנַיִם** 'ret', **שְׁנַיִם** 'dva', a pod.

4. Menší počet je také jmen čtyřsouhláskových: **עַטְלָף** 'netopýr', **חַנְמָל** 'jíní' (?), **חַרְמָשׁ** 'srp', **עַקְרָב** 'štír', **פְּרַעַשׁ** 'blecha', **שְׁבָלוּלָה** 'zezlo', **שְׁרָבִיט** 'slepota' (plur.), **כְּרַכְבָּה** 'okraj', **סְנָפִיר** 'hlemýzd', **עַקְבִּישׁ** 'pustý', **גָּלְמוֹד** 'zajíc', **אַרְנַבְתָּה** 'pavouk', **פְּלָוָת** 'ploutev', **כְּרַסְלָה** 'polní myš', **חַלְמִישׁ** 'křemen', **עַכְבָּר** 'král' (v 2. Sam. 22, 37 v tvaru **כְּרַסְלָה** v pause, 'mé dva kotníky'), **בְּרוּלָה** 'zelezo'. Některá jsou cizího původu.

Pětiradicální jméno je na př. **צְפְּרִידָע** 'zába'.

§ 37. Tvoření jmen

1. V hebrejském rozeznáváme jména původní, jako jsou již uvedená dvojsouhlásková, nebo třísouhlásková, jako: **מֶלֶךְ** 'král', **אָרֶץ** 'země', **דְּבָר** 'slovo' a pod., dále vicesouhlásková, k nimž nelze najít tříhláskového kořene, a

2. jména odvozená, která jsou tvořena:

- a) zdvojením prostřední souhlásky, na př. **גָבֹור** 'hrdina', od kořene, **גַּנְבָּה** 'zloděj' od **גַּנְבָּה**.
- b) opakováním třetí souhlásky, na př. **רַעֲנָן** 'zelenající se', od kořene **רַעַיִן**,
- c) opakováním druhé a třetí souhlásky, na př. **יַרְקָעָךְ** 'zelenavý', od kořene **ירק**,
- d) opakováním celého dvojsouhláskového kořene, na př. **גַּלְגָּלָת** 'kolo', **פֶּרֶלֶד** 'rubín', **צַנְצָנָת** 'láhev', **גַּלְגָּלָל** 'lebka' a pod.
- e) hláskami před kořenem předraženými, jimiž jsou:
 - α) **כּוֹב** 'lživý', od kořene **אַכּוֹב** א.
 - β) **שְׁמָעָה** ה 'zvěstování', od kořene **חַשְׁמָעוֹת** ה.
 - γ) **צְהָרָה** י 'olej' od kořene **יְצָהָר** י.
 - δ) **פְּתָחָה** מ 'klíč' od kořene **מְפַתָּח** מ.
 - ε) **פְּתָלָה** נ 'bitvy' od kořene **נְפֻטוּלִים** נ.
 - ζ) **לְהָבָה** ש 'plamen' od kořene **שְׁלָהָבָה** ש.
 - η) **פָּאָר** ת 'jih' od kořene **תְּפָאָרָת**; **יְמֵי** ת 'okrasa', od **תְּמֵי** ת.
- f) připojenými hláskami a koncovkami:
 - α) **מִצְרִית** י 'Egyptan' (žen. **מִצְרִיאָה**).
 - β) **גְּבִי** י 'druh kobylek'.
 - γ) **כְּרָמָה** ל 'jméno hory, od kořene **כְּרָמָה**'.
 - δ) **שְׁפָה** מ 'jm. žen. ('Marie'); **שְׁפָם** מ 'knír', od ret.
 - ε) **בְּנִין** נ 'stavba', od **בְּנָה** נ 'stavěti'.
 - ζ) **אִישׁ** ז 'mužíček', 'zřítnice', od **אִישׁ** ז 'muž'.
 - η) **שָׁאָרָה** י 'ostatek', od **שָׁאָרָה** י 'ostatek'.
 - θ) **מֶלֶךְ** ז 'království', 'vláda', od **מֶלֶךְ** ז 'král'.
 - ι) **חַכְמָה** ז 'moudrost', od **חַכְמָה** ז 'moudrost'.
- g) rozšířením vpředu i vzadu:
 - מֶלֶכְכָּה** ז 'královská důstojnost', kořen **מֶלֶךְ** ז.
 - כָּזָרִי** א 'ukrutník', kořen **כָּזָרִי** א.

Pozn. Od kořene, útvaru bez samohlásek, je lišiti basi, t. j. tvar odvozený od kořene, jenž je opatřen samohláskami a z něhož v tom kterém semit. jazyce podle jeho příslušných zákonů se tvoří hotová forma nám v textech dochovaná. Podle počtu slabik dělí se base na jedno-, dvoj- a viceslabičné. Na př. od kořene מַלְךָ je base **malk*, z ní muž. substantivum מֶלֶךְ 'král', žen. מֶלֶכֶת 'královna', base **malūk*, z ní je subst. מֶלֹוכָה 'vláda', 'říše' a pod. — Jak kořen, tak i base jsou pouhá gramatická schemata vykonstruovaná abstrakcí a sloužící jako pomůcky pro orientaci v kmenoslovi a tvároslovi.

§ 38. Rod jmen

1. Hebr. jména jsou bud rodu mužského nebo ženského. Mužská (maskulina) jsou jména osob mužských, národů, řek, hor, moří, větrů, měsíců, kovů, vůbec bytostí, projevujících se činností, odvahou a silou, jimž patří úcta. Jsou ovšem i výjimky. Ženská (feminina) jsou jména osob ženských, ženských funkcí, měst, zemí, krajin, částí těla, které přicházejí v páru, často jména přirodních zjevů, vůbec bytostí menších, slabých, sloužících a o něco pečujících. Neutrumb (rod střední) není a nahrazuje se většinou feminem, méně často i maskulinem.

2. Maskulinum nemá zpravidla žádné zvláštní koncovky; femininum také často je bez zvláštní koncovky rodu ženského; tak jsou fem. slova אָרֶץ 'země', חֶרֶב 'meč', אֵזֶן 'uchó', נֶפֶשׁ 'duše', שָׁאֵל 'podsvětí', אֲחִזָּה 'oslice' a p. Slova též pojmové skupiny jsou odvozena často od různých kořenů: אָב 'otec', אָמָם 'matka'; עַבְדָּה 'sluha', אִילָן 'služka'; אִילָן 'beran', רְקִיָּה 'ovce'; חַמּוֹר 'osel', אֲתָן 'oslice'.

3. Velkou většinou se tvoří ženská jména příponami:

1. זְאת מִדְיָנִית תָּ 'žena z kmene Midjan' (muž. rod מִדְיָנִי 'tato'; חַטְאָת חַטָּאָת 'hříšnice' (חַטָּאָת 'hříšník'); בִּתְ 'dcera' (z *bint*,

‘syn’); **דָּבַת** ‘dveře’; participia: **אֶדְבַּת** ‘milující’ (m. rod **בֵּן**) a **אֶדְבָּת** ‘prchající’ (m. rod **בָּרָת**). V posledních třech případech je patrnou vsouváním pomocné samohlásky mezi **ת** a kořen.

2. **תְּ** (z **at*), z toho vznikla pausální forma na *-ah*, která se změnila v **תְּ** (*ā*). Toto *-ā* je nejobvyklejší ženská koncovka: **אִשָּׁה** ‘žena’, **גָּעֲרָה** ‘divka’, **עַלְמָה** ‘mladá žena’, **תְּפִלָּה** ‘modlitba’. V st. constr. zůstává původní **תְּ** : **תְּפִלָּתִי** ‘modlitba k Hospodinu’. Místo **תְּ** se píše na konci někdy **אָ** (sr. žalm 127, 2). K tvaru na **at* se připojují přívěsná zájměna: **תְּפִלָּתוֹ** ‘jeho modlitba’.

תְּ se zachovalo v adverb. **רַבְתָּ** ‘mnoho’ a v některých jmenech osob. a mist.: **אַיִלְתָּ** město edomské, **גִּנְבָּתָּ** vl. jm. muže.

תְּ je v adverb. **מִחרְתָּ** ‘zítra’ a některých jmenech: **חַמְתָּ** jm. města.

3. **וֹתְּ** vzniklo z **āt* (změnou *ā* > *ō*) a vyskytuje se ve slovech **אַחֲוֹת** ‘sestra’, **חַמְזֹותְּ** ‘tchyně’ a v infinitivech třetí wāw a jōd: **בְּנוֹתְּ** ‘stavěti’.

4. Pouhé **תְּ** je jako jakási náhrada radikálu u infinitivu *qal* některých slabých sloves: **גַּעַתְּ** ‘dotknouti se’ (**גַּעַנְתָּ**), **לְדַרְתָּ** ‘poroditi’ (**לְדַרְתָּ**).

5. Vzácné koncovky feminina jsou:

שְׁרִי ‘Sára’, Gen. 11, 29 a j.

אֲשָׁה : **אֲשָׁה** ‘oběť zápalná’, Lev. 1, 9 a j.

עָשָׂרָה **עָשָׂרָה** ‘deset’, ve složeninách číslovkových od 11—19.

4. Některá substantiva jsou maskulina i feminina, při čemž význam zůstává týž. Na př. je **שֶׁמֶשׁ** ‘slunce’ m. v žalmu 104, 19, f. v Gen. 15, 17. Některá jména jsou označením celého druhu a znamenají oboji pohlaví: **וֹבָבָ** (**וֹבָבָ**) ‘vlk’, ‘vlčice’; **מְדַבֵּדָ** ‘medvěd’ (1. Sam. 17, 34 a j.), v 2. Král. 2, 24 značí plur. **מְדַבְּדִיםָ** ‘medvědice’.

Jméno יִצְחָק je m., kde znamená národ (Izai. 3, 8 a j.), f. při označení země (žalm 114, 2 a j.).

Pozn. I. Rod lze rozeznati rodem případem jména, tvaru urč. slovesa nebo participia: גַּמְלֵל 'velbloud', 'velbloudice', na př. גַּמְלִים בְּאִים מִנְיכֹוֹת 'kojící velbloudice' (Gen. 32, 16), ale גַּמְלִים בְּאִים מִנְיכֹוֹת 'velbloudi přicházeli' (Gen. 24, 63).

Pozn. II. Maskulina mají někdy i v sg. ženskou koncovku: קְהֻלָּת 'shromažďovatel'.

Pozn. III. Kolektiva jsou často feminina: גַּזְלָה 'vystěhovalec-tvo', 'diaspora'. Abstrakta jsou rovněž feminina: טֹזְבָּה 'dobrota'.

Pozn. IV. Od kolektiv se tvoří jména jednotlivin často koncovkou אֶנְיָה : הָנְיָה 'lodstvo', אֶנְיָה 'lod'.

§ 39. Číslo jmen

Hebrejština má trojí číslo: singulár, duál a plurál.

A. Plurál se tvoří obyčejně koncovkami; jen vzácně se zachoval starší způsob tvoření plurálu, totiž zdvojením celého slova; od מִים 'voda' je status constr. מִים מִים vedle častějšího פְּהָ 'ústa' přicházejí plurály פְּיוֹת, פְּיוֹת, פְּיִפְּיוֹת, פְּיִפְּיוֹת (pi^piyyot).

Plurální smysl má i opakování slova: יוֹם יוֹם 'den co den', 'všechny dny'.

Pozn. Kolektiva při sing. tvaru mají plur. význam: אֲדָמָה 'člověk', 'lidé'; בָּקָר 'dobytcé', 'skot'; צָאֵן 'brav', 'ovce'; s koncovkou ženskou: גַּזְלָה (= 'odvedení'), 'vyhnanci', emigranti'; יִשְׁבָּת (= 'obyvatelstvo'), 'obyvatelé'.

B. Koncovky plurálu muž. rodu jsou:

1. גְּבָרִים 'hrdinové' (sg. גְּבָר), מְלָכִים 'králové' (sg. מֶלֶךְ). Jména zakončená na יִם mají jen צְדִיקִים 'spravedliví' (sg. צַדִּיק). Vzácně přichází v pl. koncovka עֲבָרִים 'Hebrej', pl. עֲבָרִים 'Hebrej': סְעָרִים.

ijjim: **עֲבָרִים** (Exod. 3, 18.) Jména zakončená na **ה** ztrácejí v pl. tuto příponu úplně: **מַעֲשֶׂה** 'dilo', 'čin', pl. **מַעֲשִׁים**.
2. **יִן**; přichází vzácně: **רֹצֶחֶן** 'běžec', pl. (2. Kr. 11, 13); **מֶלֶכֶן** 'králové' (Přisl. 31, 3); **יְמִין** 'dni' (Dan. 12, 13); **אֵין** (místo **אַיִן**) 'ostrovy' (Ezech. 26, 18).

3. Podle některých gramatiků jsou také plurálními koncovkami **וּ** (srv. 'struny', žalm 45, 9) a **וְ** (srv. **שְׁרִי** 'knížata', Soudc. 5, 15). Srv. k tomu Gesenius-Kautzsch str. 252.

4. Koncovky **-im** a **-in** jsou přízvučné; bezpřízvučné zakončení mají dva plurály: **מְים** 'voda' a **שְׁמִים** 'nebesa', které svými koncovkami mají podobu duálu.

5. Status constructus má u muž. rodu v množ. čísle koncovku **-ē**, která vznikla z původní plur. koncovky **-ai**: **הַבְּרִיְתִּים** 'dny' = 'kronika'.

C. Ženská podst. jména mají v plur. koncovku **וֹת** **-ōt**: **מֶלֶכה** 'královna', pl. **מֶלֶכות** (Pís. 6, 8). Stejně u přídav. jmen: **טוֹבָה** 'dobrá', pl. **טוֹבוֹת**.

Jména na **וִית** mají v plur. **וִית -ijjōt**, jména na **וִות** mají **-ujjōt**: **מִצְרִית** 'Egyptanka', pl. **מִצְרִיות** 'království', pl. **מִלְכִיות**.

D. Některá jmena jsou doložena jen v pl.: **מַתִּים** 'lidé', **נְעָרִים** 'mládí', **נְפִילִים** (נְפִילִים) 'obličeji', **פְּנִים** 'obři'. * **jen pl**

E. U některých podstat. jmen muž. rodu je v plur. koncovka ženská: **אָבָּלּוֹם**; **אָבָּוֹת**; **חָלוּמוֹת**; **שָׁמוֹת**; **שָׁם**.

F. Naopak mají některá jmena žen. rodu v pl. mužskou koncovku: **יְוָנָה** 'holub'; **חַטָּה** 'pšenice', pl. **חַטָּטִים**; **אָשָׁה** 'žena', pl. **נְשִׁים**.

G. Některá jména mají v pl. koncovku mužskou i ženskou; jedna z forem je obvyklejší nebo teprve v pozdějších pa-

маткách doložena: עֲבָתִים 'mraky' (sg. עַבְּתָה), méně časté je שְׁנָות 'rok'. Od אַלְמָה 'snop' jsou pl. v téže době אַלְמָוֹת, אַלְמָיִם.

H. Někdy se liší od sebe muž. a žen. plurály od jednoho jména významem: אַרְיוֹת (od אֶרְאֵי 'lev') jsou jednak 'lvi-zvířata', jednak 'sochy lvů u trůnu Šalomounova' (1. Kr. 10, 19), אַרְיִים jsou jen 'lvi-sochy' (1. Kr. 10, 20). תְּהִלִּית 'hymny' (od תְּהִלָּה) proti תְּהִלִּים 'žalmy' a pod.

J. Jména obojrodá (communia) tvoří plurál i s koncovkou mužskou i ženskou, tedy dvojí: עצם עַצְמָה 'kost', 'podstata', pl. עצמים עַצְמָוֹת.

K. Některá feminina s koncovkami יִתְּ וַתְּ tvoří plurál od singuláru, nikoli od základu bez singulární koncovky: יִנְנוֹת 'smilstvo', pl. יִנְנוֹתִים (Num. 14, 33 a j.) חַנִּית 'kopí', má dvojí plurál: חַנִּיתּות (2. Paral. 23, 9) a חַנִּיתּוֹת (Izai, 2, 4; Mich. 4, 3.)

Pozn. I. Některá substantiva se vyskytují jen v singuláru, na př. אדם 'člověk', 'lidé', též jména kovů, jako בְּסֶף 'stříbro' a pod.

Pozn. II. Abstrakta kromě forem sg. fem. (§ 38, pozn. III.) jsou vyjadřována plurály: זְקִנִּים 'stáří'.

Pozn. III. Někdy má plurál význam zesilovací nebo vyzdvihuje pojem: רְחִמִּים milosrdenství. Sem patří i t. zv. pluralis maiestaticus: אלְהִים אֱלֹהִים 'Bůh Hospodin'.

Pozn. IV. Pokud přichází i plurál jmen kovů (srv. pozn. I.), má jiný význam. כְּסֶפִים značí 'stříbrné mince' (Gen. 42, 25.)

§ 40. Duál (číslo dvojně)

1. Duálem se vyjadřuje pář předmětů ve dvojici se vyskytujících buď v přírodě nebo i dila rukou lidských. Koncovkou du. je בְּנִים, v st. constr. בְּנִי. Příklady: רַגְלִים 'noha' (z pův. *ragl), du. רַגְלִיִּם.

‘pár nohou’; יָד ‘ruka’, du. יָדִים; יָדֵי ‘den’, du. יְמִים ‘dva dny’; בָּرֶךְ ‘zub’, du. בָּרֶכֶת ‘koleno’, du. גַּעַל; מַתְנִי ‘šně’; מַתְנִים ‘šně’ (obou čelistí); בָּרֶכֶת ‘hýzdě’, du. st. c. בָּרֶכֶת ‘střevic’, du. st. cons. מַתְנִים ‘tvář’, du. נְעָלִים ‘naučky’; נְעָלִים ‘kleště’, atd. אַף, nos. du. אַפִּים ‘nozdry’, st. cons. אַפִּים ‘paže’, není duál, nýbrž jen plur. (וְרוּעֹות, וְרוּעֹות).

2. Některá jména jsou dualia tantum, t. j. vyskytují se jen v duále, na př. מַאֲזִינִים ‘váhy’, מֶלֶךְ ‘kleště’. Od jména ‘paže’, není duál, nýbrž jen plur. (וְרוּעֹות, וְרוּעֹות).

3. V ženském rodě (na **ה**), připojuje se duál. יִם na původní tvar na *-at*: שְׁפָתִים ‘ret’, du. שְׁפָתָה. Výjimečně je připojeno יִם na tvar plur.: חַזְמֹתִים (od חַזְמָה ‘hradba’), ‘dvojité hradby’.

4. Zájmena a přídavná jména duálu netvoří. Adjektivní přívlastek k duálovému substantivu je v plurálu: עֵינִים רָמוֹת ‘zpupné oči’ (Přísl. 6, 17). יָדִים רְפוֹת ‘slabé ruce’ (Job 4, 3.).

5. Duálové ponětí zmizelo později leckde, takže čteme i takové výrazy jako פְּלִיְידִים ‘šest křídel’ (Izai. 6, 2), פְּלִיְידִים ‘všechny ruce’ (Izai. 13, 7.) (Srv. české „hráti na čtyři ruce“.)

6. Koncovka יִם je též u vlastních jmen významu původně duálového, v mlad. tvaru יִין : דְּתִין, vl. ‘dvě studnice’, jm. osady (Gen. 37, 17 a j.); עֵינִים, עֵינִים, vl. ‘dva prameny’, jm. osady (Gen. 38, 21; Jos. 15, 34), a též u příslovečných výrazů, jako בֵּין הַעֲרָבִים ‘za večerního soumraku’ (Exod. 12, 6.) — Duálovou koncovkou je podle jedné tradice též יִם v tvaru שְׁנִים ‘dva’ ve spojení שְׁנִים ‘dvanáct.’ Duály nejsou tvary מִים ‘voda’, שְׁמִים ‘nebe’ a יְרוּשָׁלָם ‘Jerusalem’.

7. Některé duály řeči biblické: מְכֻנְסִים (cons. מְכֻנְסִי ‘spodky’; שְׁקִים ‘uši’; אַזְנִים ‘konce’, ‘kotníky’ ‘nohou’; אַפְסִים (cons. אַפְסִים ‘kóny’; שְׁנָתִים ‘dva roky’; אַבְנִים ‘hrnčířský kruh’; שְׁזִקִי (שְׁזִקִי ‘stehna’, kýty’; כְּפִים ‘oba lodní boky’; כְּלָאִים ‘dvojí druh’; כְּלָתִים ‘dlaně’;

סָתִים 'שְׁרִים' (קְרָנִים) 'dvě míry'
obili'; **שְׁבֻעִים** 'dvě řeky' (Eufrat a Tigris); **נְהָרִים** 'dva týdny';
מַאתִים 'dvě stě'; **אַמְתִים** 'lokty'.

§ 41. Vyjadřování pádů

1. Původní pádové koncovky časem zanikly a hebrejská ština má pro všechny pády jeden tvar. Potřeba pády vyznačovat vedla arci k tomu, že někdy předstupuje předložka před jméno, která podržuje svůj význam (v ablativu, sociativu a pod.) nebo se stává pouhým formálním znakem (v dativu a akusativu), nebo se mění nominativní tvar před genitivem (status constructus.)

2. V nominativu bylo původně -u. Jeho zbytkem v hebrejském je asi jednak וּ uprostřed složených vlastních jmen (מִתּוֹשֵׁלֶח מִתּוֹשָׁאֵל בְּתֹאֵל שְׂמִיאָל פְּנִיאָל) a potom i v některých ustrnulých skupinách slovních: חַיְתוֹן־אָרְצָן 'zemská zvířata' (Gen. 1, 24), בָּנוּ בָּעָר 'syn Bo'oruv' ('Bil'ām', Num. 24, 3), מַעֲינָן־מִים 'pramen vody' (žalm 114, 8).

3. Genitiv je roven tvarem bezkoncovkovému nominativu, jenž se před ním mění skoro vždy samohláskovou změnou (status constructus (§ 42, 1, 3). Později byl opisován genitiv po urč. i neurč. nominativu předponou: לְ 'zvědové Saulovi' (1. Sam. 14, 16), בֶּן לִישִׁי 'syn Jišajův' (1. Sam. 16, 18). Toto לְ předstupuje též, když genitiv jde za jiným genitivem, na němž závisí: הַבָּרִי הַיִמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל 'kroniky králů Izraele' (2. Král. 14, 28). Pomocí לְ značí se i genitiv, závislý na vlastním jméně: מַעֲבוֹרוֹת הַיְהוּדִין לְמוֹאָב בְּשִׁנְתַּת שְׁשָׁמְאוֹת שְׁנָה לְחַיִּינָה 'brody Jordánu, patřící Moábským' (Soud. 3, 28). Také po číslovkách: בָּשָׁנָה שְׁשָׁמְאוֹת 'v 600. roce života Noemova' (Gen. 7, 11.)

4. Přivlastňovací genitivní vztah se vyjadřuje též výrazem וְאַבְנֵר בֶּן־נֵר שְׁרִיךְבָּא אֲשֶׁר לְשָׁאֵל 'a Abner,

syn Nerúv, velitel vojska Saulova' (2. Sam. 2, 8), nebo v nejmladších knihách výrazem נָשֶׁל (vztažné נִשְׁאָר s násled. zdvojením, spojené s נַ): מִתְהָוָה נָשֶׁל שָׁלַשְׁלָמָה (lože Salomounovo' (Pís. 3, 7).

5. Akusativ bliže neurčený nemá pádové přípony. Před determinovaný akusativ se klade t. zv. nota accusativi: אֲתָה 'žena', אֲתָה הָרֵץ 'země', אֲתָה הַמְּאוֹר 'světlo'. Původní koncovka akus. byla -ā; staré tvary akus. se udržely jen ve významu příslov. určení směru a času: בְּבָלָה 'do Babylonu', 'do stanu', הָאֲחֶלֶת 'na východ' a pod. S plurálem: כְּשָׂדִים 'do Chaldejska' (Ezech. 16, 29). Po předložce: מִבְּבָלָה 'z Babylonu', לְשָׂאָלָה 'do podsvěti'. Sem patří i לִילָה, což není fem., nýbrž od לִילָ, m. 'noc' (srv. přizvuk!).

5a. Akusativ stojí při označení směru (kam?): הַשְׂרֵךְ 'na pole' (Ruth 2, 2); וַיָּבֹא הַהֲרֵךְ 'do Taršiše' (Jon. 1, 3); 'a přišli k té hoře' (Jos. 2, 22); וַיַּעַל הַעַם הַעִירָה 'a vystoupil lid do toho města' (Jos. 6, 20); určuje čas (jak dlouho?): וַיַּלְךְ בְּכָחַת הַאֲכִילָה 'a šel v síle pokrmu onoho po čtyřicet dní' a čtyřicet nocí' (1. Král. 19, 8); určuje čas (kdy?): וַיַּחַלְקֵנָה בְּכָחַת אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לְילָה 'a oddělil se (a narazil) na ně on (= Abraham) a jeho služebníci v noci a porazil je' (Gen. 14, 15); וַיַּחַלְקֵנָה בְּכָחַת אַפְּלִילּוֹת יִפְרֹנֵן כְּלִיוֹתִי 'i v nocích poučuje mne mé nitro' (Žalm 16, 7); vyjadřuje zřetel a vztah: וְקַנְתָּה חֶלֶה 'jen v čase svého stáří byl (Asa) nemocen na nohy' (1. Král. 15, 23); 'a řekl: Nezabijeme jej, co se týče života' (= 'nepřipravíme jej o život') (Gen. 37, 21); אֲתָה תְּהִיא עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךְ יִשְׁקַׁח כָּל־עַמִּי רַק הַכֹּסֶף אֲנֵה לְמַפְךָ 'ty budeš nad mým domem a na tvá ústa bude (té) libati všechn lid můj' (nebo: 'podle tvého rozkazu bude se řídit v. l. m.); 'jen co se týče trůnu, budu já větší než ty' (Gen. 41, 40). Srv. řecký akusativ vztahový.

6. V mladších textech bibl. se vyjadřuje akus. vztah také předložkou **ל** (Jerem. 40, 2; Pláč 4, 5; Job 5, 2; Žalm 135, 11 a j.).

7. Vokativ v přístavku (i jinde) má u sebe urč. člen: **אָדָנִי הַמֶּלֶךְ** ‘pane můj, králi!’ (1. Sam. 24, 9); **יְהוֹשֻׁעַ הַבְּנֵן** ‘Josue, velekněže!’ (Zach. 3, 8.)

8. Dativní vztah se opisuje předl. **לְ**: **לְדָוִיד** ‘Davidovi’, **לְבָנִין** ‘knězi’ (כ члену mizí. Srv. § 8).

9. Ostatní pádové vztahy se opisují předložkami (**מִן** z, **עַם** s atd.)

10. Zbytky původ. lokálu na *-u* jsou v příslovečích (**יְהָדוֹה**) ‘dohromady’, ‘spolu’, ‘zároveň’ (Gen. 22, 6) a **שְׁלֹשָׁם** (**שְׁלֹשָׁה**) ‘předevčírem’, ‘dříve’ (Exod. 5, 8 a j.).

§ 42. Determinace. Status constructus

1. Sama sebou jsou určena vlastní jména a nemají proto člen. Jen výjimečně má vl. jméno člen: **הַיַּרְדֵּן** ‘Jordán’, **הַלְּבָנוֹן** ‘Libanon’, **הַעֲדֵי** ‘Aj, (město palestinské). Též jm. národů: **הָעָבָרִים** ‘Hebreové’.

2. Determinace se děje

1. určitým členem: **הַדָּבָר**, fr. *le mot*, angl. *the word*, něm. *das Wort*.

Pozn. Svou původní platnost ukaz. zájmena si uchoval člen v některých příslov. výrazech: **הַפָּעָם** ‘dnes’ (Gen. 4, 14 a j.), **הַפָּעָם** ‘tentokrát’, ‘nyní’.

2. zájmennou příponou (suffixem): **אֲשֶׁתָּן** ‘jeho žena’.

3. následujícím genitivem; v tomto případě má nominativ atd. zvláštní tvar a říká se, že stojí in statu constructo (v stavu vázaném), spojení obou služe hebrejsky **סְמִיכָות**. *Určené jméno* se nazývá **סְמִיךָ**, *určující jméno* **סְמִיךָ**. Na př. ve výrazu **בֵּית אָבִי** ‘dům otce mého’ je slovo **בֵּית** blíže určeno (**גְּסִמָּה**)

následujícím genitivem **אָבִי**, jenž je jménem určujícím (סּוֹמֵךְ). Určující jméno vyjadřuje dílem majitele, dílem vlastnost a konečně i látku, z níž je zhotoveno jméno určené. Obě jména tvoří jeden syntaktický celek, v němž je přízvuk na druhé části. Po-sunutím přízvuku mění se proto původní nominativ v samostatném stavu (*in statu absoluto*). Na př. zní st. *absolutus* יָד *jād*, ‘ruká’, st. const. יָד *jad*, jako יְדַיְּהָ ‘ruká Hospodinova’. Na vlastním jméně je genitiv závislý jen zřídka: **יְהוָה צְבָאוֹת** ‘Hospodin zástupů’.

Určitý člen přistupuje, musí-li být, zpravidla jen před druhou část. Tím je celý výraz determinován: ‘lid válčený’, ‘bojovníci’ (Jos. 8, 1); ‘brány země’ (Jerem. 15, 7).

Poznámka.

a) Jen výjimečně stojí člen i před prvou částí a v tom případě odkazuje na týž pojem již dříve uvedený: **אֶת־הַסְּפָר הַמְּקֻנָּה** ‘tu listinu o koupi’, Jerem. 32, 12, dále když druhý pojem je vlastní jméno: ‘ten král assyrský’, Izai. 36, 16; při volnějším poměru obou členů: **הַאֲבָן הַפְּדִיל** ‘ten kámen, (totiž to) olovo’ (= ‘tu olovníci’), Zach. 4, 10; při dvojí závislosti: **נְשָׂאי הָרָoon הַכְּרִית** ‘nesoucí (pl.) archu úmluvy’, Jos. 3, 14.

b) Jméno se suffixem má člen v kontrastu: **חַצִּיו אֶל־מֻול** ‘polovina jeho (= lidu) k hoře Gerizím a ta (druhá) polovina jeho k hoře Ebal’, Jos. 8, 33.

c) Chce-li se výslově vyznačiti neurčitost prvého členu, klade se před druhý **ל**: **בֶּן לִישִׁי** ‘(nějaký) syn Jišajův’ (proti ‘(toho) syna Jišajova’, 1. Sam. 16, 18 a 22, 9).

Určujícími živly mohou být i předložky se zájmennými příponami nebo vztažné věty: **אֶחָד מִنּנוּ** ‘jeden z nás’; **וְשָׁבֵיבָה**

אָלְבִּית הַפְּדָר מִלּוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסָּור שֵׁם 'bydlící (plur.) v ní'; **‘do věžního domu, místa, v němž Josef byl vězněm’** (Gen. 40, 3) (**מָקוֹם** je st. cons. místo st. absol. **מָקוֹם** 'místo').

Před status constructus mohou předstupovat předložky: **בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם** 'v zemi egyptské'.

Pozn. I. Mezi **נִסְמָךְ** a **סֻמְךְ** může být člen **שַׁעֲרֵי הָעִיר** ('brány města'), směrová koncovka na prvním členu **בֵּיתָה יוֹסֵף** ('do domu Josefova') nebo předložka před druhým členem: **הָרִים בְּגִלְבּוּעַ** 'hory v Gilboa'.

Pozn. II. Patří-li k jednomu určenému jménu dva genitivy, opakuje se toto jméno: **אֱלֹהִי הַשָּׁמִים וְאֱלֹהִי הָאָרֶץ** 'Bůh nebe a země'. Je-li nominativ participiem (i zpodstatnělým participiem), neopakuje se a genitivy lze chápati spíše jako adnominální akusativy: **לְנֵה שָׁמִים וְאָרֶץ** 'tvůrce nebes a země' (t. j. 'jenž stvořil nebesa a zemi').

Pozn. III. **סֻמְךְ** může mít význam genitivu subjektivního, na př. **דְּבָר הַמֶּלֶךְ** 'slovo královo', nebo gen. objektivního, na př. **יְرָאת יְהוָה** 'bázeň Hospodinova' (= před H.). Partitivní význam má ve výrazech jako **אֶחָד הָעֵם** 'jeden z lidu'. Vyznačuje dále látku, z níž věc je: **כְּלֵי זָהָב** 'zlatá nádoba'; nebo povahu: **פָּרָא**, 'divoký osel - člověk' (Gen. 16, 12), t. j. 'člověk mající povahu divokého osla', 'lity'; nebo pojmenování: **נִהְרָה חִדְקָל** 'řeka Tigris'; nebo vlastnost: **אֶדְמָת קָדְשָׁה** 'země svatosti' = 'svatá země'.

Pozn. IV. Vazbou statu constructu se opisuje podstatné jméno jednoduché: **אִישׁ מַלחְמָה** 'muž války' = 'bojovník'. Substantivum **בִּן** má význam formální ve spojeních jako **בִּנְשָׁלְשִׁים שְׁנָה** 'třicetiletý'; jindy tvoří z kolektiva označení jednotlivce: **בִּינְאָדָם** 'syn člověka' = 'člověk', nebo příslušníka určité třídy společenské: **בִּלְדָּנְבִּיא** 'člen stavu prorockého'.

Pozn. V. Jako určení vztahu (limitativní) lze pojímati סומך ve spojeních jako מלא ימים 'plný co do dnů' = 'stařičký' nebo 'mající zemřít'; נקי כפים 'čistý dlaněmi' = 'čistých rukou'. Při překladu do češtiny je nutno převésti často pádem s předložkou nebo i pádem jiným než genitivem, na př. דרך 'cesta k stromu života' (Gen. 3, 24); מכה אלדים 'ubity od Boha' (Izai. 53, 4), יליד אשׁה 'zrozený ze ženy' (Job 14, 1), שְׁרָפּוֹת אַשׁ 'spálené (žen.) ohněm' a pod.

Pozn. VI. Opakuje-li se jméno, stojí prvé v statu constructu, na př. שְׁבַת 'sohotu co sobotu' (1. Paral. 9, 32); také před kopulativním, jde-li o slova v těsné souvislosti: חכֶמֶת וְדִעָת 'moudrost a vědění' (Izai. 33, 6).

Pozn. VII. Podle § 41, 3 nebývá více genitivů na sobě závislých vyjádřeno vazbou statu constructu. Ale jsou i výjimky, na př. Gen. 47, 9: ימי שני חיי אבותי 'dny let života otců mých'; Izai. 10, 12: פְּרִי-גֶּדֶל לְבֵב מֶלֶךְ-אֲשֶׁר 'ovoce pyšného srdce krále asyrského'

3. Místo genitivu se členem může státi v סמכות i genitiv s přivlastňovacím zájmenem přívěsným: עין חניתו 'dřevce jeho oštěpu' (1. Sam. 17, 7). Vlivem ztráty přízvuku nastávají v prvním členu genit. spojení rozličné vokalické změny, o nichž níže.

Duálová koncovka nemá v genit. spojení koncové ב a ai se stanuje v ē: עיני הכהן 'oči' (od עיניהם 'oči kněze'). Toto ē je i v st. constr. v plurálu:

גְּבוֹרִים 'hrdinové', מֹאָב 'hrdinové mō'ābští'. U femina na ה se objevuje v st. constr. původní koncovka *-at: מלכה 'královna', מלכת-שבא 'královna sábská' (1. Kr. 10, 1); מצות המלך 'rozkaz králův'.

Koncovky אלִיאָחוּת, זִתְחַלּוֹת a זִתְחַלּות se nemění: 'plášt Eliášuv' (2. Kr. 2, 13). Také v plurálu je זִתְחַלּות i v statu constr.: תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל 'chvalozpěvy Izraele'.

Jména na **הַ** mají v st. constr. **שָׂדָה**: **הַשָּׂדָה** ‘pole’, ‘pole Efronovo’ (Gen. 23, 17).

§ 43. Připojování přívěsných zájmén (suffixů)

1. Přívěsná zájmena vyjadřují u jmen zpravidla majitele a slouží jako přivlastňovací zájmena. Jinak se vyjadřuje přivlastňovací vztah genitivem: **בֶּן־הַמֶּלֶךְ** ‘syn krále, králův’. Suffixy se dělí v 1) lehké a 2) těžké, v 2. a 3. pl. **כֵן**, **כִּם**, **כַּן**, **כַּנִּים**, které na sebe stahují přízvuk.

2. Připojování suffixů vysvitne z těchto příkladů:

A. Rod mužský: **דָבָר** ‘slovo’, ‘věc’, st. constr. **דָבָר**

a) suffixy singulární u singuláru (jedna věc, jeden majitel):

3. os. m.	דָבָר	jeho slovo
3. os. ž.	דָבָרָה	její slovo
2. os. m.	דָבָרְךָ	tvé slovo, v pause דָבָרְךָ
2. os. ž.	דָבָרְךָ	tvé slovo
1. os. spol.	דָבָרִי	mé slovo

b) suffixy plurální u singuláru (jedna věc, více majitelů):

3. os. m.	דָבָרִים	jejich slovo
3. os. ž.	דָבָרִז	jejich slovo
2. os. m.	דָבָרִיכָם	vaše slovo
2. os. ž.	דָבָרִיכָּתָן	vaše slovo
1. os. spol.	דָבָרִינוּ	naše slovo

Plurál: **דָבָרִים**, st. constr. **דָבָרִים**:

c) suffixy singulární u plurálu (více věcí, jeden majitel):

3. os. m.	דָבָרִי	jeho slova
3. os. ž.	דָבָרָה	její slova
2. os. m.	דָבָרְךָ	tvá slova
2. os. ž.	דָבָרְךָתָן	tvá slova
1. os. spol.	דָבָרִינוּ	má slova

d) suffixy plurální u plurálu (více věcí, více majitelů):

3. os. m.	דָּם	jejich slova
3. os. ž.	הָן	jejich slova
2. os. m.	כָּם	vaše slova
2. os. ž.	כְּנָן	vaše slova
1. os. spol.	דָּבָרִינוּ	naše slova

B. Rod ženský: **פָּרָה** 'kráva', st. constr. **פָּרָת**

a)	פָּרָתוֹ	jeho kráva	b)	פָּרָתָם	jejich kráva
	פָּרָתָה	její kráva		פָּרָתָן	jejich kráva
	פָּרָתָךְ	tvá kráva		פָּרָתָם	vaše kráva
	פָּרָתָךְ	tvá kráva		פָּרָתָכְנָן	vaše kráva
	פָּרָתָיִךְ	má kráva		פָּרָתָנוּ	naše kráva

Plurál **פָּרוֹת**, st. constr. stejně.

c)	פָּרוֹזָתָיִוּ	jeho krávy	d)	פָּרוֹזָתָהָם	jejich krávy
	פָּרוֹזָתָיַחַ	její krávy		פָּרוֹזָתָהָן	jejich krávy
	פָּרוֹזָתָיַךְ	tvé krávy		פָּרוֹזָתָהָם	vaše krávy
	פָּרוֹזָתָיַךְ	tvé krávy		פָּרוֹזָתָהָכְנָן	vaše krávy
	פָּרוֹזָתָיַנְּךְ	mé krávy		פָּרוֹזָתָהָנוּ	naše krávy

Suffixy při množ. čísle začínají vesměs s **ה**, které je tím právě rozpoznávacím znamením pro plurál. — V poesii se vyskytují suffixy **דוּ** pro 3. os. sg. muž. a **ימְנֻ** pro 3. os. plur. muž.

§ 44. Deklinace

Podle rozličných změn, jimž podléhají jména při skloňování, rozneznáváme několik typů deklinačních. Lze je roztrídit takto:

A. Jména mužská a ženská bez koncovky ženské. *

1. **skupina** obsahuje jednoslabičná jména, jejichž samohláskou je **ת**, **תֶ**, **תֶּ**, **תָ**, která se při skloňování nemění, potom jména se šewā na počátku před přízv. slab. Sem patří jména jako:

צָמֵה תְּהִלָּה תְּבִרְכָּה

‘píseň’, **צִיּוֹן** ‘květ’, **אֵיךְ** ‘neštěstí’, **נֶר** ‘cizinec’, **הַנָּדָרָה** ‘ňadra’, **הַלָּשׁוֹן** ‘hlas’, **בְּכָור** ‘světlo’, **גְּזִיָּה** ‘národ’, **פְּרוֹזֶזֶפֶקְטָּה** ‘prvorozepec’, **קוֹעַן** ‘skála’, **לְבוֹשׁ** ‘oděv’, **גְּבֻוָּל** ‘mez’, **עוֹזֶם** ‘území’, **רוּחַ** ‘duch’; dále sem patří jména dvojslabičná, která mají první slabiku zavřenou s krátkou samohláskou, jako na př. **יַלְקָוט** ‘váček’, a dvojslabičná, jejichž první slabika je zostřená, na př. **עַמּוֹד** ‘sloup’, **גְּבָ�ר** ‘spravedlivý’, **צְדִיקָה** ‘hrdina’ a j. Dlouhá samohláska trvá v statu constructu i před suffixy.

2. skupina zahrnuje nomina jednoslabičná s qāməš a dvojslabičná s první slabikou zavřenou nebo zostřenou, v druhé pak s qāməš. Sem patří: **קֶם** ‘krev’, **רֶךָ** ‘ruka’, **תֶּן** ‘ryba’, **מְשֶׁפֶט** ‘soud’, **מְכַתֵּב** ‘pismo’, ‘psaní’, **מְדָבֵר** ‘poušt’, ‘step’, **מְשֻׁבֵּן** ‘obydlí’, **מְסֻּפֶּר** ‘číslo’; dále sem náleží jména dvojslabičná, která mají první slabiku otevřenou s dlouhou samohláskou, v druhé mají : אֹצֶר ‘poklad’, **כּוֹכֶב** ‘hvězda’, **אֹזֶרֶת** ‘chrám’, **מוֹסֵר** ‘kázeň’, **מוֹשֵׁב** ‘sedlo’, **עוֹלָם** ‘věčnost’, a j. Tato jména mají místo qāməš v druhé slabice paṭah a to v statu constructu a před suffixy těžkými, v plurálu v statu constructu a před těžkými suffixy mají šewā:

אֹצֶרֶתְּכֶם ‘váš soud’, **אֹצֶרֶתְּךָ** ‘váš poklad’, atd., v plur. **אֹצֶרֶתְּיכֶם** ‘vaše poklady’.

Jméno **קֶם** má status constructus **קֶם**, plur. **קֶמִים**, st. con. **קֶמִי**, před těžkými suffixy má hīrəq: **דְּמֶכֶם** ‘vaše krev’. **רֶךָ** má místo qāməš před těžkými suffixy : יְךָם ‘vaše ruka’.

3. skupina čítá jména, která mají v prvé (resp. předposlední) slabice qāməš, v druhé (resp. poslední) dlouhou samohlásku kromě qāməš. Příklady: **פְּרוֹיד** ‘dozorce’, **אֲבָבִיב** ‘klasy’, **אֲדֹנִי** ‘pán’, **בְּרִיחָה** ‘břicho’, **חִזְוִין** ‘vidění’, ‘oraculum’, **נְבִיא** ‘prorok’, **מְקוֹם** ‘místo’, **כְּבָוד** ‘čest’, **גְּנִיד** ‘yúdce’, **שְׁלוֹם** ‘pokoj’, **מְכוֹן** ‘paměť’, **בְּחִיר** ‘jinoch’ a j. Tato jména zkracují qāməš ve šewā,

samohláska v poslední slabice je neměnitelná. Status constructus: פְּקִידִים, plurál st. con. פְּקִידֵי.

4. skupina obsahuje jednošlabičná jména s _ a dvojšlabičná s _ v druhé slabice. V ni zahrnujeme jména: שֵׁם 'jméno', מָעוֹד 'nepřítel', אַיִב 'písar', שֶׁפֶט 'soudce', svátek', participia qal aktivní קָטֵל 'zabíjející', atd. _ se drží v statu constructu v singuláru, před příponami se mění v šowā: שֵׁם, שְׁמָם, שְׁמֵי, שֵׁם. Dvojí šowā je nahrazováno _ (*שְׁמַכְּמָה). V plurálu je _, v st. con. _: שְׁמוֹת, שְׁמוֹת. U víceslabičných se mění _ v seğol: יִשְׁבָּב 'obyvatel', st. con. יִשְׁבָּב, plur. יִשְׁבָּבִים, st. con. יִשְׁבָּבִי, se suffixem: יִשְׁבָּבָם 'váš obyvatel' (místo *יְוֹשָׁבָבָם). Laryngály mají a-ové zabarvení: מִזְבֵּחַ 'oltář', st. con. מִזְבֵּחַ, plur. מִזְבְּחָמִים, מִזְבְּחָהִי, מִזְבְּחוֹת, se suffixy: מִזְבְּחָמִים, מִזְבְּחָהִי.

5. skupina zahrnuje v sobě jména dvojslabičná, která mají 1. v obou slabikách _ā,

2. v první slabice _ē a v druhé _ā,
3. v první slabice _ā a v druhé _ē.

Příklady: 1) בְּשָׂר 'slovo', בְּנָת 'křídlo', חֲכָם 'mudřec', כְּנָתָה 'maso', מְשֻׁלָּח 'obilí', זְהָב 'zlato', מְטֻר 'dešť', דְּגַן 'průpovídka'; 2) לְבָב 'srdeč', עֲנָב 'hlad', צְלָע 'rozen', עֲנָבָה 'žebro'; 3) רְעֵב 'stařec', הְרָדָבָה 'hradba', גְּדָר 'hýzdě', יְרָק 'ohrada', dvůr', 'rámě', נְשָׁבֵן 'obyvatel', 'soused'.

První samohláska (_ nebo _) se mění při flexi v šowā, které je u laryngálů compositum, před těžkými suffixy dává dvojí šowā _, někdy _. Druhá samohláska se mění v _, v plurálu před těžkými suffixy v šowā; před lehkými suffixy trvá:

דְּבָר, st. con. דְּבָרִים, pl. דְּבָרִי, s těžkým suffixem יְהִינָּם, st. con. יְהִינָּם, pl. יְהִינָּם, st. con. יְהִינָּם, s těžkým suff. יְהִינָּם.

Jména גָּדָר a יְרֵךְ mají v sg. statu constructu tvary גָּדָר a יְרֵךְ. בַּתִּפְנִים má v sg. před těž. suffixem כַּתָּה :

Do 6. skupiny patří t. zv. segolata. Jsou to dvojslabičná jména s pomocným vloženým vokálem mezi 2. a 3. radikálem. Tímto vokálem je nejčastěji עַ, v sousedství laryngálů עַ, po j עַ. Segolata vznikla z původních jednoslabičných základů.

1. typ **qaṭl*: **malk*, z toho מַלְךָ. Mezi 2. a 3. souhlásku bylo vsunuto pomocné עַ, k němuž se první עַ připodobnilo v עַ. Přízvuk je na první slabice. Ve flexi se objevuje před suffixy původní עַ : כָּלָב 'pes' (arab. *kalb*), st. cons. כָּלָב (stejný jako st. absol.), plur. כָּלָבִים (vl. od dvojslabičného základu **kalab*), st. cons. כָּלָבִי. Se suff.: כָּלָבִי 'můj pes', כָּלָבִים 'vaši psi'.
2. typ **qiṭl*, původní jednoslab. základy s עַ : **sipr*, z toho סְפִּיר 'kniha'; i tam se objevuje před suffixy původní עַ : pl. st. cons. סְפִּירִי, se suff. סְפִּירִי 'má kniha'.
3. typ **quṭl*, z jednoslab. tvaru s původním עַ : **qumṣ*, z toho קְמֻץ 'hrst'; před suffixy se objeví עַ : קְמַץִּי. U některých jmen místo עַ je עַ å, na př. קְדֻשִׁי 'svatost', se suff. קְדֻשִׁי 'má svatost'. Někdy je kolísání u téhož jména: גְּדוֹלָה 'velikost', 'vznešenost', se suff. גְּדוֹלָה i גְּדוֹלָן (žalm 150, 2). — Je-li 3. radikálem דְּגָבָה, תְּפָבָה, má po šewā v sg. i du. dāgēš (vysl. se explosivně), v plur. i po šewā quiescens je bez dāgēš (vysl. se spiranticky). (§ 9, 3, pozn. III.)

K segolatum patří tříradikální jména se středním עַ s vokalisací עַ : זִית 'oliva', בִּית 'dům', לִיל 'noc', עֵין 'oko', 'pramen vodní', nebo se středním עַ a vokalisací מַות : מַות 'smrt'. V st. cons. se stahuje -aji- v ē: עֵין, בִּית, זִית, לִיל, מַות. עֵין, בִּית, זִית, לִיל, מַות se mění v ô: מַוֶּת. Totéž stažení je i v plurálu: בָּתִים 'dům' ; מַוְתִּים 'smrt' ; בָּתִים 'dům' ; מַוְתִּים 'smrt' .

Segolaty jsou i jména na **נ** s předchozím šewā, která jsou odvozena od kořenů třetí **נ**, jež se mění na konci slova v samohlásku **ל**, uprostřed slova zůstává: **פָרִי** ‘plod’, **אֲרִי** ‘lev’, **חֲלֵי** ‘nemoc’, se suff. **אֲרִיִּי**, **פָרִיִּי**. Podobně jména na **ג** (od kořenů na třetí **ג**) **שְׁחֹן**: **תְּהֻן** ‘plování’ (Ezech. 47, 5), **בְּהֻן** ‘pustota’, **שְׁלֹן** ‘prázdnota’, se suff. **שְׁלַנִּי** ‘mé štěstí’, žalm 30, 7 (od **שֶׁלֹּן**).

7. skupina tvoří jména, odvozená od kořenů, které mají obě souhlásky poslední stejné (mediae geminatae). V absolutním dosloví zdvojení zmizí, ale objeví se před koncovkou a příponou: **דָבָר** ‘medvěd’ (**dubb*), pl. **דָבִים** *dubbim*. Sem patří jména jako **חָקָק** ‘zákon’, st. cons. **חָקָק** (*hāq*), se suff. **חָקִיקִי**; **יָם** ‘moře’, st. cons. **יָם**, pl. **יָםִים**; **אֶמְמָן** ‘matka’, st. cons. **אֶמְמָן**, se suff. **אֶמְמָנִי**; **עַמְּךָ** ‘moc’, se suff. **עַמְּךָי**; **חַצִּיעַ** ‘šíp’, se suff. **חַצִּיעִי**; **רַבְּבִים** ‘mnohý’, pl. **רַבְּבָה**. Nominativní *a* trvá: **גַּן** ‘zahrada’, se suff. **גַּנְנִי**; nominat. *i* trvá: **אֵי** ‘ostrov’, se suff. **אֵינִי**, pl. **אֵינִים**, st. cons. **אֵינִים**.

Do 8. skupiny patří jména s koncovým **ה**, která mění **ו** ve st. const.: **שְׂדָה** ‘pole’, st. cons. **שְׂדֹות**, st. cons. **קְנָה** ‘třtina’, st. cons. **קְנִים**, st. cons. **שְׂדֹות**. Podobně **מְרָאָה** ‘hůl’, ‘pohled’, ‘vzhled’. Též participia qal třetí **י** a **ו**: **חִזְקָה** ‘prorok’, ‘vidinář’, **רִעה** ‘pastýř’ a pod. **ה** po šewā se nepíše a jeho samohlásku dostává předcházející souhláska: **חִזְקָה** ‘můj prorok’, pl. **חִזְקִים**. **ה** je jen v suff. 3. os. sg. muž. rodu.: **רוּעָהוּ** ‘jeho pastýř’, **שְׂדֹהוּ** ‘jeho pole’.

B. Jména ženského rodu se ženskými koncovkami se skloňují podle týchž pravidel. Největší množství feminin má koncovku **ה**, někdy též **ת**: **פְּרָסָה** ‘kopyto’, **קְטָרָת** ‘kadidlo’. Místo **ת** je u laryngálů **תְּוִיכָת**: **תְּוִיכָת** ‘pokárání’. Plur. na **וֹת**: **פְּרָסּוֹת**.

Jména s koncovou vokalisací **ה** mají v st. constr. místo toho vokalisaci **ת**, stejně i jména na **ה**: **יְבָשָׂה**: ‘souš’, st. cons. **יְבָשָׂת**;

דָּבְלָה 'fík', st. cons. **דָּבְלָת**. V plur. má status cons. koncovku stejnou jako st. absol.: **דָּוֹת** : **תְּפִלּוֹת** **דָּוֹת** 'modlitby Davidovy'.

V duálu jsou koncovky st. cons. stejné jako v plur., totiž **רַגְנִים** 'ruce', st. cons. **רַגְנִי** 'rohy'. Připojování suffixů děje se stejně jako v plur. (Přehled všech deklinací v paradigmatech č. 1—24.)

§ 45. Jména nepravidelná

Zvláštní skupinu dekлинаční tvoří substantiva, která mají v statu constructu a v plurálu tvary, jejichž tvoření nesouhlasí leckdy s obecnými pravidly. Zvláštnosti forem jsou arci vysvětlitelné z forem předhebrejských, zrekonstruovaných srovnávací metodou a z analogií tvaroslovních i kmenoslovních. Sem náleží tato substantiva:

A. Jména příbuzenská:

1. **אֵבֶן** 'otec', status constr. **אָבִי**, plur. s koncovkou ženskou **אָבוֹת**, st. cons. Se suffixy k sg.:

Sg.	3. os. m.	אָבִיו	Pl.	3. os. m.	אָבִיהם
	3. os. ž.	אָבִיה		3. os. ž.	אָבִיהִ
	2. os. m.	אָבִיךְ		2. os. m.	אָבִיכְם
	2. os. ž.	אָבִיךְךְ		2. os. ž.	אָבִיכְנָךְ
	1. os. spol.	אָבִינוּ		1. os. spol.	אָבִינוּ

Se suffixy k pl.:

Sg.	3. os. m.	אָבוֹתִיו	Pl.	3. os. m.	אָבוֹתִיהם
	3. os. ž.	אָבוֹתִיהִ		3. os. ž.	אָבוֹתִיהִי
	2. os. m.	אָבוֹתִיךְ		2. os. m.	אָבוֹתִיכְם
	2. os. ž.	אָבוֹתִיךְךְ		2. os. ž.	אָבוֹתִיכְנָךְ
	1. os. spol.	אָבוֹתִינוּ		1. os. spol.	אָבוֹתִינוּ

2. **אח 'bratr'**, st. constr. **אחִי**, pl. **אֶחָדִים**, st. cons. **אֶחָדִי**. Se suffixy: **אֶחָדִי** 'můj bratr', **אֶחָדִים** 'jejich bratr', **אֶחָדַנוּ** 'náš bratr', **אֶחָדִים** 'jeho bratři', **אֶחָדִה** 'jeji bratři', **אֶחָדִי** 'moji bratři', **אֶחָדִים** 'jejich bratři', **אֶחָדַנוּ** 'naši bratři'.

3. **חם 'tchán'**, fem. **חֲמֹתָה** 'tchyně', skloňuje se jako **אֶחָדָה** a **אֶחָדָות**. Se suffixy: **חֲמִידָה** 'jeji tchán', **חֲמִידָות** 'tvůj tchán', **אֶחָדָה** 'jeji tchyně'.

4. **אֶחָdot 'sestra'**, st. con. **אֶחָdot**, pl. **אֶחָdot**, st. con. **אֶחָdot**, a **אֶחָdot**. Se suffixy: **אֶחָdot** 'jeho sestra', **אֶחָdot** 'tvoje sestra', **אֶחָdot** 'mé sestry', **אֶחָdot** 'tvé sestry' atd.

5. **בֵן 'syn'**, st. constr. **בָנִים**, pl. **בָנִים**, st. constr. **בָנִי**. Se suffixy: **בָנִי** 'jeho syn', **בָנָךְ** 'tvůj syn' (m.), **בָנָה** 'jeji syn', **בָנָנוּ** 'náš syn', **בָנָם** 'můj syn', **בָנָם** 'jejich syn', **בָנָנוּ** 'váš syn', **בָנָנוּ** 'moji synové', **בָנִי** 'jeho synové', **בָנִי** 'jeji synové', **בָנִי** 'naši synové'.

6. **בָת 'dcera'**, st. constr. **בָנֹות**, plur. **בָת**, st. con. **בָת**. Se suffixy: **בָתִי** 'móje dcera', **בָתָן** 'mé dcery', **בָתָנוּ** 'naše dcera', **בָתָנוּ** 'jeho dcery' atd.

B. Jiná slova:

7. **אִישׁ 'muž'**, st. con. **אִישׁ**, pl. **אִשְׁרִים**, st. con. **אִישׁ**. Se suffixy: **אִישׁוֹ** 'jeho muž', **אִישָׁה** 'jeji muž', **אִישׁוֹ** 'moji muži', **אִשְׁרִים** 'jejich muži' atd.

8. **נָשִׁי 'žena'**, st. con. **נָשִׁת**, plur. **נָשִׁים**, st. con. **נָשִׁת**. Se suffixy: **אָשְׁתָךְ** 'má žena', **אָשְׁתָנוּ** 'jeho žena', **אָשְׁתָךְ** 'tvoje žena', **אָשְׁתָנוּ** 'naše ženy', **אָשְׁתָנוּ** 'jejich ženy'.

9. **אֶמְהָה 'služebnice'**, pl. **אֶמְהָות**, st. con. **אֶמְהָה**, se suffixy: **אֶמְהָותָם**, **אֶמְהָותָנוּ**; **אֶמְתָךְ**, **אֶמְתוּ**.

10. **רָאשִׁי 'hlava'** (*ra's > rāš > rōš), pl. **רָאשִׁים**, st. con. **רָאשִׁי**. Se suffixy: **רָאשִׁי** 'má hlava', **רָאשָׁכֶם** 'vaše hlava', **רָאשִׁי** 'moji hlava', **רָאשִׁיכֶם** atd.

11. יְמִים 'den', pl. יְמִים 'dny', du. יְמִים 'jeho dny', atd.

12. שָׁנִים 'rok', st. con. שָׁנַת 'šnata', se suff. Plur. شَنَاتٍ 'šnata'; شَنَاتِي 'šnati'; شَنَاتُهُم 'šnatah' st. con. شَنَاتٍ 'šnatah'; شَنَاتٍ 'šnatah'.
Duál zní شَنَاتِي 'šnati'.

13. شَمَاءِلُ 'šmei' 'nebe', je plurál; st. con. شَمَاءِلُ 'šmei', se suff.

14. مَيْمَانُ 'voda', jen plurál; stat. con. مَيْمَانُ 'mim'.
Suffixy se připojují jen k druhému tvaru: مَيْمَانِي 'mimni'.

15. عَرَبُ 'město', plur. عَرَبُ.

16. شَتَّاتِي 'štat' 'zadek', se suffixem 3. pl. (2. Sam. 10, 4).
Plur. zní شَتَّاتٍ 'štatah', ve významu 'základy' (žalm 11, 3, Izai. 19, 10, znamená přeneseně 'sloupy', 'předáci').

17. شَدِيدُ 'shid' 'prs', duál, se suffixy شَدِيدُ 'shid' st. con.

18. فَاهِي 'fah' 'ústa', st. con. فَاهِي 'fah', pl. فَاهِي 'fah', se suff., sv. § 28.

19. كَشْتُوْتُ 'kشت' 'luk', pl. bývá před suffixy zdvojeno:
كَشْتُوْتُهُم 'kشتotum' 'jeho luky', كَشْتُوْتُهُم 'kشتotum' 'jejich luky'.

20. دَلْتُوْتُي 'dalatot' 'dveře', pl. دَلْتُهُ 'dalat' st. suff. دَلْتُهُ 'dalat' du. دَلْتُهُ 'dalat', st. cons.

21. أَلْ 'buh', pl. أَلْ 'al' (Exod. 15, 11. Dan. 11, 36; žalm 29, 1; žalm 89, 7), z pův. **ilu*, pův. 'božstvo', 'božská moc'; etymolog. příbuzné je slovo, jehož se užívá většinou v plur. أَلْهِمُ 'alhem', st. cons. لَأَلْهُؤُ 'alho' (se suff. أَلْهُؤُ 'alho'), řídčeji v sg. أَلْهُؤُ 'alho' (se suff. أَلْهُؤُ 'alho'). Význam obou slov není stejný a o něm poučují slovníky.

22. فَهَّا 'místodržitel', st. cons. فَهَّا 'faha', pl. فَهَّا 'faha', se suff. فَهَّوَتِي 'fahot' 'jeji místodržitelé'; st. cons. zní též فَهَّوَتِي 'fahot' *pahawot* se vsunutým ن.

23. مَتَّ 'lidé'. (V Deuter. 2, 34 a 3, 6 je مَتَّ 'mat').

24. يَدَّ 'ruká', st. con. يَدَّ 'yad', se suff. يَدَّ 'yad', st. con. يَدَّ 'yad', plurál يَدَّ 'yad', st. con. يَدَّ 'yad', se suff. يَدَّ 'yad', plurál يَدَّ 'yad', st. con. يَدَّ 'yad', se suff.

st. con. יָדֹת, má význam 'osy kol', 1. Král. 7, 32, též 'čepy', Exod. 26, 17.

25. פָּאַח 'okraj', st. con. פָּאֹת, pl. st. con. פָּאַתִּי.

26. שְׁפָת 'ret', st. con. شְׁפָת, du. شְׁפָתִים, st. con. شְׁפָתִי. Plur. st. cons. Se suffixy: شְׁפָתָנוּ 'jeho ret', شְׁפָתָות 'jeho oba rty', شְׁפָתָותֵיכם 'jejich rty'.

27. בְּלִי 'nádoba', plur. בְּלִים, constr. בְּלִי, se suffixy: 'tvá nádoba', בְּלִין 'jeho nádoby', בְּלִיהם 'jejich nádoby'.

28. שֶׁה 'ovce', st. con. شֶׁה, se suffixy doloženo v Deut. 22, 1: 'jeho ovce' a v 1. Sam. 14, 34: שְׁיַהוּ 'jeho ovce'.

§ 46. Přídavná jména

1. Skloňováním se neliší příd. jména od podstat. jmen. Femininum se tvoří také příponou קְטֻנָה : חֲטָנָה 'malý', 'malá'. Plurál קְטֻנּוֹת, קְטֻנִים. V duálu příd. jména nejsou doložena.

2. Doplňkové přídavné jméno se klade za své podstatné, jež je ve větě podmětem: הַבִּית גָּדוֹל 'dům je velký'. Chce-li se doplněk zdůraznit, stojí napřed: גָּדוֹל הָאֱלֹהִים 'veliký jest Bůh'. Přivlastkové příd. jméno stojí za svým substantivem a má člen, je-li i substantivum determinováno: בֵּית גָּדוֹל '(nějaký) velký dům', הַבִּית גָּדוֹל '(ten) velký dům'. Po jméně se suffixem: אֲחֹתָה 'její menší sestra'. Po vlastním jméně: הַקְטָנָה 'velký Jerusalem'. Po vlastním jméně: הַגְדוֹלָה 'velký Jerusalem'.

3. Smysl příd. jmen mají často různé obraty:

1. značí-li se látka, z níž je věc vyrobena, užíváme obratu, v němž je jméno látky určující částí v statu constructu, t. j. na druhém místě této vazby: כָּלִי זָהָב 'nádoby zlata' = 'zlaté nádoby'; כָּרְנוּ בָּרוּל 'železné rohy' (1. Král. 22, 11) a p.
2. vlastnost se naznačuje podstatným jménem abstraktním za sub-

stantivy, která v tomto případě sklesnou na slova formálního významu: בֶן־עַוְלָה 'sila', 'silák', doslovně 'syn sily'; בֶן־חִילָל 'zlosyn' ('syn nepravosti'); בֶן־שְׁמֹן 'tlustý' ('syn tuku'); בֶן־שְׁחִזּ 'zpupný' ('syn zpupnosti'); בֶן־מוֹתָה 'hoden (nebo určen k) smrti' ('syn smrti', 1. Sam. 20, 31) (ale בֶן־זָקְנִים v Gen. 37, 3 znamená 'syn stáří!'), בֶן־עֲנֵן 'ubohý'; בֶן־עֲנֵנִי 'ničemný'; בֶת־עַמִּי 'dcera Tyru' = 'lid tyrský', 'Tyřané', (žalm 45, 13); בֶת־עַמִּי 'dcera lidu mého' = 'moji soukmenovci' (Izai. 22, 4); בָּעֵל בְּנָפִים 'pán křidel' = 'okřídlený', 'pták' (Kaz. 10, 20); אִישׁ דָמִים 'muž krví' = 'krvavý'; אִישׁ לִבְבָּה 'muž srdce' = 'rozumný', 'pevného charakteru'; אַנְשִׁי הַשָּׁם 'muži jména' = 'slavní' (Gen. 6, 4) atd.

3. Vlastnost bývá vyjádřena někdy jménem podstatným, jež se prostě přiřadí: אָמָרִים אַמְתָה 'výroky pravda' = 'pravdivé výroky' (v Přisl. 22, 21 je אָמָרִי אַמְתָה).

§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen.

1. Pro komparativ a superlativ nemá hebrejština zvláštních tvarů s koncovkou, nýbrž je opisuje normálním tvarem adjektiva (positivem) a před přirovnávaný pojem klade předložku בְּ 'z', 'od': מְתֻוקָה מְדֻבָּשׁ ('vysoký z všeho lidu' = 'vyšší než všechn lid', 'nad' všechn lid povýšenější', nejvyšší z všeho lidu', o postavě Saulově, 1. Sam. 9, 2.) מְתוּקָה מְדֻבָּשׁ 'sladší než med' (Soudc. 14, 18), מְמֻלָּךְ 'moudřejší než král'. Místo adjektiva může být před též slovesný tvar: וַיַּגְבֵּה מְכַלֵּדָעָם (1. Sam. 10, 23) 'a převyšoval všechn lid', 'byl výšší než všechn lid'; וַיַּשְׂרָאֵל אֶחָד אֶת־יְוָסֵף מְכַלֵּבָנָיו 'a Izrael miloval Josefa (více) než všechny své syny' (Gen. 37, 3). פִּיאָתָנוּ אֶחָד אֶבְיָהָם מְכַלֵּאָחִיו 'že ho miloval otec jejich (více) než všechny bratry jeho' (Gen. 37, 4). 'Větší', 'starší' atd. vyjadřuje se přídavným jménem se členem: הַקָּטָן, הַגָּדוֹל atd.

2. Superlativ se vyznačuje určitým členem před adjektivem: **הַגָּדוֹל** znamená též 'největší'; (1. Sam. 17, 14) 'a David byl nejmladší.' Srv. Gen. 42, 13; Jon. 3, 5. Jiné opsání děje se pomocí spojení substantiva s následujícím genitivem plurálu téhož jméná: **מֶלֶךְ מֶלֶכִים** 'král králů' = 'nejpřednější král'; **שִׁיר הַשִׁירִים** 'píseň písni' = 'nejlepší píseň'; **עֲבָד עֲבָדִים** 'sluha sluhů' = 'nejnižší sluha'. Za positiv je možno postaviti i slovo **מְאֹד** 'velmi': **טוֹב מְאֹד** 'velmi dobrý' = 'nejlepší', **רֻעַ מְאֹד** 'velmi zlý'. Před substantivum se klade neodlučitelná předložka **בְּ**: **הַיְפָה בְּ** 'nejkrásnější z žen' (Pís. 1, 8). Superlativní význam je i ve spojených jako **זָקֵן בֵּיתוֹ** 'nejstarší (z) jeho domu' (Gen. 24, 2.)

ČÍSLOVKY

§ 48. Číslovky základní

U základních číslovek rozeznává se status absolutus a status constructus. Jednotlivé tvary znějí pro číslovky 1—10:

	pro rod mužský:		pro rod ženský:	
	st. absolut.	st. constr.	st. absolut.	st. constr.
1	אֶחָד	אֶחָד	אֶחָת	אֶחָת
2	שְׁנִים	שְׁנִי	שְׁתִים	שְׁתִי
3	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשֶׁת	שְׁלֹשׁ	שְׁלֹשׁ
4	אֶרְבָּעָה	אֶרְבָּעַת	אֶרְבָּעַ	אֶרְבָּעַ
5	חֲמֶשֶׁה	חֲמֶשֶׁת	חֲמִשָׁ	חֲמִשָׁ
6	שְׁשָׁה	שְׁשֶׁת	שְׁשׁ	שְׁשׁ
7	שְׁבָעָה	שְׁבָעַת	שְׁבָעַ	שְׁבָעַ
8	שְׁמָנָה	שְׁמָנַת	שְׁמָנָה	שְׁמָנָה
9	תְּשִׁעָה	תְּשִׁיעַת	תְּשִׁיעַ	תְּשִׁיעַ
10	עֲשָׂרָה	עֲשָׂרַת	עָשָׂרַ	עָשָׂרַ

Číslovka 1 má v statu absolutu žen. rodu v pause tvar **אַחַת**; číslovka 2 v st. abs. muž. rodu v pause **שְׁנִים**, u rodu žen. **שְׁתִּים**.

Pozoruhodné je, že číslovky rodu mužského mají zakončení ženské **הָ** pro čísla od 3 do 10, číslovky rodu ženského jsou od 3—10 bez koncovky ženské.

Číslovky od 11—20:

	pro rod mužský:	pro rod ženský:
11	אַחֲר עָשֵׂר	אַחַת עָשֵׂרָה
	עָשֶׂתִי עָשֵׂר	עָשֶׂתִי עָשֵׂרָה
12	שְׁנִי עָשֵׂר	שְׁתִי עָשֵׂרָה
	שְׁנִים עָשֵׂר	שְׁתִים עָשֵׂרָה
13	שְׁלֹשָׁה עָשֵׂר	שְׁלֹשָׁה עָשֵׂרָה
14	אַרְבָּעָה עָשֵׂר	אַרְבָּע עָשֵׂרָה
15	חֲמִשָּׁה עָשֵׂר	חֲמִשָּׁה עָשֵׂרָה
16	שְׁשָׁה עָשֵׂר	שְׁשָׁה עָשֵׂרָה
17	שְׁבָעָה עָשֵׂר	שְׁבָעָה עָשֵׂרָה
18	שְׁמִנָה עָשֵׂר	שְׁמִנָה עָשֵׂרָה
19	תְּשִׁבָעָה עָשֵׂר	תְּשִׁבָעָה עָשֵׂרָה
20	עָשָׂרִים	= muž.

Tyto číslovky jsou složeny u mužského rodu ze statu constructu příslušné jednotky a z tvaru **עָשֵׂר** u číslovek 11 a 12, u ostatních je tvar pro normální jednotku s následujícím **עָשֵׂר**. U ženského rodu je pro 11 a 12 status constructus jednotky s tvarem **עָשֵׂרָה** a u dalších status constructus jednotek rodu ženského s **עָשֵׂרָה**.

Číslovky od 21 do 99 se tvoří tak, že jednotka v tvaru prostém stojí buď před desítkou nebo za děsítkou, následující slovo má spojku **וְ**: 21 עָשָׂרִים וְאַחֲר שְׁבָעִים. U jednotek se rozeznává rod. Tvary pro desítky jsou:

30	שְׁלָשִׁים	70	שְׁבָעִים
40	אַרְבָּעִים	80	שְׁמִינִים
50	חֲמִשִּׁים	90	תְּשִׁבְעִים
60	שְׁשִׁים		

100 je substantivum ženského rodu **מֵאתָה**, st. cons.

200 duál: **מֵאתִים**; ostatní stovky se vyjadřují statem constructem jednotky a plurálem **מֵאות**, 300, **שְׁלֹשׁ מֵאות**.

1000 je substantivum **אֶלָף**, 2000 duál, vyšší tisícovky se skládají ze statu constructu maskulina a plurálu **אֶלְפִים**: 3000 zní **רַבָּה עָשָׂרֶת אֶלְפִים**. 10.000 je bud **שְׁלֹשׁ אֶלְפִים** nebo **שְׁתִי עָשָׂרִים אֶלָף**, „množství“, později i **רַבְ�וָא**, 20.000 **רַבְ�וָת אֶלָף** nebo **רַבְ�וָא**.

Jak se vyjadřuje počítaný předmět, plyně z následujících příkladů: **אַשָּׁה אַחַת** ‘jedno místo’, ‘jedna žena’; **שְׁתִים נְשִׁים** ‘dvě ženy’; **שְׁנִים כְּלַבִּים** stojí někdy vzadu: **עָרִים שְׁתִים** ‘dvě města’. Se suffixem:

שְׁלֹשׁ עָרִים ‘tři králové’, **שְׁנִים** ‘dva’. **שְׁלֹשֶׁת מְלָכִים** ‘tři králové’; někdy přichází i status constructus: **שְׁלֹשֶׁת יְמִים** ‘tři dny’, nebo stojí číslovka vzadu: **בְּנֹות שְׁלֹשׁ יְמִים שְׁלֹשֶׁת** ‘tři dcery’. Od 11 výše stojí číslovka buď před počítaným předmětem nebo po něm: **שְׁנִים עָשָׂר נְשִׁיאִים** ‘dvanáct knížat’, nebo **שְׁבָטִי עָשָׂר אִישׁ** ‘sedmnáct mužů’. Jsou to kromě ještě: **אִישׁ בָּקָר** ‘skot’, **יְם** ‘den’, **עִיר** ‘město’, **שְׁלָל** ‘dvojdrachma’ atd., **נְפָשָׁת** ‘individuum’, ‘osoba’, **לִילָה** ‘loket’, **אַלְפָה** ‘tisic’, **חֶדֶשׁ** ‘měsíc kalendářní’, **אַמְּהָ** ‘noc’.

‘rok’ (srv. Jerem. 52, 21; 2. Sam. 2, 30 a j.). U těchto jmen není plurálu ani po číslovkách od 20 výše: **שְׁלַשִׁים אִישׁ** ‘třicet mužů’. Je-li jméno počítaného předmětu napřed, je v plurálu: **פָּרוֹת שְׁבָעִים** ‘sedmdesát krav’. Čísla, složená z desitek a jednotek, mají počítaný předmět buď v singuláru vzadu nebo v plurálu vpředu nebo po každé části, při čemž se shoduje v čísle:

שְׁבָעִים וּשְׁבָעָה אִישׁ sedmdesát sedm mužů;

הַשְׁבָעִים שְׁשִׁים וָשְׁנִים těch dvaasedesát týdnů;

תְּשִׁעִים שְׁנָה וְתְּשִׁיעָה שְׁנִים devadesát let a devět let = 99 let.

מֵאָה אִישׁ sto mužů

עֶשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ 10.000 mužů

מֵאָה גְּבִיאִים sto proroků

אֲלָפִי אַלְפִים tisice beranů (je status constr. od plurálu **אֲלָפִים**).

Jména, která značí údaj časový nebo kus nebo váhu, bývají někdy vynechávána, mohou-li se vyrozuměti ze souvislosti: **כָּבֵר עֶשֶׂרֶת לְחֵם** ‘deset bochníků chleba’ (vynecháno je slovo ‘bochník’; 1. Sam. 17, 17); **עֶשֶׂרֶת זהב** ‘deset šiklů zlata’ (vynecháno **שְׁקָלֵל**, Gen. 24, 22) atd.

§ 49. Číslovky řadové

רָאשֶׁן	první	שְׁשִׁי	šestý
שְׁנִי	druhý	שְׁבִיעִי	sedmý
שְׁלִישִׁי	třetí	שְׁמִינִי	osmý
רְבִיעִי	čtvrtý	תְּשִׁיעִי	devátý
חְמִישִׁי	pátý	עֲשִׂירִי	desátý

Feminina se tvoří příponami: 1. **רָאשָׁונָה**: **הָ** ‘prvá’, **שְׁנָית** ‘druhá’, **יִתְ** ‘třetí’ a pod. 2. od číslovek končících v mask. na **רָאשָׁן**. **עֲשִׂירִית**, **שְׁלִישִׁית**, **שְׁנִית** souvisí se jm. **רָאשָׁ** ‘hlava’.

Pro číslovky řadové od 11 se užívá číslovek základních (srv. Gen. 14, 5 a j.) Při datování podle roků, měsíců a dní užívá se rovněž místo řad. číslovek čisl. základních (1. Král. 15, 28: **בָּשְׁנַת שֶׁלֶשׁ** 'v 3. roce Asově'; Gen. 7, 11: **בָּשְׁבָעָה-עָשֵׂר יוֹם לְחֶדֶשׁ לְאַסְפָּא** 'v 17. dni toho měsice'; Esther 9, 1: **בָּשְׁנִים עָשָׂר חֶדֶשׁ** 'v 12. měsici').

§ 50. Ostatní druhy číslovek

a) Násobné: **אַחֲת** 'jednou', **שְׁבֻעַתִּים** 'dvakrát', **שְׁבֻעַע** 'sedmkrát' (to jsou feminina číslovek základních.) Také duálny ženských číslovek základních slouží jako násobné: **שְׁבֻעָתִים** 'sedmkrát' (Gen. 4, 24).

Opisování se děje pomocí slov **פֵּעַם** 'krok', **רָגְלִים** 'kroky' (Exod. 23, 14. Num. 22, 28 a 22, 32), **מִנְנִים** (Gen. 31, 7 a 41) 'dily', 'vices', nebo **יִדּוֹת** (Dan. 1, 20. Gen. 43, 34. 2. Sam. 19, 44) s týmž významem: **שְׁלַשׁ פְּעָמִים** 'dvakrát', **פְּעָמִים** 'třikrát', nebo **שְׁלַשׁ עָשָׂר יִדּוֹת**; **עָשָׂר מִנְנִים**, **שְׁלַשׁ רָגְלִים** **פֵּעַם**; **עָשָׂר יִדּוֹת**; **עָשָׂר מִנְנִים**, **שְׁלַשׁ אַחֲרִים** 'jednou'.

Ženské tvary řadových číslovek mohou mít též funkci násobných: **פֵּעַם חַמִּישִׁית** 'po druhé'; **שְׁנִית** 'po páté' (Nehem. 6, 5.)

b) Podílné: vyjadřují se opakováním základních číslovek: **שְׁנִים** 'po dvou', **שְׁשָׁה שְׁשָׁה** 'po šesti', též se spojkou: **שְׁנִים שְׁנִים**. I počítaný předmět může být opakován (Num. 13, 2.).

c) Zlomkové: ženské tvary řadových číslovek: **חַשְׁיָעִית** 'devítina', **עִשְׂרִיה** 'desetina'; někdy přicházejí i tvoření od číslovkových kořenů s vokalisací וּ (u laryngálů וְ): **חַמְשָׁה** 'pětina', **רְבָעָה** 'čtvrtina'. Zvláštní tvary jsou:

pro polovinu (**חַצְיִן**) (Exod. 24, 6 a j.),

pro třetinu, **שְׁלִישִׁין**, jako míra (Izai. 40, 12),

pro desetinu **עִשְׂרָנִים** (plur. **עִשְׂרָנִים**), též jako míra pro obilí a mouku (Lev. 14, 10 a j.)

§ 51. Úvod a rozdělení

1. U hebrej. slovesa rozeznáváme:
 - a) osobu, jež je trojí. V 2. a 3. os. je rozlišen muž. a žen. rod, 1. os. je společná oběma rodům;
 - b) číslo, které je dvojí: singulár a plurál. Duál u sloves není;
 - c) čas, jenž vyjadřuje především dokonavost nebo nedokonavost děje spolu s časovými vztahy;
 - d) způsob, jenž je u perfekta jen indikativ, u imperfekta vedle indikativu ještě jussiv (modus apocopatus), kohortativ (voluntativ, energicus) a imperativ.
 - e) odvozené kmeny čili konjugace, vyjadřující jednak slovesný rod (aktivum, passivum a reflexivum), jednak míru děje a okolnosti jej provázející.

Jmenné tvary slovesné jsou participia a infinitivy.

2. Slovesný kořen má tři souhlásky kořenné (radikály), výjimečně i čtyři. Podle nich dělíme slovesa na dvě skupiny:

A. Do prvej patří slovesa t. zv. silná, která mají ve všech tvarech všechny radikály ve výslovnosti zachovány. Zvláštní jejich skupinu tvoří ta slovesa, která mají některý ze tří radikálů laryngál (＼, ＼, ＼) po př.＼. K silným slovesům patří i ta, která mají ＼ na druhém místě a většina s ＼ na prvém místě.

B. Slabá slovesa jsou taková, v jejichž tvarech někdy nebo vždy některý z radikálů ve výslovnosti mizí nebo se mění.＼ jako 1. radikál se v mnoha tvarech asimiluje,＼ jako 1. radikál odpadá ve výslovnosti někdy, jako 3. radikál vždy.＼ a＼ působí značné změny, ať jsou na kterémkoli místě. Zvláštní tvary mají také slovesa, u nichž druhý a třetí radikál jsou stejné. Některá slovesa mají takové souhlásky na dvou místech (dvojnásob slabá).

C. Podle toho dělíme slovesa na tyto třídy:

1^a. silná (pravidelná) typu **לְטַל**.

1^b. laryngální a to: a) s laryngálem na 1. místě (I. lar.)

 β) „, 2. (II. lar.)

 γ) „, „, 3. „, (III. lar.)

2^a. Slovesa slabá s — **נ** na prvním místě (I. n)

2^b. „, a) **נ** „, (I.)

2^c. „, β) **נ** třetím (III.)

3^a. „, — **נָא**, „, třetím (III. infirmae)

3^b. „, — **נָא**, „, prvním (I. w, j)

3^c. „, — **נָא**, „, druhém (II. w, j)

4. „, druhým a třetím radikálem stejným
 (II. geminatae).

5. Slovesa dvojnásob slabá, která mají zároveň:

a) III. a I. n: **נִשְׁבַּח** ‘zdvihl, nesl’.

b) III. infir. a I. n: **נִתְהַ** ‘roztáhl’.

c) II. gem. a I. j nebo I. n: **לִילֵּךְ** ‘bědoval’; **נִסְמָךְ** ‘chradl’.

d) III. infir. a I. j: **יִפְחַ** ‘zářil, byl krásný’.

e) III. a I. j: **נִצְבַּח** ‘výšel’.

f) III. infir. a I. j: **אֲבַחַ** ‘chtěl, zamýšlel’.

g) III. a II. w: **נִבְזַּ** ‘vejiti’.

6. Slovesa čtyřsouhlásková o 4 radikálech.

3. Nejlépe se objevují kořenné souhlásky v nejjednodušším slovesném tvaru, jímž je 3. os. sg. muž. perf. základního kmene (qal) a tímto tvarem jsou uváděna slovesa ve slovnících. Výjimku činí slovesa mediae wāw a mediae jōd, která jsou uváděna svými infinitivy, v nichž se slabé hlásky objevují, kdežto v 3. os. sg. muž. perf. qal nejsou: kořen *qwm*, perf. **קָם** ‘vstal’, infin. **קָוִם**; kořen *bjn*, perf. **בָּיַן** ‘pozoroval’, infin. **בִּיאָן**.

4. Označení příslušnosti některého slovesa k slovesné třídě děje se často v gramatikách se zkratkou a to takto. Vzorem slovesa je

sloveso **לְעַפֵּת** ‘dělal’, jehož tři souhlásky vyznačují umístění radi-kálů ostatních sloves. První radikál se značí **ל**, druhý **ע**, třetí **פֵּ**. Na př. je sloveso **נָעַשֶּׂת** označováno **לְעַפֵּת**, protože má nūn na místě prvém, t. j. u vzoru na místě **פֵּ**; nebo **קֹוִם** je značeno **צִיּוּן** jako **עַיְלָה**, **מִצְאָה** jako **אַלְמִצְאָה** a pod. Slovesa mediae geminatae se značí **עַיְלָה**.

5. Vokalisace aktivních (přechodných) sloves je a (đ—a); odpovídá zřetelně staré vokalisaci akt. sloves a—a (srv. arab. *qatala*.) Slovesa neutrická se tvořila často od příd. jmen s vokalisací a—i (*daqin* ‘starý’) a a—u (*hasun* „krásný“) a proto jejich vokalisace byla původně **daqina*, **hasuna* (dosud tak v arabštině). V hebr. náležitými změnami samohláskovými máme na př. z **kabida* **כָּבֵד** ‘byl těžký’ (změnou *i* > *ē* § 24, 2), z **qatuna* **קָטָן** ‘byl malý’ (*u* > *ō* § 24, 2). V imperfektu panovaly původně tyto poměry:

pf. <i>*qatala</i> - pf. <i>*natana</i> pf. <i>*kabida</i> pf. <i>*qatuna</i>	} <i>a</i> } <i>i</i> } <i>u</i>	 impf. <i>*jaqtulu</i> impf. <i>*jintinu</i> impf. <i>*jikbadu</i> impf. <i>*jiqłanu</i>	<u><u>u</u></u> <u><u>i</u></u> <u><u>a</u></u>
--	----------------------------------	--	---

Odtud hebr. יָקַטְלָ ‘**יָקַטְלָ**’ proti יָקַטְיָ ‘**יָקַטְיָ**’. Participia aktivní *qal* jsou **כָּבֵד**, **קָטָן**, tedy vlastně stará přídavná jména. Tvary ostatních konjugací jsou pravidelné.

§ 52. Odvozené konjugace.

1. Obměnami základního časování, kmene **ל** (‘lehký, snadný’) vznikne šest odvozených konjugací, které modifikují význam slovesných tvarů. Židovští gramatikové užívali jako vzoru pro sloveso **לְעַפֵּת**, ‘dělal’, a obměnami tohoto slovesa se jmenují jednotlivé odvozené konjugace.

a) Druhá konjugace se tvoří předražením **ג** před kořen a jmenuje se **נִפְּאֵל**: *qal* **לְקֹטֶל**, *nip'al*: **נִקְטֶל** *niqṭal*. Význam její je

původně reflexivní, později a nejčastěji passivní: נִכְתָּל 'byl zabit', v reflexivním významu vztahuje děj slovesný k podnětu: qal שָׁמַר 'hlídal, střežil', נִשְׁמַר 'hlídal se, střežil se'. Má někdy význam mediální (aktivní se zvláštním zřetelem k podnětu): qal לֹשָׁאֵל 'žádal, prosil', např. נִשְׁאֵל 'vyprošoval si'. Další význam je tolerativní, t. j. vyjadřuje, že někdo trpí, aby se dělo to, co je vyjadřeno v qal: דָּרְשָׁנ 'přistoupil, vyptával se', např. 'strpěl, aby byl tázán, poskytl přístup, vyslyšel'. Konečně má i význam vespolenosti (reciprocity): שָׁפֶט 'soudil', נִשְׁפֶּט 'svářil se jeden s druhým, vadil se' (Přisl. 29, 9, Joel 4, 2 a j.).

β) Třetí konjugace se tvoří zdvojením středního písmene v kořeni. Jmenuje se לְפִיֵּל pi'el. Význam má především intensivní, t. j. vyjadřuje, že činnost qal je konána mnoha subjekty, často a důkladně: פְּקֻדָּה 'přehlížel, prohlížel'; בְּתַבָּב (od בְּתַבָּב), 'horlivě psal'; קְבָּר (od קְבָּר), 'pochovával mnohé' (Num. 33, 4); שְׁבָּר (od שְׁבָּר), 'rozobil'), 'úplně, důkladně rozlámal, ztroskotal' (2. Kr. 18, 4 a j.). Někdy značí pi'el, že děj slovesný je vyvolán nějakou osobou, která dá něco vykonati, co je udáno v qal (smysl kausativní): לְמַדָּר 'učil se', לְמַדָּר 'učil (způsobil, aby se někdo učil)'; קְדַשָּׁנ 'byl svatý', קְדַשָּׁנ 'učinil svatým'. Podobný význam má 6. konjugace hi'p'il. Další význam je deklarativní (někdo někoho pokládá nebo prohlašuje za nositele vlastnosti, obsažené neb naznačené v qal): צְדָקָה 'byl spravedlivý', צְדָקָה 'prohlásil za spravedlivého' (Ezech. 16, 51); כְּבָד 'byl těžký, vážený', כְּבָד 'pokládal za váženého, ctil' (Soudc. 13, 17 a j.) Také hi'p'il má podobný význam. Pi'el od podstatného jména vyjadřuje nějakou činnost, provozovanou s příslušným předmětem: לְסָלָק 'kámen', qal סָלָל 'kamenoval', pi. סָלָל 'házel kamení na někoho' (2. Sam. 16, 6), 'zbavil pole kamení' (Izai. 5, 2 a 62, 10); עֲפָר 'prach', pi. עֲפָר 'prachem posypal' (2. Sam. 16, 13). Tento význam služe demonstrativní. Někdy má pi'el týž význam jako qal.

γ) Čtvrtá konjugace je passivum konjugace třetí (nebo i první) a tvoří se zdvojením druhého radikálu a vnitřní samohláskovou změnou. Sluje בְּעֵל פָּעֵל *puq-qat*, ‘byl zabijen’; בְּקָרְבָּן פָּעַל *puq-qad*, ‘byl navštěvován’; לְמַדְּרָשׁ ‘byl učen, přivykán’ (Oz. 10, 11. Pís. 3, 8); בְּכָרָב ‘byl ctěn’ a pod.

δ) Pátá konjugace **הַתְּפִיעָל** *hitpa‘ēl* se tvoří předražením předpony **הַתָּ** před kořen a zdvojením druhého radikálu: **הַתְּקִטְלָל** *hitqatṭel*, **הַתְּפִקְדָּה** *hitpaqqēd* a pod. Významem je reflexivem k pi‘ēlu: קָרְשָׁנָה ‘posvětil’, **הַתְּקִדְשָׁה** ‘zasvětil se pro někoho nebo něco’; někdy mění význam základní konjugace v mediální: פְּשָׁת ‘svlékl’, **הַתְּפִשְׁתָּה** ‘svlékl se’. Význam vespolnosti (reciprocity), na př. רָאֵה ‘hleděl’, **הַתְּרִאָה** 2. pl. impf. muž. ‘vzájemně na sebe hledíte’ (Gen. 42, 1). *Hiṭpa‘ēl* vyjadřuje dále, že se někdo chová nebo staví tak, že má vlastnost, vyjádřenou v základním kmeni: גָּדוֹל ‘byl velký’, הַתְּגַדֵּל ‘ukázal se velkým’; חֲבָר ‘byl moudrý’, **הַתְּחַבֵּבָה** ‘ukazoval, že je moudrý, chytrý’ (Ex. 1, 10), ‘dělal se moudrým’ (Kaz. 7, 16.)

ε) Šestá konjugace se nazývá **הַפְּעִיל** *hip‘il* a tvoří se předražením **הַ** před kořen: **הַפְּקִידָה** atd. Význam je kauzativní, zřídka deklarativní; buď někdo vyvolá u někoho činnost, naznačenou v qal, nebo je-li qal významem nepřechodný, vyjadřuje *hip‘il*, že se něco stalo tím, co qal naznačuje: שָׁבֵן ‘bydlil’, **הַשְּׁבִּיבָה** ‘nechal někoho bydliti, ubytoval, umístil’ (Jos. 18, 1. Žalm 7, 6).

ζ) Sedmá konjugace má jméno **הַפְּעַל** *hāp̄al* a tvoří se rovněž předražením **הַ** před kořen, ale na rozdíl od předchozí má v předponě qāməš *hātūp* a po druhé souhlásce kmenové nemá .. Místo ת v předponě bývá někdy תְּ, čímž vznikne typ **הַפְּעַל** *hāp̄al*. Někdy přicházejí obě vokalisace u jednoho slovesa: **הַשְּׁלַׂךְ**, **הַשְּׁלַׂלְךְ**. Významem je *hāp̄al* passivem k *hip‘ilu*: **הַפְּקִידָה** ‘odevzdal’, **הַפְּקִידָה** ‘bylo odevzdáno’.

2. Přehledně lze vzájemný poměr a souvislost jednotlivých odvozených konjugací znázorniti takto:

	Aktivum	Passivum	Reflexivum
1. Kmen základní	•qal		nip̄'al
2. Intensivum	pi“el	pu“al	hitpa“el
3. Kausativum	hip̄'il	hāp̄'al	

Pozn. Užívání slovesa **לִעְפָּג** jako vzoru je vypůjčeno z arabštiny (arab. gramatikové označují gram. vzory kořenem f'l a jeho obměnami); do hebr. vzor zavedl v 11. stol. Jōnā Abulwalīd Merwān ibn Čannāh. Protože má tento vzor na 2. místě laryngál, což působí někdy obtíže (srv. zdvojení), zavedl M. Qimhī vzor **לִקְרָבָּה**, ale i tam jsou obtíže vzhledem k dāgēš lene. Proto v 17. stol. vyvolil J. A. Danz sloveso **לִקְרָבָּה**. První konjugace se nejmenuje **לִעְפָּג**, nýbrž **לִקְרָבָּה** ('lehká'). — Pokud píši ve jménech odvozených konjugací laryngál zdvojeně (na př. pi“el), naznačuji tím, že na onom místě má být (a je u normálních sloves typu qāṭal) zdvojení, u laryngálů však není (§ 11, 4). G. Beer ve své mluvnici nazývá proto odvoz. konjugace tvary vzoru (místo pi“el qitṭel atd.).

§ 53. Časy

1. Časů v našem slova smyslu v hebr. není. Jako ostatní semit. jazyky většinou, i ona rozlišuje, zda slovesný děj je dokonán, nebo zda trvá nebo teprve nastane. Hebr. má pro dokonost a nedokonost děje dva tvary: perfektum pro děj dokonaný v minulosti a v přítomnosti, a imperfektum pro děj nedokonaný. Imperfektum má podle toho hlavně význam praesentní nebo futurální. Názvy perfektum a imperfektum je bráti tedy v původním významu (dokonané, nedokonané).

2. Perfektum se tvoří těmito koncovkami:

Sg. 3. muž.	<u>—</u>	Pl. 3. m.	<u> }</u>	<u>—</u>	<u>-ū</u>
3. žen.	<u>תָּ</u>	3. ž.	<u> }</u>	<u>תָּ</u>	<u>-ā</u>
2. m.	<u>תָּ</u>	2. m.	<u>תָּ</u>	<u>תָּ</u>	<u>-tām</u>
2. ž.	<u>תָּ</u>	2. ž.	<u>תָּ</u>	<u>תָּ</u>	<u>-tæn</u>
1. spol.	<u>תִּ</u>	1. spol.	<u>תִּ</u>	<u>תִּ</u>	<u>-nū</u>

3. Imperfektum se tvoří jednak příponami (afformativy), jednak předponami (praeformativy); jsou to:

Sg. 3. m.	<u>יַ-</u>	Pl. 3. m.	<u>יְ.....</u>	<u>יְ.....</u>	<u>-ū</u>
3. ž.	<u>תַ-</u>	3. ž.	<u>תְּ.....</u>	<u>תְּ.....</u>	<u>nā</u>
2. m.	<u>תַ-</u>	2. m.	<u>תְּ.....</u>	<u>תְּ.....</u>	<u>-ū</u>
2. ž.	<u>תַּ...תִּ</u>	2. ž.	<u>תְּ...תִּ</u>	<u>תְּ...תִּ</u>	<u>nå</u>
1. spol.	<u>תָּ</u>	1. spol.	<u>תָּ</u>	<u>תָּ</u>	<u>n....</u>

4. Jak se připojují tyto elementy k slovesnému kořeni, ukazuje příklad perfekta a imperfekta základního kmene:

Perf. 3. os. m. sg.	<u>קָטַל</u>	<u>qāṭál</u>
3. os. ž.	<u>קָטַלָה</u>	<u>qāṭal-ā</u> (§ 11, 3, 4; 14, 5d; 21, 3a; 54, 1.)
2. os. m.	<u>קָטַלְתָּ</u>	<u>qāṭal-łā</u> (§ 11, 4)
2. os. ž.	<u>קָטַלְתָּה</u>	<u>qāṭal-łā</u> (§ 11, 3, 2 a pozn. I.)
1. os. spol.	<u>קָטַלְתִּי</u>	<u>qāṭal-łī</u>
3. os. spol. pl.	<u>קָטַלְתָּם</u>	<u>qāṭal-łām</u> (§ 11, 3, 4; 54, 1)
2. os. m.	<u>קָטַלְתָּם</u>	<u>qāṭal-łām</u> (§ 11, 3, 1; 21, 5)
2. os. ž.	<u>קָטַלְתָּה</u>	<u>qāṭal-łān</u> (§ 21, 5).
1. os. spol.	<u>קָטַלְנִי</u>	<u>qāṭal-nū</u>

Impf. 3. os. m. sg.	לִקְטָל	<i>ji-qłɔl</i> (§ 20, 1, pozn. I.)
3. os. ž.	תִּקְטָל	<i>ti-qłɔl</i>
2. os. m.	תִּקְטָל	<i>ti-qłɔl</i>
2. os. ž.	תִּקְטָלִי	<i>ti-qłɔl-i</i> (§ 21, 3 b)
1. os. spol.	אַקְטָל	‘æ-qłɔl
3. os. m. pl.	יִקְטָלִוִי	<i>ji-qłɔl-ú</i> (§ 21, 3 b).
3. os. ž.	תִּקְטָלִנָה	<i>ti-qłɔl-nā</i> (§ 20, 1, p. I.).
2. os. m.	תִּקְטָלִוִי	<i>ti-qłɔl-ú</i>
2. os. ž.	תִּקְטָלִנָה	<i>ti-qłɔl-nā</i>
1. os. spol.	נִקְטָל	<i>ni-qłɔl</i>

5. Imperativ (§ 51, 1 d) má v 2. os. sg. muž. shodný tvar s infinitivem vázaným (§ 64, 5), pův. **quṭul*, z toho náležité **קְטַל**. K jeho formám a významu § 63.

Infinitiv absolutní (§ 64, 1—4) má pův. formu v základní konjugaci *qal* **qaṭāl*, z toho **קְטַל** (§ 21, 1; 22, 1.).

§ 54. Perfektum

1. Před koncovkami, které začínají samohláskou (jsou to **ן** ve 3. os. plur. a **תְ** v 3. os. sg. žen.), redukuje se předchozí samohláska ve šewā: **קְטַלְוָה** ‘zabili’, **קְטַלְתָה** ‘zabila’. V přestávce se obnovuje původní samohláska a dlouží se: **קְטַלְתָה**.

2. Neměnná samohláska je **ן** v tvaru *hiṭ'il*. Srv. § 20, 2; 52, 1e.

3. Odvozené konjugace mají koncovky osobní stejné jako konjugace základní. Totéž platí i v imperfektu.

4. Ve třetí slabice od konce nastává redukce samohlásky, má-li koncovka přízvuk, v 2. os. plur. **תְּתִקְטָלְתָהָם** : **קְטַלְתָהָנִין**.

5. Sílná slovesa neutrická (§ 51, 5) mají v 2. slabice samohlásku bud נ nebo ן. K prvemu typu patří slovesa jako **כִּבְד** ‘byl těžký’, **חָפֵץ** ‘byl nakloněný,’ k druhemu **קָרַב** ‘byl blízko’, **יָגַר** ‘byl ustrašený’ a pod. Slovesa s נ mají tuto samohlásku jen v 3. os. sg. muž. perf., jinak mají ן jako **לְקֹטֶל**. Slovesa s ן zachovávají je všude kromě 2. osob. plur.: **לְקֹטְנִתִּי** ‘byl jsem malý,’ ale v 2. pl. **לְקֹטְנָתָם**, **לְקֹטְנָתָן** se zkracuje hōlāem v qāməš hātūp, čteme: *qəṭəntām*, *qəṭəntān*.

6. Je-li třetí radikál bud **ת** nebo **תּ**, nevypisuje se, stojí-li před koncovkami, které počínají bud **ת** nebo **תּ**; tyto jsou pak opatřeny silným dāgēš: **כְּרָתָתִי** ‘řezal jsem’ (od **כְּרָתָה** místo **כְּרָתִי**: ‘dali jsme’ (od **כְּרָתָן** místo **כְּרָתִן**).

Pozn. Bauer a Leander ve své mluvnici zavádějí pro perfektum název nominal, S. Daněk užívá názvu affixál, se zřetelem k vzniku jakož i tvoření. Název perfektum není sice dokonale vyhovující, ale s ohledem k tradiční terminologii i v ostatních jazyčích semitských je radno prozatím u něho zůstat.

§ 55. Význam perfekta

Perfektum značí děj

1. minulý, jehož se užívá o minulosti ve smyslu indoevropského praeterita: **בְּרָא אֱלֹהִים** ‘na počátku stvořil Bůh’ (Gen. 1, 1). **מְהִזְזָת עֲשִׂית** ‘kdo ti oznamil?’ (Gen. 3, 11). **מַי הָגִיד לְךָ** ‘co jsi to učinila?’ (Gen. 3, 13). **אִישׁ הָיָה בָּאָרֶץ־עוֹז אִזְבְּשָׁמוֹ** ‘muž byl v zemi ‘Ús, ’Ijjōb (bylo) jeho jméno’ (Job 1, 1);

2. předminulý (plusquamperfektum): **וַיְהִי גָּלַה אֶת־אָזְן** ‘a Hospodin obnažil ucho Samuelovo (= zjevil Šamuelovi) jeden den před tím, než přišel Saul, řka...’ (1. Sam. 9, 15) ...**מַלְאַכְתָּנוּ אֲשֶׁר עָשָׂה** ‘dilo své, které byl učinil...’ (Gen. 2, 2);

3. který v minulosti nastal, ale jeho následky sahají do přítomnosti (perfectum praesens): יְדֻעַתִּי 'vím, znám' (lat. novi), יְהִי 'jsem unaven'; זָקֵן 'je starý'; יְצָדָקָתִי 'jsem spravedlivý' (Job 34, 5); גָּדוֹלָתִי 'jsi veliký' (žalm 104, 1); קָטָנָתִי 'jsem malý' (Gen. 32, 11);

4. trvací a opětovaný: אָמַרְתִּי 'říkám' (Job 7, 13); הָאִישׁ אָשֶׁר לֹא חָלַק בְּעֵצֶת רְשָׁעִים וּבְדָרֶךְ חַטָּאים לֹא עָמַד 'člověk, kdo nechádza v řadách zločinů a v ceste hříšníkov nestojí a na stolici posměvačů nesedá' (žalm 1, 1);

5. pojatý gnomicky, ve všeobecně poučných výrocích, významu praesentního: בִּידְרָשׁ דָּמִים אַתָּם וְכָרְלָא־שְׁבָח צָעֲקָת עֲנֵנִים 'neboť on (jest) vyhledávající krve, pamatuje na ně, nezapomíná na nárek utiskovaných' (žalm 9, 13);

6. přítomný v přísahách a slibech: הַנֶּה נָתַתִּי לְכֶם אֶת־ 'hle, dal jsem vám (= dávám vám) všechno rostlinstvo' (Gen. 1, 29).

7. budoucí, ve slibech: וַתֹּאמֶר לְאֶה בְּאָשֶׁר־כִּי אָשְׁרוּנִי בְּנוֹת 'a řekla Lea: (Je to) v mém šestí, neboť jako šťastnou mne budou vlebiti dcery, a nazvala jméno jeho Ašer' (Gen. 30, 13);

8. u proroků při budoucnosti: הַעַם הַהֲלָכִים בְּחַשֶּׁד רָאוּ 'lid chodečů v temnotě — oni uvidí světlo veliké; obyvatelé v zemi stínu smrti — světlo zazáří nad nimi' (Izai 9, 1).

9. Perfektum má někdy i význam kondicionálů, pro něž v hebrejstině zvláštních tvarů není:

a) kondicionálu přítomného: לְלִי יְדֹוָה צְבָאות הַוְתִיר לְנוּ 'kdyby Hospodin zástupů nezanechal nám zůstačku, takřka jako Sodoma byli bychom, Gomoře byli bychom podobni' (Izai. 1, 9);

b) kondicionálu minulého: **לֹא־יָדַי אֶבְיוֹן אֱלֹהִים** ‘kdyby Bůh otce mého, Bůh Abrahámov a strach Izákov nebyl býval se mnou, věru nyní s prázdnýma rukama bys mne byl pustil’ (Gen. 31, 42).

Pozn. Perfektum sloves aktivních označuje spíše děj minulý, kdežto perfektum sloves neutrických výsledek minulého a tím přítomný stav. Zvláště je to patrno u sloves, vzniklých z přídav. jmen; tvar **כָּבֵךְ** je 1. adjekt.: těžký, 2. participium: jsa těžký, 3. perfektum: ztěžkl, je těžký. — V moderní hebrejstině má perfektum význam minulého času.

§ 56. Imperfektum

1. Imperfektum se tvoří afformativem i praeformativem v sg. jen v 2. os. žen. rodu, jinak jen praeformativy, naopak v plurále je praeformativ jen v 1. osobě spol. a v ostatních osobách jsou předpony i přípony. Pokud se týče souhlásék, jsou tyto elementy u všech sloves stejné, liší se arci podle okolností svou vokalisací. U silných sloves v zákl. konjugaci (*qal*) je důležitější předpona 1. os. sg. **אָ** (s^əgōl vlivem laryngálu!), v pi. je všude u předpon **שָׁוָּא**, v hip. **וְ** a v háp. **וְ** á.

2. 2. os. sg. žen. rodu a 2. a 3. os. muž. r. plur. mají také někdy na konci t. zv. paragogické **תְּקַטְּלִיִּם** (2. pl. m.), **תְּשַׂתְּפִּרְיִם** (2. sg. ž.), **יְעַדְרִיִּם** (3. pl. m.), jmenovitě v pause. Odtud dlouhé vokály v předposl. slabice (místo *tiql^əlū*, *tišakk^ərī*, *jē'ād^ərū*).

Pozn. Bauer a Leander mají pro impf. název aorist, Daněk je zve praefixál. Jiný název je též futurum. Srv. § 54 pozn.

§ 57. Význam imperfekta

1. Imperfektum má velmi často význam a) budoucího času: **מִחרָא יִעֲשֶׂה לֹא־יָדַי הִיא עַזְרָה מִבּוֹל** ‘nebude již potopy’ (Gen. 9, 11). **לֹא־יָדַי הִיא תְּהֻנָּה הַקְּרָבָה הַזָּהָר** ‘zítra vykoná Hospodin tuto věc’ (Exod. 9, 5).

וְהַנּוּ לֹא-יָאמְנוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּכָלֵי כִּי יִאֲמְרוּ לְאָנָרָא אֶלְيָה יְהוָה
 'a co když neuvěří mně a nebudou slyšet hlasu mého, ale řeknou:
 „Neobjevil se ti Hospodin!“' (Exod. 4, 1); b) budoucího děje,
 předcházejícího před jiným dějem budoucím: **וַיֹּאמֶר עַד** **אֲשֶׁר אָסַדְשָׂאָו עָרִים... וּבָתִים... וְהָרָה מַתְשָׁאָה שְׁמָמָה**
 „Áž zpustnou (perf.) města... a domy... a země zpustne v pustinu
 (= zpustne docela)“' (Izai. 6, 11).

2. Význam modální má imperf. v případech jako: **לَا תִּקְטַּל** ‘nesmiš zabítí’, **אָכַל תָּאַכְלָנָה** ‘nesmiš krásti’, **לֹא תִּגְנַּבְנָה** ‘smiš jísti’ (Gen. 2, 16) a pod.; po spojkách účelových nebo vyjadřujících přání, žádost, očekávání atd.: **בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְתָּ נֶפֶשִׁי** ‘aby požehnala tobě duše má’ (Gen. 27, 4) (v Gén. 27, 25 je **בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְתָּ נֶפֶשִׁי עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ; לְמַעַן תְּנַפְּשָׁו** ‘abychom nebyli rozptýleni po tváři celé země’ (Gen. 11, 4).

3. Význam přítomnosti má imperf., značí-li děj, jenž trvá nějakou dobu: **מַה־תִּבְקַשׁ** ‘co hledáš?’ (Gen. 37, 15) nebo děj, jenž trvá v přítomnosti jako pokračování děje minulého: **לִמְהָ** ‘proč stojíš venku?’ (Gen. 24, 31), dále při ději obecně platném (typickém), na př. **בַּנְּ חָכָם יִשְׁמָחָאָב** ‘moudrý syn rozradostňuje otce’ (Přisl. 15, 20), při ději opakováném: **וַיַּרְדֵּפּוּ** **אֶתְכֶם פָּאֵשֶׁר תִּعְשִׂינָה הַדְּבָרִים** ‘a honili vás, jako to dělávali včely’ (Deuter. 1, 44). V živé řeči prorocké přichází často věta **יִאֲמֵר יְהוָה** ‘praví Hospodin’ (Izai 1, 11 a j.). Pozn. V moderní hebrejském má imperfektum význam budoucího času.

4. Minulost vyjadřuje imperfektum při dějích, které trvaly kratší nebo delší dobu v minulosti (Gen. 37, 7. 1. Sam. 3, 2) nebo se opakovaly: **כִּכְהֵי עֲשָׂה אַיּוֹב כָּל־הַיּוֹםִים** ‘tak činilval Job všechny ty dny’ (Job 1, 5). Konečně i po částicích **אוֹ** tu, pak, **בְּתִרְמָם** ještě ne, **אוֹ יְדַבֵּר יְהוָשָׁעַ עַד**: až: **אוֹ יְדַבֵּר יְהוָשָׁעַ** ‘tu promluvil Josue’ (Jos. 10, 12); **אוֹ יְשִׁיר מֹשֶׁה** ‘tu zpíval Mojžíš’ (Exod. 15, 1); **יְהִי בָּאָרֶץ** ‘(a všechno křoví polní) dříve než bylo na zemi (dosud

nebylo...)' (Gen. 2, 5); 'בָּתְרֵם תִּצְאָ' 'dříve než jsi vyšel' (Jerem. 1, 5). Srv. dále Gen. 37, 18 a výskyt perfekta v 1. Sam. 3, 7 a Gen. 4, 26.

5. Kondicionální význam má imperfektum v knihách poetických: אָגַע וַיַּעֲנֵן לְאַדְתָּרָאָנִי 'byl bych zahynul, aby mne ani oko nespatřilo' (Job 10, 18).

§ 58. Wāw consecutivum

1. Vypravování několika minulých dějů je vyjadřováno tak, že první děj je položen v perfektu a ostatní jsou v imperfektech, před nimiž je ו se zdvojením následující souhlásky. Naopak v řadě dějů budoucích je první vyjádřen imperfektem a ostatní perfekty, před nimiž je ו. Toto wāw označuje ony vztahy souslednosti a proto sluje consecutivum, v hebr. mluvnicích ו, חַחְפּוֹךְ, conversivum, jako by obracelo (הַפְּךְ) význam sloves. tvaru v druhý. Příklady: (2. Kr. 20, 1):

בִּימִים הָרִים חָלָה חֹזֶלְיוֹ לְמוֹת וַיָּבֹא אֶלְיוֹ יְשֻׁעָׁיָהוּ בַּיּוֹם אֲמֹץ ... 'v těch dnech onemocněl Ezechiáš smrtelně, i přišel k němu Izaiáš, syn Amosův, prorok, a pravil...' druhý případ (Izai. 2, 2—3):

נָכֹז יְהִיה הָר בֵּית־יְהוָה בְּרַאשׁ הַהֲרִים וְנָשָׂא מְגֻבָּעוֹת וְנָהָרוֹ אֶלְיוֹ פֶּלֶד־גָּנוֹים : וְהָלַכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמַרְוּ domu božího na vrchu hor a povýšena nad vrchy a pohrnou se k ní všechny národy a půjdou mnohé národy a budou říkat...' upevněna *bude* hora

2. Před praeformativním נ, jež se nezdvojuje, má wāw místo samohlásku וְאַקְהָ 'a vzal jsem'; při praeformativním י, jež má šwā mobile, zdvojení většinou není.

3. Stojí-li wāw před jussivem, přechází přízvuk na předposlední slabiku a koncová samohláska se zkracuje; většinou je však jussiv stejný jako imperfektum. Příklady: יְאָמַר (od אָמַר 'řekl'), וַיְאָמַר

‘a řekl’; יָלַךְ (od דָּלַךְ ‘sel’), יָיַלְךְ ‘a šel’; מִתְּמֻתָּה ‘zemřel’, impf. יִמְתֹּת, jussiv יִמְתֵּן, s. יִמְתָּה וַיְמַתָּה wajjāmāt.

4. V 1. os. sg. i plur. stojí někdy wāw cons. před kohortativem. U záporného tvaru slovesného stojí wāw před zápornou částicí a po perfektu v tomto případě bývá zase perfektum. U perfekta je po wāw cons. přízvuk v 1. os. sg. a v 2. os. sg. m. na konci: קָטַלְתָּ, ale וְקָטַלְתָּ ‘a zabiješ’. V jiných případech se perfectum consecutivum od perfekta s wāw spojovacím (copulativum) nedá rozlišit.

§ 59. Imperfektum konsekutivní

1. Imperfektum s wāw sousledným se pozná velmi jasně podle יִקְרָא s následujícím zdvojením, případně zdloužením před אֶקְרָב (‘a zabil’, וְאֶקְרָב ‘a zabil jsem’). Stojí po perfektu a navazuje na časový stupeň jeho děje; překládá se nejčastěji čes. minulým časem. Někdy začíná věta imperfektem s wāw, když je pokračováním předešlého vypravování (Gen. 1, 3. 4. 5). Josuova kniha začíná konsek. imperfektem: וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹתْ מֹשֶׁה עָבֹד יְהוָה ‘a stalo se po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova’, poněvadž to, co následuje, souvisí s Torou jako její pokračování.

2. Stojí-li mezi wāw a slovesem nějaké slovo, je místo imperfekta konsekutivního perfektum: וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה ... וְלֹא־מִצָּאתָ הַיּוֹנָה ‘a poslal holubici... a nenalezla holubice (místa, kde by spočinula)’ (Gen. 8, 8—9).

§ 60. Perfektum konsekutivní

1. Na rozdíl od imperfekta konsekutivního nedá se vždy perfektum konsekutivní rozeznati od perfekta s obyčejnou spojkou וְ smyslu slučovacího (kopulativního).

2. Po imperfektu má význam pokračování v též čase: וַיָּבֹא מֶלֶךְ דָּצְפָּן וַיְשַׁפֵּךְ סָולָה וְלֹכֶד עִיר ‘a přijde král severní a navrší náslep a do bude města’ (Dan. 11, 15). Poznání perfekta

konsekutivního nám umožňuje jeho přízvuk na konci (v 1. a 2. os. sg.), na př. וַיֹּאמֶר יְהוָה לְשִׁמְעֹן אֲחֵי עַלְהَا אַתָּי בְּנֵרְלִי וְנַלחְמָה 'a řekl Juda Šimonovi, svému bratu: Táhni vzhůru se mnou do mého údělu a budeme bojovati (= abychom bojovali) s Kenaanským a já půjdu, ba právě já, s tebou do údělu tvého' (Soud. 1, 3).

3. Po imperativu má význam imperativní.

4. Po imperfektu má perf. též význam přítomnosti: בְּבֶקֶר יִצְיַץ וְחַלֵּף לְעֶרֶב יִמּוֹלֵל וַיְבַשׁ 'za jitra rozkvete a mění se, za večera jej zkosi a uschne' (žalm 90, 6); také význam budoucnosti: יִשְׁלַח מֶלֶךְ אֶתְךָ וְהַצְלִיחַ דָּרְכֶךָ וְלַקְחַת אֲשָׁה לְבָנִי 'pošle posla svého s tebou a štastnou učiní tvou cestu a ty vezmeš ženu mému synovi' (Gen. 24, 40).

§ 61. Jussiv

1. V 2. a 3. os. imperfekta přicházejí t. zv. jussivní formy, které však většinou se nerozeznávají od indikativu. Vyznačeny jsou, pokud jsou odlišeny, zkrácením slova na konci nebo oslabením poslední samohlásky. Slovesa silná mají jasně odlišený tvar jussivu jen v hiþil, kde je místo יְ psáno יְ: impf. יִקְטִיל, jus. יִגְשֶׁשׁ (od נִגְשׁ). Stejně se mění ī v ē u sloves slabých: יִקְטָל. Slovesa třetího laryngálních: יִעַמֵּד (od מִצְאָ), יִגְלֵל (od קִים), יִשְׁבֵּ (od יִשְׁבָּ), jinak je všude krácení: יִקְםֵ (od קִים) atd. Slovesa III. infir. odrážejí koncové הָ; od poručiti je impf. pi. יִצְוָה, juss. יִצְאֵן (jəšaw). U sloves עַ a יְ je ū změněno v ô: מָותָ 'zemřiti', impf. יִמְתַּ, juss. יִמְתַּ, hiþ. impf. יִמְתַּ, juss. יִמְתַּ. Jak ē, tak ô jsou oslabením imperfektové samohlásky jen s ohledem k historické mluvnici, z níž se toto oslabení dá pochopiti.

2. Jussiv slouží k vyjádření zákazu v 2. a 3. os. a k rozkazu i přání v 2. a 3. os. Záporkou je אַל 'ne' (lat. ne): תְּנוּצָא 'af vydál'

(rozkaz, Gen. 1, 24); **אֲלֹתְשַׁחַת** ‘nenič’ (zákaz, Deuter. 9, 26). Po záporce může být jussiv zesílen též částicí **אֲלִנָּא תְּהִי :** **נֵא** ‘at není rozepře’ (Gen. 13, 8). Předchází-li před jussivem imperativ nebo kohortativ, má jussiv význam kondicionálu v účelové větě: **דוֹצָא אֶת־בֶּןְךָ וַיָּמָת** ‘vyved svého syna, aby zemřel’ (Soudc. 6, 30). **הַעֲתִירוּ אֶל־יְהוָה וַיָּסֶר הַצְפָּדָעִים מִמֶּנִּי** ‘prostě k Hospodinu, aby odňal (= a odejme) žáby ode mne’ (Exod. 8, 4).

Pozn. Jiný název jussivu je apokopát (tvar zkrácený).

§ 62. Kohortativ

K 1. os. sg. a 1. os. plur. imperfekta připojuje se **הַ** v konjugacích qal, pi‘el a hiþil, před nímž se v kontextových tvarech qal a pi‘el samohláska redukuje. Tento tvar sluje kohortativ a značí: 1. výzvu k sobě samému (žalm 31, 8; žalm 2, 3; Exod. 3, 3 v samomluvě), 2. žádost (Deut. 2, 27), prosbu (Num. 20, 17), 3. účel (Gen. 27, 4 a j.), snahu, náklonnost atd.

Příklady: **אֲגִילָה וְאַשְׁמָחָה** ‘chci plesati a radovati se’ (žalm 31, 8); **אֲסְרֵה־נָא וְאַרְאָה אֶת־הַמֶּרְאָה הַגָּדָל** ‘půjdu tedy a podívám se na to velké vidění’ (Exod. 3, 3); **וְהַבִּיאָה לִי וְאֲכַלָּה בַּעֲבוּר תְּבִרְכָּה נְפָשִׁי** ‘a přines mi, at jím, abych ti požehnal, dříve než zemru’ (Gen. 27, 4).

Pozn. Jiný název pro kohortativ je voluntativ (vyjadřující hnutí volní) nebo energicus (vyjadřující úsilí).

§ 63. Imperativ

1. Má 4 tvary: pro 2. osoby muž. a žen. v sg. a pro tytéž osoby v plur. Shoduje se v 2. os. m. rodu s infinitivem constr.: **קָטַל** ‘zabij!’. V žen. rodě je koncovka **וּ**, před níž se mění dvojí šowwá v **וּ**: (**קָטַלְוּ**) (§ 24, 7; 25, 1). Stejně je tomu v 2. os. pl. m.: **קָטַלוּ**. V 2. os. ž. pl. je koncovka **נֵה**: (**קָטַלְנֵה**).

2. Imperativ 2. sg. m. může být zesílen na konci **הַ**:

שְׁכַבָּה 'střež!' **שְׁמַרָה** 'lež!'. Imper.
לִקְטָלָה (*qâṭlā*); **הַקְטִילָה** má energ. tvar **הַקְטִילָה**.

3. Imperativ se zesiluje částicí **נָא** (Izai. 5, 3 a j.) Kromě rozkazu vyjadřuje též vybídnutí: **וּרְעֵוּ לְכֶם לְצַדְקָה לְצַדְקָה** 'rozsévejte si k spravedlnosti, žněte k milosrdenství' Ozeáš 10, 12; žádost: **לו שְׁמַעֲנִי נְתַתִּי כָּסֹף הַשְׁרָה לְחַמְנִי** 'kéž mne vyslyšiš, dám (ti) stříbro (za) pole, vezmi (je) ode mne, chci pochovati mrtvého svého tam' Gen. 23, 13; dovolení: **וַיֹּאמֶר לוּ רַוֵּעַ** 'a řekl mu: Běž' (2. Sam. 18, 23).

4. Zápor se vyjadřuje imperfektem s **לֹא** nebo jussivem s **אֶל**. Rozkaz v 3. os. se vyjadřuje jussivem.

§ 64. Infinitiv

1. Infinitiv vyjadřuje děj nebo stav, který není jím samým uveden ve vztahu k nějaké osobě nebo nějakému předmětu, nemá tedy osobních koncovek. Jest dvojí: prostý (inf. absolutus) a vázaný (inf. constructus).

2. Prostý infinitiv má význam imperativní nebo se jím zesiluje smysl slovesa stejného kořene, před nímž stojí: **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכַר אֶת־הַיּוֹם** 'a řekl Mojžíš lidu: Pamatuj na tento den' (zde má inf. smysl imperativní, srv. české 'mlčet' a pod.) (Exod. 13, 3); **אִם צַעַק יִצְעַק אֶלְיָהוּ** 'jestliže křikem křičeti bude ke mně' (Exod. 22, 22); **שְׁמַעֲנִי שְׁמוּעַ** 'slyšte slyšením' (slyšte pořádně) (Izai. 6, 9).

Někdy je sloveso doplněno dvěma infinitivy: **וַיִּשְׁלַח** **אֶת־הָעָרָב וַיֵּצֵא יְצֵא וַיָּשׁוֹב עַד־יִבְשֶׁת** **הַמִּים** havrana a vycházel vycházením a vracením se (= vylétal z archy a zase se do ní vracel) až do vyschnutí vod' (Gen. 8, 7).

3. Trvání děje vyjadřuje se infinitivem od slovesa **הַלְךָ** 'šel': **וַיִּשְׁבַּו הַמִּים מֵעַל הָאָרֶץ דְלֹךְ וַיָּשׁוֹב** 'a ustupovaly vody s vrchu země postupně' (dosl. eundo et recedendo) (Gen. 8, 3);

וַיִּשְׁרֹגֶת הָפְרוֹת בַּדָּרֶךְ עַל־דָּרֶךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בַּמְסֻלָּה אֲחַת הַלְּכָנוּ 'a krávy přímo šly na správné cestě (= šly správnou cestou) na cestě beth-šemešské, na jedné silnici kráčely stále a bučely' (1. Sam. 6, 12).

4. Někdy stojí infinitiv absolutní na místě určitého slovesa, zvláště jde-li o děje, budící úžas nebo rozmrzelost, nebo po jiném slovese určitém: נְגַלְּתִי אֶל־בֵּית אָבִיךְ ... וּבָחר אֶתְךָ ... 'zjevil jsem se domu otce tvého... a vyvolil jsem jej ze všech kmenů izraelských sobě za kněze' (1. Sam. 2, 27 n.).

Po předložkách infinitiv absolutní není, nemá ani suffixů a nespouje se s genitivem.

5. Infinitivus constructus je vlastně slovesné substantivum (gerundium). Může mít suffixy objektní i possessivní, může státi též v statu constructu, ale člen mívá málokdy, svr. עַז 'הַקְּדָעַת טֹוב וּרְעָע' 'strom vědění dobra a zla' (Gen. 2, 9).

Po předložce ל doplňuje inf. constr. určité sloveso: אָמַר לְאָמֵר 'řekl řka' (= právил такто).

6. Po předložkách je inf. constr. zkrácením celé věty vedlejší: בְּשֶׁמֶן 'když slyšel'; בְּפָנָיו 'při oboření se na něho' = když se naň obořil (Num. 35, 19). Ex 3, 12

7. Inf. constr. vyjadřuje často účel: לִרְאַת אֶת־הָעִיר 'k podívání se na město' = aby obhlédl město (Gen. 11, 5).

8. Po הַיְהָ vyjadřuje inf. constr. s ל děj budoucí; může být i vynecháno. Znamená též modální odstinění děje a překládá se výrazy jako musil, měl, mohl a pod.: וַיְהִי הַשְׁמֵשׁ לְבֹא 'a bylo slunce na zapadnutí' = chýlilo se k západu' (Gen. 15, 12). וַיְהִי הַשְׁעָר לְסַגּוֹר 'a byla brána k zavření' = měla být zavřena (Jos. 2, 5). אֵي לְבֹא אֶל־שַׁעַר 'nebylo (dovoleno) vstupovati do brány královské' = nesmělo se vcházet... (Est. 4, 2).

9. Infinitivus constructus doplňuje slovesa všeobecného nebo neurčitého významu: **וְתִסְפַּת לָלֶדֶת אֲתִידָהּ בֵּל** 'a pokračovala k zrození bratra jeho Abela' = a opět porodila (Gen. 4, 2). Taková slovesa jsou: **הָזִיף יָכַל**, 'pokračoval', 'mohl', **חָפֵץ אָבָה**, 'žádal si', 'měl zálibu' a pod.

10. Infinitivus constr. přijímá suffixy slovesné v prvních osobách; v ostatních má zpravidla suffixy jmenné. Ale tyto se ojediněle vyskytují i v 1. os. sing. Slovesnou jeho povahu vyjadřuje okolnost, že má u sebe pád, který vyžaduje jeho určité sloveso: **וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סָדָם לְקַרְאָתוֹ אַחֲרֵי שִׁבְעָה מְהֻכּוֹת אֲתִיד** 'tu vyšel král sodomský jemu vstříc po návratu jeho (Abrahamově) od potření Kedorla'omera (akus.) (Gen. 14, 17); sloveso **הַפְּה** (hipl. od **נִכָּה**) vyžaduje akusativu a proto infinitiv **הַפְּות** má také u sebe akusativ **אֲתִיד־פְּרַלְעָמָר**.

11. Jmenná povaha infinitivu je zase vyznačena tím, že může státi v statu constructu. Někdy se obě povahy stýkají v jednom verši: **בַּיּוֹם עֲשֹׂות יְהֹוָה אֱלֹהִים אָרֶץ וּשְׁמִים** 've dne stvoření Hospodina Boha (gen.) země a nebe' (akus.) (Gen. 2, 4). Na infinitivu je závislý genitiv **יְהֹוָה אֱלֹהִים עֲשֹׂות** a také předmětný akusativ **אָרֶץ וּשְׁמִים**.

Srovnati lze latinský infinitiv a gerundium.

§ 65. Participia

1. Participium má význam českého přechodníku nebo příčestí.
a) V tvaru qal je dvojí: činné (aktivní): **קָטַל**, žen. **קָטַלָה** 'zabijející', a trpné: **קָטוֹל**, žen. **קָטוֹלָה**, 'zabitý, -á'. Toto dvojí participium je jen u sloves aktivních. Neutrická slovesa mají jen participium činné s významem přídav. jména: **כָּבֵד** 'těžký', **קָטָן** 'malý'. Žen. rod má v aktivu vedle tvaru **קָטַלָה** ještě tvar segolátní **קָטַלָתָה**.

- b) V ni^פal je předpona נִקְטָלַה ž. význam je trpný: נִקְטָלַה.
- c) Pi^נel má jen aktivní participium: מִקְטָלַה ž. מִקְטָלַה, sego-látní tvar מִקְטָלָת. Zde, v pu^נal, hi^מil a hāp^מal je charakteristická předpona מ.
- d) Pu^נal má particip. pass. významu: מִקְטָלַה ž.
- e) Hitpa^נel má v part. předponu מַתָּה, význam je reflexivní: מַתְקְטָלַת ž. מַתְקְטָלַה.
- f) Hi^מil má jen aktivní tvar: מִקְטָילַה ž. מִקְטָילַה.
- g) Hāp^מal má part. trpného významu v tvarech מִקְטָלַל (*māqtāl*) nebo מִקְטָלַה, מִקְטָלַה ž.

Pozn. Ni^פ., pu. a hāp. mají v poslední slabice samohlásku ã. Žen. rod má v ni^פ. a hi^מ. také segolátní tvary נִקְטָלַת, מִקְטָלַת. Množné číslo tvoří participia stejně jako podst. a příd. jména příponami יִם a יִת.

2. Participia vystupují v řeči jako jména přídavná, zpodstatnělá i jako slovesa. Jako jména mohou být i v statu constructu a mají suffixy přivlastňovací, jako slovesa mají u sebe vazbu přísluš. slovesa a přijímají objektivní suffixy. Srovnati lze rozdíl: 'tvořící mne' (creans me), עֲשֵׂנוּ 'meus creans' = 'creator meus, můj stvořitel'.

Příklady jmenného významu: יְרָא אֱלֹהִים 'bojící se Boha' (Gen. 22, 12); יְשַׁבֵּ בַּיִתְךָ 'obývající (plur.) domu tvého' (žalm 84, 5); בְּרוּךְ יְהֹוָה 'oděný lněným šatem' (Ezech. 9, 11); לְבוֹשׁ הַבְּרוּךְ 'požehnaný Páně' (Gen. 26, 29); ve významu slovesném: אִיבָּאתְדוֹד 'panující (plur.) v národě' (1. Král. 9, 23); הַרְדִּים בְּעֵם 'něnávidící Davida' (1. Sam. 18, 29); חָגֹור אֲפֹוד (part. pi.) 'opásaný efodem' (1. Sam. 2, 18); הַמְּאוּרָנִי (part. pi.) 'opásávající mne' (žalm 18, 33) atd.

3. Participium se shoduje (stejně jako příd. jméno) se jménem, k němuž patří, v rodě a čísle: עֵינֵיכֶם הָרְאֹות 'jejich oči vidoucí' (= které vidí.). Jako sloveso má participium

u sebe touž vazbu jako jeho určité sloveso: **בְּטַח עַל־יְהוָה** ‘doufa-jící v Hospodina’. Má u sebe předmět i člen (žalm 18, 33, zkracuje vztažnou větu).

4. Se zřetelem k času má participium význam přítomný, minulý i budoucí, což lze zjistit jen ze souvislosti. Tak značí **נִפְלֵל** ‘padající’, ‘padlý (padší)’ i ‘ten, jenž teprve padne’ (casurus). Podobně **מִתְּמֻמָּה** ‘umírající’, ‘zemřevší’, ‘mrtvý’ i ‘ten, jenž zemře’. Pasivní participium tvaru **qal** (**קָטוֹל**) má význam jen minulý.

A. Nejčastější význam participia je přítomný; často nahrazuje participium určité sloveso a má význam přítomný: **ירָא אַנְבֵּי**: ‘bojíci se (jsem) já’ = ‘bojím se’ (Gen. 32, 12); **דָּוֶר הַלְּךָ וְדוֹר בָּא**: ‘pokolení miji a (jiné) pokolení přichází’ (Kaz. 1, 4); **בְּלִדְגָּחָלִים**: ‘všechny řeky spěchají’ (Kaz. 1, 7); **יָדַע יְהוָה דְּרָךְ צְדִיקִים**: ‘zná Hospodin cestu spravedlivých’ (žalm 1, 6).

B. Význam budoucí má participium na př.: **בִּידְמָשְׁתִּים אֲנָחָנוּ**: ‘neboť zkazíme my toto místo’ (Gen. 19, 13); **אֲתִידְפָּלֹם הַזֶּה**: ‘**אַתְּ אֲשֶׁר־אָנָּי עֲשָׂה לִכְרָמִי**’ ‘to, co já učiním své vinici’ (Izai. 5, 5). Srv. i Gen. 41, 25.

C. Minulost značí participium na př.: **וַיְהִי הֵם מְرִיכִים שְׁקִיחָם**: ‘a stalo se, že když oni vyprazdňovali své pytle’ (Gen. 42, 35); **וְהַנְּהָנָעַר בְּכָה**: ‘a hle, chlapec plakal’ (Exod. 2, 6). Srv. Soudc. 13, 9; 1. Sam. 17, 23; Job 1, 16 a j. Po slovesu **הִיה** má participium smysl minulého času trvacího: **הַבָּקָר הִי חֶרְשׁוֹת**: ‘skot byl orající’ (= oral) (Job 1, 14). Srv. Gen. 15, 17; Soudc. 16, 21.

5. Po částici **הֲנִה** ‘hle!’, k niž se připojuje přívěsné zájmeno osobní, má participium zpravidla význam přítomného času: **הֲנִה עַשְׂוֵא אֲחִיךְ מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֵּךְ**: ‘hle, Esau, tvůj bratr, hledá upokojení vůči tobě (tím), aby tě zabil’ (Gen. 27, 42); **הֲנִנֵּי גַּרְשֵׁנָה מִפְנֵךְ אֲתִידָאָמְרִי**: ‘hle, já vyháním od tvé tváře Amorejského’ (Exod. 34, 11). Srv. Gen. 16, 11 a j.

וְאַנִי הָנֹן מֶבֶר אֶת־הַמּוֹבוֹל Někdy má i význam budoucí: ‘a já, hle, uvedu potopu vodní na zemi’ (Gen. 6, 17). Srv. Izai. 3, 1; 7, 14; 17, 1. Málokdy má smysl minulého času: וְהִנֵּה אֲנַחֲנוּ מַאֲלִמִים בְּתוֹךְ הַשְׁרָדָה ‘a hle, my jsme stavěli snopy uprostřed pole’ (Gen. 37, 7). Srv. Gen. 41, 17. Podobně i po sponě יִשׁ se suffixy: אָסִידִישׁ מַוְשִׁיעַ ‘jestliže vysvobodíš’ (Soudc. 6, 36), záporně pomocí záporného אָם אִינְךָ מַשְׁלִיחַ: ‘ain’ ‘jestliže nepošleš’ (Gen. 43, 5).

6. Hojně se užívá participia aktivního v stavových větách: וַיַּרְא אַלְיוֹ יְהוָה בְּאֶלְנִי מִמְרָא וְהוּא יָשַׁב פֶתַח־הַאֲדָל mu Hospodin v doubravě Mamre a on (byl) sedící u dveří stanu (= když seděl (Abraham) u dveří stanu) (Gen. 18, 1) (§ 85).

§ 66. Vyjádření přítomnosti

1. Pro vyjádření praesentního děje užívá hebrejština (jmenovitě pozdější) opisu ze zájmene osobního samostatného a participia; je to vlastně nominální věta typu אָנֹכִי קָטֵל ‘já (jsem) zabíjející’ = zabíjím.

2. Jinak se vyjadřuje přítomný čas perfektem (§ 55, 6, 5) nebo imperfektem (§ 57, 3).

§ 67. Silná slovesa

1. mají všechny tři kořenné souhlásky silné, nepůsobící žádných změn souhláskových (s výjimkou přesmyknutí v hiṭpa“él u některých) ani mimořádných samohláskových a jsou tudíž uváděna jako normální a vzorná. Ve všech tvarech silných sloves se objevují všechny tři kořenné souhlásky.

2. Niṭ‘al: *n* po praefixech se assimiluje prvému radikálu, který je pak zdvojen; v infinitivu a imperativu má druhotnou předponu נִתְן, jejiž *n* se assimiluje následující souhlásce.

3. Pi‘ēl má prostřední radikál zdvojen. Po něm je nejčastěji (כִּיבֵּל) lhal), někdy (hlavně je-li třetí radikál emfatická hláska *t*, *s*, *q*) : מָלַט osvobodil, vytrhl z nebezpečí; צָשַׁקְתִּי znešvařil, zažehnával; nejméně často : בָּפֶר smazal hřich, mluvil, בָּבֶס pral šaty. Paṭah je i před souhláskami neemfatickými: לִפְרֹעַ učil, אֲבָדָה kazil, לִקְדָּשַׁ světil. Je původní. Dále je paṭah v 1. a 2. os. sg. i plur. místo šērē.

4. Pu‘al má za prvním radikálem , druhý je zdvojen. Pu‘alové tvary nejsou svým původem perfekta יָלַךְ a לִלְקַחְתִּ; jde o sekundární zdvojení v původních passivních tvarech konjugace qal (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

5. Hitpa‘ēl se poznává příznačnou předponou תְּ před tvarem pi‘ēlu, ale má po prvním radikálu paṭah. Je-li prvním radikálem sykavka ש, שׁ, ס nebo צ, nastane přesmyknutí této sykavky a תְּ předpony:

kořen שָׁמֵר :	místo <u>הַשְׁתִּיםְרָ</u> je <u>הַתְּשִׁמְרָ</u> , ‘chránil si’,
סְתַר :	<u>הַסְּתִּתְרָ</u> je <u>הַתְּסִתְרָ</u> , ‘skryl se’,
צְדַק :	<u>הַצְּדִיקְ</u> je <u>הַתְּצִדְקָ</u> , ‘ospravedlnil se’.

Při tom se תְּ předpony mění po צ v תְּ.

Před zubnicemi תְּ, רְ a תְּ se תְּ předpony asimiluje těmto souhláskám (doklady jsou od slabých sloves):

kořen <u>דְּכָא</u> hit.	<u>הַדְּכָאָ</u> , ‘byl rozdrcen’,
<u>טְמָא</u> :	<u>הַטְּמִיאָ</u> , ‘poskvrnil se’,
<u>תְּמַם</u>	<u>הַתְּמִםָּ</u> , ‘poctivě jednal s někým’.

6. V hiṭ‘il je v perfektu předpona תְּ, za druhým radikálem ,. V 1. a 2. os. sg. a plur. mění se toto hīrəq v paṭah. V imperfektu předpona תְּ není.

7. V hāp‘al je předpona תְּ vokalisována תְּ qāməš hātūp. Někdy se objevuje původní samohláska , : הַשְּׁבֵבָ byl položen; הַשְּׁלֵךְ

'byl vržen, převrácen', 3. pl. דָּשַׁלְכִּי (v imperf. předpona דָּ není.)

Pozn. Příklady pravidelných sloves: יִשְׁמַר 'střežil', impf.; יִשְׁמַרְתִּי 'střežil', impf. יִבְרָא, hiþ. يَبْرَأُ 'byl silný', impf. يَبْدِيلُ 'oddělil'; يَبْرَأُ 'byl velký', hiþ. يَعْوَذُ 'vychovával', impf. qal يَعْوَذُ; يَنْجَدُ 'učil se,' impf. يَلْفَدُ 'hrál, zpíval'; يَلْمَدُ 'vzal, chytil', impf. pi. يَلْمَدَ 'učil'; سَفَرَ 'čítal', impf. سَفَرَ 'kamenoval' atd.

Úplný přehled všech tvarů silného slovesa je v oddíle paradigm, vzor קָטַל (č. 25—31.)

§ 68. Suffixy u tvarů slovesných

1. Předmět zájmenný v akusativě (zřídka v dativě) vyjadřuje se připojením zájmene osobního přívěsného (suffixu) k slovesnému tvaru. Reflexivní předmět (se, si) nevyjadřuje se suffixy, nýbrž slovesnými konjugacemi reflexivního významu (nip'al, hiþpa"ēl). Tvary suffixů u sloves jsou stejné jako suffixy u jmen, jen v 1. os. sg. je suffix נִי (§ 28).

2. Slovesné tvary před suffixy mírají jinou vokalisaci, poněvadž suffixy byly přivěšovány ještě k tvarům původním, neredučovaným. Před suffixy se nemění tvary hiþ'ilu, protože hiþ'il má neměnné samohlásky. Kromě něho připojují se suffixy jen k tvarům konj. qal a pi"ēl, tedy k aktivním.

3. Původní formy silného slovesa v perf. qal před suffixy zněly takto:

sg.	3. os. m.* <i>qaṭála</i>	pl.	3. os. sp.* <i>qaṭálū</i>
3. os. ž.*	<i>qaṭálat</i>	2. os. m.*	<i>qaṭaltú(mu)</i>
2. os. m.*	<i>qaṭáltā</i>	2. os. ž.*	<i>qaṭaltínna</i>
2. os. ž.*	<i>qaṭáltī</i>	1. os. sp.*	<i>qaṭálñū</i>
1. os. sp.*	<i>qaṭáltī</i>		

Z uvedeného paradigmatu vyplývá, že formy slovesné 1. os. sg. spol. a 2. os. sg. žen. se suffixy rozeznají se od sebe jen podle textové souvislosti.

Se suffixy mění se vokalisace forem původních, jak ukazují příklady: קָטַלְנִי 'zabil mne', z pův. *qaṭāla-nī, suffix způsobil posunutí přízvuku o slabiku dále ke konci, v ní však zůstalo ā (§ 8, 6; 21, 1), předchozí samohláska se před přízvukem prodloužila (§ 21, 1) a ve slabice nejdále od přízvuku nastala redukce (§ 21, 5). Jde zde tedy o aplikaci výše probraných hláskoslovnných zjevů (§ 21 nn.) Pokud se přízvuku týče, jest na suffixech od počátku jen v 2. plur. muž. בָּם__ a na 2. os. sg. muž. קָ _ v kontextu v 3. os. sg. m. perfekta a imperfekta. Jinak byl přízvuk na poslední samohlásce před suffixem.

4. K formám suffixů jest poznamenati: v 3. os. sg. muž. *hu, s koncovým a slovesného tvaru po vypadnutí h (§ 25, 6) dá ō: *šamaráhu > *šamaráu > שָׁמַרְהָ (ale je též שָׁמַרְהָו), 'hlidal jej'; s 2. os. slovesa: *qaṭalláhu > *qaṭalláu > קָטְלָתוֹ 'zabil jsi jej'. S 3. os. sg. žen. suffixu: *qaṭalá-ha > קָטְלָה 'zabil ji', s 2. os. slovesa: *qaṭaltá-ha > קָטְלָתָה 'zabil jsi ji'. Koncové *i-hu dá -iw, יְ _ , na př. *qaṭaltí-hu > קָטְלָתִי (ale též קָטְלָתִידָו). Konc. 3. os. sg. žen. se suff. הָ _ dává též תָו : גָּנְבָתָו 'ukradla jej'.

5. V imperfektu qal mají koncovky, končící samohláskami, přízvuk: יְקָטְלֵנוּ 'zabijí mne'. V žen. tvarech 3. pl. a 2. pl. je nahrazena koncovka נָ _ koncovkou מָ _ : תְּקָטְלֵנוּ 'ony mne zabijí' ('vy (ž.) mne zabijete'). U tvarů bez koncovek vkládá se před suffix samohláska _ (spojovací vokál): יְקָטְלֵנִי 'zabije mne'. Před přízvučnými suffixy קָ _ a בָּ _ bez spojovacího vokálu udržel se koncový vokál imperfekta v podobě _ ā: יְקָטְלֵקָ _ jiqtālkā, 'zabije tě', יְקָטְלֵבָ _ jiqtālkām, 'zabije vás'.

6. Vedle připojování suffixů k prostým tvarům imperfektním jsou ještě spojení suffixů s imperfektem, rozšířeným příponou נָ _ (גָ _). Jde o t. zv. *energicus*, způsob zdůrazňování, vybízení

a záměrnosti (v arab. je to *energicus* na *-an*). Při tom nastávají hláskové a pravopisné změny; *-án-nī*, *-æn-nī* > נִיּוֹןִי; *-æn-kå* > נְקָהָאָה; *-æn-hū* > נְהָהָה; v 1. pl. *-æn-nū* > נְהָהָה. Na př. يַקְטַלֵנָה, يַקְטַלְנוּ, يַקְטַלְךָ, يַקְטַלְנִי.

7. U imperativu jsou původní tvary **quṭúl*, 2. sg. ž. **quṭúlī*, pl. **quṭúlū*, **quṭúlnā*. Z **quṭúl* je náležité (§ 53, 5), ale se suf- fixem: **quṭul-ē-nī* > *qâl-ē-nī* (se spojovacím vokálem *ē*, § 21, 6). Ostatní tvary se suffixy jsou: **קְטַלְנִי**, **קְטַלְנוּ**, **קְטַלְךָ**, **קְטַלְךָם** atd.

8. Infinitiv constructus (typ **קְטַלְ**, roven imperativu), je též z pův. **quṭul*, se suff. 1. sg. **quṭul-i* > **קְטַלִי**, se spoj. vokálem (má obojí suffixy, jmenné i slovesné!) Prvý tvar znamená tudiž: 'moje zabítí', druhý: 'zabití mne'.

9. Suffixy se připojují ještě k tvarům pi"el a hi"il: př. **קְטַלְכָם**; **קְטַלְנִי**, **קְטַלְהָ**, **קְטַלְךָ**, **קְטַלְךָם**; **קְטַלְנָה** (suffixy jsou v těchto případech připojeny k 3. sg. perf. muž.); hi"il. **הַקְטִילִי**; **הַקְטִילָה**, **הַקְטִילָה** (k 3. os. sg. perf. muž.); **הַקְטִילָן**, **הַקְטִילָן** (k 2. sg. imperat. muž. 'dej ho usmrtil!')

10. Analogicky se připojují suffixy k tvarům sloves ostatních tříd, na př. středního laryngálu: 3. sg. impf. muž. (s příp. 1. os. sg.), **יִשְׁחַטְנִי** (s 2. os. sg. m.); třetího laryngálu: **שְׁמֻעָנִי** (2. pl. m. imperat. s 1. os. sg.), **יִשְׁלַחֲנִי** (3. sg. impf. m. s 1. os. sg.), **וַיִּשְׁלַחֲנִי** (3. sg. impf. hi"il s 1. os. sg.); první nūn: **יִתְנַנֵּנִי** (3. sg. muž. qal impf. s 1. os. sg.); první jōd (*wāw): **יִדְעַנִי** (3. sg. muž. impf.); střední zdvojené: **אָסְבָּךְ** obklíčil jsem tě, 'obklíčím tě', **שְׂמַתִּיךְ** obklíčil ho, hi"il; střední wāw: **יִסְבָּהּוּ** 'položil jsem tě', **שְׂמַתִּיכְוּ** 'položil jsi mne', **אָשִׁימָךְ** 'položim tě', 'potřebe' hi"il, **יִקְיָמְךָ** 'pozdívne jej'.

11. U sloves III *j* (*w*) (tertiae infirmae) mizí před suffixy třetí slabý radikál úplně: **גָלְנִי**, **גָלְנָה**, **גָלְךָ**, **גָלְךָם** atd.

Přehled suffixů u tvarů perf. qal.

Sg. 3. m.	קָטַלְנִי	קָטַלְךָ	קָטַלְךָ	קָטַלְהוּ	קָטַלְתָּה
3. ž.	קָטַלְתָּנוּ	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—	—	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה
2. ž.	קָטַלְתָּנוּ	—	—	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה
1. sp.	—	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה	קָטַלְתָּה
Pl. 3. sp.	קָטַלְנוּ	קָטַלְוֶךָ	קָטַלְוֶךָ	קָטַלְוֶה	קָטַלְוֶה
2. m.	קָטַלְתוּ	—	—	קָטַלְתוּ	קָטַלְתוּ
1. sp.	—	קָטַלְנוּךָ	קָטַלְנוּךָ	קָטַלְנוּךָ	קָטַלְנוּךָ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	je	ji

Sg. 3. m.	קָטַלְנוּ	קָטַלְכֶם		קָטַלְמ	
3. ž.	קָטַלְתָּנוּ	קָטַלְתָּכֶם		קָטַלְתָּם	
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתָּם	
2. ž.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתָּים	
1. sp.	—	קָטַלְתָּיכֶם		קָטַלְתִּים	
Pl. 3. sp.	קָטַלְנוּ	קָטַלְוֶיכֶם		קָטַלְוֹם	
2. m.	קָטַלְתוּ	—		קָטַלְתוּם	
1. sp.	—	קָטַלְנוּכֶם		קָטַלְנוּם	
	nás	vás (m.)		je (eos)	

Přehled suffixů u tvarů imperf. qal.

Sg. 3. m.	יִקְטַּלְנִי	^א יִקְטַּלְךָ	יִקְטַּלְךָ	יִקְטַּלְהוּ	יִקְטַּלְהָ
3. ž.	תִּקְטַּלְנִי	תִּקְטַּלְךָ	תִּקְטַּלְךָ	תִּקְטַּלְהוּ	תִּקְטַּלְהָ
2. m.	תִּקְטַּלְנִי	—	—	תִּקְטַּלְהוּ	תִּקְטַּלְהָ
2. ž.	תִּקְטַּלְנִי	—	—	תִּקְטַּלְהוּ	תִּקְטַּלְהָ
1. sp.	—	אֲקֻטְלָךְ	אֲקֻטְלָךְ	אֲקֻטְלָהוּ	אֲקֻטְלָהָ
Pl. 3. m.	יִקְטַּלְנוּ	יִקְטַּלְוֹךָ	יִקְטַּלְוֹךָ	יִקְטַּלְוּהוּ	יִקְטַּלְוָהָ
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַּלְנוּ	—	—	תִּקְטַּלְוּהוּ	תִּקְטַּלְוָהָ
1. sp.	—	גַּקְטַּלְךָ	גַּקְטַּלְךָ	גַּקְטַּלְהוּ	גַּקְטַּלְהָ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	jej	ji

Sg. 3. m.	יִקְטַּלְנוּ	יִקְטַּלְכֶם	—	יִקְטַּלְמ	
3. ž. 2. m.	תִּקְטַּלְנוּ	תִּקְטַּלְכֶם	—	תִּקְטַּלְמ	
1. sp.	—	אֲקֻטְלָכֶם	—	אֲקֻטְלָמ	
Pl. 3. m.	יִקְטַּלְנוּ	יִקְטַּלְוֶכֶם	—	יִקְטַּלְמוּ	
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַּלְנוּ	—	—	תִּקְטַּלְמוּ	
1. sp.	—	גַּקְטַּלְכֶם	—	גַּקְטַּלְמ	
	nás	vás	—	je	

§ 69. Slovesa prvého laryngálu

1. Mají jako první kořennou souhlásku laryngál **ה**, **ח**, **ע**; v nižším stupni hledí slovesa první **ע**. K slovesům I° srov. § 73.

Laryngály působí samohláskové změny. místo jednoduchého šewá má první laryngál **ׁ**; proti normálnímu imperat. **קְטַל** je zde **עֲמַד** 'stál'!

2. V imperfektu je po praeformativu za prvním radikálem buď šewá quiescens (3. sg. m. **יִעַתֵּר** 'modli se') nebo složené šewá, jehož levá část se shoduje se samohláskou praeformativu (3. sg. m. **יִהְפָּךְ** 'obrací'). Slovesa s kmenovým vokálem (samohláskou mezi 2. a 3. radikálem) o mají v praeformativu *a* (**חָנָר** 'opásal' : **יְחָנֵר** : **יְחָנָר**), slovesa s kmen. vokálem *a* mají v praeformativu *ə* (z **i*) (**חָרָף** 'nadával' : **חָרָף** ; **חָזָק** ; **יְחָזֵק** ; **יְחָזָק** i **יְחָזָק** : **יְחָזֵק** i **יְחָזָק**).

3. U imperfektních tvarů, které mají koncovku, jsou u laryngálu místo plné samohlásky a příslušného hātēp dva plné vokály: **יְעַמְּדֹת**, **תְּעַמְּדֹת** (proti **יְעַמְּדָה**, **תְּעַמְּדָה**).

V nižším stupni by měl být první laryngál zdvojen, místo toho však dochází k nahradnímu zdložení samohlásky v praeformativu; v imperf. **יְחַשֵּׁב** 'jest čítán', imperat. **הָאַסְפֵּו** 'shromázděte se!', inf. **הָאַכְּלָה** 'být pojídán'. Též u sloves první **רְחַק** : **רְחַק** 'vzdálil se', **רְצַחַת** 'být uzdraven', **אַרְצַחַת** 'budu usmrcen (od רְצַחַת)'.

Pozn. Příklady sloves: **חַבֵּט** (**יְחַבֵּט**) 'mlátil (obili)', 'střásal (plody)'; **חַמֵּל** (**יְחַמֵּל**) 'měl nedostatek', 'smiloval se, ušetřil'; **חַרְבָּה** (**יְחַרְבָּה**) 'byl zděšený', 'byl zpustošen, vyschl', **עַבְדָּה** (**יְעַבְדָּה**) 'byl tichý', 'pracoval', **עַזְבָּה** (**יְעַזְבָּה**) 'nechal na holičkách', 'zahálil se, upadl do mdlob', **עַמְּקָה** (**יְעַמְּקָה**) 'byl hluboký' (hiž. 'hloubil'), **עַקְבָּה** (**יְעַקְבָּה**) 'lstivě jednal', **עַרְקָה** (**יְעַרְקָה**) 'uspořádal', **עַלְבָּה** (**יְעַלְבָּה**) 'modlil'.

se k', **עַתָּה** nič. **נִזְמָן** 'zatemnil se', atd. Jako vzor je uvedeno v paradigmatech sloveso **עֲמָד** 'stál' (č. 32—38.)

§ 70. Slovesa druhého laryngálu

1. Mají na místě druhého radikálu laryngál, nebo **ר** jenž má místo prostého šewā vždy hātēp-pataḥ. Imperfektum a imperativ základního kmene mají — za laryngálem. Infinitiv absolutní má psáno ḥoləm plene, defektivní ḥoləm je v infinitivu vázaném. V odvozených kmenech se objevuje v imperfektu nič'alu a pič'elu — za laryngálem.

2. Protože laryngály nepodléhají zdvojení, kompenzuje se tento nedostatek dloužením předchozí samohlásky a to před **ר** vždy. Původní tvar pič'elu je **birrēk*, příslušnou změnou בָּרֶק **ברק** *bērēk*. Před **ב** je někdy prodloužení, někdy není, na př. נָאָפָּה 'cizoložil', נָאָזָּם 'rouhal se, opovrhoval', נָאָרָּה 'měl v ošklivosti', ale בָּאָרָּב 'vtesal, vysvětlil', לָאָגָּז 'poskvrnil', מָאָרָּב 'zdráhal se', פָּאָרָּב 'zdobil'. Před **ה** je dloužení vzácné: vedle בָּהָה je i בָּהָה 'zhasil, káral'. V puč'alu se dlouží původní *u* v *ō*: בָּרֶק z **burrak*.

3. V imperativě a imperfektu základního kmene má laryngál —: יִשְׁחַט : יִאָחֵז 'poráží', méně často je — : يִאָחֵז 'chápe se'.

Pozn. Příklady sloves: רָעֵש (impf. יִרְעֵש) 'trásl se, chvěl se'; בָּהָר 'byl čistý' (pi. pf. יִטְהָר), 'zkoušel' (imperf. 1. os. יִתְהָר); לָחֶם 'zkousel, třibil, vybíral' (יִבְחַר); מָחֵץ 'jedl, bojoval' (impf. 1. os. אָלָחֵם, nič. pf. גָּלָחֵם, impf. יִלְחַם); מָחֵץ (יִמְחַץ) 'rozdrtil'; מָהָר 'imhár' (pi. pf. יִמְהָר), 'pospíchal'; נָהָם 'řval (lev), naříkal'; שָׁאַל 'tázel se, přál si' (יִשְׁאַל); pi. pf. שָׁחַת 'ničil, kazil'; pi. pf. שָׁרַת 'obsluhoval; רָחֵם 'miloval, byl milosrdný', pi. pf. רָחֵם, impf. 1. os. אָרָחֵם, 'myl, koupal se'; צָחַק 'smál se' (יִצְחַק); גָּנָחַל 'získal'; נָחַם 'měl zármutek' (nič.); גָּעַל 'zavřel na závoru'; נָעַם 'byl půvabný' (יִנְעַם); pi. pf. בָּהָן; בָּהָן; pi.

'konal kněžský úřad'; **סָעַד** (**בְּעֵר**) 'podporoval'; **שִׁיחַת** 'porážel, hořel', a pod.

Pozn. Vzory těchto sloves jsou v paradigmatech **שִׁיחַת** 'porážel zvířata', **בָּרָק** 'žehnal' a **זַעֲקָה** 'volal, křičel' (č. 39—45).

§ 71. Slovesa třetího laryngálu

1. Sem patří slovesa, která mají na třetím místě kořene buď **ח**, **ע** nebo **כ**. Před nimi, jsou-li na konci a předchází *ē*, *ī*, *ō*, *ū*, zaznívá **paṭah** (furtivum, § 10).

2. Místo šwā je **paṭah** v 2. os. sg. perf. ž. Proti pravidelnému **לִטְלַת** je **לִרְעַת** 'věděla jsi'. V kontextových formách impf. a imper. všech kmenů je vždy **לִשְׁלַח** : **יִשְׁלַח**, **יִשְׁלַח**, **יִשְׁתְּלַח**, atd., poněvadž si laryngál žádá samohlásky artikulačně nejbližší (*a*). Toto *a* je i v st. constr. participia pi^{el} : **מִשְׁלַח** (st. abs. **מִשְׁלָח**).

Pozn. Příklady sloves: **שִׁבְח** ('zapomněl'); **סָלָח** ('odpustil'); **שִׁמְח** ('slyšel') (impf. **יִשְׁמַח**); **שִׁמְחָה** ('radoval se'); **פָתָח** ('otevřel'); **גָלַח**, pi. **גָלָח**, impf. 'oholil, ostříhal'; **זָבַח** ('obětoval, zabil (zvíře)'); **גָבָה** ('byl vysoký'); **יִדַּע** ('poznal') (je zároveň slovesem I. j.); **בָקָע** ('vpadl, rozštípl'); **בָלָע** (**בָלָע** **צָלָח**) ('pohltil, zabral'); **צָלָח** ('sel, prošel, vnikl'); **צָמָח** ('pučel, rostl') a j.

Pozn. Vzorem je **שָׁלַח** 'poslal' (v paradigmatech č. 46—52).

§ 72. Slovesa první

1. Nūn jako první radikál se asimiluje (§ 26, 2) k následujícímu radikálu, nemá-li samohlásku; **נִפְלָל** ('padl'), imperf. **יִפְלֹל** *jippol* z pův. **jinpōl*. Před laryngály však trvá **ג**, na př. **גְּהַם** 'řval', impf. **יְנַהַם**; výjimkou je **נִיחַם** *nihham* (s virtuálním zdvojením (§ 13, 3)), níp^{al} slovesa **גְּהַם** 'úpěl', níp. 'litoval', z pův. **ninhām*. Nūn odpadne v infinitivu constr. základního kmene, jenž přijímá ženskou

koncovku **תַ** : **נָשַׁת**. Je-li po druhém radikálu v imperativu **תַ**, také imperativ ztrácí **נ** místo ***n^ogash**. Nún trvá, je-li po druhém radikálu **ת** : **נִפְלֵל** ‘padnil’ V passivu kausativním je původní vokalisace podle vzoru ***hu^op’al** : ***hungaš, נִגְשָׁה**.

2. Sloveso **נָתַן** ‘dal’ asimiluje i třetí radikál následující počáteční souhlásce koncovky:

Perf. sg. 3. muž. **נָתַנְהָ**, ž. **נָתַנְנָה** 2. m. **נָתַתָּה** (נָתַתָּת) z pův. ***natantā**, 2. ž. **נָתַתָּה** z ***natanti**, 1. spol. **נָתַתִּי**; plur. 3. spol. **נָתַנְנוּ**, 2. m. **נָתַתָּם**, 2. ž. **נָתַתָּתִן**, 1. spol. **נָתַתָּנוּ** (místo **נָתַנְנוּ**). Imperf. ná *i* > *e* sg. 3. m. **יָתַן** (z ***jintēn** ze staršího ***jintin**), 3. ž. **תָתַתָּה**, 2. m. **תָתַתָּתִן**, 2. ž. **תָתַתָּתִי**, 1. spol. **אָתַתָּן**, plur. 3. m. **יָתַנְנוּ**, 3. ž. **תָתַנָּנוּ**, 2. m. **תָתַנָּתִן**, 2. ž. **תָתַנָּתִי**, 1. spol. **אָתַנָּן**. Imperat. sg. 2. m. **תַתָּן**, 2. ž. **תַתָּנִי**, plur. 2. m. **יְתַתָּן**, ž. **תְתַתָּנָה**. Infinit. abs. **תָתָנָה**, cons. **תָתָתָה**. Ni^op’al **נִתְנָה**, impf. **יִנְתַּנְהָ**, háp’al **יָתַנְהָ**.

3. Sloveso **לִקַּח** ‘vzal’ má časování analogické slovesu **נִתְנָה** protivného významu; imperf. zní **יִקְחַ** (***jilqah**), imperat. **קַח**, jednou je **לִקְחַת** (Exod. 29, 1), zesílený **לִקְחָה** (Gen. 15, 9), inf. abs. **לִקְחוֹת**, cons. **לִקְחָת** (s předložkou **לְ**, žalm 31, 14); ni^op’al je pravidelné, **נִלְקַח**, pu^oal **לִקְחַ**, háp’al imperf. **יִקְחַ**, imperf. pu^oal a perfektum háp’al není doloženo. Od hitpa^oelu je doloženo jen participium (Exod. 9, 24 a Ezech. 1, 4).

Pozn. **לִבְחַ** a **יִקְחַ** je pokládáno některými za passivum kmene **qał** (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

Pozn. Pro slovesa primae nún je v paradigmatech příklad ‘přistoupil’ (č. 53—59). Příklady sloves: **נִגְשָׁה** (impf. **יָגַשְׁ**) ‘tloukl’; **נִגְדָּה** pi. **נִגְדָּת** ‘pohlízel’, hi^op. **הִגְדֵּה** ‘upíral pohledy na něco’; **נִגְדָּה** ‘zvěstoval, sděloval, vypravoval’, hi^op. **הִגְדֵּיד**, háp. **הִגְדֵּיד**; **נִגְזָה** ‘zářil’ (impf. **יָגַזְהָ**), hi^op. **הִגְזֵה** ‘rozzářil’; **נִגְהָ** ‘trkal (rohem)’; **נִגְהָה** ‘rozzářil’; **נִטְעָה** ‘přistoupil, napadl’; **נִטְעָה** ‘vrazil’; **נִרְחָה** ‘vrazil’; **נִרְחָה** ‘sázel’; **נִטְפָּה** ‘zkrápěl’; **נִטְפָּה** ‘odhodil, opustil’; **נִטְשָׁה** ‘vy-

stoupil'; **גַּפְעַץ** 'roztříštil'; **נִצֵּר** 'opatroval'; **(יָקֵב)** **נִקְבָּה** 'vrtal'; **מִשְׁתֵּל** 'mstil se'; **נִקְרָה** 'obcházel'; **וַיַּפְיכֵל** 'vypichl, provrtal'; **נִשְׁחַק** 'vytáhl, vyhnal'; **נִשְׁחַק** 'foukal'; **נִשְׁלָה** 'libal' (**יִשְׁלָה**); **נִתְחַזֵּק** 'rozléval se (hněv)'; **נִתְחַזֵּק** 'vyskakoval'; **נִתְחַזֵּק** 'vytrhl, zničil'. Hólæm je v imperfektu charakteristickou samohláskou, ale u sloves, která jsou zároveň slovesy třetího laryng., je patah (*jiggōp-jiggah*).

§ 73. Slovesa první נ

1. Rozeznáváme dva druhy těchto sloves. Prvý obsahuje slovesa, jež se chovají zcela jako slovesa prvního laryngálu, kdežto slovesa druhé skupiny potlačují někdy první נ úplně.

A. U prvé skupiny má נ v imper. qal **אָסְפֵּת** 'sbírej!' V impf. má buď šewā quiescens nebo **יָאָסְפֵּר** 'sváže', **אָסְפֵּת** 'shromázdí'. V praeformativu 3. sg. m. impf. je **יָאָטֵם** 'zavře'. Postoupili přízvuk, mění se vokalisace **אָסְפֵּת** a **אָסְפֵּת** v **אָסְפֵּת** případně **אָסְפֵּת**: 3. pl. muž. impf. **יָאָסְפֵּרְךָ** 'sváži', s příponou zájm. **אָסְפֵּרְתָּה** 'sváži jej', srv. **הָעֲמַדְתָּה** 'postavil jsi', s představeným נ consecut.: **וְהָעֲמַדְתָּה**.

B. K druhé skupině (vlastní slovesa I') patří jen slovesa **אָבֶד** 'zahynul', **אָזַל** 'odešel', **אָצַל** 'vzal zpět', **אָכַל** 'jedl', **אָמַר** 'řekl', **אָחָר** 'váhal', **אָבָה** 'chtěl', **אָפָה** 'pekl' (obě dvojnásob slabá). V impf. 1. os. sg. původ. praeformativ 'a dá s prvním נ a a to dá ō, jež se pak ujalo ve všech tvarech imperfekta: pův. **'a'kal** dá **לְאָבָל** 'budu jísti.' Místo dvojího נ píše se jen jedno, v ostatních osobách je נ v písmě zachováno, ovšem nevyslovuje se a slouží jen jako mater lectionis pro ō: **יָאָמַר** *jōmar*, 'řekne'.

2. Infinitiv construct. má נ, jehož hāṭēp po předložce ל u slovesa zmizí, ale šewā předložky se dlouží v **לְאָמַר**: **לְאָמַר** *lēmōr*, 'legendō, řka'; ale **לְאָכַל** 'jísti'!

3. Imperfektum má za druhým radikálem kmenový vokál buď nebo : **יָאַבֵּל** 'bude jísti', **יָאַחְזֶן** (vedle **יָאַחַז**) 'vezme, uchopí'. Po sousled. wāw se mění v : **וַיֹּאמֶר** 'a pravil.'

4. K slovesům druhé skupiny patří většinou tvarů i slovesa **אָחַז** 'vzal, chopil', **אָהָבָה** 'miloval', **אָסַבָּה** 'sbíral', **אָתָּה** 'přišel.'

5. V imperf., imperat. a insin. níp' al sе místo zdvojení נ dlouží samohláska praeformativu v : **יָאַמֵּר** (3. sg. impf. m.), **הָאִמְרָה** (insin. cons.), **הָאִמְרָה** (imperat.)

Pozn. Za vzor slouží v paradigmatech sloveso **אָבֵל** 'jedl.' (č. 60—66).

Příklady: **יָאַבֵּל** (impf. **אָבֵד** 'byl smutný'; **יָאַדְם** 'byl červený', hiþ. impf. **יָאַדְמָה**, hiþp. **יָתַאֲדָם** 'jeví se červený, září (víno)'; **יָאַהְלָה** (**אָהְלָה**) 'obýval stan'; **אָוָל** 'odešel, vzdálil se', má 3. sg. perf. qal ž. (jež se má k **אָוְלָה** jako **מִלְכָה** k **מִלְכָת**); **אָוְלָתָה** (jež se má k **אָוְלָה** jako **מִלְכָת**); **אָלָם** (**יָאַטְרָה**) 'zavřel'; **אָלָם** (**יָאַזְרָה**) 'opásal'; **אָלָם** (**יָאַזְרָה**) 'vázán, byl němý' (níp. **נָאַלְמָה**); **אָלָף** (**יָאַלְפָה**) 'učil se'; **אָמָל** (**יָאַמְלָה**) 'prahl, chrádl', pu'lał **אָמָלָל** 'zvadl, zprahl, naříkal'; **אָמָן** (**יָאַמְנָה**) 'pevně držel, vychovával', niþ. **נָאַמְנָה** 'věřil'; **אָמִין** (**יָאַמְנָה**) 'byl pevný,' hiþ. **הָאִמְנָה** 'věřil'; **אָגְנָשׁ** (**יָאַגְנָה**) 'supěl, hněval se'; **אָגְנָשׁ** (**יָאַגְנָה**) 'byl těžce nemocen'; **אָפֵד** (**יָאַפְּדָה**) 'opásal, oděl'; **אָפֵס** (**יָאַפְּסָה**) 'byl na konci, přestal'; **אָצֵל** (**יָאַצְלָה**) 'položil stranou, odňal', niþ. **נָאַצֵּל** (**יָאַצְלָה**) 'byl oddělen'; **אָרָב** (**יָאַרְבָּה**) 'nastrojil lest' (impf. **אָרְבָּה**); **אָרְבָּה** (**יָאַרְבָּה**) 'byl dlouhý, dloužil se', hiþ. **הָאִרְבָּה** 'prodloužil'; **אָרְשָׁה** (**יָאַרְשָׁה**) 'zasnoubil se'; **אָשָׁם** (**יָאַשְׁמָה**) 'obtížil se vinou' (impf. **אָשָׁם**); **יָאַשְׁׂה** (**יָאַשְׂה**) 'obtížil se vinou' (impf. **אָשָׁם**).

§ 74. Slovesa třetí נ

1. Slovesa aktivní sem patřící mají v 3. os. sg. perf. m. qal za druhým radikálem ā, neutrická ē: **מְצַא** nalezl, **מְלַא** byl plný. Koncové ā vzniklo náhradným dloužením po zániku doslovného נ.

2. נ se drží jako mater lectionis všude i před koncovkami perfekta, začínajícími souhláskami ת a **מְצַאָתִי**; ת v odvoze-

ných konjugacích a u neutrických v qal je נ mater lectionis při ē v perfektech, při א v imperativech a imperfektech žen. tvarů plur. i v qal: 3. sg. m. perf. pi. מִצְאָה, 2. sg. m. perf. pu. מִצְאָת, 3. pl. impf. ž. qal תִּמְצְּאָנָה, 2. pl. imper. ž. qal תִּמְצְּאָנָה.

3. Začíná-li koncovka samohláskou, je נ jako pevné nasazení (ráz) normální souhláskou: מִצְאָה māš'ā (jako qāṭlā). Vzácně se nevyslovované נ ani nepíše: מִצְאֵי, מִצְאֵת, מִצְאֵת, což je psaní fonetické a nepřesné (Num. 11, 11. Job. 32, 18).

4. Infinitiv od נִשְׁאָן 'zvedl, nesl' má žen. konc. הַשְׁאָת (š'ēt), s předložkou לְשֹׁאת lāshēt.

5. V tvaru אֲחַתְּנָה (Gen. 31, 39) se nepíše נ (správné psaní by bylo אֲחַתְּנָה, od slovesa חַטָּא 'spáchal'.) Psaní je podle sloves III j/w (tertiae infirmae.)

6. Svou laryngální zálibu v a-ových samohláskách podržuje נ před některými zájmennými příponami. Místo šewā má hāṭēp paṭah: הַבָּרָאֵךְ (nif. od בָּרָא 'narodil se', Ezech. 28, 13), אַמְצָאֵךְ (Pís. 8, 1). Též před přízvuč. suffixy בָּם atd.

7. Participium qal v ž. rodě má tvary s konc. הַ, při čemž נ na konci slabiky se vysune a i se dlouží náhradně v ē: מִצְאָת (též psáno מִצְאָה Pís. 8, 10) z *māši'i't; se scriptio defectiva bez נ v tvaru יְצָאת (Deut. 28, 57).

Pozn. I. Příklady sloves, sem hledících: בָּדָא 'vymýšlel si'; בָּרָא 'stvořil'; גָּמָא pi. 'pil, pohlcoval'; דָּכָא 'potřel, rozbil'; דָּשָׂא 'pučel (o rostlině)'; טָלָא 'byl záplatován'; טָמָא 'byl nečistý'; יָרָא 'bál se'; כָּלָא 'zdržoval, zbraňoval'; נָבָא 'prorokoval'; סָבָא 'srkal, popíjel'; סָלָא 'cenil, hodnotil'; פָּלָא 'byl podivuhodný'; צָבָא 'konal službu, jm. vojenskou'; קָנָא 'žiznil'; צָמָא 'horlil'; קָרָא 'křičel, volal'; רָפָא 'léčil'; שָׁגָנָא 'rostl'; שָׁנָגָנָא 'nenáviděl'; חָטָא 'hřesil'; נִשְׁאָן 'zvedal, nosil'.

Pozn. II. Vzory נִשְׁאָן מִצְאָה a מִלְאָה v paradigmatech č. 67—73.

§ 75. Slovesa první ۱ a ۲

1. Slovesa první ۱ splynula se slovesy první ۲, neboť náslovné ۱ se změnilo v hebr. *v*; proti arab. *walada* je hebr. **לִי**, proti arab. *waṭaba* hebr. **וַשֵּׁב**. V některých tvarech se udrželo původní ۱, ba ovládlo i u některých tvarů slovés I. *j*.
2. Původní ۱ se udrželo jako souhláska v niř. a to v imperf., imperat. a infin.: inf. **הִוָּלֶד** (*hiwwālēd*) vznikl assimilací ۲ předpony k následujícímu ۱, které stojí na počátku slabiky (*hiw-wālēd*). Také v hitp. přichází někdy ۱ ‘přiznal se’ (Lev. 5, 5, od **יִדָּה**).
3. V hāř. splývá ۱ se samohláskou *u* v ū: **הִילָּד** z **hu-wlad*; v perf. niř. tvoří s předchozím pův. *a* dlouhé ō: **נוֹלָד** z **na-wlad* > **naulad*.
4. Všecka slovesa I. *w* a většina sloves I. *j* tvoří hiř. s ۱, které dá s pův. *a* dlouhé ō: **הַזְּרִיד**, **הַזְּרָעָה**. U několika sloves I. *j* se v hiř. ۱ udrželo a způsobilo, že praeformativ má ۲ (z **ai*): **יִגְנִיב** (z **ja-jnīq* > **jaínīq*), perf. **יִגְנִיךְ** (od **יִגְנָק** ‘ssál.’).
5. V imperf., imper. a inf. *qal* jsou dva způsoby tvoření; v prvním typu zůstává kmenová souhláska ۲ a dává s předchozím praefor. vokálem ۱, v druhém typu se celá první slabika i s kmen. souhláskou vysune.
6. V impf. prvého typu je kmenový vokál (za 2. radikálem) ۲, praeformativ má ۱ (z **ij-*): **יִרְשָׁ**; **יִרְשָׁ** ‘osvojil si’, impf. **יִרְשָׁ** ‘vyschl’, impf. **יִשְׁפָּן**; **יִשְׁפָּן** ‘spal’, impf. **יִגְנִיבָּה**; **יִגְנִיבָּה** ‘ssál’, impf. **יִגְנָקָה**; **יִגְנָקָה** inf. **יִגְנָקָה**. Též, je-li sloveso III. neutrické: **יִרְאָ** ‘bál se’, impf. **יִרְאָ**. U sloves III. *w/j* (infirmae) je kmenový vokál ۲ a praeformativ s ۱: **יִנְחָה**; **יִנְחָה** ‘zběsile si počíval’, impf. **יִרְחָה**; **יִרְחָה** ‘házel’, impf. **יִרְחָה**; **יִרְחָה** ‘zářil, byl krásný’, impf. **יִפְרָה**.
7. V druhém typu je kmenový vokál ۲; současně je v praeformativu také ۲ (pův. *ji-lid*, *ji-sib* po ztrátě *w*): **יִרְדָּ**, **יִשְׁבָּ**, **יִלְדָּ**

(od רַע, 'sestoupil'); též u sloves III.: יִצָּא 'vyšel', impf. אִיצָּא. Slovesa druhého typu s laryngálem mají v poslední slabice יְ: יִדְעַ 'znal, věděl', impf. יִתְהַרֵּעַ 'byl spolčen', impf. יִתְהַרֵּעַ; יִקְרַעַ 'odrázil se, vyvrkl se (o svalu nebo údu při úderu)', impf. יִקְרַעַ.

V imperat. qal je יְ odsuto: לְדֹעַ, לְדֹעַ (pl. לְדֹעַ), též v infin. constr., jenž má žen. koncovku תְּדֻתָּה: דְּדֻתָּה, לְדֻתָּה.

8. Několik sloves, která mají současně I. j a II. §, assimiluje יְ následujícímu יְ a připomíná v té příčině slovesa I. n. Sem patří na př. יִצְקַח 'lil', impf. יִצְקַח *jiṣṣōq*, hiþ. יִצְרַע 'tvořil', יִצְרַע *hiṣṣāq*; יִצְרַע 'postavil', hiþ. יִצְרַג *niṣṣāq*; יִצְרַג *niṣṣāq*; יִצְרַת 'byl spálen', hiþ. יִצְרַת *hiṣṣāt* 'pálil'. Nastalo zde asi sekundární zkrácení praeformativní samohlásky, které si vynutilo zdvojení druhého radikálu. Nadto působily i analogie se slovesy I. n.

9. Sloveso הַלְךָ 'šel' má toto časování:

imperf. qal: אָלַךְ, תָּלַכְיָ, תָּלַךְ, תָּלַכְתָּ, יָלַךְ,

נָלַךְ, תָּלַכְנָה, תָּלַכְנוּ, תָּלַכְנָה, יָלַכְנוּ

Infin. absol. הַלְׁכָת, constr. הַלְׁכָת, imperat. לְךָ, participium הַזְׁלִיכָה; niþ'al נָהַלְךָ 'byl odveden'; pi'el הַלְׁכָה 'kráčel'; hiþ'il: הַזְׁלִיכָה 'nechal jít, vedl'; hitpa'el: הַתְּהַלְּכָה 'kráčel'. Časování se děje tak, jako by sloveso mělo základní tvar יָלַךְ. Původně je kořen dvojhláskový, לְךָ, a to se jeví v imperfektu qal, imperativu a inf. constructu. Do perfekta qal vniklo נָ z hiþ'il.

Pozn. Paradigmata k slovesům I j/w č. 81—97.

§ 76. Slovesa třetí ^ν a ^τ (tertiae infirmae)

1. Jsou to původně slovesa, jejichž třetím radikálem bylo buď י (ethiopština má ještě *ramaja*, 'házel', *talawa*, 'následoval'). Původní י jako pravá 3. souhláska je zachováno jen v part. pass. qal: יְלִיָּה 'obnažený', ž. يَلِيْدَه. Po ztrátě *w* a *j* opírá se vokalické doslovní o *h* jako mater lectionis a *h* je tím domněle třetím radikálem.

Pozn. י se vyskytuje výjimečně v **שְׁלֹׂוּתִי** 'odpočíval jsem' (Job 3, 26) od **שָׁלַׂח** (**šlw*) přikloněním k **שְׁלֹׂוּחָ** 'klid, bezpečný život'.

2. Koncové **ה** je mater lectionis u všech perfekt pro **א** (**גָּלַּה**, **הָתְגַּלֵּה**, **הָגַּלְהָ**, **גָּלַּה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**) u všech imperfekt a participií pro **בָּ** (**יִתְגַּלֵּה**, **יִגְּלָה**, **יִגְּלָה**, **יִגְּלָה**, **יִגְּלָה**, **יִגְּלָה**) (**מְגַלָּה** atd.), u všech imperativů pro **ē** (**הָגַּלְהָ**, **גָּלַּה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**) u absolut. infinitivů tvarů pi., hip. a háp. pro **ē** (**גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**) a u absolut. infinitivů tvarů **qal** a nip. pro **ō** (**גָּלָה**, **גָּלָה**, **גָּלָה**).

Třetí radikál mizí před koncovkami, začínajícími samohláskou (3. os. pl. perf. **גָּלוּ**, 2. os. ž. imperat. **גָּלֵי**, 2. os. ž. imperf. sg. **תָגַלְיִ** atd.) a před suffixy (**גָּלָןִי**, **גָּלָךְ** atd.) V 3. os. sg. muž. je suffix **דָוּ**: **יְבָנָהוּ**, **גָּלָדוּ**.

3. Třetí radikál **ו** v perfektu **qal**, pi., hip. a hip. dává s předcházející samohláskou **ו** před koncovkami, počínajícími souhláskou (na př. 2. osoby m. sg. **הָתְגַּלִּית**, **גָּלִית**, **גָּלִית**, **גָּלִית**, **גָּלִית**, **גָּלִית**), v nip., pu. a háp. v téže posici **ē** (**הָגַּלִּית**, **גָּלִית**, **גָּלִית**). V imperfektech a imperatitech je před těmito koncovkami **בָּ**: 2. os. ž. pl. imp. **גָּלִינָה**; 2. os. ž. impf. pl. **תָגַלִּינָה** atd.

4. Ve 3. os. sg. ž. perf. by měla být koncovka **תָ** (zachována na př. v **עֲשָׂת** 'dělala', Lev. 25, 21, svr. usus aramejský!) Protože u všech slovesných tříd končí 3. os. ž. sg. na **הָ**, byla zde i tato koncovka uplatněna (**גָּלַתָּה**), při tom se s koncovým **תָ** nakládá, jako by to byl 3. radikál; odtud na př. se suff.: **עֲשַׂתְנִי**.

5. V jussiv. tvarech a v sousled. imperfektu odpadne koncové **הָ** (svr. nip. **יְרָאָה**, nezkrác. **יְרָאָה**). V **qal** a v **hip**. vznikne na konci slova skupina dvou souhlásek, která se podle hebrej. usu odstraňuje.

A. a) V **qal** však skupina dvou souhlásek trvá, je-li druhou souhláskou některá ze skupiny **תִּפְכַּדְגָּבָּה**, při čemž bud 1. zů-

stane v praeformativu původní *i* (יִשְׁבֶּ בָּ) nebo se 2. měni *i* pod přízvukem v *ē* (יִבְּ).

- b) Je-li druhá souhláska jiná, ale orální, vkládá se mezi obě souhlásky pomocné __, při čemž buď 1. trvá původní *i* (גַּן, יִפְּ, Exod. 2, 12) nebo 2. se *i* dlouží v *ē* (תַּפְּ, Num. 16, 15).
- c) Při druhém radikálu נ se vkládá pomocná samohláska: נִירָא, Exod. 5, 21, od רָאָה, viděl; ale v konsek. imperfektu je tvar נִירָא, v němž se נ vůbec nevyslovuje (vysl. *waj-jar*).
- d) Je-li prvním radikálem laryngál, má před sebou i za sebou __: יִשְׁ.

B. V hiþil analogicky vidíme tytéž zjevy; proti פְתַח (od יִפְתַּח 'byl otevřený', hiþ. 'rozšířil') je יִגְלַל (z pův. גִּלֵּל, jako je מְלֻךָ 'království' z **malk*); u laryngálů: יִעַל (od עַלְהָ 'vystupoval', hiþ. 'vyváděl, vynášel').

V konjugacích se zdvojením střed. radikálu se zdvojení v dosloví ruší: pi. יִצְחַק, zkrác. יִתְגַּל, podobně יִגְלַל (Gen. 9, 21). Místo *a* přichází vzácně ā: וַיַּחֲדַד (1. Sam. 21, 14) 'a čmáral' (od חָדַד).

6. Imperativ někdy ztrácí v tvarech niþ., pi., hiþ. a hitþ. v 2. os. sg. m. koncové ה__, takže v těchto konjugacích jsou dvojí tvary, delší a kratší. Od מְנַה 'počítal': מְנַה; חַמְנָה; מְנֹה; חַמְנָה; מְנַה; חַמְנָה; מְנֹה; חַמְנָה.

7. U tří sloves se objevuje נ jako třetí radikál v některých tvarech:

- a) מְתַחַה 'napínal' (neužív. v qal), jen particip. pi. ve výraze מְתַחְיוֹ לְשָׁת 'napínači luků, lučištňici' (Gen. 21, 16);
- b) נְאָה 'seděl, bydlil' (neužív. v qal), pi. נְאֹה 'byl krásný, zdobil, slušel' (srv. žalm 93, 5);
- c) שְׁחַח 'klonil se', hiþ. חַשְׁחָה, hitþ. חַשְׁתְּחוּה, imperf. יִשְׁתְּחוּה 'konal proskynesi' (Gen. 23, 7; 37, 7 a j.)

8. Ke slovesům III *j/w* patří i dvě slovesa: **חִיָּה** 'byl' a **חִיָּה** 'žil'. Jejich tvary jsou:
 a) perf. sg. 3. m. **חִיָּה**, 3. ž. **חִיָּתָה**, 2. m. **חִיָּת**, 2. ž. **חִיָּתְךָ**, 1. spol. **חִיָּתֶינוּ**, pl. 3. spol. **חִיָּתֶין**, 2. m. **חִיָּתְךָ**, 2. ž. **חִיָּתֶיךָ**, 1. spol. **חִיָּתֶינוּ**. Stejně i **חִיָּה**.
- b) imperf. sg. 3. m. **תַּחֲיֵה**, 3. ž. **תַּחֲיֵה**, [2. m. **תַּחֲיֵה**, 2. ž. **תַּחֲיֵה**, 1. spol. **תַּחֲיוֹן**, pl. 3. m. **תַּחֲיוֹנָה**, 3. ž. **תַּחֲיוֹנָה**, 2. m. **תַּחֲיוֹנָה**, 2. ž. **תַּחֲיוֹנָה**, 1. spol. **תַּחֲיוֹנָה**.
- c) imperat. sg. 2. m. **חִיָּה**, 2. ž. **חִיָּה**, pl. 2. m. **חִיָּה**, 2. ž. **חִיָּה**. Sloveso **חִיָּה** má imperativ **חִיָּה**.
- d) infinitiv absolutní **חִיָּה**, **חִיָּה**, constr. **חִיָּת**, od slovesa **חִיָּה** je absolutní **חִיָּה**, constr. **חִיָּת**.
- e) jussiv **אֲחִי**, **תַּחֲיֵה**, **יִדְיֵה**.
- f) participium žen. **חִיָּה**, žen. **חִיָּה**, pl. muž. **חִיָּם**
 Niþ'al: perf. 2. m. **נְחִיָּת**, 2. ž. **נְחִיָּת**, 3. m. **נְחִיָּת**.
 Hiph. 2. m. **הַחִיָּת**, 2. ž. **הַחִיָּת**, 3. m. **הַחִיָּת**, pl. **הַחִיָּות**.
 2. m. **הַחִיָּת**, infin. **הַחִיָּות**, imperat. **הַחִיָּת**, 2. pl. m. **הַחִיָּתִים**.
- Pozn. Některá slovesa III *j/w*: **בָּזָה** 'podceňoval, pohrdal'; **בָּזָה** 'podceňoval'; **בָּזָה** 'pohrdal'; **בָּזָה** 'plakal'; **בָּזָה** 'stavěl'; **בָּזָה** pi. 'vyvolával spory'; **בָּזָה** 'čerpal'; **בָּזָה** 'byl podobný'; **בָּזָה** 'ničil'; **בָּזָה** 'byl čistý, bezvadný'; **בָּזָה** 'končil', končil se'; **מִנָּה** 'počítal'; **מִסָּה** hiþ. 'rozpouštěl, zaváděl myslí'; **מִרָּה** 'byl vzpurný, neposlušný'; **מִשָּׁה** 'vytáhl'; **מִלָּה** 'potlačoval'; **פָּצָח** 'vykupoval, vysvobozenoval, zachraňoval'; **פָּצָח** 'otvíral'; **פָּתָח** 'byl pošetilý, dal se oblouditi'; **פָּתָח** 'nadouval se'; **צָדָה** 'stopoval, lovil'; **צָדָה** 'učinil konec'; **קָרָה** 'príhodil se'; pi. 'budoval klenbu'; **קָשָׁה** 'byl tvrdý, prudký'; **רָבָה** 'byl početný, mnohý'; **רָדָה** 'měl moc, panoval'; **רָזָה** 'nechal zmizeti, zničil', niþ. 'zhubeněl'; **רָמָה** 'házel, vrhal'; **רָצָח** 'nacházel zalibení'; **שָׁבָה** 'opakoval'; **שָׁנָה** niþ. 'byl zatopen'; pu. 'byl napojen'; hiþ. 'napájel'; **תָּנָה** 'rozděloval dary', pi. 'chválil'; **תָּרָה**

*vzplanul'; **חִזֵּה** 'viděl'; **כָּסָה** 'přikrýval'; **עַלְדָּה** 'šel vzhůru'; **חַנָּה** 'táboril'; **עַנְהָ** 'odpověděl'; **יָדָה** hiþ. 'velebil'; **רַפָּה** 'byl unaven'; **לֹוָה** 'očekával, doufal'; **צָוָה** pi. 'poroučel'; **פָּנָה** 'obracel se'; **נַחַה** 'vedl'; **נָכָה** hiþ. 'udeřil'; **עֲשָׂה** 'píl'; **רָאָה** 'viděl', niþ. 'objevil se'.

Vzorem je sloveso **גָּלַה** 'obnažil' (Paradig. č. 74—80).

§ 77. Slovesa střední ۱ a

בּוֹשׁ, **מוֹת**, **לוּם**, **קָוָם**, **שִׁים**. Aktivní slovesa v perf. qal mají v 3. sg. m. **—**: **בוֹשׁ**, **מָתָה** **—** a **—**; **בוֹשׁ**, **מָתָה**, **קָמָה**, **קָמָה**: **בוֹשׁ**, **מָתָה**, **קָמָת**, **קָמָת**: v zavřené slabice se \ddot{a} mění v **a**: **קָמָתָם**, **קָמָתָת**: 3. sg. ž., 3. pl. **מָתָה**, **מָתָתָם**, **מָתָתָת**: 3. sg. ž., 2. os. **בּוֹשׁ**, **מָתָה**, **מָתָה**, **מָתָה**: 3. sg. ž., 2. os. **בּוֹשׁה**, **מָתָה**, **מָתָה**, **מָתָה**: 2. pl. **בּוֹשׁתָם**, **בּוֹשׁתָתָם**, **בּוֹשׁתָתָם**.

2. V imperfektu drží se u sloves II. w všude **ū**: **יָקָוָם**, před afformativy se samohl.: **תְּקֻוָּמִי**; před afformativy se souhláskou vkládá se \bar{x} podle sloves III. j: **תְּקֻוָּמִינָה**, ale vedle toho **שׁוֹבֵתְשׁבָּנָה** (od **שׁוֹבֵתְשׁבָּנָה**). Jussiv **יָקָם**, imperf. konsek. **וַיָּקָם** *wajjāqām*. V 2. pl. ž. imper. **קָמָנָה**.

Samohláskové řadě těchto sloves **ū-ō-å** odpovídá zcela u sloves II. j: **i**, **e**, **æ**: impf. **יִשְׁיָם** (pl.), imperat. **יִשְׁיָם**, 3. pl. ž. **מָתָה**, **מָתָה**, **מָתָה**: juss. **יִשְׁמָם**, **יִשְׁמָם**, **יִשְׁמָם**.

Inf. abs. (a const.) **שִׁים**, **לוּם**, part. qal akt. **שִׁים**, **לוּם**, **קָמָם**, **קָמָם**, u neutrických **מָתָה** (ž. rod **מָתָה**, rozdíl v přizvuku proti 3. sg. ž. perf.!), **מָתָה** jsou vlastně přídavná jména. Part. pass. **בּוֹשׁ**, **שִׁים**, **לוּם**, **קָמָם**.

3. Niþ. pl. **נוּקָוָם**, **נוּקָמָה** (přízvuk je na předposlední u tvaru s afformativem na samohlásku); před afformativy se souhláskou se vkládá samohláska **ō** (podle sloves II. gemin. § 78, 3): **נוּקָמָתָם**, **נוּקָמָתָתָם**, **נוּקָמָתָתָם**, při nepřizv. **ō** dává toto **ū**: **נוּקָמָתָה**, **נוּקָמָתָה**.

U imperf. **יִקּוֹם** panují analogie podle sloves II. gemin.: **יִקּוֹם**, Infinitiv. svr. v paradigmatech. Part. **גְּקוּמִינָה**.

4. Hip. **הַקִּים**, praefixová samohláska je analogická podle sloves původ. I. j (§ 75, 4). Pl. **הַקִּיםִים**. U afformativů na souhlásku se kmenový vokál krátí: **הַקִּיםִת**, nebo se vsouvá ō: **הַקִּיםּוֹת**. Je-li praefix daleko od přízvuku, oslabuje se jeho samohláska na **הַקִּיםָתָם**; v imperf. na **הַקִּיםִנָה**.

Imperfektum je stejné jako u sloves II. j, buď s vkladným vokálem **תְּקִימָנָה**, nebo bez něho: **תְּקִימִנָה**.

Inf. absol. **הַקִּים**, constr. **הַקִּים** (podle sloves I. j.). Participium plur. **מַקִּיםִים**.

Hip. sloves II. j má v impf. tvary stejné a je k nerozeznání od impf. qual.

5. Hāp. se shoduje s tvary sloves I. j. podle úměry: **הַיָּקֵם** = **הַיָּקִים**: Imperf. part. má dlouhou samohlásku: **מוֹקֵם**.

6. Pi“él a pu“al tvoří se zřídka zdvojením středního radikálu; zpravidla se tak děje opakováním 3. radikálu podle sloves II. gem., čímž vznikají tvary pôlél, pôlal: **לִקְוּמָם**, impf. **לִקְוּמִם**; **לִקְוּמָת**, impf. **לִקְוּמִתָה**. Tvary s koncovkami splývají u obou konjugací; na př. **לִקְוּמָתוֹ**, **לִקְוּמָתוֹן** jsou tvary i pôlél i pôlalu. Rozlišení jen v 2. a 3. os. pl. žen.: **תְּקִימָנָה** = pôlél, **תְּקִימִנָה** = pôlal.

7. Hitpa“él je roven pôlélu až na praefix **הַתְּ** (hitpôlél).

Pozn. Jako vzor slouží sloveso **קָוָם** ‘vstávat’ (č. 98—104).

Příklady: **אִישׁ** ‘naléhati’; **הָרָם** ‘svítiti’; **אָזֶר** ‘uše-třiti’; **הָרָם** ‘mlčeti’; **נָוַח** ‘odpočívat’; **טָבֵב** ‘býti dobrý’; **לִין** ‘přenocovati’; **מָוֵל** ‘obřezati’; **צָהָב** ‘lovit’; **קָרַב** ‘hrabati, vyhloubiti’, pilpél: ‘rozbít’; **קָוֵץ** ‘býti omrzely’; **עִקָּר** hip. ‘potlačovati’; **עַזְפָּה** ‘létat’; **נוֹשָׁךְ** ‘býti nemocen, trpěti’; **נוֹפָה** ‘pokropiti’;

‘pohybovat se’; **נוֹמַת** ‘dřímati’; **לִזְהָלִיטִי** ‘zahaliti’; **נוּעַ** ‘ustoupiti’; **טוֹרֵדֶת** ‘změniti se’; **רוֹזֵחַתִּי** ‘těkati’; **פּוֹזְבְּדֹנְתִּי** ‘pozvednouti se’; **שׁוֹבֵתִי** ‘chvěti se, trásti se’; **רוֹזֵקִתִּי** ‘vyprázdniti’; **רוֹשֵׁתִי** ‘býti chudý’; **שׁוֹקָתִי** ‘vrátiti se’; **שׁוֹקָתִי** ‘pokloniti se, skloniti se’; **שׁוֹפְּטִי** ‘píchatyi, poraniti’; **בוֹשֵׁתִי** ‘viděti, dívati se’; **סִירִתִּי** ‘vzdáliti se’; **הִפְּגַזֵּתִי** ‘vzdáliti’; **נוֹרֵגֶתִּי** ‘styděti se’; **רוֹזֵנִיתִּי** ‘běžeti’; **מוֹתֵגִתִּי** ‘kolisati se’; **רוֹזְפְּלַבְּגִתִּי** ‘rozplývati se’; **פּוֹנֵגִתִּי** ‘přebývati, meškati’; **הִפְּגַזֵּתִי** ‘postaviti’. Slovesa II. j: **נוֹרֵגֶתִּי** ‘obdělávati pole, činiti úrodným’; **רוֹיֵקִתִּי** ‘vyprazdňovati’, **צִיְּנֵתִי** ‘jásati’, **צִיְּנֵתִי** ‘položiti’, **שִׁירֵתִי** ‘zpívati’, **שִׁישֵּתִי** ‘radovati se’, **בִּיןֵתִי** ‘vypraviti se na cestu’ a p. Příkladem v paradigmatech **בִּין** ‘pozorovati, rozuměti’ (č. 105—111).

§ 78. Slovesa střední zdvojené (mediae geminatae)

1. Tato slovesa mají druhý a třetí radikál stejný. 3. os. sg. muž. perf. qal má u neutrických sloves podobu **מָרֵר** (kořen (kořen ‘zhořkl, je hořký’; slovesa aktivní mají v této osobě opakováný druhý radikál a mají podobu **סְבָבָה** (kořen **סְבָבָה**), ‘obklíčil’. Toto rozlišení je možné i u stejněho kořene, na př. **צָרֵר** (pův. *ṣarar*), ‘spoutal’ (akt.) proti **צָרֵר** (pův. *ṣarir*) ‘je stisněn’ (neutr.).

2. V qal tvary s afformativy jsou buď podle silných sloves: **סְבָבָתִים**, **סְבָבָתִת** (*šewā* compositum místo jednoduchého!), nebo jsou se sraženým 2. a 3. radikálem, při čemž vokál před nimi je krátký: **סְבָבָותִי**, **סְבָבָותִתִּי**. V imperfektu je očekáváno **jasbab* (jako **jaqṭul*), ale místo toho je výchozím tvarem **jasubb* s přesmyknutím samohlásky; z toho náležité **יְסָבֵב** [impf. kons. **יְסָבֵבָה**], 3. pl. **יְסָבָבוּ**, podobně imperat. **סָבֵב**, infin. cons. **סָבֵבָה**. V otevřené nebo v závřené přízv. slabice *u* se mění v *ō*, v nepřízv. zavřené trvá *u*, proto 3. pl. žen. **תְּסָבִינָה**.

Podobně u neutrických sloves: **קָלָל** (kořen **קָלָل**) ‘je lehký, rychlý’, imperf. **יָקָל** z **jiqall*, a to z **jiqlal*; impf. **מָרֵר**, plur. **יְמָרִים**.

3. Začíná-li koncovka souhláskou, vsouvá se mezi ni a slovesný základ *ō* v perfektu, *ā* v imperf. a imperat.: **שְׁמֹתִי** (1. sg. perf.), **שְׁמִינֵה** (2. pl. ž. imper.), **תְּשְׁמִינָה** (2. a 3. pl. ž. impf.). Tvary s *ō* jsou analogicky tvořeny podle sloves III. *w*, a to v době, kdy 3. radikál byl ještě původní *וּ*, podle vnější podoby: **sabbaūtā* jako **שְׁלֹותָ**, stažením **שְׁבֹותָ**. Tvary s *ā* jsou tvořeny analogicky podle sloves třetí jōd: **תְּשֻׁבִּינָה**.

4. Samohlásky praeformativů impf. qal jsou dlouhé, poněvadž po sražení 2. a 3. radikálu jsou v otevřené slabice: **יִסְבֶּבּ** *jā-sōb̄*. Stejně je tomu se samohláskami v perfektech niř. (**נִסְבָּה**), hiř. (**חִסְבָּה**); hář. je podle sloves I. *w* (**חִסְבָּה**).

5. Niř. tvořen byl původně předponou *na*, která se před přízvukem zdloužila: **נִסְבָּה**, pl. **נִסְבָּוֹתִים**. V poloze daleko od přízvuku se samohláska praefixu redukuje: **נִסְבָּה**. Imperf. pravidelně **יִסְבֶּבּ**.

Druhý vokalisační typ v niř. je **נִבְזָן** (od **בָּזָן**, 'pleniti'), imperf. **יִבְזַּן**.

6. V hiř. je v praefixu **הַ** (při redukci daleko od přízvuku **הַ**), v imperat. a infin. **הָ**. Kmenový vokál bývá *ē* (z **i*) nebo *a*, někdy od téhož slovesa doloženy jsou tvary obojí; a) *ē*: **הַסְבָּה**, 2. sg. m. **הַסְבָּותָ**, imperf. **יִסְבֶּבּ**, pl. **יִסְבָּוֹתִים**, b) *a*: **הַסְבָּה**, 3. pl. **הַסְבָּבוֹתִים**, **הַקְלָלָה**. Pro inf. abs., constr. a imperat. je **הַסְבָּבָה**. Participium je analogické podle sloves II. *w*.

7. V imperf. qal, hiř. a hář. jsou ještě zvláštní tvary, v nichž se náhradně místo 2. radikálu zdvojuje první. Tyto tvary vypadají jako tvary sloves I. *n* a jsou původem aramaismy: qal **יִפְלָא** (jako **יִפְלָא** 'vyseti', **יִדְלָא** od **דָלָל** 'vyseti', **יִגְשָׁשָׁא** od **גָשָׁשָׁא** 'vyseti'), hiř. **יִפְלָא**, hář. **יִפְלָא**.

8. Pi"ēl, pu"al a hitpa"ēl jsou jako u sloves II. *w* nahrazeny tvary pôlēl, pôlal a hitpôlēl: **הַשְׁתּוּמָם**, **שְׁוּמָם**, **שְׁמָמָם** ('býti pustý'). Někdy je i tvoření jako u sloves silných, ale se změnou významu: **סְבָבָה** 'změnil' proti **סְבָבָה** 'obešel'.

Sloveso גָּלַל 'válel', tvoří intensivum opakováním prvních dvou radikálů: גָּלְלִי, reflex.: הַתְּגָלֵל. Jde tu o typy pilpél a hitpalpél.

Pozn. Příklady sloves: שָׁדֵךְ 'byl milostivý'; 'zničil, zplenil, zloupil'; עָרַר 'obnažil se'; תִּמְמָם 'skončil, skončil se'; שִׁמְמָם 'byl pustý'; עָשָׂשׁ 'byl rozpadlý'; רְכֻבָּה 'byl jemný'; רְנַן 'hlasitě volal'; רְצִים 'rozbíjel'; רְקַק 'plival'; גָּלָל 'valil'; pi. עֲנָן 'tvořil mraky'; נָדֵךְ 'dal se do pohybu, prchl, vzdálil se'; שְׁבֻכָּה 'uklidnil se'; פָּלָל pi. 'rozhodl, potrestal'; בָּסֶם 'počítal'; גְּזִיעָן 'zářil'; עַלְלָל hitpalp. 'někomu něco činil'; עַזְזָז 'dával na jevo silu' atd.

Pozn. Jako vzor je uvedeno sloveso סַבְבָּה (סַבְבָּה) 'obklíčil' (č. 112—118).

§ 79. Slovesa dvojnásobně slabá

Mnoho sloves má některou ze slabých hlásek na místě dvou, někdy i všech tří radikálů. Kromě sloves, jako חִיה, חִיה, אָבָה, אָבָה, atd. patří sem:

1. slovesa s první nūn a třetí 'āləp̄:
נְשָׁא 'nesl, zdvihl', imperf. יִשְׁאָה, imper. שְׁאָה, ž. infin. שְׁאָת (též שְׁוֹא a שְׁוֹא);
נְבָא, není doloženo v qal; níp̄. znamená 'prorokoval'
stejný význam má i hitp. הַתְּנִבְאָה (הַנִּבְאָה);

2. slovesa s první nūn a třetí infirmae:
נְטָה 'roztáhl', má perfektum zákl. kmene jako slovesa III. infir.
imper. יִטְּה, inf. cons. גְּטָתָה, imperf. יְטַה, jussiv יְטַה, part. akt. גְּטָה, part. pass. גְּטִיָּה.
Níp̄al: perf. גְּטָה, imperf. אֲנְטָה.
Hip̄il: perf. הַתְּטָה, imperf. יְטַה, juss. יְטַה, infin. הַתְּטָותָה, imperat. הַטְּטָה, zkrác. imperat. הַטָּה.
נְשָׁה 'opominul, zapoménul', níp̄. גְּשָׁה, imperf. יְשַׁה se suff. גְּשָׁה
(Izai. 44, 21), hip̄. הַשְּׁה, imperf. יְשַׁה (תְּנַשְּׁנִי).

נָקַה 'byl čistý', v. ni

. **נָקַה** 'byl čistý', 'bez viny', pi. **נָקַה** 'zprostil viny'.

נְסָה 'vyzkoušel', pi. **נְסָה**.

נָבָה 'prorazil', v. qal neužív., ni

. **נָבָה** 'byl proboden, zabit' (2. Sam. 11, 15), hi

. **הָפֵה**, imperf. **יָפֵה**, juss. **יְפֵה**, imperat. **הָפֵה**, inf. abs. **הָפֹת**, part. **מִפֵּה**, håp. **הָפֵה**, jednou **דִּיְפֵה** (žalm 102, 5), imperf. **יָפֵה**, part. **מִפֵּה**.

3. slovesa mediae geminatae, u nichž první radikál je buď **ו**, nebo **ג**:

יְהִילֵל 'vyl, naříkal, bědoval', hi

. perf. **הַיְלֵל**, imperf. **יְהִילֵל** (Izai. 52, 5), **יְלֵל**, 1. os. sg. spol. **אַיְלֵל**; **גָּרֶד** 'pohyboval', 'pohyboval se', 'prchal' atd., pō. **נוֹגֶד**, hi

. **הָגֵד**, håp. **הַתְּנוֹגֵד**, imperf. **מָגֵד**, hit. **הַגֵּד**, part. **מְגֵד**.

נְסָם 'chřadl', part. **נְסָם** (Izai. 10, 18).

נְבוּב 'vyhloubil', part. pass. **נְבוּב** 'dutý'.

4. slovesa s první jōd a třetí infirmae

יְרַחַת 'hodil, vrhl', imperf. **יְיַרַחַת**, inf. abs. **יְרַחַת**, cons. imperat. **יְרַחַת**, part. **יְזַרַחַת**, ni

. **נוֹרָה**, imperf. **יְנוֹרָה**, hi

. **הָוֹרָה** 'vrhl', 'svlažil', 'ukázal', 'učil', imperf. **יְזַרַחַת**; **יְנָה** 'běsnil', 'potlačoval', imperf. **יְנָה**, hi

. **הָזְנָה**; **יְנָה** 'hodil', pi. 'házel', imperf. **יְיַזְנַת** (Pláč 3, 53), infin. **יְהַזְנַת** (Zachar. 2, 4); hi

. **הָזְרָה**, imperf. **יְזַרָה**, **הַזְרָה**, **יְזַרָה**, hit. **הַזְרָה**.

5. slovesa první jōd a třetí 'álæp:

נוֹרָא **יְרָא** 'bál se', imperf. **יְרָא**, imper. **יְרָא**, inf. **נוֹרָא**, ni

. **נוֹרָא**, imperf. **יְנוֹרָא**, pi. **יְרָא**.

יְצָא **יְצָא** 'vyšel', imperf. **יְצָא**, imper. **יְצָא**, inf. **יְצָא**, cons. **צָאת**, part. **הַצְּצִיא**, hi

.

6. slovesa první 'ālæp a třetí infirmae; slovesa אָבָה a אָפָה viz § 73, 1 B.

אָלֶה 'přisahal', imperf. אָלֶה.

אָתָה 'přišel', imperf. אָתָה.

7. slovesa druhé wāw a třetí 'ālæp

perf. בָּא, 'vstoupil, vešel', imperf. יָבָא, imper. בְּוֹא. (1. Král. 14, 12), hiþ. 3. sg. m. pl. הַבִּיא (בָּאָתִי), imperat. הַבִּיאתִם, inf. הַבִּיאתִם, הַבִּיאנו, part. מַבְּבָא, part. יְבָא, imperf. מַבְּבָא, part. יְבָא.

8. Slovesa druhé wāw (jōd) a třetí infirmae:

צָוָה viz § 76, 8; viz § 76, 5 C.

§ 80. Slovesa čtyřsouhlásková

Těchto sloves je velmi málo. Sem patří tvary tyto:

רַטְפֵּשׁ 'čerstvý, štavnatý', vlastně part. pu. kořene 'zazelenati se znova', Job 33, 25. יְכַרְסֵמָנָה 'pustoši ji' (3. os. sg. muž. imperf. od כְּרָסָם s přípon. 3. os. sg. ž. rodu, žalm 80, 14). מְכֻרְבֵּל 'oblečený' (part. pu. od כְּרָבֵל 1. Paral. 15, 27; נָדוֹד מ' בְּמַעַיל בְּוֹזֵץ, 'a David byl oblečen v byssový plášť.') Srv. dále Job. 26, 9, 'roztahuje', שְׂמָאֵל, 2. Sam. 14, 19 פְּרַשְׁׁוֹן, לְהַשְׁמִיל, 'obrátiti se nalevo'. Tento tvar má formu hiþ'il; je pi"el. Čtyřradikální podobu mají i tvary pilpēl, zdvojení dvojradik. útvarů: שְׂעִנְשָׁע, 'měl zalíbení', (žalm 94, 19 a j.), pas. שְׂעִנְשָׁע (Izai. 66, 12), reflex. חַשְׁתַּעֲשָׁע (Izai. 29, 9), od původního צְפַצְׁעָע; צְפַצְׁעָע je pilpēl od צְפַצְׁפָּן; שְׂעִנְלָל, 'cvrlikal' (Izai. 10, 14) od נְלָל; נְלָל je pilpēl od נְלָל, hitp. Od הַתְּגַלְּלָל, 'měřil', je pilpēl, impf. גַּלְלָל, 'vydržel', pas. בְּלַבְּלָל (1. Král. 20, 27). Časování všech těchto tvarů je totožno s časováním tvarů pi"el, pu"al a hitpa"el.

§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem

1. Málo sloves má doloženo všechny konjugace (kmeny).
- a) Někdy od některého slovesa je doložen určitý kmen a pro jiné kmeny se užívá slovesa jiného; kořen שָׁתַּחْ má jen qal a impf. níp. a odvozeninu שָׁתַּיْ ‘pití’ (Kaz. 10, 17), ale jinak slovesné tvary od שְׁקַחْ, které však nemá qal, nýbrž hiþ, pu. impf. נְשַׁקֵּה a níp. נְשַׁקָּה.
- b) Často se setkáváme se zjevem, že některá slovesa mají 2 silné stejné radikály a liší se ve třetím slabém, při čemž bud a) mají význam shodný: בָזַח a בָזַח, ‘opovrhoval’; נִצְחַן a נִצְחַן, ‘zářil, kvetl’, nebo b) význam podobný: צָרַר ‘spoutal’ (arab. *sarra*), צָרָר ‘je úzký’, צָוַר ‘uzavřiti, oblehnouti’ (jiného původu je צָרָר ‘útočil’, arab. *darra*).
- c) u některých takových sloves se tvary navzájem doplňují: יָגַר ‘bál se’ (perf. od יָגַר, I. j.), יָגֹר, imperf., ‘bojí se’ (od יָגֹר, II. w).

ČÁSTICE

§ 82. Vyjádření spony slovy jmen. nebo příslov. původu

1. Spona *jest* se vyjadřuje částicemi jmen. nebo příslov. původu, které vyznačují existence nebo neexistenci v různém stupni. Je-li podmětem věty jméno, kladou se v st. constructu, je-li podmětem zájmeno, připojují se k nim suffixy. Jsou to slova:

1. יִשְׂ – יִשְׁ ‘jest’,
2. אֵיךְ – אֵיךְ ‘kde (jest)’,
3. דֵיכְ – דֵיכְ ‘dosti (jest)’,
4. הֲנִהְ – הֲנִהְ ‘hle, (tu jest)’,
5. עֲזַרְ – עֲזַרְ ‘ještě (jest)’,
6. אֵין – אֵין ‘není’.

1. **ישׁ** znamená 'jest, byl, bude', i v množném čísle. Se suffixy zní: **ישׁךְ** (Soud. 6, 36) 'jsi'; **ישׁנוּ** (Deuter. 29, 14) 'jest', (Gen. 24, 49) 'jste' (muž.).

Přichází ve vazbě **אֲשֶׁר**, 'jsou takoví, kteří':

וַיְשִׁבּוּ (Nehem. 5, 2) 'a byli takoví, kteří říkali'. **ישׁ** s dativem znamená 'míti': **יָשֵׁלְיָהוּ** 'jest mně' = mám, Gen. 43, 7; 44, 20; **כֹּל־אֲשֶׁר יִשְׁלַׁלְךָ** 'cokoliv měl' (Gen. 39, 5); **יִשְׁלַׁלְיָהוּ** 'jest mně naděje' = mám naději' (Ruth 1, 12). Po tázací částici **הַ** 'zdaž?': **הִשְׁלַׁלְתָּךְ אֶל־הַמְּלָךְ** 'zdaž máš co mluviti ke králi?' (2. Kr. 4, 13);

2. **אֵי**, st. con. **אֵי** spojuje se rovněž se suffixy: **אֵיכָה** 'kde jsi?' (Gen. 3, 9); **אֵין** 'kde je on?' (Exod. 2, 20); **אֵם** 'kde jsou oni?' (Izai. 19, 12).

3. **דִּים** (st. cons.): **הַיְּךָ** 'dosti jest ti' (Přisl. 25, 16), **דִּי**, **הַיְּ** 'dosti je jim' (Exod. 36, 7).

4. **הַנְּהָ** srv. § 87. I 6

5. **עַזְךָ** 'dosud jsem' (Josue 14, 11); **עַזְנֵי**: **עַזְךָ** (Gen. 46, 30); **עַזְנָה מְדֻבְּרַת עַמְּדַתְּמָלֵךְ** (1. Král. 1, 22: 'ještě mluvila (Bethsabe) s králem'), **עַזְךָ** 'dosud jsi' (1. Kr. 1, 14.); **עַזְמָם** 'dosud jsou' (Exod. 4, 18.) אַזְמָן

6. **אֵינֶךָ**; **אֵינֶךְ** je zápor k **יִשְׁ** 'nejsi'; **אֵין**, **אֵין**, **אֵינָם** **אֵינְכֶם** **אֵינְכֶנָה** 'nejsi', 'není', 'není' (žen.), 'nejste', 'není', 'nejsou'. Též ve vazbě **אֵין לְיָ** 'není mně' = nemám; **אֵין מֶלֶךְ בִּשְׂרָאֵל** 'nebylo krále v Izraeli' (Soudc. 21, 25), **אֵין יוֹסֵף בְּבּוֹר** 'nebylo Josefa v cisterně' (Gen. 37, 29), **אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא** 'nebylo ani vycházejícího ani vcházejícího' (Jos. 6, 1).

Pozn. **יִשְׁ** je původně podstatné jméno s významem 'bytí, to, co je', též 'majetek' (srv. Přisl. 8, 21.) **אֵין** je také jméno s významem 'nebytí, nicota, nic' (srv. Izai. 40, 17; Izai. 40, **לֹאֵין**)

23; Izai. 41, 24). Přichází též tvar **אֵין ישׁפָה** ... : **אֵין** ‘a není zde... oštěpu nebo meče?’ (1. Sam. 21, 9). **אַיִן** (abs. **אִי**) ‘kde?’ je tázací příslovce. Slova **עַזְדָּעַ** a **כֵּן** jsou vlastně podstat. jména, značící ‘trvání, dostatek’. **הַנֶּה** je citoslovce ve významu ‘hle, aj, ejhle’ (§ 87.)

§ 83. Příslovce

1. Příslovce jsou svým původem dvojího druhu: 1. primární, od jiných slov neodvozená a 2. sekundární, odvozená od kořenů jmenných nebo slovesných. Tak jsou na př. záporky **אַל** a **אֲלֹךְ** původní, příslovce **מַהוּעַ** ‘proč?’ odvozené od kořene **יְדֻעַ** ‘poznati’.

Primární příslovce nemají žádných přípon ani předpon. K nim patří na př.

אֵזֶן	‘tehdy’	אֵת	‘zajisté’
אֵי	‘kde?’ מַאֵין ‘odkud?’ (= *min 'ajin)	כֵּן	‘zdaž?’
שָׁם	‘tam’	עַזְדָּעַ	‘ještě’ (§ 82, 5)
כֵּן	‘tak’	כֵּה	‘zde’
כָּה	‘tak’	מַעֲט	‘málo’
אַחֲרָן	‘vzadu’	אֵיהָ	‘kde?’ atd.

2. Podstatná jména s předložkami původem jsou:

לִבְדָּךְ	‘zvlášť, sám’ (§ 84, 6, 7)	מִבֵּית	‘zvnitřku’,
בְּמִאֵדָר	‘velmi’	מִחִינָּן	‘zevně’
בְּאַחֲרָךְ	‘pospolu’ a pod.		

Sem hledí i ustrnulé akusativy jako **מִאֵדָר אֶת** ‘již ne’, ‘velmi’, a se členem: **הַיּוֹם** ‘tohoto dne’ = dnes.

Od podstatných jmen se odvozují příslovce koncovkami:

1. **כֵּן** (nepřízv. pův. akus. konc.): **אֶרְצָה** ‘k zemi’, **מַעֲלָה** ‘vzhůru’;

2. מִן: **הָנֶם** 'zdarma', **אַמְנָם** 'zajisté';
 3. מִן: **פָתָם** 'předevčírem', **שְׁלֹשָׂם** 'hned'.

3. Příslovečný význam mají často ženské tvary příd. jmen (הַבָּדָה) 'hojně, dosti'; **אַחֲרִית** 'nazpět', **יְהוּדִית** 'židovsky'), zájmena (זָהָה 'zde, nyní'), číslovky (**רַאשְׁׂוֹנָה** 'nejprve') a absolut. infinitivy hlavně z kmene kausativního (**הַרְבָּה** 'mnoho').

4. Tázací částicí je **צָהָד** 'zda', které má před orálními souhláskami **הַטָּפָה**, před šewā jednoduchým a laryngály paṭah, před laryngálem, jenž má qāməš, seḡol: **צָנַלְךָ** 'zdaž vytáhneme?' (1. Kr. 22, 15); **צִדְעַתָּם** 'zdali pak sis všiml?' (Job 2, 3); **צִדְעַתָּךְ לְבָךְ אֶלְךָ** 'zdaž znáte?' (Gen. 29, 5); **צָאַלְךָ** 'zdaž půjdu?' (Exod. 2, 7); **צָאַנְכִּי** 'zdaž já?' (Job 21, 4).

§ 84. Předložky

1. Předložky jsou v hebr. dvojího druhu: 1. o jedné souhlásce, spojené s následujícím slovem a s ním psané dohromady a 2. o více souhláskách, samostatně stojící před svým jmenem a oddeleně psané.

2. K první skupině patří: **בָ** 'v, při, s,' **כָ** 'k', **גָ** 'jako, podle'; místo redukované samohlásky je plná před jiným šewā: **בְשָׁמֵי** 'v mém jméně'; **לִיְהוּדָה** (**lijhūdā*), 'Judovi'; **כְפָרִי** 'jako ovoce'; a odpovídající plný vokál před **הַטָּפָה**: **כְאַרְיָה** 'jako lev', **לְאַכְוָל** 'k jídlu', **בְעַנְיָה** 'v bídě'.

Stojí-li mezi nimi a jménem člen, přejímají členovou samohlásku a **ה** členu se vysouvá: **לְחַלְיָה** 'v nebi'; **בְשִׁמְמָה** 'v nemoci' (dat.); **וּבָאָרֶץ** 'a v zemi'. Po částici **כָ** člen někdy zůstává, jako **כְהִיּוֹם** 'jako dnešního dne'.

Následuje-li po neodlučitelné předložce jednoslabičné slovo nebo přízvučná slabika, dlouží se samohláska předložky: **לְלִרְתָּה**

‘k zrození’, לְנֶצֶח ‘pro věčnost’; před jednoslabičnými zájmeny: בָּזָה ‘v tom’; בָּהֶם ‘v nich’, כָּהֶם ‘jako oni’ a pod.

Před zájmenem מֵ podléhají samohlásky předložek různým změnám:

בְּמַה ‘v čem’ (v přestávce בְּמַה);

בְּמַה ‘jak veliký, kolik, kolikrát’ (Zach. 2, 6; Gen. 47, 8; žalm 78, 40).

לְמַה ‘k čemu, proč?’ Přízvuk je na první slabice, ale před laryngály je přízvuk na konci a zdvojení se ruší: לְמַה.

3. K významu předložky בְּ: 1. značí nástroj (čes. ‘s’): בְּשִׁבְט ‘holí’; 2. prostředek: בְּמַרְאַת ‘skrze zrcadla’ = ‘ze zrcadel’, Exod. 38, 8; 3. osobu, při níž se přisahá: וְאַשְׁבַּע לוּ בִּיהוּדָה 1. Král. 2, 8 ‘a přisahal jsem mu při Hospodinu řka’; 4. osobu, skrz níž se něco dělá: עֲבֹדוּ בְּהֶם Exod. 1, 14 ‘pracovali skrze ně’ = ‘přidržovali je k práci’. 5. osobu, k vůli níž se něco dělá: אַעֲבֹךְ שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל ‘budu ti sloužiti sedm let za Rachel’ (Gen. 29, 18). 6. cenu: כָּל-מָקוֹם אֲשֶׁר ‘každé místo, na němž je 1000 vinných rév za 1000 stříbrných’ (Izai. 7, 23); 7. čas: בְּשִׁנְתַּ-מָות ‘v roce smrti krále Uziáše’ (Izai. 6, 1); 8. místo: בְּעֵד ‘v poušti sinajské’ Num. 1, 1; 9. doprovod, s: בְּעֵם ‘s mnohým lidem’ (Num. 20, 20).

4. לְ opisuje dativ; zdůrazňuje zřetel: לְךָ-לְךָ ‘jdi si!’ (Gen. 12, 1); vyjadřuje původce: מַוְמֵּר לְרוֹךְ ‘píseň Davidova’; směr: לְמֹרֶה ‘k východu slunce’; čas: לְבָקָר ‘v jitře’, (žalm 30, 6); okolnost: לְבַטְחָה ‘v jistotě’, (Lev. 25, 18); je též před infinitivem, na př. לְאָמֵר, לְעַשְׂתָּה atd. K opisování genitivu sr. § 41, 3. 4, dativu sr. § 41, 8. S osobními zájmeny přívěsnými tvoří dativy osobních zájmen, sr. § 84, 6, 3.

5. Samostatné předložky:

1. **אֶחָד** ‘po, za’ [אֶחָד הַמִּבּוֹל] ‘po potopě’, (Gen. 9, 28.)]
2. **אֶחָרִי** ‘po, za’ (se suffixy Gen. 32, 19, Lev. 26, 33.)
3. **אֶל-**מָקוֹם אֶחָד [‘na jedno místo’ (Gen. 1, 9.)]
4. **אֵת** ‘s’ [וַיַּתְהַלֵּךְ תְּנוּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים: אֵת] ‘a putoval Enoch s Bohem’ (Gen. 5, 22 a 24.)
5. **בְּנֶלֶל** ‘pro, k vůli’ (se suff. וְחִיתָה נֶפֶשִׁי בְּגַלְלָךְ ‘a ať žije (bude žiti) duše má (= já) pro tebe’ (Gen. 12, 13.)
6. **בֵּין** ‘mezi’ [וְלֹזֶרֶן בֵּין עֵינֶיךָ ‘a jako památnka mezi očima tvýma’ (Exod. 13, 9.).
7. **בְּעֵד** ‘přes zed’ [בְּעֵד הַחוֹמָה ‘pro, kolem, skrze, při’: בְּעֵד הַחֲלִזָּה ‘oknem’ (Gen. 26, 8.)
8. **זָוְלָת** ‘kromě’ [זָוְלָתִי זָוְלָתִ בְּלֵב ‘kromě Kaleba’ (Deuter. 1, 36.)
9. **יְעַן** ‘pro, k vůli’ [יְעַן כְּלַתּוֹעֲבַתְּךָ ‘pro všechny tvé odporné činy’ (Ezech. 5, 9); יְעַן מָה ‘k vůli čemu’ (Aggeus 1, 9).]
10. **לְמַעַן** ‘pro, k vůli’ [לְמַעַן חַמְשִׁים הַצָּדִיקִים ‘pro padesát spravedlivých’ (Gen. 18, 24).]
11. **אִישׁ כְּפִי** [אִישׁ כְּפִי אֶכְלוֹן ‘každý podle ústa), ‘podle’], **כְּפִי** [כְּפִי לְפִי ‘každý takové množství, které mu stačí k nasycení, Exod. 16, 21). **לְפִי** הַטְּפָח ‘podle (stavu, počtu atd.) děti’ (Gen. 47, 12).]
12. **לְפִנֵּי** **יְהֹוָה** [לְפִנֵּי פְּנִים ‘před obličeji, tváři’], **לְפִנֵּי** **הָעָם** [לְפִנֵּי מֹתָן ‘před svou smrtí’ (Gen. 27, 10.) Také **בְּפִנֵּי** značí ‘před’ (se suff. Num. 12, 14. Deuter. 7, 24 a j.)]

13. **לְקַרְאָת** 'proti, vstříc' (Gen. 15, 10; 46, 29.)
14. **וּקְרֵבֶת מֻלְּ בָנִי עַמּُוֹן מֻלְּ** 'naproti, před, k', 'a přiblížíš se (takže budeš) naproti synům Ammonovým' (Deuter. 2, 19.)
15. **וַיַּגְהִזֵּהוּ מְחַזֵּן לְעִיר**: 'vně': 'a zanechali ho vně města' (Gen. 19, 16.)
16. **מִבְנֹת חַת** z, **מִינְהָעָם** 'z lidu' (Exod. 16, 27); **מִינְהָעָם** 'z dcer hethitských' (Gen. 27, 46.); než: **מִתּוֹקִים מִדְבָּשׁ** 'sladší než med' (žalm 19, 11); 'skrze, pro': **מִפְּנֵי הַמְּבֹאָל** 'skrze vody potopy, vodami potopy' (Gen. 9, 11.) Před laryngály je buď **כִּי** nebo **כִּי**.
17. **נֶגֶד** 'před': 'před našimi bratřími' (Gen. 31, 32.) 'proti' (Nehem. 3, 37.) 'naproti' (Exod. 19, 2, 1. Kr. 21, 10.)
18. **נֶכֶחֶת** 'naproti', Exod. 14, 2, Exod. 26, 35.
19. **מִסְבֵּב** s následujícím **לְ** 'kolem, vůkol' (Num. 1, 50.); **סְבִיב** 'od, z blízkosti pryč': **הַעֲלֹו מִסְבֵּב לְמִשְׁפְּנִיכְרָחָה** 'odstupte od obydlí Qōrahova' (Num. 16, 24.)
20. **עַד הַיּוֹם הַזֶּה** 'až k', **עַד סָדָם** 'až k Sodomě' (Gen. 13, 12.) 'až do tohoto dne' (Gen. 26, 33.)
21. **עַל** 'nad, na, u, při' (Gen. 24, 13. 1. Sam. 4, 20. 2. Sam. 1, 9.) 'k' (navice) (Gen. 28, 9), 'podle' (Gen. 48, 6.)
22. **עַם** 's' (Gen. 13, 1.)
23. **תְּחִתָּה תְּחִתָּה** 'pod', 'pod celým nebem' (Gen. 7, 19.) Srv. § 84, 6, 11.
24. **אֶצְלָי** 'u, vedle', se suff. **אֶצְלִי** 'u mne' (Gen. 39, 15.)

Uvedené předložky mají ovšem mnoho speciálních odstínů významových, o nichž podávají poučení slovníky.

Pozn. Z uvedených předložek jsou složené č. 5, 7 (?), 10, 11, 12, 13, 15. Jsou ještě jiné složené, na př. **מִתְּאַת מִעֵם** 'od' (z *min'et*, *min'im*), **אֶל-מֻלְּ פָנִי** 'zpředu' a mn. j.

6. Osobní zájmena přívěsná po předložkách a částicích.

Suffixy se připojují také k některým předložkám a částicím.

1. ke בְּ 'jako' (k rozšíř. tvaru כָּמוּ), 2. מִן 'v', 3. בְּ 's', 4. עַם 'př.', 5. לְפָנֵי 's', 6. לְבֶד 'vstříc', 7. לְקָרָאת 'odděleně', sám', 8. אַתָּה 'před', 9. עַל 'na', 10. אֶל 'k', 11. תְּחִת 'pod', 12. אַחֲר 'po' (časově), 13. עַד 'až' k, až do', 14. סְבִיב 'kolem', 15. בֵּין 'mezi'.

Jejich tvary se suffixy jsou tyto:

בְּהָם; (בְּכָן); כְּכָם; כְּמָנוּ; כְּמֹזָה; כְּמֹזָהוּ; כְּמֹזָךְ; כְּמֹזָני;
בְּמֹזָהִם. V 2. pl. též v 3. pl. בְּהָנָה; בְּהָן; בְּהָם.

מְהָם; מְפָן; מְפָם; מְפָנוּ; מְפָנָה; מְפָנָךְ; מְפָנָה; מְפָנָני;
מְהָנָה; מְהָנָה; מְהָנָה; מְהָנָה; מְהָנָה; 2. os. muž. v p. מְהָנָה;

בְּהָם; בְּמָם; בְּכָן; בְּכָם; בְּנוּ; בְּהָ; בְּנוּ; בְּפָךְ; (בְּפָךְ; בְּבִי) (v p. בְּבִי; בְּבִי);
בְּכָה i. בְּכָה i. Stejně בְּהָנָה; בְּהָן; בְּהָם; בְּהָנָה; בְּהָנָה;

לְיִ 'mně'; לְךָ 'tobě' (m.) Gen. 27, 37), לְךָ 'tobě' (ž., též pro muž. rod v pause, Gen. 4, 6); לְנוּ 'jemu'; לְהָ 'jí'; לְנָם 'nám';
לְהָן 'vám' (m.), לְכָן 'vám' (ž.); לְהָם 'jim, (m.), לְהָן 'jim' (ž.).

עַמְכָן; עַמְכָם; עַמְנוּ; עַמְהָ; עַמְנוּ; עַמְךָ; עַמְךָ (v p. עַמְךָ); עַמְיִ; עַמְיִ
עַמְמָ. V 1. sg. je i, v 3. pl. m. עַמְמָה; עַמְמָם.

אַתְּכָם; אַתְּנוּ; אַתְּהָ; אַתְּנוּ; אַתְּךָ; אַתְּהָ (v p. אַתְּךָ); אַתְּךָ; אַתְּיִ
מְאַתְּיִ 'od'. אַתְּהָן; אַתְּנוּ; אַתְּכָן; אַתְּכָם; אַתְּכָי
M. atd. מְאַתְּהָן; מְאַתְּנוּ; מְאַתְּכָן; מְאַתְּכָם; מְאַתְּכָי

לְקָרָאתָנוּ; לְקָרָאתָהָ; לְקָרָאתָוּ; לְקָרָאתָךָ; לְקָרָאתָהָ; לְקָרָאתָךָ;

לְקָרָאתָן; לְקָרָאתָם; לְקָרָאתָכָן; לְקָרָאתָכָם
לְבָדָן; לְבָדָם; לְבָדָנוּ; לְבָדָה; לְבָדוּ; לְבָדָךְ; לְבָדָךְ; לְבָדָי;

לְפָנִיכָן; לְפָנִיכָם; לְפָנִינוּ; לְפָנִיהָ; לְפָנִיוּ; לְפָנִיךָ; לְפָנִיךָ; לְפָנִיכָם
לְפָנִיכָן; לְפָנִיכָם; לְפָנִינוּ; לְפָנִיהָ; לְפָנִיוּ; לְפָנִיךָ; לְפָנִיךָ; לְפָנִיכָם.

9. עַלְיָהֶם; עַלְיִכְן; עַלְיִכְם; עַלְיִנְו; עַלְיִהָ; עַלְיִו; עַלְיִיךְ; עַלְיִךְ; עַלְיִיהָ.
10. אֲלִיכֶם; אֲלִיכֵן; אֲלִיכְם; אֲלִיכְנ; אֲלִיכָה; אֲלִיכָו; אֲלִיכָךְ; אֲלִיכָהָן; אֲלִיכָהָן.
11. תְּחִתְיָכֶם; תְּחִתְיֵנוּ; תְּחִתְיָה; תְּחִתְיָו; תְּחִתְיָיךְ; תְּחִתְיָיךְ; תְּחִתְיָהָם; תְּחִתְיָהָן; תְּחִתְיָהָן. V 3. os. pl. m. i. תְּחִתְמָם
12. אַחֲרִיכֶם; אַחֲרִיכֵן; אַחֲרִיכְם; אַחֲרִיכְנ; אַחֲרִיכָה; אַחֲרִיכָו; אַחֲרִיכָךְ; אַחֲרִיכָהָן. אַחֲרִיכָהָן; אַחֲרִיכָם; אַחֲרִיכָהָן.
13. עַדְיָהֶם; עַדְיִכְן; עַדְיִכְם; עַדְיִנְו; עַדְיִהָ; עַדְיִו; עַדְיִיךְ; עַדְיִךְ; עַדְיִיחָן.
14. סְבִיבִיה; סְבִיבִינוּ; סְבִיבִיךְ; סְבִיבִיךְ; סְבִיבִיָה; סְבִיבִיָה; סְבִיבִיָה; סְבִיבִותִי; סְבִיבִותִי; סְבִיבִותִי; סְבִיבִותִי; וֹת atd., nebo na rozšířený tvar s atd.
15. בִּינִיכֶם; בִּינִיכֵן; בִּינִיכְם; בִּינִינוּ; בִּינָה; בִּינָנוּ; בִּינָךְ; בִּינָה; בִּינָה.

Předložky 8.—14. se spojují se suffixy plurálních tvarů. při-
jímá suffixy, označující jednotné číslo, na tvar בִּין, plur. suffixy na tvary בִּינּוֹתָם (v 3. os. pl. m. též בִּינּוֹ, בִּינּוֹ, 3. os. pl. ž. בִּינּוֹתָן). — Tyto předložky jsou bud pův. skutečné plurály (č. 8, 11, 12, 14, (15)) nebo jejich kmen končil na -aj ('ilaj, 'alaj, 'adaj), které se mění stejně jako aj v plur. suff. podstat. jmen.

7. Od předložky ~~את~~ אֲתָה s' jest lišiti částici אֲתָה (אֲתָה), která se klade před determin. akusativ. Jí se tvoří též po připojení suffixů akusativy osobních zájmen: אֲזֹתָה 'mne', אֲזֹתָה 'tebe' (m., v p. אֲזֹתָנוּ 'nás', אֲזֹתָנוּ 'ji', אֲזֹתָה 'je', אֲזֹתָה 'tebe' (ž.), אֲזֹתָה 'vás' (m.), אֲזֹתָה 'vás' (ž.), אֲזֹתָם 'je' (m.), אֲזֹתָם 'je' (ž.).

§ 85. Spojky

1. V hebr. jsou dvojí spojky: 1. jednokonsonantní, psané s násled. slovem dohromady a 2. vícekonsonantní, stojící samostatně.

K první skupině patří בַ 'jako', וְ 'a, ale, pak, tedy, pročež', וּ (s násled. zdvojením) 'že, aby, protože' atd. Jinak se dělí na spojky o jednom slově, o více slovech, dvojice souvztažné, dále na souřadné a podřadné.

2. ⌂ se mění před souhláskami se ⌂ a před retnicemi v ⌂ (§ 18, 1 b). S následujícím ⌂ se spojuje a mění ve ⌂ וִיְהִי 'dá'. Před přízvučnou slabikou bývá ⌂, před hřátkou u laryngálů je příslušný plný vokál: וָעֲבָדֵי 'a jeho služebníci'; וָאֶבְלַל 'a jez!'; וָחָלִי 'a nemoc'. O různých významech spojky ⌂ poučují slovníky.

3. Hlavní spojky slučovací jsou vedle ⌂ ještě גַם 'i, také, též, ⌂ אַתְּ 'také', אַפְכִי 'ano i' (Ezech. 23, 40); disjunktivní je אֹנוֹ 'nebo'; odporovací jsou גַּזְקָנָת 'avšak, leč', אַוְלָם 'ale' (Job 2, 5), בְּלֹעָדִי 'leč, vyjma,' v ml. jazyce אַבְלָל 'ale' (Dan. 10, 7, Esdr. 10, 13 a j.), vysvětlovací כִּי 'neboť' (Job 5, 23) a j.

4. Dvojice souvztažných spojek jsou nejpřednější tyto:
אָמַן ... אָמַן 'bud ... anebo'; אָזְנָה ... אָזְנָה 'sotva ... již tu';
גַּמְנָה ... גַּמְנָה 'čím ... tím'; כִּי אָמַן ... לֹא ... כִּי אָמַן 'ně dříve ... než'; גַּמְ ... גַּמְ '... i, 'jak ... tak'; וְ ... טָרְמָה ... וְ ... טָרְמָה 'ještě ne ... když tu' (Jos. 2, 8, 1. Sam. 3, 3).

5. O spojkách podřadných ve větosloví.

§ 86. Citoslovce

1. K nim patří výrazy většinou jednoslabičné a většinou ze slabých hlásek pozůstávající, které vyjadřují duševní hnuti. Sem náleží:

אֲנֵי 'ach, běda' (s dativem 1. Sam. 4, 8, Izai. 3, 9 a 6, 5, s akusativem Ezech. 24, 6 a 9, samostatně v Num. 24, 23, ve významu 'běda' v Num. 21, 29.)

אֲבָדֵי 'bida', citoslovečně 'běda' (Přisl. 23, 29.)

אֲחָזֵי 'ach, běda' (Jos. 7, 7. Soudc. 6, 22 a j.)

- אֲחָ** 'ach, běda' (Ezech. 6, 11 a 21, 20).
אֵי 'běda' (Kaz. 10, 16; 4, 10.)
הַזֶּ 'běda' (Amos 5, 16).
הִ 'běda' (s významem substantivním, Ezech. 2, 10).
הַזְׁ 'běda' (Izai 1, 4), též vybízecí (Zachar. 2, 10).
הַהְ 'ach' (Ezech. 30, 2).
אַיִתָּ 'ach, běda' (s dat., žalm 120, 5.)
אַלְלָיִ 'běda' (Job 10, 15. Mich. 7, 1.)
הַאֲ 'hle, ejhle' (Gen. 44, 23, Ezech. 16, 43).
חַלְילָה 'nebudiž tak, pryč s tím!' (1. Sam. 20, 2.)
הַאֲחָ 'hejsa!' (Izai. 47, 16; Ezech. 25, 3.)
אַנְגָּ 'prosim!' (Gen. 50, 17. Nehem. 1, 5; též **אַפְּהָ** 2. Král. 20, 3.)
בִּ 'prosim!' (Gen. 43, 20; 44, 18; Soudc. 6, 13; 1. Sam. 1, 26 a j.)
אַמְּנָ 'budiž tak, staň se!' (1. Král. 1, 36; Num. 5, 22; Deuter. 27, 15.)
נָא 'prosim, nuže'; postponuje se: **הַשְׁקִינִינָא** 'dej mi, prosím, píti!' (Soudc. 4, 19.)
מֵי יְתַןּ 'též' (Deut. 28, 67).
הַנְּ, חַנְפָּה 'hle!' (Gen. 3, 22; 12, 19 a j.)

Spojuje se se suffixy: **הַנְּוֹ, חַנְקָ, חַנְגָּי** atd.

2. Slovesného původu jsou asi tato citoslovce: **הַם** 'pst! ticho!' je vlastně imperat. pi. kořene **הַסָּה** (Hab. 2, 20, Sofon. 1, 7 a j.). K tomu je plur. **הַבָּהִדּ** (Nehem. 8, 11.) 'nuže', imper. slovesa **יְהַבּ** 'dal', rozšířený přítvorkem **הַ**. Žen. rod (Ruth 3, 15), mn. č. (2. Sam. 16, 20.) **לְבָהִדּ** 'nuže', imper. od **יְלַבּ** (§ 75, 9) s přítvorkem **הַ** (Gen. 31, 44), mn. č. **לְבָנִ** (Gen. 37, 20.)

3. Příklady: **אֹי לְנָשָׁם** 'běda jejich duši' (Izai. 3, 9.) 'běda nám!' **לְמַיְ אֹי לְמַיְ אָבָי** 'komu běda, komu bída?' (Přísl.

אִישׁ־לְךָ אֶרְצָן לִיּוֹם 23, 29). ‘běda tomu dnil’ (Joel 1, 15). **אֲדֹהַת לֵוִים** ‘běda tobě, země, když král tvůj je dítě’ (Kaz. 10, 16.) **עַל בְּלִשְׁעָרֵיכֶם נָתַתִּי אֶבְחָת־חָרֶב אֲחֵשְׁוִיה לְבָרֵךְ מַעַטָּה** ‘nad každou bránu jejich dám meč hrozící; běda, připraven jest jako blesk, naostřen je k zabíjení!’ (Ezech. 21, 20.)

אָוַיָּה לִי כִּינְגָּרְתִּי מַשְׁקָּה שְׁכַנְתִּי עַמְּ־אַהֲלִי קָדָר ‘běda mně, že přebyvám v Mešech, bydlím v stanech qedarských’ (Žalm 120, 5.) — **— יִעַן אָמַרְךָ הָאָחָל־מִקְדָּשִׁי כִּינְחָל** — ‘protože slovo tvé (bylo) hejsa! k mé svatyni, když byla znesvěcena’ (Ezech. 25, 3.) — V 1. Sam. 20, 2: **וַיֹּאמֶר לוֹ חֲלִילָה לֹא תָמוֹת**: Nebudíž tak, nezemřeš. — **וְיִדּוֹה בְּהִיכְלָל קָדְשׁוֹ הָם מִפְנֵינוּ** — ‘jestliže jsem zlosyn, běda mně’ (Job. 10, 15.) — **כָּל־הָאָרֶץ** ‘a Hospodin je v chrámu své svatosti, ticho před tváří jeho všechna země!’ (Hab. 2, 20.)

§ 87. Věty nominální

1. V nomin. větách je podmětem podstat. jméno nebo jiné slovo, které má platnost podst. jména s hlediska skladby, přísudkem je také slovo v platnosti podst. jména. Slovesných tvarů určitých v přísudku není.

Příklady: יְהוָה מֶלֶכְנוּ 'Hospodin (je) náš král'; וְזַהֲבָה תְּחִיא טוֹב 'a zlato té země (je) dobré' (Gen. 2. 12).

2. Nominál. věty mohou míti i jen jedno slovo, na př. věty vypovídaci: וּפְרִילִגְנִישׁ 'a jeho konkubina (bylá jemu)' = a on měl konkubinu (Gen. 22, 24.); věty zvolací: הַפְּכָכִים 'ta vaše zvrácenosť!' (Izai. 29, 16).

3. V kterém čase si musíme sloveso domyslit, o tom rozhoduje celá souvislost. Na př. ve větě יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים (Deuter. 4, 35) 'Hospodin je pravý Bůh', je myšleno sloveso v přítomnosti, ve větě וְנַהֲרַת יִצְאָ מֵעַדְן (Gen. 2, 10) je vypravování děje minulého, ve větě יָדָךְ בְּכָל 'ruka jeho (bude) proti všem' (Gen. 16, 12) je doplniti sloveso v budoucím čase, neboť jde o předpověď.

4. Osobní zájmeno slouží též jako spona: הַנַּהֲרַת הַרְבִּיעִי 'a čtvrtá řeka (je) on, (totiž) Eufrat' (Gen. 2, 14).

5. Nominální věta začíná obyčejně podmětem. Má-li býti přísudkové jméno zdůrazněno, stojí ono na prvním místě: עַפְרֵ אַתָּה 'prach (jsi) ty,' (Gen. 3, 19). Je-li přísudkovým jménem adjektivum, stojí obyčejně před podmětem: חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה 'milostivý a milosrdný (je) Hospodin' (žalm 111, 4).

Příklady: **גַם הִוא אֶלְהָ תּוֹלְדוֹת** 'toto (jsou) rody' (Gen. 2, 4.) **אַתָּה הָאֵשׁ חַבֵּם** 'i on (jest) moudrý' (Izai. 31, 2). **אַתָּה חַמֶּת תְּנִינֶם יִינֶם** 'ty (jsi) ten muž' (2. Sam. 12, 7.) **חַמֶּת דְּרָקָעַ** 'jed draků (jest) víno jejich' (Deuter. 32, 33). **אֲיָה יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֶיךָ** 'kde (jest) Hospodin, Bůh Eliášův?' (2. Král. 2, 14). **עַיִן יְהוָה אֶל-צְדָקִים** 'oči Hospodinovy (jsou obráceny) k spravedlivým' (žalm 34, 16.) **עַצְמֵי כָּל-זֶה אִישׁ וּבְשָׁרֵי אַתָּה** 'kost má a tělo mé (jsi) ty' (Gen. 29, 14). **כָּל-זֶה אִישׁ וּבְשָׁרֵי אַתָּה מַלְחָמָה** 'všichni tito (byli) mužové bojovníci' (Soudc. 20, 17). **וְחוֹקֵק יְדֵי כָּל-אָשָׁר אַתָּךְ** 'a silné budou ruce všech, kteří (jsou) s tebou' (2. Sam. 16, 21.) **וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבְהַזְדַּת לִיהְוָה כִּי טוֹב** (2. Sam. 16, 21.) **כִּי-לְעוֹלָם חָסַדו עַל-יִשְׂרָאֵל** 'a zanotovali střídavě chválu hymnem a díkůčiněními Hospodinu, že (jest) dobrý, že věčně (trvá) jeho milosrdenství nad Israelem' (Esdr. 3, 11.).

§ 88. Věty verbální

1. Ve větách verbálních je podmětem podstatné jméno, příslukem určitý tvar slovesný. Místo podst. jména může býti i zájmeno, obsažené v slovesném tvaru. Na prvním místě ve větě je zpravidla sloveso: **וַיַּקְרַע פְּרֻעָה** 'a probudil se farao' (Gen. 41, 7.) Je-li na podmětu důraz, může býti i na prvním místě, před slovesem: **הַנְּחַשׁ הַשִּׁיאָנִי** 'ten had (o němž je zmínka v 3, 1) mne oklamal' (Gen. 3, 13.).

2. Takováto verbální věta může býti rozšířena předmětem nebo přislovečným určením nebo obojím: **וַיַּעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֶת-דָּرְקֵיכֶם** 'a učinil Hospodin oblohu' (Gen. 1, 7.). Při důrazu stojí na počátku jiná část věty než sloveso: **אֶת-הַמֶּלֶךְ רָאוּ עַיִן** 'krále viděly mé oči.'

3. Slovesný tvar s wāw consecutivem skoro vždy stojí na počátku věty. Záporná částice je před svým slovesem: **לֹא-תַחַمֵּד אֲשֶׁת רָעֵךְ** 'nepožádáš ženy bližního svého' (Exod. 20, 17). Jinak stojí záporka před slovem, jež popírá: **לֹא יְהוָה פָּעַל כָּל-זֶאת** 'ne Hospodin učinil všechno toto' (t. j. někdo jiný to učinil) (Deuter. 32, 27.)

4. Často je vytčen větný člen na počátku věty a opakuje se ve větě suffixem: **שֵׁם בְּנֵי חִשְׁכָה נֶפֶשׁוֹ בְּבַתְּכֶם** ‘Sichem, syn můj — přilnula duše jeho k vaší dceri’ (Gen. 34, 8) = duše mého syna Sichema... Zde je vytčený člen logicky ve větě neshodným přívlastkem v genitivu. Jindy je vytčen předmět: **אֲדָמָתְכֶם לְגַنְגָּכֶם** ‘^{לְגַנְגָּכֶם} זְרִים אֲכְלִים אַתָּה ji’ = ciz. požívají vaši ornou půdu (Izai. 1, 7).

5. Slovosled ve verbální větě je obyčejně sloveso-podmět-předmět: **וַיַּעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֶת־דְּرָכָיו** ‘a učinil Bůh oblohu’ (Gen. 1, 7). Ale důležitost příslušné části věty vede [zhusta k tomu, že se ona část klade na počátek. Tak bývá též pořádek sloveso-předmět-podmět na př. **וְשֶׁבֶת נְשֵׁים חֲרֵבָךְ** ‘děti zbavoval ženy meč tvůj’ (1. Sam. 15, 33); podmět-předmět-sloveso: **יְהֹוָה תְּפִלְתִּי יְקֻחָה** ‘Hospodin mou modlitbu přijímá’ (žalm 6, 10); předmět-sloveso-podmět: **אָתָּה אֶחָב אֲבִיכֶם** ‘jej miloval otec jejich’ (Gen. 37, 4); předmět-podmět-sloveso: **כִּי־פָשְׁעֵיתִי אָנִי אֶדְעַתִּי** ‘neboť viny své já znám’ (žalm 51, 5).

Pozn. Slovesa, která mají u sebe předmět v akkusativě, jsou jmenovitě tato: slovesa, značící pobyt nebo pohyb (**בָּיִלְלֵה** ‘bydlil’, **בָּזָא** ‘přijíti’, **חָלַךְ** ‘šel’, **יָצָא** ‘vyšel’, **עָלָה** ‘vystupoval’, **יָרַךְ** ‘sestupoval’), oblékání a zdobení (**לְבִשָּׁה** ‘oblékal’), ‘pokrýval’, **חָנַר** ‘opásal se’, **עַטָּר** ‘korunoval’), plnost a nedostatek (**מַלְאָה** ‘byl pln’, **מַלְאָךְ** ‘měl nedostatek’). Dvojí akkusativ mají slovesa v *hiy'il*: **וְהִנֵּה הָרָאָה אֲתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זָרָעַךְ** ‘a hle, dal mně (akk.) Bůh viděti též tvé potomstvo’ (Gen. 48, 11); dále u sloves stavění, tvoření **עָפָר** ‘a stvořil Hospodin... člověka z prachu (akk.)’ (Gen. 2, 7); **וַיַּבְנֵה** ‘a vybudoval kameny (v) oltář’, (1. Král. 18, 32). Akkusativ vztahu: **אֶת־הָאָבָנִים מִזְבֵּחַ** ‘on bude tebe potírat hlavu (= tobě p. h.) a ty budeš potírat jej patu’ (= jemu p.) (Gen. 3, 15).

§ 89. Pravidla shody

1. Jestliže jde podmět před přísudkem, shoduji se v čísle: **הַשְׁמִים מָسְפִּירִים כִּבְוד־אָל** ‘nebesa vypravují slávu boží’ (žalm 19, 2). — Je-li sloveso na počátku věty, je sice také shoda mezi podmětem a přísudkem: **וְתִפְלַחֲנָה עֵינֵי שְׁנֵי הַמִּן** ‘a otevřeny byly oči obou a poznali, že jsou nazí’ (Gen. 3, 7), ale nemusí vždy být. Sloveso může být v sing. muž. rodu, i když následuje podmět v plur. žen. rodu: **וַיַּעֲבֹר הַרְנָה בְּמַחְנָה** ‘a prošel hlasitý křik v táboře’ (1. Král. 22, 36).

2. V nominální větě se shoduje přísudek, vyjádřený přídavným jménem nebo participiem, s podmětem v rodě a čísle: **וְאֶנְשֵׁי סָלְם רְعִים וְחַטָּאִים** ‘a lidé sodomští (byli) zlí a hříšní’ (Gen. 13, 13). Přídavná jména netvoří čísla dvojněho a proto jsou v plur., je-li podmět v duálu: **עֵינֵי לֵאָה רְפֹות** ‘oči Leiny (byly) bezvýrazné’ (Gen. 29, 17).

3. Přísudek, vyjádřený případ. jménem na počátku věty nominální, je někdy v sing. muž. rodu, i když jeho podmět je v plur.: **וַיַּשְׁרַמְשְׁפְּטֵיךְ** ‘a spravedlivé (jsou) tvé soudy’ (žalm 119, 137); **רְחֻוק מַרְשָׁעִים יְשׁוּעָה** ‘daleká (je) od bezbožných spásy’ (žalm 119, 155).

4. Někdy se užívá pro řec o ženách tvaru muž. rodu: **אַנְחָנוּ מַקְלָטִים לְמַלְכַת הַשְׁמִים** ‘my (ženy) pálíme kadidlo králově nebes’ (Jerem. 44, 19).

Jména významu kolektivního mají u sebe často sloveso v plur.: **וַיַּשְׁבַּדוּ הָעָם** ‘i odpověděl mu lid’ (1. Sam. 17, 30); **הַבְּكָר** ‘skot’ oral’ (Job 1, 14); **וּבֵית שָׂמֵחַ לְצָרִים** ‘Beth-Šemeš (=obyvatelé města B.-Š.) žali’ (1. Sam. 6, 13); **וְגַלְוּ עַם־אָרָם פִּרְעָה** ‘a šli do zajetí (v pror. řeči: půjdou) lid aramský

do Qíru' (Amos 1, 5); 'ירא מיהוה בְּלִהְאָרֶץ' 'ať se bojí (plur.) před Hospodinem celá země' (žalm 33, 8); méně často mají kolektiva sloveso v singuláru, na př. ... וַיְשַׁלֵּח יְהוָה בְּעֵם אֶת־הַנְּחִשִּׁים ... 'a poslal Hospodin na lid hady... a štipali lid a mřel lid hojný z Izraele' (Num. 21, 6).

Někdy je předcházející přísudek v sing., následující v plur.: וַיָּשַׁמֵּעַ הָעָם וַיַּתְּאַפְּלֹו 'a slyšel (to) lid a měli žalost' (Exod. 33, 4).

Jména, která mají plur. tvar, ale sing. význam, mají u sebe sing.: וַיִּקְחֵ אֱדוֹנִי יוֹסֵף אֶתְךָ 'a vzal pán Josefův jej (= Josefa)' (Gen. 39, 20; אֱדוֹנִים značí pán, pán domu). Podobně u majitel, pán vl. panstvo בְּעָלִים 'a také jeho majitel nechť zemře' (Exod. 21, 29). Jméno boží má u sebe singulár, na př. בָּרָא אֱלֹהִים 'na počátku stvořil Bůh', (Gen. 1, 1), ale někdy i plurál, na př. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נְעַשֵּׂה אָדָם 'a řekl Bůh: Učiňme člověka.' (Gen. 1, 26).

5. U jmen zemí a národů stává často sloveso v sing. žen. rodu: חֲטֹרֶם תְּרֻעָה כִּי אֶבְרָה מִצְרָיִם 'zdaž dosud nevíš, že upadl v záhubu Egypt?' (Exod. 10, 7), ישָׁאוּ מְדִבָּר שְׂרוֹרִים חֲצִירִים תְּשֵׁב לְקָדָר 'pozdvihnou (hlas) poušt a města její, dvorce, (v nichž) bydlí Qedar' (Izai. 42, 11).

6. Množné číslo osob, které označuje jen část celku nebo jednotlivce, spojuje se někdy se singulárem slovesa: מְחַלְלִיתָ מִתְהַלֵּל 'a znesvětitelé její (= soboty) smrtí zemrou' (Exod. 31, 14). Plurály, značící zvířata, údy těla nebo abstraktní pojmy, mají přísudek často v sing. žen. rodu, na př. וַיְעִינֵי כְּמָה 'a oči jeho stály' (= byly nepohyblivé, slepé) (1. Sam. 4, 15); בְּהַמּוֹת שְׁרָה תְּעַרֵּג 'zvířata polní prahnou (po pití)' (Joel 1, 20); עֲדִמְתִּי תְּלִין 'až dokud budou přebývat v nitru tvém myšlenky tvého násilnictví?' (Jerem. 4, 14).

§ 90. Podmět

1. Podmětem v hebr. je podstatné jméno a ty části řeči, které mohou býti v syntaktické platnosti podstatného jména, t. j. zájmena, participia, infinitivy, též i zájmenné podměty, obsažené v tvarech určitých sloves.

2. Neurčitý osobní podmět („někdo“, „lidé“) lze vyjádřiti bud:

a) 3. os. sg. muž. rodu, na př. v Gen. 16, 14: **עַל־כֵּן קָרָא**: ‘proto nazvali studnu tu studnou živého mne vidoucího.’

b) 3. os. pl. muž. rodu, na př. Esther 2, 2: **יְבָקַשׁוּ לִמְלֶךְ נְעָרוֹת**: ‘ať hledají králi dívky.’

c) 2. os. sg. muž. rodu, na př. Jerem. 23, 37: **פֶּה תֹאמֶר אֶל־חֲנִכְיָא**: ‘takto budou říkat (dosl. budeš říkat) proroku.’

d) passivem: **אוֹ הָווֶל לִקְרָא בִּשְׁמِ יְהֹוָה חַלֵּל**: ‘tehdy bylo počato se vzýváním jména Hospodinova’ (Gen. 4, 26), (**הַחַלֵּל** od **חַלֵּל**, ‘otevřel, uvolnil’, hiþ. ‘počal’).

3. Neurčitý podmět neosobní (‘to’, ‘ono’) bývá vyjadřován:

a) 3. os. sg. muž. rodu: **וַיְהִי**: ‘a stalo se’ (Gen. 14, 1 a často); **לִפְמָה חָרָה לְקָדָם**: ‘proč se rozpálico (tvé rozhněvání) tobě’ = proč ses rozpálil hněvem (Gen. 4, 6, vynecháno je v této frasi slovo **חָרָה**, hněv.)

b) 3. os. sg. žen. rodu: **וְתִצְרַדְּךָ דָּיוֹד מָאֵד**: ‘a bylo úzko Davidovi velice’ (1. Sam. 30, 6).

c) participiem: **כִּי מִמְרָח־שָׁמֶשׁ וְעַד־מִבּוֹאֹ גָדוֹל שְׁמֵי בְּגִוִּים וּבְכָל־מִקּוּם מִלְכָרָם מְגַשׁ לְשָׁמֵי וּמִנְחָה טָהוֹרָה**: ‘neboť od východu slunce až k západu jeho veliké (bude) jméno mé mezi národy a ve všem místě bude obětováno (part. pu“al od **לִמְטָר**). (obětmi) bude obětováno jménu mému, i čistá oběť’ (Mal. 1, 11).

Po neosobním pasivu mívá podmět před sebou částici **את**: **וַיְגַד לִרְבָּلָה אֶת־דָּבָרִי עֵשָׂו** 'a byla zvěstována Rebece slova Esauova' (Gen. 27, 42); **יְתַן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדִּיךְ** 'ať je dána země tato tvým služebníkům' (Num. 32, 5).

4. Původce děje při pasivu bývá opatřen předložkami **לְ**, **מִן**, **בְּ** nebo **וַיַּעֲתֵר לְנָזְהָר בְּ** 'dal se od něho (= jím) prositi Hospodin modlitbou', t. j. Izák prosil Hospodina modlitbou (Gen. 25, 21); **שָׁפֵךְ כִּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יְשַׁפֵּךְ** '(kdokoli by byl) prolévající krev člověka, člověkem krev jeho bude prolita' (Gen. 9, 6). Tvary **בְּאָדָם מְפִי**, **לְנָזְהָר** jsou skutečné podměty v pasivních větách, podobně jako instrumentál v čes. pasivní větě: Králem bylo obléháno město.

5. Nomen je někdy zdůrazněno částicí **את**, která se klade na počátek věty a má asi význam čes. 'to, co se týče' nebo se ani nepřekládá: **אֶת־מִקְלָם בְּסָאִי וְאֶת־מִקְלָם בְּפָות רְגִלֵּי** 'to (je) místo mého trůnu a to (je) místo chodidel mých nohou' (Ezech. 43, 7).

6. V hebrejštině jsou i neosobná (bezpodmětá) slovesa (jako čes. prší, blýská se a pod.) Vyjadřována jsou bud 3. os. sg. rodu muž. nebo žen.; na př. **לֹא־תִמְטֵיר** 'nepršelo' (Amos 4, 7), **אוֹר** 'rozednívá se' (1. Sam. 29, 10), **נִשְׁעַרְתָּה** 'je bouřka' (žalm 50, 3), **יִחְשַׁךְ** 'tmí se' (Jerem. 13, 16) a pod.

§ 91. Věty tázací

1. Tázaci věty nemají někdy žádných tázacích částic a jejich tázací význam je dán jen jinou melodií nebo jiným slovosledem. Zpravidla užívá se však tázacích částic, jako jsou:

1. **הַ** 'zdaž', u otázek, na něž můžeme čekati odpověď bud kladnou nebo zápornou (Job 1, 8) nebo zápornou (Gen. 4, 9), případně i kladnou (1 Kr. 21, 20). Má tedy význam všech tří lat. částic ne,

הֲלֹא num, nonne. V posledním významu bývá často částice **הֲלֹא** (Gen. 4, 7; 20, 5; Job 1, 10 a.j.)

2. **אָם** stává často před nepřímými otázkami (Pis. 7, 13; 2. Kr. 1, 2). Také **הַ** stojí před nepř. otázkou.

2. Dvojčlenné otázky (rozlučovací) mají v 1. části **הַ**, v druhé nebo **אָם** (lat. utrum-an): **הֲלִלְנוּ אַתָּה אֶמְלָצָרֵינוּ**: ‘zdaž s námi (jsi) ty či s nepřáteli našimi?’ (Josue 5, 13). Místo **אָם** v druhé části je též **וְאָם** (Job 21, 6), v první části místo **הַ** může být též **דְּאָמָּה** (Job 34, 17.) **אָשָׁר** shledává se u Kaz. 2, 19 a Joba 16, 3.

Příklady: táz. věta bez částice: **אַתָּה זֶה בֶּןִ עַשְׂנָה**: ‘ty jsi ten syn můj Esau?’ (Gen. 27, 24). S částicí **הַ**: **וַיֹּאמֶר יְהוָה: הֲ אָלְדוֹשָׁתִי הַשְׁמָתִ לְבָךְ עַל־עַבְדִּי אִיוֹב**: ‘a pravil Hospodin k satanovi: Ždaž jsi přihlédl k mému služebníku Jobovi?’ (Job 1, 8); **הַשְׁמָר אֲחֵי אַנְכִּי**: ‘zdaž hlídáčem bratra svého (jsem) já?’ (Gen. 4, 9); **הַמִּצְאָתָנִי אַיִלִי**: ‘zdaž jsi mne nalezl, nepříteli můj?’ (1. Král. 21, 20).

S částicí **הֲלֹא** **הָוָא אָמְרָלִי אֲחֹתִי הָוָא: הֲלֹא**: ‘zdaž on mně neřekl: Sestra má (je) ona?’ (Gen. 20, 5.) Nepř. otázka s **אָם**: **לְכֹ דָרְשָׂו בְּבָעֵל זְבוּב אֲמִרְאַחִיה מְחַלֵּה זֶה**: ‘jděte, vyptávejte se u Ba’al-Zébuba, ... zdaž se uzdravím ze své nemoci’ (2. Král. 1, 2); s **וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִאֹתוֹ לְרֹאֹת הַלְלוּ הַמִּים מַעַל פְּנֵי: הַ**: ‘a vyslal (Noe) holubici od sebe, aby se dozvěděl (inf. cons. od **רָאָה** viděl), zdaž opadly vody s povrchu země’ (Gen. 8, 8). Dvojčlenné otázky: **שְׁמֻעוֹזָת הַוּקְנִים וְהַאֲוִינִים כָּל יָשְׁבֵי**: ‘slyšte to, starší, **הָאָרֶץ הַהִתְהַחֵת זֹאת בִּימֵיכֶם וְאַם בִּימֵי אֲבָתֵיכֶם**: a pozorujte, všichni obyvatelé země, zdaž to bylo ve vašich dnech či ve dnech vašich otců’ (Joel 1, 2); **הָאָף שָׁוֹנָא מִשְׁפָט יְחֻבֹּשׁ וְאַם בִּימֵי צְדִיקָכֶם כְּבָיר תְּרַשְׁעֵיכֶם**: ‘zdaž ten, kdo nenávidí právo, bude panovati, či vysoce spravedlivého prohlásíš za zlého?’ (Job 34, 17); **וְמַיִּם יִזְרַע הַתְּכִמָּה יְהִי אָוּסָכָל**: ‘a kdo ví, zda bude moudrý či poše-

הַקְצֵן לְדִבְרֵי־רוֹחַ אָוֹ מַה־יִמְرִיצֶךָ כִּי תִעֲנֵה ‘zdaž (bude) konec slovům do větru či co tě podněcuje, že (tak) odpovídáš?’ (Job 16, 3).

§ 92. Věty jistící

Obsahují souhlas, přitakání, potvrzení. V nominální větě bývá ‘zajisté bytí Hospodina na tomto místě’ = vpravdě jest H. na tomto místě (Gen. 28, 16.). Pojem „ano“ se vyjadřuje v hebrej. příslövcem **כִּי יְשֵׁה יְהוָה בַּמְלֹком:** (§ 78) (Exod. 10, 29. Jos. 2, 4. Esdr. 10, 12) nebo se opisuje. V odpovědi se opakuje někdy sloveso tázací věty v příslušné úpravě a znamená ano: **הַקְטַלְתָּהִי** ‘zabil jsi ho?’ ‘odpověď: **קְטַלְתִּי**’ ‘zabil jsem’ = ano. V 2. Sam. 12, 19: **וַיֹּאמֶר דָּוִד הַמֵּת הַיּוֹלֵד וַיֹּאמְרוּ מַת** ‘a pravil David: Zdaž zemřelo dítě? Á řekli: Žemřelo (=ano).’

§ 93. Věty popírací

1. Popírání děje se v nominální větě nejčastěji slovem **אֵין** někdy též záporkou **אֲלֹא**. Status absolutus **אֵין** přichází po slově, jehož existence se popírá, předchází-li zápor, je status constructus **אֵין**. Částice **אֲלֹא** popírá s důrazem jeden pojem.

2. V slovesných větách je záporka **אֲלֹא** u indikativu, **אֲלֹא** u apokopátu (jussivu) a kohortativu (energiku.)

3. Popírací význam mají spojky **פֶּן** s maqqēp, spojená s imperfektem ('aby ne' v účelových a obavných větách) a **לְבִלְתִּי** s imperfektem a častěji s infinitivem; dále **אַפְפָם** ‘ne více’ (Amos 6, 10), ‘ne’ (Izai. 54, 15), **בַּלִּי** ‘ne’ (žalm 10, 11, přísl. 10, 30 a j.), ‘ne’ (Gen. 31, 20, Izai 14, 6, Ozeáš 7, 8 a j.) a **טַרְמָה** ‘ještě ne’ (Gen. 2, 5, Exod. 10, 7).

Příklady: **הַיְשֵׁה יְהוָה בְּקָרְבָנוּ אִם־אֵין** ‘zdaž jest Hospodin uprostřed nás či není?’ (Exod. 17, 7); **כִּי לֹא הַמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים**

‘עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֹבֵד אֲתִידָהָרְמָה’ neboť neseslal dešť Hospodin Bůh na zemi a člověka nebylo, aby obdělával zemi’ (Gen. 2, 5); ‘וְאֵין רָאָה וְאֵין יוֹדֵעַ וְאֵין מַקִּין’ ‘a nebylo vidoucího a nebylo vědoucího a nebylo probouzejícího se’ (= a nikdo to neviděl...) (1. Sam. 26, 12.) — **לֹמַעַן** — ‘אֲנֵי יְהֹה וְאֵין עוֹד זָוַתִּי אֵין אֱלֹהִים ... לֹמַעַן — ‘ja, já (jsem) Hospodin a není více kromě mne, není Boha (kromě mne),... aby poznali,... že není kromě mne (žádného); já (jsem) Hospodin a není více (jiného), ‘kromě’ (Izai, 45, 5—6). **כֹּל־רָאָה** — ‘nebude se dívat už nikdy’ (žalm 10, 11). — **אֵין מִים** — ‘nebylo vody’, Exod. 17, 1; **הַמִּזְחָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךְ לְבָלְתִּי אֲכַלֵּת** ‘zdaž se stromu, o němž poručil jsem ti, abys s něho nejedl, jsi jedl?’, Gen. 3, 11. — **וְאָמַרְתִּי אֵין** — ‘a řekli: Není (tu)’ (1. Kr. 18, 10); **אֵין בַּמְנִי**; **אֵין ... אֵין דָּבָר** — ‘není nikdo jako já, není mi roven’ (Exod. 9, 14); **אֵין ... אֵין דָּבָר** — ‘není v ní chyby’ (Num. 19, 2); **אֵין דָּבָר מֻומָּן**; **אֵין ... אֵין דָּבָר** — ‘vůbec nic’ (Soudc. 18, 10). Důrazný zápor vyjádřen slovem **מֵאֵין כְּמוֹךָ**: **מֵאֵין כְּמוֹךָ**: ‘vůbec nic není jako ty, není ti rovno’ (Jerem. 10, 6); **מֵאֵין יוֹשֵׁב וּבָתִים מֵאֵין אָדָם**; **מֵאֵין כְּמוֹךָ**: ‘města bez obyvatel a domy, bez lidí’ (Izai. 6, 11). Zápor. adjektiva: **אֵין פְּחַ**, ‘bezpočetný’, **אֵין מִסְפָּר**, ‘bez peněz’, **אֵין חַקָּר**, ‘nezbadatelný’.

§ 94. Věty přací

1. Jsou uváděny částicemi **לֹא** ‘kéž’ (lat. utinam) a **אֵם** stejného významu. **לֹא** se pojí s imperfektem (Gen. 17, 18: **לֹא יִשְׁמַעַל יְהֹה** ‘kéž by Izmael žil před tebou!'; Job 6, 2: **לֹא שְׁכוֹל יִשְׁכַּל** ‘kéž by rádně byl zvázen můj zármutek!'), s imperativem (Gen. 23, 13: **לֹא שָׁמַעַנִּי** ‘kéž bys mne vyslyšel, vyslyš mne!'), s perfektem (Num. 14, 2: **לֹא שָׁמַעַנִּי** ‘kéž bychom byli zemřeli v zemi egyptské nebo v této **לוֹדַתָּנוּ בָּאָרֶץ מִצְרָיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה** ‘kéž bychom byli zemřeli v této zemi egyptské nebo v této

poušti kéž bychom byli zemřeli!'; Num. 20, 3: **לֹא נוּעַנָּו** 'kéž bychom byli zemřeli!', Izai. 63, 19: **לֹא־קְרֻעַת שְׁמִים** 'kéž bys roztrhl nebesa!'). **אָנָה** se spojuje s imperfektem (žalm 68, 14; 81, 9; 95, 7; 139, 19).

2. Slovesný tvar významu přacího se doplní v nominální větě, jako je **כְּבָם**, arab. 'assalāmu 'alaika (-kum); v bibli má odchylný význam 'dobře jste na tom, mějte pokoj'.

3. Přací věta má někdy podobu otázky: **מִי־יִשְׁמַנִּי שֶׁפֶט** **בָּאָרֶץ וְעַלְיָהּ יִבְאָה כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִהִידֵלּוּ רַיְבָּזִים שֶׁפֶט וְחַצְדָּקָתָיו** 'kdo by mne dosadil za soudce v (této) zemi? A ke mně by přišel každý, kdo má spor a soud a já bych mu zjednal spravedlnost (= kéž by mne někdo dosadil...)’ (2. Sam. 15, 4).¶

4. Přacími větami jsou všechny přísahy a zaklínání. Jsou uvedeny přisahou nebo zaklínací formulí, po ní je spojka **אָנָה**, v záporu **אָמֵלָא**, **חַיִּיהָ וְחַי נְפָשָׁךְ אָמֵד־אָעָשָׂה אַתְּ־הַבָּר הַזָּה :** **אָמֵלָא** 'jakože je živ Hospodin a jako že je živa tvá duše (= ty), jestliže učiním věc tuto (= neučiním to').*) (2. Sam. 11, 11). **אָמֵלָא** znamená pak vůbec jen 'vpravdě', **אָמֵלָא** 'zajisté ne'. Zaklínací formule jsou: **חַי נְפָשָׁךְ** 'jako že je živ Hospodin', **חַי יְהֹוָה** 'jako že jsi živ', **חַי אָנִי** 'jako že jsem živ'. Po **אָמֵלָא** přichází vlastně podmínečná věta 'jestliže to učiním', hlavní věta vyjadřující, co se má rušiteli přísahy státi, se vynechává ze strachu (jen někdy se říká zvláštní úsloví **כִּי יִعָשֶׂה־לְךָ אֱלֹהִים וְכִי יִסְפַּת** 'tak ať učiní tomu... Bůh a tak ať přidá' (1. Sam. 3, 17; 20, 13; 2. Sam. 3, 35, smysl podle Hejčla 'ať ho Bůh trestá a opět trestá.')

§ 95. Věty stavové

1. Slují tak proto, že podávají bližší určení hlavního děje tím, že uvádějí nějakou bližší okolnost, která děj doprovází nebo za niž

*) Podle Kautzschovy opravy (Gesenius-Kautzsch str. 494).

se děj odehrává nebo stav věci, jenž je s hlavním dějem současný. Jméno je podle arabské mluvnice, kde mluvíme o nich jako o t. zv. hálových větách (ar. ḥāl = stav). Připojují se spojkou *ו*. Obsahují jakési příslovečné určení a mohou býti buď nominální nebo verbální.

2. Nominální stavová věta je na př. ... **וַיְהִי אִישׁ אֶחָד** ... 'a byl jeden muž... a jméno jeho (bylo) Elqana' (1. Šam. 1, 1). **וַיָּבֹא שְׁנִי הַמְלָאכִים סְדָמָה בְּעֵרֶב וְלוֹט יִשְׁבֶּב** 'a přišli dva andělé do Sodomy večer a (= když) Lot (byl) sedící (= seděl) v bráně sodomské' (Gen. 19, 1). Za příklad verbální věty lze uvést: **וַיֹּאמֶר בֹּא בָּרוּךְ יְהוָה לְפָתָח** 'a pravil: Vstup, požehnaný Hospodinův, proč stojíš venku, když jsem já připravil dům a místo velbloudům?' (Gen. 24, 31). V češtině starší doby je užíváno v podobných případech slova *an-*, -o (něm. *indem*) a v obecném usu českém se uvádí často stavová věta spojkou *a* se zájmenem, tedy kopulativně (na př. hledám ho a vidím a on si hraje = a vidím ho hrajícího si).

§ 96. Věty vztažné

1. Vzácně vyjadřován je poměr vztažný tím, že následuje po některém slově ve větě bez vnějšího znamení závislosti věta relativního významu. Tak na př. výraz **לֹא לְהָם** v Gen. 15, 13: **וַיֹּאמֶר לְאַבְרָהָם יְדֻעַ תַּرְעַכְתִּי כִּי־גָּרְגָּלָה וְיְהִי וּרְעֵךְ בָּאָרֶץ לֹא לְהָם** 'a pravil Abramovi: Věděním věz (určitě věz), že cizincem bude símě tvé v zemi — né(ní) jim' = v zemi, která není jejich. Nebo u Izai. 42, 16: **וְהַזְּלִכְתִּי עֲוֹרִים בְּדָרְךָ לֹא יְדֻעֵי**: 'a povedu slepé po cestě — neznali' = po cestě, kterou neznali. Jména **אָרֶץ** a **דָּرְךָ** jsou neurčitá; i po určitých jménech je shledáváno toto prosté připojení: **אֵיךְ הַעֲדָר נָתַן־לְךָ** 'kde (jest) to stádo — bylo dáno tobě' (= které bylo...) (Jerem. 13, 20). V takovéto vztažné větě je

někdy suffixem u slovesa naznačen vztah k pojmu, na němž je věta závislá (Deuter. 32, 17). Vztažnou moc má někdy určitý člen, jenž stojí před slovesem vztažné věty (Josue 10, 24).

2. Obyčejně se uvádí vztažná věta zájmenem **אֲשֶׁר** (§ 33), jež se vsune zpravidla za určené slovo, od něhož vztah je závislý, a poněvadž je neskloonné, je doplnováno osobním přívěsným zájmenem: (Gen. 28, 13) **הָאָرֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שָׁכַב עָלָיָךְ** ‘země, která ty (jsi) ležíci na ní’ = země, na které ty ležíš; (Gen. 3, 11) **הַעַץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךְ לְבָלְתִּי אֶכְלָמָדָנוּ** ‘ten strom, který poručil jsem tobě nejisti s něho’ = ten strom, o němž jsem ti poručil, abys s něho nejedl. U jmen, označujících místa, doplněno je zájmeno vztažné příslovcem **שָׁם** ‘tam’: **הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אֱהָלָה** ‘místo, které byl tam jeho stan’ = místo, na němž byl... (Gen. 13, 3). **אֲשֶׁר** následuje i po neurčeném jménu (Deut. 28, 49). Má-li platnost nominativní, není po něm suffix (Gen. 3, 3). Po 1. nebo 2. osobě je ve vztažné větě v doplňovacím zájmenu shoda: **אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר-מִבְּרָתָם אָתִי** ‘ já (jsem) Josef, váš bratr, který prodali jste mne’ = kterého jste prodali (Gen. 45, 4).

Jak plyne z uvedených příkladů, je **אֲשֶׁר** jen nota relationis a nikoli pravé zájmeno vztažné jako je v indoevrop. jazycích jenž, qui atd. K pochopení hebr. vztažné věty je nejlépe uvést usus obecné češtiny, v níž je ustrnulé co: pán (žena), co jsem ho (ji) viděl.

Príklady: **כִּי תְהִיוּ כָּאַלְהָ נְבָלָת עַלְהָ וּבְגַנְהָ אֲשֶׁר-מֵימָם אֵין לְהָ** ‘neboť budete jako terebint, vadnoucí na svém listí, a jako zahrada, která nemá vody’ (Izai. 1, 30). — **בְּלָאֲשֶׁר נִשְׁמַתְדוּת** — ‘všichni, kteří měli dech ducha života ve svých chřípích ... zemřeli’ (Gen. 7, 22). — Tomu, jenž: **חַיִם בְּאֶפְיוֹן ... מַתָּוִי** **וַיֹּאמֶר לְאַשֶּׁר** ‘a pravil tomu, jenž (byl) nad jeho domem’ (Gen. 43, 16). — Toho, jejž: **וְהַבִּיטוּ אֵלֵי אַתָּה אֲשֶׁר-דְּקָרוּ וְסִפְרוּ עַל-** **בִּיתְךָ** ‘a budou pohlížeti na mne, toho, jejž probodali, a budou bědovatí nad ním’

(Zach. 12, 10). — Vynechané [zájmeno: יְמֵי אֹלֶד בּוֹ] 'kéž by byl zahynul den, v němž jsem byl zrozen' (Job 3, 3). — Jak vidno z příkladů, slovosled vztažné věty je týž, jako kdyby tato věta byla samostatná.

§ 97. Věty podmětné a předmětné

1. Podmětné věty jsou uváděny buď spojkou že: כִּי: ‘zdaž tak (není tomu), že řekl Hospodin: ‘**אָמַר אֱלֹהִים לֹא תִּאכְלُ**’ (Exodus 23, 1) nebo כִּי אֲשֶׁר לְאִתְּהָדֵר מִשְׁתַּחַדֵּר: ‘**אֲשֶׁר** ‘lepší jest, že neslibiš, než abys slibil a nesplnil’ (Kaz. 5, 4).

2. Předmětné věty jsou buď nominální nebo verbální a jsou připojovány k hlavní větě buď spojkou nebo beze spojky. Jako spojky užívá se že: כִּי ‘a viděl Hospodin, že (to je) dobré’ (Gen. 1, 10); zde je כִּי před nominální větou. Před verbální větou je v 1. Kr. 21, 15. Též אֲשֶׁר uvozuje buď nominální nebo verbální větu předmětnou. Spojení prosté beze spojky je na př. v žalmu 9, 21: יְדֻעַ נָבוֹם אֲנוֹשׁ הַמֶּה ‘af poznají národy, že jsou smrtelné (lidské podstaty)’.

§ 98. Věty příslovečné

Vyjadřují příslovečné určení k hlavní větě. Podle druhů přísl. určení rozeznávají se přísl. věty: a) časové, b) místní, c) důvodové, d) účelové, e) výsledné, f) připouštěcí, g) srovnávací, h) vylučovací a i) podmiňovací.

a) Časové věty jsou uváděny spojkami:

כִּי ‘když’; כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאַחֲבָה ‘**כִּי** hochem Izrael, tu jsem jej miloval’ (Ozeáš 11, 1). Srv. Gen. 4, 12; Job, 22, 2.

אֲשֶׁר ‘když’; אֲשֶׁר פָּצַח הָרָקִעַ אַתְּפִיחָה וְתַבְלִיעָם ‘**אֲשֶׁר** ‘když otevřela země ústa svá a pohltila je’ (Deut. 11, 6). Srv. 2. Par. 35, 20.

וַיְהִי כֹּאשֶׁר קָרְבָּא לְהַמְחִנָּה וַיַּרְא אֶת־הַעֲגֵל; 'když' ; 'בְּאָשֶׁר se, když se přibližoval k táboru, že spatřil 'tele' (Exod. 32, 19).

וַיְהִי עַד דָּבָר שָׁאֵל אֶל־הַכְּבֵדָהן; 'עד' 'zatím co'; 'אֶל־הַכְּבֵדָהן' 'co' ; 'וַיְהִי עַד דָּבָר שָׁאֵל אֶל־הַכְּבֵדָהן' 'a stalo se, zatím co mluvil Saul ke knězi...' (1. Sam. 14, 19).

עַד־לֹא עָשָׂה אֶרְץ וְחוֹצֹות 'dříve než'; 'עַד־לֹא' 'dříve než učinil zemi a prostranství' (Přísl. 8, 26).

וְלֹא אֶת־בָּרוּאֵךְ בִּימֵי בְּחֹרֶתְּתִיךְ עַד 'dříve než'; 'עַד אֲשֶׁר לֹא אֲשֶׁר לְאִידְבָּאוּ יְמֵי הַרְעָה pamatuji na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, dříve než přijdou dny zlé' (Kaz. 12, 1).

וַתָּלֶד יָד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל ... עַד אֲשֶׁר הַכְּרִיתָו אֶת־יְבִין; 'až' ; 'עַד אֲשֶׁר 'a postupovala ruka synů izraelských (proti Jabínovi)... až zahubili Jabína' (Soudc. 4, 24).

וַיָּבֹא הַהֲרָה וַיֵּשֶׁבּוּ שָׁם שֶׁלְשָׁת יְמִים עַד־שָׁבּוּ הַרְדָּפִים; 'až' ; 'עַד 'až a přišli na horu a pobývali tam tři dny, dokud se nenavrátili pronasledovatelé' (Jozue 2, 22).

וְיִבְאֵי הַהֲרָה וַיֵּשֶׁבּוּ שָׁם שֶׁלְשָׁת יְמִים עַד־שָׁבּוּ הַיּוֹם; 'až' ; 'עַד שָׁ 17). Srv. Pís. 3, 4; Soudc. 5, 7.

וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ ... עַד פִּינְגָּל מָאָד 'až' ; 'עַד כִּי 'až vzmáhal se ten muž ... až se vzmohl velmi' (Gen. 26, 13).

בָּם לְגַמְלִיק אֲשָׁאָב עַד אַמְּכָלִי לְשַׁתָּת 'také dokud'; 'עַד אָם tvým velbloudům budu čerpati (vodu), dokud by se důkladně nenapili' (Gen. 24, 19).

אֶחָרִי נִמְכַר נָאָלָה תְּהִיה־לָן; 'když' ; 'אֶחָרִי 'když byl prodán, bude mítí právo na vykoupení' (Levit. 25, 48).

לֹא־יָכַל בִּעַלְהָה הָרָאֵשׁן אֲשֶׁר־שְׁלַחָה לְשׁוֹבֵן 'když' ; 'אֶחָרִי אֲשֶׁר לְקַחְתָּה לְהִזְתָּה לְאָשָׁה אֶחָרִי אֲשֶׁר הַטְמָאָה její první manžel, jenž ji zapudil, znova vzít si ji, aby byla (jeho) manželkou, když (jest) poskvreněna (pro něho)' (Deuter. 24, 4).

(a) **אחרי** **כִּי** **אֲשֶׁר** **יֵצָא** **הַרְדֵּפִים** **אַחֲרֵיכֶם**: 'když' 'po tom, co' (a bránu zavřeli), když vyšli pronasledovatelé za nimi' (Josue 2, 7).

(čtrnáctého roku) po tom, co bylo dobyto města' (Ezech. 40, 1).

אחר חלץ את־האבנים ואחרי הלקחות: 'když, po tom, co': 'jestliže by se navrátila rána a rozMohla se v tom domě) po vytržení kamenů a po oškrábání domu a po vymazání jeho' (Lev. 14, 43).

בעוד הילד חי צמחי ואבכה: 'dokud dítě bylo živo, postil jsem se a plakal jsem' (2. Sam. 12, 22).

'**וּמֹא בָּאתִי אֶל־פְּרֻעָה**': 'od té doby, co jsem přišel k faraonovi' (Exod. 5, 23).

בטרם אָצַרְךָ בְּבָטָן יְדֻתִּיךָ: 'dříve než'; 'psaní s místo od **אָצַרְךָ** (צור)' (Jerem. 1, 5).

'**יְהִי כְּחַצֵּיר גָּנוֹת שְׁקָרְמָת שְׁלָף יְבָשׁ**': 'budou dříve než'; 'jako tráva střech, která dříve než vyrostla, uschne' (žalm 129, 6).

b) Věty místní počínají příslovci místa (kde, kam atd.), na př. **בְּאֲשֶׁר חָלְלִים שֵׁם הוּא** (**אֶל־אֲשֶׁר תָּלַכְיִ אֶלְךָ וּבְאֲשֶׁר תָּלַנְיִ אֶלְין**) (= orely') (Job 39, 30). 'kamkoli půjdeš, půjdu, a kdekoli budeš přebývat, budu přebývat' (Ruth 1, 16).

c) Důvodové je **כִּי עֲשִׂית** **וְאַתָּה אָרוֹר אַתָּה**: 'protože' jsi to učinil, zlořečený budeš' (Gen. 3, 14).

אֲשֶׁר טָמָא אֶת דִּינֶךָ אֲחֹתֶךָ: 'protože poskvrnil Dínu, jejich sestru'.

Dále je mnoho složených spojek:

עַל כִּי (žalm 42, 7); **עַל אֲשֶׁר** (Deuter. 29, 24); **עַל־בֶּן** (Deuter. 31, 17); **בִּידְעַל־בֶּן** (Gen. 18, 5); **עַל**

(Job 34, 27) **יעַן אָשֶׁר** nebo jen **יעַן** (Num. 20, 12); (Izai. 3, 16) **כִּי**; (Levit. 26, 43); (**בְּאָשֶׁר**) (Gen. 39, 9); (**יְעַן וּבְיְעַן**) (Deuter. 23, 5); (Gen. 26, 5); (**עֲלֵכֶל-אֲדֹות אָשֶׁר**) (Amos 4, 12); (**עֲלֵכֶב אָשֶׁר**) (Num. 14, 24); (**תְּחִתָּבְכִּי**) (Jerem. 3, 8); (**מֵאָשֶׁר**) (Izai. 43, 4); (**תְּחִתָּבְכִּי**) 'právě proto, že' (1. Sam. 26, 21).

'Protože ne' se řekne **מִבְּלִי** (Gen. 31, 20) nebo jen (Deuter. 28, 55). Také pouhé spojovací wāw může mít smysl příčinný, na př. v Gen. 22, 12: **יְדֻעַתִּי כִּי־יָרָא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׁכָּתָ** 'věděl jsem, že jsi bojící se Boha a nezadržel jsi syna svého ode mne' (= protože jsi mi neupřel svého syna). V žalmu 60, 13: **הַבָּה־דָּלְנוּ שָׂוֹת מִצְרָיִם וּשְׂוֹא תְּשִׁיעַת אָדָם :** 'dej nám pomoc před nepřitelem a (= protože) je marná pomoc lidská'.

d) Účelové věty jsou uvozovány spojkami:

לְמַעַן אָשֶׁר 'aby', nebo jen pouhým **לְמַעַן**, na př. v Exod. 4, 5: **לְמַעַן יָאמְנוּ כִּי־נָרָא אֵלֶיךָ יְהוָה** 'aby uvěřili, že se ukázal tobě **וְהָבָאת לְאָבִיךָ וְאֶכֶל בַּעֲבֹר אֲשֶׁר יָבֹרֶךָ :** **בַּעֲבֹר אֲשֶׁר** 'věděl jsem, že jsi bojící se Boha a nezadržel jsi syna svého ode mne' (= protože jsi mi neupřel svého syna). **לְפָנֵי מוֹתוֹ** 'a přineseš otci svému a bude jisti, aby ti požehnal před svou smrtí' (Gen. 27, 10); též pouhé **בַּעֲבֹר תָּבֹרֶךָ :** **בַּעֲבֹר** 'aby požehnala tobě duše má, dříve než zemru' (Gen. 27, 4); také pouhé **אֲשֶׁר** značí 'aby'; **אֲשֶׁר יַדְעֵן כִּי כִּאֲשֶׁר הָיָיתִ עִם־מֹשֶׁה אֲהֵיהֶ עָמָךְ :** 'aby poznali, že jako jsem byl s Mojmíšem, budu (i) s tebou' (Jozue 3, 7).

Záporné 'aby ne' se vyjadřuje: **אֲשֶׁר לֹא** (Gen. 11, 7); (**וְהָאֱלֹהִים :** **שַׁ** (2. Sam. 14, 14). V knize Kazatel vyjadřuje se aby též **עֲשָׂה** **שְׁוִירָאוּ מִלְּפָנָיו** 'a Bůh (to) činí, aby se báli před jeho tváří'; záporně též v 7, 14: **עֲלֵדְבָּרָת שֶׁלֹּא** 'také toto učinil Bůh, aby nenalezl člověk po něm nic'.

מִי אָנֹכִי כִּי אַלְךָ 'takže'; כִּי אַל־פְּרֻעָה, kdo (jsem) já, že bych šel k faraonovi' (= jsem tak nepatrný, takže...) (Exod. 3, 11); v Gen. 11, 7: אֲשֶׁר לֹא יִשְׂמַחְתָּ 'takže by nerozuměli'.

f) Na počátku vět připouštěcích bývají spojky:

(Job 9, 15: אֲםָם־צִדְקָתִי 'třeba bych byl spravedlivý, v právu'); גַם־אֱלֹהָה תִשְׁכַחֵנָה וְאָנֹכִי לֹא אֲשֶׁר־חָדָק 'i kdyby na tebe ony zapomněly, já na tebe nezapomenu'. (žalm 23, 4). Též עַל; Job 16, 17; עַל לְאִיחָמָס עָשָׂה 'ačkoli bezpráví neučnil' (Izai. 53, 9).

g) Srovnávací věty mají v předvětí כִּי 'jak', v závěti כִּי 'tak': כִּי יְהֹהָה הָאָרִיה כִּי יְרֵד יְהֹהָה צָבָאות לְצָבָא: 'jako lev řve ... tak sestoupí Hospodin zástupů k boji na horu Sion' (Izai. 31, 4).

h) Vylučovací (exceptivní) věty jsou uvedeny spojkami: לֹא אֲשֶׁלְחָה כִּי אִם־בְּרַכְתִּי 'nepustím tě, leda že mi požehnáš' (Gen. 32, 27). בְּלֹתִי אִם 'zdaž půjdou dva spolu, leda že by se snesli?' (Amos 3, 3). Též pouhé בְּלֹתִי přichází (Izai. 10, 4).

i) Podmínečné věty svr. § 99.

§ 99. Podmínečné věty

1. Vyjadřuje-li podmínečné souvětí podmínku splnitelnou, užívá se spojky מִן 'jestliže', která má význam lat. si s indikat. Záporné 'jestliže ne' se vyjadřuje אִם לֹא. Předvětí může být větou nominální nebo větou verbální. Vztahuje-li se předvětí k minulosti, pojí se אִם s perfektem (Gen. 43, 9. Ester 5, 8: אִם־מִצְאָתִי חִזְׁי 'jestliže jsem našla milost v očích králových'). Předvětí, které vyjadřuje potenciální podmínku v přítomnosti nebo v budoucnosti, má imperfektum: אִם־תָּלַכְתִּי עַמְּדִי וְחַלְכָתִי 'jest-

liže bys šla se mnou, půjdu' (Soudc. 4, 8). Také se užívá mperfekta, je-li v předvěti minulý děj trvací nebo opětovací. Po אָם může být i participium (Soudc. 9, 15) nebo infinitiv (Job 9, 27). Místo אָם bývá někdy spojka כִּי (Gen. 4, 12), někdy a to v ml. písemnictví הַנּוּ ([jako v bibl., aram. Dan. 2, 5] Job 40, 23, Izai 54, 15, Jerem. 3, 1).

2. V irreálních souvětích je spojkou לֹא 'kdyby', později אֲלֹא z původ. אָם לֹא (Ester 7, 4, Kaz. 6, 6), záporně לֹא לֹא (Gen. 43, 10, Soudc. 14, 18) a לֹא לֹא (Gen. 31, 42 a Deut. 32, 27) 'kdyby ne', nisi s konj. imperf. nebo plusquampf. v latině. Předvěti je buď nominální věta (na př. v 2. Sam. 18, 12) nebo verbální, v niž je buď perfektum: לֹא חֶבְמֵי יְשִׁבֵּלְךָ זֶאת 'kdyby byli moudří, rozuměli by tomu' (Deut. 32, 29; srv. Num. 22, 29, 1. Sam. 14, 30, Soudc. 13, 23), nebo imperfektum (Ezech. 14, 15, Deut. 32, 27).

Pozn. Na místě לֹא může státi též אָם (žalm 50, 12, Ozeáš 9, 12), ale naopak tomu není.

2. Podmínečná věta může být i bez spojky (srv. Gen. 44, 29, 2. Kr. 10, 15, žalm 139, 18, přísl. 18, 22 a j.).

Príklady: אִפְּדֵלָא הַבִּיאָתִיו אֱלֹהִיךְ וְחַצְנָתִיו לְפָנֶיךְ וְחַטָּאתִי לְךָ 'jestliže ho nepřivedu k tobě a nepostavím ho před tebe, budu vinen hříchem tobě po všechny dny' (Gen. 43, 9). אִם בָּאִמְתָּה אַתָּם מְשֻׁחִים אָתִי לְמֶלֶךְ עַלְיכֶם בָּאוּ חָסֵן בְּצִלְיָה וְאִמְּדֵאֵין תִּצְא אֲשֶׁר מִידָּהָאָטָר וְתִאכְלֶל אֶת־אֲרֵי הַלְּבָנוֹן doopravdy vy mne pomazujete za krále nad sebou, pojďte, odpočívejte v mé stínu; jestliže ne, ať vyjde oheň z bodláku a stráví cedry libanonské' (Soudc. 9, 15); אִם־אָמַרְתִּי אֲשֶׁבֶת שִׁיחִי 'je-li mé přemýšlení: Zapomenu na svůj zármutek, změním svou tvář a rozveselím se' (Job 9, 27); הַנּוּ יִשְׁלַח אִישׁ אֶת־אֲשֶׁתֽוּ ... קְרִישׁוּב אֱלֹהִיךְ עַד muž ženu svou ... zdaž se k ní znova navrátí?' (Jerem. 3, 1).

וְאֶלָּו לְעַבְדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְפְּרָנוּ חַרְשָׁתִי 'kdybychom za otroky a za otrokyně byli prodáni, mlčela bych' (Ester 7, 4); **לֹא** **חַרְשָׁתִם בְּעֲנָלָתִי לֹא מֵצָאתָם חִידָתִי** 'kdybyste nebyli orali mou jalovici, nebyli byste uhodli mou hádanku' (Soudc. 14, 18); **לֹא** **חָפֵץ יְהוָה לְהַמִּתָּنָה לְאַלְקָחָ מֵינָנוּ עַלָּה** 'kdyby chtěl Hospodin nás usmrťti, nevzal by z ruky naší zápalné oběti' (Soudc. 13, 23); **וְלִקְחָתָם גַּם־אֲתִיזָה מִעַם פָּנֵי וְהַזְּרִקָתָם אֶת־שִׁבְתִּי בְּרֻעָה** 'a (jestliže) jste vzali i tohoto od mé tváře (= ode mne), ...tedy jste uvrhli mé šediny s utrpením do podsvětí (= hrobu)' (Gen. 44, 29).

Část druhá

PARADIGMATA

HEBREJSKÁ

A. PODSTATNÁ JMÉNA

I. skupina. Neměnná jména se suffixy

(1—3)

Sg. st. abs.	סָום	קֹיל	שִׁיר	גְּבוֹל
st. con.	סָום	קֹיל	שִׁיר-	רוֹחַ
Sg. 3. m.	סָוםוֹ	קֹילוֹ	שִׁירוֹ	חַלּוֹמוֹ
3. ž.	סָומָה	קֹילָה	שִׁירָה	כְּתֵבָה
2. m.	סָומָךְ	קֹילָךְ	שִׁירָךְ	זָרָן
2. ž.	סָומָךְ	קֹילָךְ	שִׁירָךְ	לָצָךְ
1. sp.	סָומִי	קֹילִי	שִׁירִי	צָרִי
Pl. 3. m.	סָומָם	קֹילָם	שִׁירָם	צָאָנָם
3. ž.	סָומֶן	קֹילָן	שִׁירֶן	צָאָנֶן
2. m.	סָומָכֶם	קֹילָכֶם	שִׁירָכֶם	רְוִיחָכֶם
2. ž.	סָומָכֶן	קֹילָכֶן	שִׁירָכֶן	
1. sp.	סָומָנוֹ	קֹילָנוֹ	שִׁירָנוֹ	צָאָנָנוֹ
Pl. st. abs.	סָוםִים	קֹולָות	שִׁירִים	קְלָתָה
st. con.	סָומִי	קֹולָות	שִׁירִי	טְבֻרִי
Sg. 3. m.	סָומִיוֹ	קֹולָותִיוֹ	שִׁירִיוֹ	
3. ž.	סָומִיָּה	קֹולָותִיהָ	שִׁירִיהָ	
Sg. 2. m.	סָומִיךְ	קֹולָותִיךְ	שִׁירִיךְ	גְּבוֹלִיךְ
2. ž.	סָומִיךְ	קֹולָותִיךְ	שִׁירִיךְ	
1. sp.	סָומִי	קֹולָותִי	שִׁירִי	

					לְבַשִּׁיחֶם חָלוֹמוֹתָם
Pl. 3. m.	סֻסִּיהם	קוֹלוֹתִיהם	שִׁירֵיהֶם		
3. ž.	סֻסִּיהָן	קוֹלוֹתִיהָן	שִׁירֵיהָן		
2. m.	סֻסִּיכֶם	קוֹלוֹתִיכֶם	שִׁירֵיכֶם		
2. ž.	סֻסִּיכָן	קוֹלוֹתִיכָן	שִׁירֵיכָן		
1. sp.	סֻסִּינוּ	קוֹלוֹתִינוּ	שִׁירֵינוּ		חָמֹרִינוּ

Pozn. ‘**בְּתַבָּב**’ ‘cizinec’, ‘**צָור**’ ‘skála’, ‘**בְּתַבָּבְנָה**’ ‘písemnost, dokument’, ‘**גַּר**’ ‘sen’, ‘**בְּכָור**’ ‘bavor’, ‘**לְבַושׁ**’ ‘osel’, ‘**חָמֹר**’ ‘paže’, ‘**וּרוֹעַ**’ ‘oděv’, ‘**פְּסִיל**’ ‘prvorozeneč’, ‘**מְלָאָה**’ ‘plnost’ (Suf. 3. sg. m., 3. sg. ž.); **מְלָאָה** (pošetilec) 3. pl. muž. ‘**אֱלֹהִים**’ ‘Búh’, mn. č. (majestaticus), se suff. 3. sg. m. ‘**אֱלֹהָה**’; **כְּסִילִים** pl. st. cons. ‘**אֱלֹהִי**’ 1. sg. ‘**אֱלֹהִי**’ 2. m. ‘**אֱלֹהִי**’; pl. st. cons. ‘**אֱלֹהָה**’ 1. sg. ‘**אֱלֹהִיךְ**’ 2. ž. ‘**אֱלֹהִיךְ**’ pl. ‘**כְּסִילִים**’.

Žen. jména sem hledicí: **תְּחִלָּה** ‘počátek’, **תְּקֻוָּה** ‘naděje’, **תְּפִלָּה** ‘příkaz’, **תְּהִלָּה** ‘modlitba’, **חוֹמָה** ‘velebení’, **חוֹמָה** ‘strach’ a pod.

II. skupina. Proměnná jména s posledním —: (4—6)

Sg. st. abs.	מְשֻׁפֵּט	דָם	אוֹצֵר	כוֹכֵב
st. con.	מְשֻׁפֵּט	דָם	אוֹצֵר	כוֹכֵב
Sg. 3. m.	מְשֻׁפֵּטוֹ	דָמוֹ	אוֹצְרוֹ	
3. ž.	מְשֻׁפֵּטהָ	דָמָה	אוֹצְרָהָ	
2. m.	מְשֻׁפֵּטָךְ	הָמָךְ		
2. ž.	מְשֻׁפֵּטָךְ	דָמָךְ		
1. sp.	מְשֻׁפֵּטִי	דָמִי	אוֹצְרִי	

Pl. 3. m.	מְשֻׁפְטָם	דָּמֶם	אֲוֹצָרִים
3. ž.	מְשֻׁפְטָן	דָּמֶן	אֲוֹצָרֵן
2. m.	מְשֻׁפְטָכֶם	דָּמֶלֶם	אֲוֹצָרֶכֶם
2. ž.	מְשֻׁפְטָכֶן	דָּמֶלֶן	אֲוֹצָרֶכֶן
1. sp.	מְשֻׁפְטָנוּ	דָּמֶנוּ	
Pl. st. abs.	מְשֻׁפְטִים	דָּמִים	כּוֹכְבִים אֲוֹצָרוֹת
st. con.	מְשֻׁפְטִי	דָּמִי	כּוֹכְבֵי אֲוֹצָרוֹת
Sg. 3. m.	מְשֻׁפְטַיו		
3. ž.	מְשֻׁפְטִיה	דָּמַרְתָּ	
2. m.	מְשֻׁפְטִיךְ	דָּמַרְתָּךְ	
2. ž.	מְשֻׁפְטִיךְ	דָּמַרְתָּךְ	
1. sp.	מְשֻׁפְטִי	דָּמִי	אֲוֹצָרוֹתִי (אֲוֹצָרוֹתֶם)
Pl. 3. m.	מְשֻׁפְטִיהם	דָּמִיהם	אֲוֹצָרוֹתִיהם
3. ž.	מְשֻׁפְטִיהָן	דָּמִיהָן	
2. m.	מְשֻׁפְטִיכְם	דָּמִיכְם	אֲוֹצָרוֹתִיכְם
2. ž.	מְשֻׁפְטִיכְנֶן	דָּמִיכְנֶן	
1. sp.	מְשֻׁפְטָנוּ		

Sem hledí: podle **מִזְרָח** ‘město’; **מִבְטָח** : **מְשֻׁפְט** ‘východ slunce’; **קָרְבִּי** ‘stůl’; **נְשָׁלָחַן** ‘stůl’, ‘posel’; **מַלְאָךְ** ‘počet’; **מִסְפֵּר** ‘anděl, posel’; **דָּר** ‘dar’. Jako **דָּם** ‘nůtar’; **נָזָר** ‘svět, věk’; **עַזְלָם** ‘sedadlo’; **מוֹשֵׁב** : **אֲוֹצָר** ‘ruká’, **דָּג** ‘ryba’.

8 פָּנִים קָגְדָּה זְמִינָה הַ בָּגָדָה זְמִינָה 187

III. skupina. Proměnná jména s konc. dlouhou samohláskou kromě —: (7—10)

Sg. st. abs.	פֶקִיד	אֲדֹן	מְקוּם	בָרוֹךְ
st. con.	פֶקִיד	אֲדֹן	מְקוּם	בָרוֹךְ
Sg. 3. m.	פֶקִידוֹ	אֲדֹנוֹ	מְקוּמוֹ	בָרוֹכוֹ
3. ž.	פֶקִידָה	אֲדֹנָה	מְקוּמָה	בָרוֹכָה
2. m.	פֶקִידָה	אֲדֹנָךְ	מְקוּמָךְ	בָרוֹכָךְ
2. ž.	פֶקִידָךְ	אֲדֹנָךְ	מְקוּמָךְ	בָרוֹכָךְ
1. sp.	פֶקִידִי	אֲדֹנִי	מְקוּמִי	בָרוֹכִי
Pl. 3. m.	פֶקִידִים	אֲדֹנִים	מְקוּמִים	
3. ž.	פֶקִידַן	אֲדֹנָן	מְקוּמַן	
2. m.	פֶקִידַכְם	אֲדֹנָכְם	מְקוּמַכְם	בָרוֹכַכְם
2. ž.	פֶקִידַכְנָן	אֲדֹנָכְנָן	מְקוּמַכְנָן	
1. sp.	פֶקִידַנוּ	אֲדֹנָנוּ	מְקוּמַנוּ	
Pl. st. abs.	פֶקִידִים	אֲדֹנִים	מְקוּמוֹת	בָרוֹכִים
st. con.	פֶקִידִי	אֲדֹנִי	מְקוּמוֹת	בָרוֹכִי
Sg. 3. m.	פֶקִידִי	אֲדֹנִי		
3. ž.	פֶקִידִָה	אֲדֹנִָה		
2. m.	פֶקִידִָךְ	אֲדֹנִָךְ	מְקוּמוֹתִיךְ	בָרוֹכִיךְ
2. ž.	פֶקִידִָךְ	אֲדֹנִָךְ	מְקוּמוֹתִיךְ	
1. sp.	פֶקִידִָי	אֲדֹנִָי	מְקוּמוֹתִי	בָרוֹכִי

Pl. 3.m.	פֶּלִידִים	אֲדוֹנִים		
3. ž.	פֶּלִידִין	אֲדוֹנִין		
2. m.	פֶּלִידִיכֶם	אֲדוֹנִיכֶם	מְקוּמוֹתֵיכֶם	בָּרוּכִיכֶם
2. ž.	פֶּלִידִיןֶן	אֲדוֹנִיןֶן		
1. sp.	פֶּלִידִינו	אֲדוֹנִינו		

נַבִּיאי, (נַבְּאִים) **נַבִּיאִם** 'prorok', pl. st. cons. **נַבִּיאֵךְ** 2. m. 1. sg. u plur. **נַבִּיאִיכֶם** 2. pl. m. **נַבִּיאִיךְ** suff. 1. sg. **מְשִׁיחִי** 'pomazaný, Mesiáš', st. cons. **מְשִׁיחֵךְ** suff. 1. sg. plur. **תְּמִימִים** 'pravý; 'kníže'; **יְמִינִי**; **מְשִׁיחִי** 'dokonalý'. — Podle při plur. **בָּבוֹד**; **גָּדוֹל** 'velký'; **קָדוֹשׁ** 'svatý'; **קָרוֹב** 'bližní'; **מִיר** 'mír'; **שָׁלוֹם**: **אֲדוֹן** 'čest'. — Podle **בָּרוּךְ** : participia passivní typu **קְטוּל** 'usmrcený'.

IV. skupina. Proměnná jména s posledním —: (11—12)

Sg. st. abs.	שֵׁם	אִיב	Jako עַץ שֵׁם 'strom'.
st. con.	שֵׁם	אִיב	Jako סְפֵר אִיב 'písací';
Sg. 1. sp.	שֵׁמִי	אִיבִי	אַהֲבָה 'lékař'; רְפָא 'milující',
Pl. 3. m.	שֵׁמִים	אִיבָּכֶם	פְּהָن 'přítel'; קְטַל 'zabíjející'; עַזְבָּן 'kněz'; אַלְמָם 'slepý'; עַזְבָּר 'němy'; מַזְכָּשׁ 'chromý'; פַּפָּח 'osidlo'.
2. m.	שֵׁמְכֶם	אִיבָּכֶם	
Pl. st. abs.	שֵׁמוֹת	אִיבִים	Ex 3, 14 בְּרַכְתִּי
st. con.	שֵׁמוֹת	אִיבִי	
Sg. 1. sp.	שֵׁמוֹתִי	אִיבִי	
Pl. 3. m.	שֵׁמוֹתִיכֶם	אִיבִיכֶם	
2. m.	שֵׁמוֹתִיכֶם	אִיבִיכֶם	

V. skupina. Proměnná jména o vokalisacích ^{אָנָה}, ^{אָנָתִי}, ^{אָנָתֶךָ}:
 (13—15)

Sg.st.abs.	חַכְמָה	חַצֵּר	עַנְבָּה	Podle :
st.con.	חַכְמָה	חַצֵּר		בָּשָׂר ‘maso’,
Sg. 3. m.	חַכְמָה	חַצֵּר		כְּהֵל ‘obec, shro-
3. ž.	חַכְמָה			מָאָזְדֵּנִי’,
2. m.	חַכְמָה			נָהָר ‘řeka’, st. cons.
2. ž.	חַכְמָה			נָהָר <i>אֲנָה</i> ‘nahr’.
1. sp.	חַכְמִי	חַצְרִי		זָהָב ‘zlato’,
Pl. 3. m.	חַכְמָם			מַטָּר ‘dešť’,
3. ž.	חַכְמָם			כְּבָר ‘slovo’,
2. m.	חַכְמָם	חַצְרָם		מַשְׁלֵל ‘přísloví’,
2. ž.	חַכְמָם			צָבָא ‘vojenský zá-
1. sp.	חַכְמִי			stup’,
				רָשָׁע ‘zly’.
				Podle :
				עַנְבָּה :
				לִבְבָּה ‘srdce’.

Pl.st.abs.	חַכְמִים	חַצְרִים	עַנְבִּים	Podle :
st.con.	חַכְמִי	חַצְרִי	עַנְבִּי	יִבְשָׁה ‘suchý’,
Sg. 3. m.	חַכְמִי			כְּבָד ‘těžký’,
3. ž.	חַכְמִית			רָעַב ‘hladový’.
2. m.	חַכְמִיךְ			* Podle <i>אֲנָה</i> <i>לִבְבָּה</i>
2. ž.	חַכְמִיךְ			<i>שְׁכִינָה</i>
1. sp.	חַכְמִי	חַצְרִי		

Pl. 3. m.	וְקָנִיהם			
3. ž.	וְקָנִיהָן			
2. m.	וְקָנִיכֶם	חֲצִירֵיכֶם	חַכְמִיכֶם	
2. ž.	וְקָנִיהָן			
1. sp.	וְקָנִינוּ			

merahšené se nevysle

VI. skupina. Nomina segolata

(16—18)

Sg. st. abs.	מֶלֶךְ	סֶפֶר	קָרְדֵשׁ	Podle: מֶלֶךְ :
st. con.	מֶלֶךְ	סֶפֶר	קָרְדֵשׁ	חַסְדָה 'milosrdensví',
Sg. 3. m.	מֶלֶכֹו	סֶפֶרוֹ	קָרְדֵשׂוֹ	דֶּרֶךְ 'cesta',
3. ž.	מֶלֶכָה	סֶפֶרָה	קָרְדֵשָה	עַבְדָה 'služebník',
2. m.	מֶלֶכֶךְ	סֶפֶרֶךְ	קָרְדֵשֶךְ	שְׁמַן 'olej',
2. ž.	מֶלֶכֶךְ	סֶפֶרֶךְ	קָרְדֵשֶךְ	שְׁמַשׁ 'slunce'.
1. sp.	מֶלֶכִי	סֶפֶרִי	קָרְדֵשִי	Podle: סֶפֶר :
Pl. 3. m.	מֶלֶכֶם	סֶפֶרֶם	קָרְדֵשֶם	נְדָה 'slib',
3. ž.	מֶלֶכֶן	סֶפֶרֶן	קָרְדֵשֶן	שְׁבָט 'hůl, kmen',
2. m.	מֶלֶכֶכֶם	סֶפֶרֶכֶם	קָרְדֵשֶכֶם	זְכָר 'paměť'.
2. ž.	מֶלֶכֶכֶן	סֶפֶרֶכֶן	קָרְדֵשֶכֶן	קָדֵש :
1. sp.	מֶלֶכֶנוּ	סֶפֶרֶנוּ	קָרְדֵשֶנוּ	מַתָּן 'hýždě',
Pl. st. abs.	מֶלֶכִים	סֶפֶרִים	קָרְדֵשִים	בְּקָר 'ráno',
st. con.	מֶלֶכִי	סֶפֶרִי	קָרְדֵשִי	אַהֲל 'stan',
				אַכְל 'pokrm',
				גְּרָנוֹת 'mlat'
				(pl. גְּרָנוֹת)

Sg. 1. m.	מֶלֶכִי	סָפָרְיוֹ	קָרְשֵׁיו *	u plur. žen. koncovka :
3. ž.	מֶלֶכִּיה	סָפָרְיה	קָרְשֵׁיה	רוֹה',
2. m.	מֶלֶכִּיךְ	סָפָרְיךְ	קָרְשֵׁיךְ *	נוֹפְשׁ 'duše',
2. ž.	מֶלֶכִּיךְ	סָפָרְיךְ	קָרְשֵׁיךְ	אַרְץ 'země',
1. sp.	מֶלֶכִי	סָפָרְיָה *	קָרְשֵׁי *	חָרֵב 'meč'.
Pl. 3. m.	מֶלֶכִּיהם	סָפָרְיהם	קָרְשֵׁיהם	m Ez 44,13ai
3. ž.	מֶלֶכִּיהֶן	סָפָרְיהֶן	קָרְשֵׁיהֶן	m Ez 44,8
2. m.	מֶלֶכִּיכֶם	סָפָרְיכֶם	קָרְשֵׁיכֶם	m Ez 44,8
2. ž.	מֶלֶכִּיכֶן	סָפָרְיכֶן	קָרְשֵׁיכֶן	m Ez 44,8
1. sp.	מֶלֶכִּינוּ	סָפָרְינוּ	קָרְשֵׁינוּ	jinde to nemí

77) ♀ 81 (from 25, 24 (♂ x callosus)
add

2. říjen 22. října VII skupina. Jména y"y:
~~2. říjen 22. října VII skupina. Jména y"y:~~

(19—20)

Sg.st.abs.	אֶם	חָקֵק	מְגַנֵּן	מְגַנֵּן 'šíp'; עֲתָה 'čas'; חָזִק 'štít'; צָהָרָה 'zahrada'; עָם 'národ'; מְעוֹן 'pevnost', 'útočiště'; בָּלֶג 'vše'; רַב 'mnohý'; לְבָד 'sila'; תַּם 'nevinny'; עַז 'srdce'; יָם 'moře'.
st.con.	אֶם	חָקִיךְ		
Sg.3.m.	אֶמוֹן	חָקָנוּ		
1.sp.	אֶמְיַיִל	חָקִינוּ		
Pl.2.m.	אֶמְכָם	חָקִיכֶם		
Pl.st.abs.	אֶמוֹת	חָקִים	עֲתִים	Jména se středním původ.
st.con.	אֶמוֹת	חָקִין		עַז : קֹזָה (*'inz);
Pl.1.sp.	אֶמוֹתִי	חָקִינוּ		אַפְתָּה 'hněv, nos',
Pl.2.m.	אֶמוֹתִיכֶם	חָקִיכֶם		חָקָקָה 'patro v ústech'.

Sg. st. abs.	חִזְׁה	מַקְנָה 'pastýř'; רֹעֶה 'stádo'	שֶׁדֶה
st. con.	חִזְׁה	מַקְנָה	שֶׁדֶה
Sg. 1. sp.	חִזֵּי	רֹעֶה	שֶׁרֶד
Pl. 2. m.	חִזְׁכֶם		
Pl. st. abs.	חִזְׁים	רֹעִים	שֶׁדוֹת
st. con.	חִזֵּי		שֶׁרֶד שֶׁדוֹת
Sg. 1. sp.	חִזֵּי		שֶׁדוֹתִי
Pl. 2. m.	חִזְׁיכֶם		שֶׁדוֹתֶיכֶם

Ženský rod

(22)

Sg. st. abs.	סֻופָה		Pl. st. abs.	סֻיסּוֹת	
st. con.	סֻופָת		st. con.	סֻיסּוֹת	
Sg. 3. m.	סֻופָתוֹ	סֻופָתָם וְאַךְ	Sg. 3. m.	סֻיסּוֹתָיו	סֻיסּוֹתֵיהֶם
3. ž.	סֻופָתָה	סֻופָתָן	3. ž.	סֻיסּוֹתָהָךְ	סֻיסּוֹתֵיהָן
2. m.	סֻופָתָךְ	סֻופָתָכֶם	2. m.	סֻיסּוֹתָהָךְ	סֻיסּוֹתֵיכֶם
2. ž.	סֻופָתָךְ	סֻופָתָכָן	2. ž.	סֻיסּוֹתָהָךְ	סֻיסּוֹתֵיכָן
1. sp.	סֻופָתִי	סֻופָתָנוּ	1. sp.	סֻיסּוֹתִי	סֻיסּוֹתֵינוּ

Jména ženského rodu

II. skupina: שְׁפָחָה 'ryba', בִּנְגָה 'ret', בִּמְהָה 'rok', מַנְחָה 'díl', שְׁנָה 'výšina', הַרְחָה 'těhotná', קֶצֶחָה 'konec', לְכָזָה 'prokletí', יְפָה 'krásná'.

III. skupina: צְדָקָה 'spravedlnost', אַדְמָה 'požehnání', בְּרָכָה 'půda', לְבָנָה 'cihla'.

IV. skupina: יְשָׁבָה 'obyvatelka, sedící', בְּטָחָה 'zabíjející', בְּטָחָה 'důvěrující', אַבְלָתָה 'pojídající'.

V. skupina: בְּהִמָּה * נְבָלָה 'zvíře', נְבָלָה 'zed', חִשְׁכָּה 'temnota', חִשְׁכָּה 'mrtvola'.

VI. skupina: מֶלֶכָה 'královna', שָׁעָרָה 'lánska', יְרָכָה 'vlas', חֲרֵבָה 'hanba', חֲרֵבָה 'zpuštěné místo', אַרְוָה 'jesle'.

VII. skupina: עַמְקָדָה 'hluboká', גְּדָלָה 'nádhera', אַחֲזָה 'majetek', חַנְבָּה 'zasvěcení'.

VIII. skupina: רַעַת 'pastýřka'.

* וְאַתָּה כִּי

Duál

(23—24)

St.abs.	שְׁפָתִים	נְחַשְׁתִּים	'rty' 'dvojice měděných pout'
st.con.	שְׁפָתִי		
Sg.3.m.	רְגָלִים		
3.ž.	רְגָלִי		
2.m.	רְגָלִיךְ		
2.ž.	רְגָלִיךְ		
1.sp.	רְגָלִי		
Pl.3.m.	רְגָלִים		
3.ž.	רְגָלִין		
2.m.	רְגָלִיכְם		
2.ž.	רְגָלִיכְנָן		
1.sp.	רְגָלִינוּ		

B) SLOVESA

a) Silná slovesa

Qal

Perfektum

(25)

Sg. 3. m.	קָטַל	כָּבֵד	קָטֹן
3. ž.	קָטְלָה	כָּבְרָה	קָטְנָה
2. m.	קָטְלָת	כָּבְרָת	קָטְנָת
2. ž.	קָטְלָת	כָּבְרָת	קָטְנָת
1. spol.	קָטְלָתִי	כָּבְרָתִי	קָטְנָתִי
Pl. 3. spol.	קָטְלָו	כָּבְרוּ	קָטָנוּ
2. m.	קָטְלָתָם	כָּבְרָתָם	קָטְנָתָם
2. ž.	קָטְלָתָן	כָּבְרָתָן	קָטְנָתָן
1. spol.	קָטְלָנוּ	כָּבְרָנוּ	קָטָנוּ

Imperativ

כָּבֵד! קָטַל! 2. ž. 2. ž.
כָּבְדוּ קָטָלוּ 2. m. 2. m.

Imperfektum

Sg. 3. m.	יִקְטַל	יִכְבֶד	יִקְטֹן
3. ž.	תִקְטַל	תִכְבֶד	תִקְטֹן
2. m.	תִקְטַל	תִכְבֶד	תִקְטֹן
2. ž.	תִקְטָלִי	תִכְבֶדי	תִקְטָנוּ
1. spol.	אֲקַטָל	אֲכַבֵד	אֲקַטֹן

* range 3 2 1
* ۳ ۲ ۱

Pl. 3. m.	יִקְטָלׁוּ	יִכְבֹּרוּ	יִקְטַּנוּ
3. ž.	תִּקְטָלֵנָה	תִּכְבֹּרְנָה	תִּקְטַּנָּה
2. m.	תִּקְטָלׁוּ	תִּכְבֹּרוּ	תִּקְטַּנוּ
2. ž.	תִּקְטָלֵנָה	תִּכְבֹּרְנָה	תִּקְטַּנָּה
1. spol.	נִקְטָלׁ	נִכְבֹּרֶד	נִקְטַּן

Infinitiv

Absolutní **קְטוֹלׁ**
Constructus **קְטָלׁ**

Participium

Aktivní **קְטָלוֹת** ž., **קְטָלָה** ž., pl. m. **קְטָלִים**
Passivní **קְטָולֹת** ž., **קְטָולָה** ž., pl. m. **קְטָולִים**

Nip̄al

(26)

Sg. 3. m.	pf. נִקְטָלׁ	impf. יִקְטָלׁ	imper. —	Infin.
3. ž.	נִקְטָלָה	תִּקְטָלׁ	—	abs. נִקְטָלׁ, הִקְטָלׁ
2. m.	נִקְטָלַת	תִּקְטָלׁ	הִקְטָלׁ	cons. הִקְטָלׁ
2. ž.	נִקְטָלַת	תִּקְטָלִי	הִקְטָלִי	
1. sp.	נִקְטָלָתי	אִקְטָלׁ	—	Particip. נִקְטָלׁ
Pl. 3. m.	נִקְטָלוּ	יִקְטָלוּ	—	נִקְטָלָה
3. ž.	נִקְטָלוֹתָם	תִּקְטָלוֹתָה	—	pl. נִקְטָלוֹתָם
2. m.	נִקְטָלוֹתָן	תִּקְטָלוֹתָה	הִקְטָלוֹתָה	נִקְטָלוֹתָן
2. ž.	נִקְטָלוֹתָנוּ	תִּקְטָלוֹתָנוּ	הִקְטָלוֹתָנוּ	
1. sp.	—	נִקְטָלׁ	—	

Sg. 3. m.	pf.	קָטַל	impf.	יִקְטַּל	imper.	—	Infin.
3. ž.		קָטַלה		תִּקְטַּל		—	abs. קָטַל
2. m.		קָטַלְתָּ		תִּקְטַּל		קָטַל	constr. קָטַל
2. ž.		קָטַלְתָּ		תִּקְטַּלְיִ		קָטַלְיִ	
1. sp.		קָטַלְתִּי		אֲקָטַל		—	Particip. מַקְטָל
Pl. 3. m.		קָטַלּוּ		יִקְטַּלּוּ		—	מַקְטָלָה
3. ž.				תִּקְטַּלְנָה		—	ž. מַקְטָלָה (מַקְטָלָה)
2. m.		קָטַלְתֶּם		תִּקְטַּלְוּ		קָטַלּוּ	pl. מַקְטָלִים
2. ž.		קָטַלְתֶּן		תִּקְטַּלְנָה		קָטַלְנָה	מַקְטָלֹות
1. sp.		קָטַלְנוּ		נִקְטַּלּוּ		—	

Sg. 3. m.	pf.	קָטֵל	impf.	יִקְטֵל	imper. není	—	Infin.
3. ž.		קָטֵלה		תִּקְטֵל		—	absol. קָטֵל
2. m.		קָטֵלְתָּ		תִּקְטֵל		קָטֵל	constr. קָטֵל
2. ž.		קָטֵלְתָּ		תִּקְטֵלְיִ		—	
1. sp.		קָטֵלְתִּי		אֲקָטֵל		—	Particip. מַקְטָל
Pl. 3. m.		קָטֵלוּ		יִקְטֵלוּ		—	מַקְטָלָה
3. ž.				תִּקְטֵלְנָה		—	ž. מַקְטָלָה (מַקְטָלָה)
2. m.		קָטֵלְתֶּם		תִּקְטֵלְוּ		—	pl. מַקְטָלִים
2. ž.		קָטֵלְתֶּן		תִּקְטֵלְנָה		—	מַקְטָלֹות
1. sp.		קָטֵלְנוּ		נִקְטֵלּוּ		—	

Sg. 3. m.	pf. הַתְקִטֵּל	impf. יָתַקְטִיל	imper. —	Infin. הַתְקִטֵּל
3. ž.	הַתְקִטְלָה	תַּתְקִטְלָה	—	abs. הַתְקִטְלָה
2. m.	הַתְקִטְלָת	תַּתְקִטְלָת	הַתְקִטְלָל	cons. הַתְקִטְלָל
2. ž.	הַתְקִטְלָת	תַּתְקִטְלָת	הַתְקִטְלִי	
1. sp.	הַתְקִטְלָתִי	אַתְקִטְלָל	—	
Pl. 3. m.	הַתְקִטְלָו	יָתַקְטָלוּ	—	Particip. מַתְקִטָּל
3. ž.		תַּתְקִטְלָנָה	—	מַתְקִטָּלָת ž.
2. m.	הַתְקִטְלָתָם	תַּתְקִטְלָלוּ	הַתְקִטְלָלִי	(מַתְקִטְלָה)
2. ž.	הַתְקִטְלָתָן	תַּתְקִטְלָנָה	הַתְקִטְלָנָה	מַתְקִטָּלִים pl.
1. sp.	הַתְקִטְלָנוּ	נָתַקְטָל	—	מַתְקִטָּלֹות

Sg. 3. m.	pf. הַקְטִיל	impf. יָקְטִיל	imper. —	Infin. הַקְטִיל
3. ž.	הַקְטִילָה	תַּקְטִיל	—	absol. הַקְטִיל
2. m.	הַקְטִילָת	תַּקְטִיל	הַקְטִיל	cons. הַקְטִיל
2. ž.	הַקְטִילָת	תַּקְטִילִי	הַקְטִילִי	
1. sp.	הַקְטִילִי	אַקְטִיל	—	Particip. מַקְטִיל
Pl. 3. m.	הַקְטִילוּ	יָקְטִילוּ	—	akt. מַקְטִיל
3. ž.		תַּקְטִילָנָה	—	ž. מַקְטִילָה
2. m.	הַקְטִילָתָם	תַּקְטִילוּ	הַקְטִילוּ	(מַקְטִילָה)
2. ž.	הַקְטִילָתָן	תַּקְטִילָנָה	הַקְטִילָנָה	Jussiv
1. sp.	הַקְטִילָנוּ	נָקְטִיל	—	יָקְטִיל

Sg. 3. m.	pf. הִקְטַּל	impf. יִקְטָל	imper. není	Infin. absol. הִקְטַּל constr. הִקְטַּל
3. ž.	הִקְטַּלה	תִּקְטָל		
2. m.	הִקְטַּלְתָּה	תִּקְטָלְתָּה		
2. ž.	הִקְטַּלְתָּתָה	תִּקְטָלְתָּתָה		
1. sp.	הִקְטַּלְתִּי	אִקְטָלֵל		
Pl. 3. m.	הִקְטַּלְוּ	יִקְטָלְוּ		Particip. pas. מִקְטָלָה
		תִּקְטָלְנָה		ž. מִקְטָלָתָה
		תִּקְטָלְוּ		pl. מִקְטָלָים
		תִּקְטָלְתָּן		מִקְטָלָות
		נִקְטָלָן		

β) Slovesa laryngální

1. Slovesa prvního laryngálu

Qal

(32)

Sg. 3. m.	pf. עַמֶּד	impf. יַעֲמֹד	imper. —	Infin.
3. ž.	עַמְדָה	תַּעֲמֹד	—	abs. עַמְדָה
2. m.	עַמְדָתָה	תַּעֲמֹדָתָה	עַמְדָה	cons. עַמְדָה
2. ž.	עַמְדָתָה	תַּעֲמֹדָתָה	עַמְדָה	
1. sp.	עַמְדָתִי	אַעֲמֹד	—	Particip.
Pl. 3. m.	עַמְדוּ	יַעֲמֹדוּ	—	akt. עַמְדָה
		תַּעֲמֹדְנָה	—	pas. עַמְדָה
		תַּעֲמֹדוּ	—	
		תַּעֲמֹדְתָּן	עַמְדָה	
		נִעֲמֹדָן	—	

Sg. 3. m.	pf. נִעַמֶּד	impf. יִעַמֶּד	imper. —	Infin.
3. ž.	נְעַמְּדָה	תְּעַמֵּד	—	absol. נְעַמְּדָה
2. m.	נְעַמְּדָת	תְּעַמֵּד	הַעֲמֵד	cons. הַעֲמֵד
2. ž.	נְעַמְּדָת	תְּעַמְּדִי	הַעֲמֵדִי	
1. sp.	נְעַמְּדָתי	אַעֲמֵד	—	Participium
Pl. 3. m.	נְעַמְּדוּ	יִעַמְּדוּ	—	נְעַמְּדָה
3. ž.		תְּעַמְּרֹנָה	—	
2. m.	נְעַמְּרָתָם	תְּעַמְּרוּ	הַעֲמֵדוּ	
2. ž.	נְעַמְּרָתָנוּ	תְּעַמְּרֹנָה	הַעֲמֵרֹנָה	
1. sp.	נְעַמְּרֹנוּ	נִעְמֵד	—	

Sg. 3. m.	pf. עַמֶּד	impf. יִעַמֶּד	imper. —	Infin.
3. ž.	עַמְּדָה	תְּעַמֵּד	—	עַמֶּד
2. m.	עַמְּדָת	תְּעַמֵּד	עַמֶּד	
2. ž.	עַמְּדָת	תְּעַמְּדִי	עַמְּדִי	Particip.
1. sp.	עַמְּדָתי	אַעֲמֵד	—	מַעֲמֵד
Pl. 3. m.	עַמְּדוּ	יִעַמְּדוּ	—	
3. ž.		תְּעַמְּרֹנָה	—	
2. m.	עַמְּרָתָם	תְּעַמְּרוּ	עַמְּדוּ	
2. ž.	עַמְּרָתָנוּ	תְּעַמְּרֹנָה	עַמְּרֹנָה	
1. sp.	עַמְּרֹנוּ	נִעְמֵד	—	

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יִעַמֵּד	imper. není	Infin. זָמֵד
3. ž.	עֲמַדָּה	תְּעַמֵּד		
2. m.	עֲמַדָּת	תְּעַמֵּד		
2. ž.	עֲמַדָּת	תְּעַמֵּדִי		
1. sp.	עֲמַדָּתי	אֲעַמֵּד		
Pl. 3. m.	עֲמָדוֹ	יִעַמְדוּ		
3. ž.		תְּעַמְּדָנָה		
2. m.	עֲמַדָּתָם	תְּעַמְּדוּ		
2. ž.	עֲמַדָּתָן	תְּעַמְּדָנָה		
1. sp.	עֲמַדָּנוּ	גַּעֲמָדָר		

Sg. 3. m.	pf. הַתְּעַמֵּד	impf. יִתְּعַמֵּד	imper. —	Infin. הַתְּעַמֵּד
3. ž.	הַתְּעַמְּדָה	תְּתֻעַמֵּד	—	הַתְּעַמֵּד
2. m.	הַתְּעַמְּדָת	תְּתֻעַמֵּד	—	הַתְּעַמֵּד
2. ž.	הַתְּעַמְּדָת	תְּתֻעַמֵּדִי	—	הַתְּעַמֵּדִי
1. sp.	הַתְּעַמְּדָתי	אַתְּעַמֵּד	—	מַתְּעַמֵּד
Pl. 3. m.	הַתְּעַמְּדוֹ	יִתְּעַמְּדוּ	—	
3. ž.		תְּתֻעַמְּדָנָה	—	
2. m.	הַתְּעַמְּדָתָם	תְּתֻעַמְּדוּ	הַתְּעַמְּדוֹ	הַתְּעַמְּדוֹ
2. ž.	הַתְּעַמְּדָתָן	תְּתֻעַמְּדָנָה	הַתְּעַמְּדָנָה	הַתְּעַמְּדָנָה
1. sp.	הַתְּעַמְּדָנוּ	גַּתְּעַמֵּדָר	—	

Sg. 3. m.	pf. הָעִמֵּד	impf. יָעִמֵּד	imper. —	Infin. הָעִמֵּד
3. ž.	הָעִמֵּדָה	תָּעִמֵּד	—	abs. הָעִמֵּדָה
2. m.	הָעִמְּדָת	תָּעִמֵּד	הָעִמֵּד	cons. הָעִמֵּד
2. ž.	הָעִמְּדָת	תָּעִמֵּדִי	הָעִמֵּדִי	
1. sp.	הָעִמְּדָתִי	אָעִמֵּד	—	Particip. מָעִמֵּד
Pl. 3. m.	הָעִמְּדוּ	יָעִמְּדוּ	—	
3. ž.		תָּעִמְּדָנָה	—	Jussiv
2. m.	הָעִמְּדָתֶם	תָּעִמְּדוּ	הָעִמְּדוּ	יָעִמֵּד
2. ž.	הָעִמְּדָתֶן	תָּעִמְּדָנָה	הָעִמְּדָנָה	
1. sp.	הָעִמְּדָנוּ	גָּעִמֵּד	—	

Sg. 3. m.	pf. הָעִמֵּד	impf. יָעִמֵּד	imper. není	Infin. הָעִמֵּד
3. ž.	הָעִמְּדָה	תָּעִמְּדָה	—	abs. הָעִמְּדָה
2. m.	הָעִמְּדָת	תָּעִמְּדָת	—	Particip. מָעִמֵּד
2. ž.	הָעִמְּדָת	תָּעִמְּדִי	—	
1. sp.	הָעִמְּדָתִי	אָעִמֵּד	—	
Pl. 3. m.	הָעִמְּדוּ	יָעִמְּדוּ	—	
3. ž.		תָּעִמְּדָנָה	—	
2. m.	הָעִמְּדָתֶם	תָּעִמְּדוּ	—	
2. ž.	הָעִמְּדָתֶן	תָּעִמְּדָנָה	—	
1. sp.	הָעִמְּדָנוּ	גָּעִמֵּד	—	

2. Slovesa středního laryngálu
Qal

(39)

Sg. 3. m.	pf. שָׁחַט	impf. יִשְׁחַט	imper. —	Infin. —
3. ž.	שָׁחַטָה	תִּשְׁחַט	—	abs. שְׁחוֹט
2. m.	שָׁחַטָת	תִּשְׁחַט	שְׁחַט	cons. שְׁחַט
2. ž.	שָׁחַטָת	תִּשְׁחַטְיִ	שְׁחַטְיִ	
1. sp.	שָׁחַטְתִּי	אָשַׁחַט	—	Particip. שְׁחַט
Pl. 3. m.	שָׁחַטוּ	יִשְׁחַטוּ	—	akt. שְׁחוֹט
3. ž.		תִּשְׁחַטְנָה	—	pas. שְׁחוֹט
2. m.	שָׁחַטְתֶם	תִּשְׁחַטוּ	שְׁחַטְוּ	
2. ž.	שָׁחַטְתֶּנָּן	תִּשְׁחַטְנָה	שְׁחַטְנָה	
1. sp.	שָׁחַטְנוּ	גַּשְׁחַט	—	

Ni p̄'al

(40)

Sg. 3. m.	pf. גַּשְׁחַט	impf. יִשְׁחַט	imper. —	Infin. —
3. ž.	גַּשְׁחַטָה	תִּשְׁחַט	—	abs. גְּשֻׁחוֹט
2. m.	גַּשְׁחַטָת	תִּשְׁחַט	גְּשַׁחַט	cons. גְּשַׁחַט
2. ž.	גַּשְׁחַטָת	תִּשְׁחַטְיִ	גְּשַׁחַטְיִ	
1. sp.	גַּשְׁחַטְתִּי	אָשַׁחַט	—	Particip. גְּשַׁחַט
Pl. 3. m.	גַּשְׁחַטוּ	יִשְׁחַטוּ	—	
3. ž.		תִּשְׁחַטְנָה	—	
2. m.	גַּשְׁחַטְתֶם	תִּשְׁחַטוּ	גְּשַׁחַטְוּ	
2. ž.	גַּשְׁחַטְתֶּנָּן	תִּשְׁחַטְנָה	גְּשַׁחַטְנָה	
1. sp.	גַּשְׁחַטְנוּ	גַּשְׁחַט	—	

Sg. 3. m.	pf.	בָּרַךְ	impf.	יִבְרַךְ	imper. —	Infin. abs. a cons. בָּרַךְ
3. ž.		בָּרַכָּה		תִּבְרַךְ	—	
2. m.		בָּרַכְתָּ		תִּבְרַךְ	בָּרַךְ	Particip. מִבְרָךְ
2. ž.		בָּרַכְתָּ		תִּבְרַכְיִ	בָּרַכְיִ	
1. sp.		בָּרַכְתִּי		אָבְרַךְ	—	
Pl. 3. m.		בָּרַכְוּ		יִבְרַכְוּ	—	
3. ž.				תִּבְרַכְנָה	—	
2. m.		בָּרַכְתֶּם		תִּבְרַכְוּ	בָּרַכְוּ	
2. ž.		בָּרַכְתֶּן		תִּבְרַכְנָה	בָּרַכְנָה	
1. sp.		בָּרַכְנוּ		גַּבְרַךְ	—	

Sg. 3. m.	pf.	בָּרַךְ	impf.	יִבְרַךְ	imper. nenī	Infin. nenī.
3. ž.		בָּרַכָּה		תִּבְרַךְ	—	Participium: מִבְרָךְ
2. m.		בָּרַכְתָּ		תִּבְרַךְ	—	
2. ž.		בָּרַכְתָּ		תִּבְרַכְיִ	—	
1. sp.		בָּרַכְתִּי		אָבְרַךְ	—	
Pl. 3. m.		בָּרַכְוּ		יִבְרַכְוּ	—	
3. ž.				תִּבְרַכְנָה	—	
2. m.		בָּרַכְתֶּם		תִּבְרַכְוּ	—	
2. ž.		בָּרַכְתֶּן		תִּבְרַכְנָה	—	
1. sp.		בָּרַכְנוּ		גַּבְרַךְ	—	

Sg. 3. m.	pf. הַתְבָרֵךְ	impf. יִתְבָרֵךְ	imper. —	Infin. abs. הַתְבָרֵךְ
3. ž.	הַתְבָרֵכה	תַּתְבָרֵךְ	—	con. הַתְבָרֵךְ
2. m.	הַתְבָרֵכת	תַּתְבָרֵךְ	הַתְבָרֵךְ	Particip. מַתְבָרֵךְ
2. ž.	הַתְבָרֵכת	תַּתְבָרֵכְיִ	הַתְבָרֵכְיִ	
1. sp.	הַתְבָרֵכְתִּי	אַתְבָרֵךְ	—	
Pl. 3. m.	הַתְבָרְכוּ	יִתְבָרְכוּ	—	
3. ž.		תַּתְבָרְכָנָה	—	
2. m.	הַתְבָרְכָתֶם	תַּתְבָרְכוּ	הַתְבָרְכוּ	
2. ž.	הַתְבָרְכָתֶן	תַּתְבָרְכָנָה	הַתְבָרְכָנָה	
1. sp.	הַתְבָרְכָנוּ	גַּתְבָרֵךְ	—	

Sg. 3. m.	pf. הַזְעִיק	impf. יִזְעִיק	imper. —	Infin. הַזְעִיק
3. ž.	הַזְעִיקָה	תַּזְעִיק	—	
2. m.	הַזְעִיקָת	תַּזְעִיק	הַזְעִיק	Participium: מַזְעִיק
2. ž.	הַזְעִיקָת	תַּזְעִיקִי	הַזְעִיקִי	
1. sp.	הַזְעִיקִתִּי	אַזְעִיק	—	
Pl. 3. m.	הַזְעִיקוּ	יִזְעִיקוּ	—	
3. ž.		תַּזְעִקָנָה	—	
2. m.	הַזְעִיקָתֶם	תַּזְעִיקוּ	הַזְעִיקוּ	
2. ž.	הַזְעִיקָתֶן	תַּזְעִקָנָה	הַזְעִקָנָה	
1. sp.	הַזְעִיקָנוּ	גַּזְעִיק	—	

Sg. 3. m.	pf.	הַזָּעֵק	impf.	יִזְעַק	imper. není	Infin.
3. ž.		הַזָּעֲקָה		תִּזְעַק		הַזָּעֵק
2. m.		הַזָּעֲקָת		תִּזְעַק		Particip.
2. ž.		הַזָּעֲקָת		תִּזְעַקְיִ		מִזְעָק
1. sp.		הַזָּעֲקָתִי		אִזְעַק		
Pl. 3. m.		הַזָּעֲקָוֹ		יִזְעַקּוֹ		
3. ž.				תִּזְעַקְנָה		
2. m.		הַזָּעֲקָתִם		תִּזְעַקּוֹ		
2. ž.		הַזָּעֲקָתָן		תִּזְעַקְנָה		
1. sp.		הַזָּעֲקָנוּ		גִּזְעָק		

3. Slovesa třetího laryngálu

Qal

Sg. 3. m.	pf.	שָׁלַח	impf.	יִשְׁלַח	imper.	—	Infin.
3. ž.		שָׁלַחָה		תִּשְׁלַח		—	abs. שָׁלֹוחַ
2. m.		שָׁלַחַת		תִּשְׁלַח		שָׁלַח	cons. שָׁלַחַת
2. ž.		שָׁלַחַת		תִּשְׁלַחְיִ		שָׁלַחְיִ	Particip.
1. sp.		שָׁלַחַתִּי		אִשְׁלַחַ		—	akt. שָׁלַחַתִּי
Pl. 3. m.		שָׁלַחוּ		יִשְׁלַחוּ		—	pas. שָׁלֹוחַתּוֹ
3. ž.				תִּשְׁלַחְנָה		—	
2. m.		שָׁלַחְתִּם		תִּשְׁלַחוּ		שָׁלַחוּ	
2. ž.		שָׁלַחְתָּן		תִּשְׁלַחְנָה		שָׁלַחְנָה	
1. sp.		שָׁלַחְנוּ		גִּשְׁלַחַ		—	

Sg. 3. m.	pf.	נִשְׁלַח	impf.	יִשְׁלַח	imper.	—	Infin.	נִשְׁלֹוח
3. ž.		נִשְׁלָחָה		תִּשְׁלַח		—	abs.	נִשְׁלֹוח
2. m.		נִשְׁלָחָת		תִּשְׁלַח		הִשְׁלָח	cons.	הִשְׁלֹוח
2. ž.		נִשְׁלָחָת		תִּשְׁלַחְיָ		הִשְׁלָחְיָ		
1. sp.		נִשְׁלָחָתִי		אִשְׁלָח		—	Particip.	נִשְׁלָח
Pl. 3. m.		נִשְׁלָחוּ		יִשְׁלָחוּ		—		
3. ž.		„		תִּשְׁלָחָנָה		—		
2. m.		נִשְׁלָחָתִם		תִּשְׁלָחוּ		הִשְׁלָחוּ		
2. ž.		נִשְׁלָחָתָן		תִּשְׁלָחָנָה		הִשְׁלָחָנָה		
1. sp.		נִשְׁלָחָנוּ		נִשְׁלָח		—		

Sg. 3. m.	pf.	שָׁלַח	impf.	יִשְׁלַח	imper.	—	Infin.	שָׁלֹח
3. ž.		שָׁלָחָה		תִּשְׁלַח		—	abs.	שָׁלֹוח
2. m.		שָׁלָחָת		תִּשְׁלַח		שָׁלָח	cons.	שָׁלֹוח
2. ž.		שָׁלָחָת		תִּשְׁלַחְיָ		שָׁלָחְיָ		
1. sp.		שָׁלָחָתִי		אִשְׁלָח		—	Particip.	מִשְׁלָח
Pl. 3. m.		שָׁלָחוּ		יִשְׁלָחוּ		—		
3. ž.				תִּשְׁלָחָנָה		—		
2. m.		שָׁלָחָתִם		תִּשְׁלָחוּ		שָׁלָחוּ		
2. ž.		שָׁלָחָתָן		תִּשְׁלָחָנָה		שָׁלָחָנָה		
1. sp.		שָׁלָחָנוּ		נִשְׁלָח		—		

Sg. 3. m.	pf.	שָׁלַח	impf.	יִשְׁלַח	imper. není	Particip.
3. ž.		שָׁלַחָה		תִּשְׁלַח		מִשְׁלָה
2. m.		שָׁלַחַת		תִּשְׁלַח		
2. ž.		שָׁלַחַת		תִּשְׁלַחֵי		
1. sp.		שָׁלַחֲתִי		אִשְׁלָח		
Pl. 3. m.		שָׁלַחוּ		יִשְׁלַחוּ		
3. ž.		„		תִּשְׁלַחֲנָה		
2. m.		שָׁלַחֲתֶם		תִּשְׁלַחֲחוּ		
2. ž.		שָׁלַחֲתָנוּ		תִּשְׁלַחֲנָה		
1. sp.		שָׁלַחֲנוּ		נִשְׁלָח		

Sg. 3. m.	pf.	הִשְׁתַּלֵּח	impf.	יִשְׁתַּלֵּח	imper.	Infin.
3. ž.		הִשְׁתַּלֵּחה		תִּשְׁתַּלֵּח		הִשְׁתַּלֵּח
2. m.		הִשְׁתַּלֵּחת		תִּשְׁתַּלֵּח		הִשְׁתַּלֵּח
2. ž.		הִשְׁתַּלֵּחת		תִּשְׁתַּלֵּחַי		הִשְׁתַּלֵּחַי
1. sp.		הִשְׁתַּלֵּחתִי		אִשְׁתַּלֵּח		—
Pl. 3. m.		הִשְׁתַּלֵּחוּ		יִשְׁתַּלֵּחוּ		—
3. ž.		—		תִּשְׁתַּלְחֲנָה		—
2. m.		הִשְׁתַּלְחֲתֶם		תִּשְׁתַּלְחֲחוּ		הִשְׁתַּלְחֲחוּ
2. ž.		הִשְׁתַּלְחֲתָנוּ		תִּשְׁתַּלְחֲנָה		הִשְׁתַּלְחֲנָה
1. sp.		הִשְׁתַּלְחֲנוּ		נִשְׁתַּלֵּח		—

Sg. 3. m.	pf. הַשְׁלִיח	impf. יִשְׁלִיח	imper. —	Infin.
3. ž.	הַשְׁלִיחָה	תְּשִׁלֵּיח	—	abs. הַשְׁלִיח
2. m.	הַשְׁלִיחָת	תְּשִׁלֵּיח	הַשְׁלִיח	cons. הַשְׁלִיחָת
2. ž.	הַשְׁלִיחָת	תְּשִׁלֵּיחִי	הַשְׁלִיחִי	Particip. מְשֻׁלִיחִי
1. sp.	הַשְׁלִיחָתִי	אֲשֶׁלִיחִי	—	
Pl. 3. m.	הַשְׁלִיחָיו	יִשְׁלִיחָיו	—	
3. ž.	„	תְּשִׁלְחָנָה	—	
2. m.	הַשְׁלִיחָתָם	תְּשִׁלְחָיו	הַשְׁלִיחָיו	
2. ž.	הַשְׁלִיחָתָן	תְּשִׁלְחָנָה	הַשְׁלִיחָנָה	Jussiv יִשְׁלַח
1. sp.	הַשְׁלִיחָנוּ	נִשְׁלִיחִים	—	

Sg. 3. m.	pf. הַשְׁלָח	impf. יִשְׁלָח	imper. není	Infin.
3. ž.	הַשְׁלָחָה	תְּשִׁלָּח	—	abs. הַשְׁלָח
2. m.	הַשְׁלָחָת	תְּשִׁלָּח	—	
2. ž.	הַשְׁלָחָת	תְּשִׁלָּחִי	—	Particip. מְשֻׁלָּח
1. sp.	הַשְׁלָחָתִי	אֲשֶׁלָּחִי	—	
Pl. 3. m.	הַשְׁלָחוֹ	יִשְׁלָחוֹ	—	
3. ž.	—	תְּשִׁלְחָנָה	—	
2. m.	הַשְׁלָחוֹתָם	תְּשִׁלְחָו	תְּשִׁלְחָו	
2. ž.	הַשְׁלָחוֹתָן	תְּשִׁלְחָנָה	תְּשִׁלְחָנָה	
1. sp.	הַשְׁלָחוֹנוּ	נִשְׁלָחִים	—	

γ) Slovesa první

Qal

(53)

Sg. 3. m.	pf.	גַּנְשׁ	impf.	גַּנְשׁ	imper.	—	Infin.
3. ž.		גַּנְשָׁה		תִּגְנֶשׁ		—	abs. גַּנְשׁ
2. m.		גַּנְשָׁת		תִּגְנֶשׁ		גַּנְשׁ	cons. גַּנְשָׁת
2. ž.		גַּנְשָׁת		תִּגְנֶשְׁי		גַּנְשִׁי	Particip.
1. sp.		גַּנְשָׁתִי		אֲגַנְשׁ		—	akt. גַּנְשׁ
Pl. 3. m.		גַּנְשׁוּ		יִגְנֶשׁוּ		—	pas. גַּנְשָׁשׁ
3. ž.				תִּגְנֶשְׁנָה		—	
2. m.		גַּנְשָׁתָם		תִּגְנֶשׁוּ		גַּנְשׁוּ	
2. ž.		גַּנְשָׁתָן		תִּגְנֶשְׁנָה		גַּנְשָׁנָה	
1. sp.		גַּנְשָׁנָנוּ		גַּנְשׁ		—	

Niþ'al

(54)

Sg. 3. m.	pf.	גַּנְשׁ	impf.	גַּנְשׁ	imper.	—	Infin.
3. ž.		גַּנְשָׁה		תִּגְנֶשׁ		—	הַגְּנֶשׁ
2. m.		גַּנְשָׁת		תִּגְנֶשׁ		הַגְּנֶשׁ	Particip.
2. ž.		גַּנְשָׁת		תִּגְנֶשְׁי		הַגְּנֶשִׁי	גַּנְשׁ
1. sp.		גַּנְשָׁתִי		אֲגַנְשׁ		—	
Pl. 3. m.		גַּנְשׁוּ		יִגְנֶשׁוּ		—	
3. ž.				תִּגְנֶשְׁנָה		—	
2. m.		גַּנְשָׁתָם		תִּגְנֶשׁוּ		הַגְּנֶשׁוּ	
2. ž.		גַּנְשָׁתָן		תִּגְנֶשְׁנָה		הַגְּנֶשְׁנָה	
1. sp.		גַּנְשָׁנָנוּ		גַּנְשׁ		—	

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יָנַגֵּשׁ	imper.—	Infin.
3. ž.		נָגַשָּׂה		תָּנַגֵּשׁ	—	נָגַשׁ
2. m.		נָגַשְׂתָּה		תָּנַגֵּשׁ	נָגַשׁ	Particip.
2. ž.		נָגַשְׂתָּה		תָּנַגֵּשִׁי	נָגַשִׁי	מָנַגֵּשׁ
1. sp.		נָגַשְׂתִּי		אָנַגֵּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגָשׁו		יָנַגְשׁו	—	
3. ž.				תָּנַגְשָׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתָּם		תָּנַגְשָׁוּ	נָגְשׁו	
2. ž.		נָגַשְׁתָּן		תָּנַגְשָׁנָה	נָגְשָׁנָה	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגְשׁ	—	

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יָנַגֵּשׁ	imper. není	Infin.
3. ž.		נָגַשָּׂה		תָּנַגֵּשׁ	—	נָגַשׁ
2. m.		נָגַשְׂתָּה		תָּנַגֵּשׁ	—	Particip.
2. ž.		נָגַשְׂתָּה		תָּנַגֵּשִׁי	—	מָנַגֵּשׁ
1. sp.		נָגַשְׂתִּי		אָנַגֵּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגָשׁו		יָנַגְשׁו	—	
3. ž.				תָּנַגְשָׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתָּם		תָּנַגְשָׁוּ	—	
2. ž.		נָגַשְׁתָּן		תָּנַגְשָׁנָה	—	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגְשׁ	—	

Sg. 3. m.	pf. חַתְנָגֵשׁ	impf. יַחֲתֹנֶגֶשׁ	imper. —	Infin. חַתְנָגֵשׁ
3. ž.	הַתְנָגֵשָׂה	תִּתְנָגֵשׁ	—	—
2. m.	הַתְנָגֵשָׂת	תִּתְנָגֵשׁ	הַתְנָגֵשׁ	Particip. מַתְנָגֵשׁ
2. ž.	הַתְנָגֵשָׂת	תִּתְנָגֵשׁ	הַתְנָגֵשִׁי	—
1. sp.	הַתְנָגֵשָׂתִי	אַתְנָגֵשׁ	—	—
Pl. 3. m.	הַתְנָגֵשָׂוּ	יַתְנָגֵשׁוּ	—	—
3. ž.		תִּתְנָגֵשָׂנָה	—	—
2. m.	הַתְנָגֵשָׂתִם	תִּתְנָגֵשׁוּ	הַתְנָגֵשָׂוּ	—
2. ž.	הַתְנָגֵשָׂתָן	תִּתְנָגֵשָׂנָה	הַתְנָגֵשָׂנָה	—
1. sp.	הַתְנָגֵשָׂנוּ	גַּתְנָגֵשׁ	—	—

Sg. 3. m.	pf. גַּיִשׁ	impf. גַּיִשׁ	imper. —	Infin. גַּיִשׁ
3. ž.	גַּיִשָּׁה	תִּגְיִשׁ	—	abs. גַּיִשׁ
2. m.	גַּיִשָּׁת	תִּגְיִשׁ	גַּיִשׁ	cons. גַּיִשׁ
2. ž.	גַּיִשָּׁת	תִּגְיִשׁ	גַּיִשִׁי	—
1. sp.	גַּיִשָּׁתִי	אֲגִישׁ	—	Particip. מַגִּישׁ
Pl. 3. m.	גַּיִשּׁוּ	יַגְיִשׁוּ	—	Jussiv גַּיִשׁ
3. ž.		תִּגְיִשָּׁנָה	—	—
2. m.	גַּיִשָּׁתִם	תִּגְיִשׁוּ	גַּיִשׁוּ	—
2. ž.	גַּיִשָּׁתָן	תִּגְיִשָּׁנָה	גַּיִשָּׁנָה	גַּיִשָּׁנָה
1. sp.	גַּיִשָּׁנוּ	גַּיִשׁ	—	—

Sg. 3. m.	pf.	הָגַשׁ	impf.	יִגְשׁ	imper. neni	Infin.
3. ž.		הָגַשָּׁה		תִּגְשֵׁשׁ		abs. הָגַשׁ
2. m.		הָגַשְׁתָּה		תִּגְשֵׁשׁ		cons. הָגַשׁ
2. ž.		הָגַשְׁתָּה		תִּגְשֵׁשִׁי		
1. sp.		הָגַשְׁתִּי		אָגַשׁ		
Pl. 3. m.		הָגַשְׁוּ		יִגְשׁוּ		
3. ž.				תִּגְשְׁנָה		
2. m.		הָגַשְׁתָּם		תִּגְשְׁוּ		
2. ž.		הָגַשְׁתָּנוּ		תִּגְשְׁנָה		
1. sp.		הָגַשְׁנוּ		גַּשׁ		

δ) Slovesa první נ

Qal

(60)

Sg. 3. m.	pf.	אָכַל	impf.	יָאַכֵּל	imper. —	Infin.
3. ž.		אָכְלָה		תָּאַכֵּל		abs. אָכֹל
2. m.		אָכְלָתָה		תָּאַכֵּל		cons. אָכֹל
2. ž.		אָכְלָתָה		תָּאַכְלִי		אָכְלִי
1. sp.		אָכְלָתִי		אָכֵל		
Pl. 3. m.		אָכְלוּ		יָאַכְלּוּ		
3. ž.				תָּאַכְלָנָה		
2. m.		אָכְלָתָם		תָּאַכְלּוּ		
2. ž.		אָכְלָתָנוּ		תָּאַכְלָנָה		
1. sp.		אָכְלָנוּ		נָאַכֵּל		

Nip̄'al

(61)

Sg. 3. m.	pf. נָאכַל	impf. יָאכַל	imper. —	Infin. הָאכַל
2. m.	podle gloves	podle gloves	—	
2. ž.	I. laryng.	I. laryng.	הָאכַל הָאכְלִי הָאכְלִי הָאכְלָנָה	Particip. נָאכַל
Pl. 2. m.				
2. ž.				

Pi“ēl

(62)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יָאכַל	imper. —	Infin. אָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	—	
2. ž.			אָכַל pravidelně	Particip. מָאכַל

Pu“al

(63)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יָאכַל	imper. není	Inf. אָכַל
	pravidelně	pravidelně		Particip. מָאכַל

Hitpa“ēl

(64)

Sg. 3. m.	pf. הַתְּאָכַל	impf. יַתְּאָכַל	imper. —	Infin. הַתְּאָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	הַתְּאָכַל	Particip. מַתְּאָכַל

Hip̄’il

(65)

Sg. 3. m.	pf. דָאכַל	impf. יָאכַל	imper. הָאכַל	Infin. דָאכַל
2. m.	podle gloves I. laryng.	podle gloves I. laryng.	הָאכַל —	Particip. מָאכַל

Sg. 3. m.	pf. דָאַכְלַ podle gloves I. laryng.	impf. יִאַכְלֶ podle gloves I. laryng.	imper. neni	Inf. cons. דָאַכְלָ Particip. מָאַכְלָ
-----------	--	--	-------------	---

ε) Slovesa třetí נ

Qal

(67)

Sg. 3. m.	perf. מֵצָא	מִלְאָ	imperf. יִמְצָא	יִמְלָא
3. ž.	מֵצָאתָה	מִלְאָה	תִמְצָא	תִמְלָא
2. m.	מֵצָאתָ	מִלְאָתָ	תִמְצָא	תִמְלָא
2. ž.	מֵצָאתָ	מִלְאָתָ	תִמְצָאי	תִמְלָאֵי
1. sp.	מֵצָאתִי	מִלְאָתִי	אִמְצָא	אִמְלָא
Pl. 3. m.	מֵצָאיםָ	מִלְאָיָ	יִמְצָאוּ	יִמְלָאוּ
3. ž.			תִמְצָאנָה	תִמְלָאנָה
2. m.	מֵצָאתֶם	מִלְאָתֶם	תִמְצָאוּ	תִמְלָאוּ
2. ž.	מֵצָאתֶן	מִלְאָתֶן	תִמְצָאנָה	תִמְלָאנָה
1. sp.	מֵצָאנִי	מִלְאָנִי	גִמְצָא	גִמְלָא

Sg. 2. m.	Imper. מִצָּא	מִצְוֹא	Infin. abs. مִצְוֹא	
2. ž.	מִצָּאי	מִצָּא	cons.	מִצָּא
Pl. 2. m.	מִצָּאוּ	Particip. akt. מִצָּא		נִשְׁאָרָא מִצָּא
2. ž.	מִצָּאנָה	pas. נִשְׁוֹא מִצָּוֹא		

Sg. 3. m.	pf.	נִמְצָא	impf.	יִמְצָא	imper.—	Infin.
3. ž.		נִמְצָה		תִּמְצָא	—	ab.
2. m.		נִמְצָת		תִּמְצָא	הַמְצָא	cons. הַמְצָא
2. ž.		נִמְצָת		תִּמְצָאֵי	הַמְצָאֵי	
1. sp.		נִמְצָתִי		אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.		נִמְצָאוּ		יִמְצָאוּ	—	Particip.
3. ž.				תִּמְצָאַנְהָ	—	
2. m.		נִמְצָאַתֶּם		תִּמְצָאַוּ	הַמְצָאַוּ	
2. ž.		נִמְצָאַתָּן		תִּמְצָאַנְהָ	הַמְצָאַנְהָ	
1. sp.		נִמְצָאַנְ		נִמְצָאָ	—	

Sg. 3. m.	pf.	מִצָּא	impf.	יִמְצָא	imper.—	Infin.
3. ž.		מִצָּה		תִּמְצָא	—	abs. מִצָּא
2. m.		מִצָּת		תִּמְצָא	מִצָּא	cons. מִצָּא
2. ž.		מִצָּת		תִּמְצָאֵי	מִצָּאֵי	
1. sp.		מִצָּתִי		אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.		מִצָּאוּ		יִמְצָאוּ	—	Particip. מִמְצָא
3. ž.				תִּמְצָאַנְהָ	—	
2. m.		מִצָּאַתֶּם		תִּמְצָאַוּ	מִצָּאַוּ	
2. ž.		מִצָּאַתָּן		תִּמְצָאַנְהָ	מִצָּאַנְהָ	
1. sp.		מִצָּאַנְ		נִמְצָאָ	—	

Sg. 3. m.	pf.	מָצָא	impf.	יִמְצָא	imper. není	Infin. není.
3. ž.		מָצָאה		תִּמְצָא		Particip.
2. m.		מָצָאת		תִּמְצָא		מִמְצָא
2. ž.		מָצָאת		תִּמְצָאי		
1. sp.		מָצָאתִי		אִמְצָא		
Pl. 3. m.		מָצָאוּ		יִמְצָאוּ		
3. ž.				תִּמְצָאנָה		
2. m.		מָצָאתֶם		תִּמְצָאוּ		
2. ž.		מָצָאתָן		תִּמְצָאנָה		
1. sp.		מָצָאנִי		נִמְצָא		

Sg. 3. m.	pf.	הַתִּמְצָא	impf.	יִתְמַצֵּא	imper.	Infin.
3. ž.		הַתִּמְצָאה		תִּתְמַצֵּא		cons. הַתִּמְצָא
2. m.		הַתִּמְצָאת		תִּתְמַצֵּא		הַתִּמְצָא
2. ž.		הַתִּמְצָאת		תִּתְמַצֵּאי		הַתִּמְצָאי
1. sp.		הַתִּמְצָאתִי		אִתְמַצֵּא		
Pl. 3. m.		הַתִּמְצָאוּ		יִתְמַצֵּאוּ		
3. ž.				תִּתְמַצֵּאנָה		
2. m.		הַתִּמְצָאתֶם		תִּתְמַצֵּאוּ		הַתִּמְצָאוּ
2. ž.		הַתִּמְצָאתָן		תִּתְמַצֵּאנָה		הַתִּמְצָאנָה
1. sp.		הַתִּמְצָאנִי		נִתְמַצֵּא		

Sg. 3. m.	pf. הַמֵּצִיא	impf. יָמֵצִיא	imper. —	Infin.
3. ž.	הַמֵּצִיאָה	תָּמֵצִיא	—	abs. הַמֵּצָא
2. m.	הַמֵּצִיאָת	תָּמֵצִיא	הַמֵּצָא	cons. הַמֵּצִיאָת
2. ž.	הַמֵּצִיאָת	תָּמֵצִיאִי	הַמֵּצִיאִי	
1. sp.	הַמֵּצִיאָתִי	אָמֵצִיא	—	Particip. מְמֻצִיא
Pl. 3. m.	הַמֵּצִיאָו	יָמֵצִיאוּ	—	
3. ž.		תָּמֵצִינָה	—	Jussiv יָמֵצָא
2. m.	הַמֵּצִיאָתֶם	תָּמֵצִיאוּ	הַמֵּצִיאוּ	
2. ž.	הַמֵּצִיאָתֶן	תָּמֵצִינָה	הַמֵּצִיאָנָה	
1. sp.	הַמֵּצִיאָנוּ	גָּמֵצִיא	—	

Sg. 3. m.	pf. הַמֵּצָא	impf. יָמֵצָא	imper. není	Infinitiv není.
3. ž.	הַמֵּצָאָה	תָּמֵצָא	—	
2. m.	הַמֵּצָאָת	תָּמֵצָא		Particip. מְמֻצָּא
2. ž.	הַמֵּצָאָת	תָּמֵצָאי		
1. sp.	הַמֵּצָאָתִי	אָמֵצָא		
Pl. 3. m.	הַמֵּצָאוּ	יָמֵצָאוּ		
3. ž.		תָּמֵצָאָנָה		
2. m.	הַמֵּצָאָתֶם	תָּמֵצָאוּ		
2. ž.	הַמֵּצָאָתֶן	תָּמֵצָאָנָה		
1. sp.	הַמֵּצָאָנוּ	גָּמֵצָא		

צ) Slovesa třetí na י (tertiae infirmae)

Qal

(74)

Sg. 3. m.	pf.	גָּלַה	impf.	גָּלַה	imper.	—	Infin.
3.ž.		גָּלְתָה		תָּגַלְתָה		—	abs. גָּלַה
2. m.		גָּלִית		תָּגַלְתָה		גָּלַה	cons. גָּלֹות
2.ž.		גָּלִית		תָּגַלְיִ		גָּלִי	
1. sp.		גָּלִיתִי		אָגָלָה		—	Particip.
Pl. 3. m.		גָּלוּ		יָגָלוּ		—	akt. גָּלָה
3.ž.		„		תָּגַלְיִנָה		—	ž. גָּלָה
2. m.		גָּלִיתֶם		תָּגַלְוָי		גָּלוּ	pas. גָּלִוי, ž. גָּלִויָה, ž. גָּלִויָה
2.ž.		גָּלִיתָן		תָּגַלְיִנָה		גָּלִינָה	
1. sp.		גָּלִינוּ		גָּלָה		—	Jussiv גָּלֵל

Nip̄'al

(75)

Sg. 3. m.	pf.	גָּנְלָה	impf.	גָּנְלָה	imper.	—	Infin.
3.ž.		גָּנְלָתָה		תָּגַלְתָה		—	abs. גָּנְלָה
2. m.		גָּנְלִית		תָּגַלְתָה		הָגְלָה	cons. הָגְלֹות
2.ž.		גָּנְלִית		תָּגַלְיִ		הָגְלִי	
1. sp.		גָּנְלִיתִי		אָגָלָה		—	Particip.
Pl. 3. m.		גָּנוּ		יָגָנוּ		—	גָּנְלָה, ž. גָּנְלָה
3.ž.				תָּגַלְיִנָה		—	
2. m.		גָּנוּתֶם		תָּגַלְוָי		הָגְלָוּ	Jussiv גָּלֵל
2.ž.		גָּנוּתָן		תָּגַלְיִנָה		הָגְלִינָה	
1. sp.		גָּנוּתָנוּ		גָּנָלה		—	

Sg. 3. m.	pf.	גָּلַה	impf.	יָגַלְהָ	imper.	—	Infin.	גָּלַה
3. ž.		גָּלַתָּה		תָּגַלְתָּה		—	abs.	גָּלַתָּה
2. m.		גָּלִית		תָּגַלְתָּה		גָּלַה	cons.	גָּלֹות
2. ž.		גָּלִית		תָּגַלְיִ		גָּלִי		
1. sp.		גָּלִיתִי		אָגַלְהָ		—	Particip.	מָגַלְהָ
Pl. 3. m.		גָּלוּ		יָגַלְוּ		—		מָגַלְהָ
3. ž.		„		תָּגַלְינָה		—	Jussiv	יָגַל
2. m.		גָּלִיתֶם		תָּגַלְוּ		גָּלוּ		
2. ž.		גָּלִיתֶן		תָּגַלְינָה		גָּלִינָה		
1. sp.		גָּלִינוּ		נָגַלְהָ		—		

Sg. 3. m.	pf.	גָּלַה	impf.	יָגַלְהָ	imper. nenī	—	Infin.	גָּלֹות
3. ž.		גָּלַתָּה		תָּגַלְתָּה		—	Particip.	מָגַלְהָ
2. m.		גָּלִית		תָּגַלְתָּה		—		
2. ž.		גָּלִית		תָּגַלְיִ		—		
1. sp.		גָּלִיתִי		אָגַלְהָ		—		
Pl. 3. m.		גָּלוּ		יָגַלְוּ		—		
3. ž.		„		תָּגַלְינָה		—		
2. m.		גָּלִיתֶם		תָּגַלְוּ		—		
2. ž.		גָּלִיתֶן		תָּגַלְינָה		—		
1. sp.		גָּלִינוּ		נָגַלְהָ		—		

Sg. 3. m.	pf. הַתְּגִלָּה	impf. יַתְּגִלָּה	imper. —	Infin. הַתְּגִלָּת
3. ž.	הַתְּגִלָּתָה	תַּתְּגִלָּה	—	cons. הַתְּגִלָּת
2. m.	הַתְּגִלִּית	תַּתְּגִלָּה	הַתְּגִלָּה	Participium
2. ž.	הַתְּגִלִּית	תַּתְּגִלִּי	הַתְּגִלִּי	מַתְּגִלָּה
1. sp.	הַתְּגִלִּיתִי	אַתְּגִלָּה	—	
Pl. 3. m.	הַתְּגִלִּוֹת	יַתְּגִלוּ	—	Jussiv יַתְּגִלּוּ
3. ž.		תַּתְּגִלִּינָה	—	
2. m.	הַתְּגִלִּיטָם	תַּתְּגִלוּ	הַתְּגִלּוּ	
2. ž.	הַתְּגִלִּיטָן	תַּתְּגִלִּינָה	הַתְּגִלִּינָה	
1. sp.	הַתְּגִלִּינוּ	בַּתְּגִלָּה	—	

Sg. 3. m.	pf. הַגְּלָה	impf. יַגְּלָה	imper. —	Infin. הַגְּלָה
3. ž.	הַגְּלָתָה	תַּגְּלָה	—	ab. הַגְּלָת
2. m.	הַגְּלִית	תַּגְּלָה	הַגְּלָה	(cons.) הַגְּלָת
2. ž.	הַגְּלִית	תַּגְּלִי	הַגְּלִי	Particip. מַגְּלָה
1. sp.	הַגְּלִיתִי	אַגְּלָה	—	
Pl. 3. m.	הַגְּלּוֹת	יַגְּלוּ	—	Jussiv יַגְּלּוּ
3. ž.		תַּגְּלִינָה	—	
2. m.	הַגְּלִיטָם	תַּגְּלוּ	הַגְּלוּ	
2. ž.	הַגְּלִיטָן	תַּגְּלִינָה	הַגְּלִינָה	
1. sp.	הַגְּלִינוּ	נַגְּלָה	—	

Sg. 3. m.	pf.	הָגַלְתָּה	impf.	יָגַלְתָּה	imper. není	Infin.
3. ž.		הָגַלְתָּה		תָּגַלְתָּה		abs. הָגַלְתָּה
2. m.		הָגַלִּית		תָּגַלְתָּה		(cons.) הָגַלְתָּה
2. ž.		הָגַלִּית		תָּגַלְתִּי		
1. sp.		הָגַלִּיתִי		אָגַלְתָּה		
Pl. 3. m.		הָגְלָוִי		יָגְלָוִי		Particip.
3. ž.				תָּגְלִינָה		מְגַלָּה
2. m.		הָגְלִיתָם		תָּגְלִיתָם		
2. ž.		הָגְלִיתָן		תָּגְלִיתָן		
1. sp.		הָגְלִינוּ		נָגְלָה		

η) Slovesa první ۱

1. (Jód bylo původně wáw)

Qal

(81)

Sg. 3. m.	pf.	יָלֵד	impf.	יָלֵד	imper. —	Inf.
3. ž.		יָלֵדה		תָּלֵד		abs. يَلِدَةُ
2. m.		يَلِدَتْ		תָּלֵד		cons. لِدَتْ
2. ž.		يَلِدَتْ		תָּלֵדי		
1. sp.		يَلِدَتِي		אָלֵד		
Pl. 3. m.		يَلِدُو		يَلِدُו		Particip.
3. ž.		"		תָּלְדֵנָה		akt. يَلِدُونَ
2. m.		يَلِدَتָם		תָּלְדֵוּ		pas. يَلِدُونَ
2. ž.		يَلِدَتָنْ		תָּלְדֵנָה		
1. sp.		يَلِدَنُو		גָּלֵד		

Sg. 3. m.	pf.	נוֹלֵד	impf.	יָוֶלֶד	imper.	—	Infin.	הַנּוֹלֵד
3. ž.		נוֹלְדָה		תָּוֶלֶד		—	cons.	הַנּוֹלְדָה
2. m.		נוֹלְדָת		תָּוֶלֶד		הַוְּלֵד		
2. ž.		נוֹלְדָת		תָּוֶלֶדי		הַוְּלֵדי		
1. sp.		נוֹלְדָתִי		אָוֶלֶד		—		
Pl. 3. m.		נוֹלְדוּ		יָוֶלְדוּ		—		
3. ž.		„		תָּוֶלְרֶנֶה		—		
2. m.		נוֹלְדָתָם		תָּוֶלְדוּ		הַוְּלֵדוּ		
2. ž.		נוֹלְדָתָן		תָּוֶלְרֶנֶה		הַוְּלֵרֶנֶה		
1. sp.		נוֹלְדָנוּ		נוֹלֵד		—		

Kořen **יבש** (neutr., ale s pův. j.)

Qal

Sg. 3. m.	pf.	יָבֵש	impf.	יָבֵש	imper.	—		
3. ž.				תִּבְשֶׁשׁ		—		
2. m.				תִּבְשֶׁשׁ		יָבֵשׁ		
2. ž.				תִּבְשֶׁשי		יָבֵשִׁי		
1. sp.				אִיבֵשׁ		—		
Pl. 3. m.				יָבְשָׁו		—		
3. ž.				תִּבְשְׁנָה		—		
2. m.				תִּבְשְׁוֹ		יָבְשָׁו		
2. ž.				תִּבְשְׁנָה		יָבְשָׁנָה		
1. sp.				נִיבֵשׁ		—		

יָשַׁב

Qal

(84)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב jako יָלֶד	impf. יָשַׁב jako יָלֶד	imper. — jako שָׁבֵן	Infin. abs. cons. שְׁבָת
2. m.				Particip. a. יָשַׁב p. יָשִׁיב

Ni^פal

(85)

Sg. 3. m.	pf. נוֹשֵׁב jako יָלֶד	impf. יָוֹשֵׁב jako יָלֶד	imper. — jako הַוֹּשֵׁב	Infin. הַיּוֹשֵׁב
2. m.				Particip. נוֹשֵׁב

Pi^{אֵל}el

(86)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב jako כְּטָל	impf. יָיַשֵּׁב jako כְּטָל	imper. — pravidelně	Infin. יָשַׁב
2. m.				Particip. מִיָּשֵׁב

Pu^{אָל}al

(87)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב pravidelně	impf. יָיַשֵּׁב pravidelně	imper. není	Infin. יָשַׁב
				Particip. מִיָּשֵׁב

Hi^{זָהָל}al

(88)

Sg. 3. m.	pf. הַיּוֹשֵׁב	impf. יָוֹשֵׁב	imper. —	Infin. ab.
3. ž.	הַיּוֹשִׁיבָה	תְּזַשֵּׁבָה	—	הַזּוֹשֵׁבָה
2. m.	הַיּוֹשָׁתָה	תְּזַשְּׁבָתָה	הַזּוֹשָׁתָה	cons. הַזּוֹשֵׁבָתָה
2. ž.	הַזּוֹשָׁבָתָה	תְּזַשְּׁבִּיתָה	הַזּוֹשְׁבִּיתָה	Particip. מִזּוֹשֵׁבָתָה
1. sp.	הַזּוֹשְׁבָתִי	אֲזַשְּׁבָתִי	—	

Pl. 3. m.	הוֹשִׁיבוּ	יְוֹשִׁיבוּ	—	יְוֹשֵׁב Jussiv
3. ž.		תְּוֹשֶׁבֶנָה	—	
2. m.	הוֹשִׁכְתָּם	תְּוֹשִׁיבוּ	הוֹשִׁיבוּ	
2. ž.	הוֹשִׁכְתָּן	תְּוֹשֶׁבֶנָה	הוֹשֶׁבֶנָה	
1. sp.	הוֹשִׁכָנוּ	נוֹשִׁיב	—	

Háp' al a hitpa"ēl

(89—90)

Sg. 3. m.	pf. הַתִּישֶׁב	imperf. יְתִישֶׁב	Imper. hitp.
3. ž.	הוֹשֶׁבָה	תוֹשֵׁב	s. 2. III. pravidelně
2. m.	הוֹשֶׁבָת	תוֹשֵׁב	
2. ž.	הוֹשֶׁבָת	תוֹשֵׁבִי	
1. sp.	הוֹשֶׁבָתִי	אוֹשֵׁב	
Pl. 3. m.	הוֹשְׁבוּ	יוֹשְׁבוּ	
3. ž.		תוֹשֶׁבֶנָה	
2. m.	הוֹשֶׁכְתָּם	תוֹשְׁבוּ	
2. ž.	הוֹשֶׁכְתָּן	תוֹשֶׁבֶנָה	
1. sp.	הוֹשֶׁכָנוּ	נוֹשֵׁב	

Infin. háp.

cons. hošeb

Infin. hitp.

הַתִּישֶׁב

Particip. háp.

מוֹשֵׁב

particip. hitp.

מַתִּישֶׁב

Slovesa první ۱

2. (Jōd je původní)

Qal

(91)

Sg. 3. m.	pf.	يָنַךְ	impf.	يָנַךְ	imper.	—	Infin.	
3. ž.		יָנַךְהָ		תִּינְךְ		—	abs.	יָנוֹךְ
2. m.		יָנַךְתָּ		תִּינְךְ		יָנָךְ	cons.	יָנָךְ
2. ž.		יָנַךְתָּ		תִּינְךְיִ		יָנְךִי		
1. sp.		יָנַךְתִּ		אִינְךְ		—	Particip.	יָנָךְ
Pl. 3. m.		יָנְךָוּ		יָנְךָוּ		—	akt.	יָנוֹךְ
3. ž.				תִּינְכְּנָה		—	pas.	יָנוֹךְ
2. m.		יָנְךְתָּם		תִּינְךְוּ		יָנְךְוּ		
2. ž.		יָנְךְתָּן		תִּינְכְּנָה		יָנְכְּנָה		
1. sp.		יָנְךָנוּ		בִּינְךָ		—		

Ni p' al se nevyskytuje

(92)

Pi "el

(93)

Sg. 3. m.	pf.	يְطַب	impf.	يְטַב	imper.	—	Infin.	يְטַב
2. m.		pravidelně		pravidelně		יְטַב		מֵיְטַב

Pu "al

(94)

Sg. 3. m.	pf.	يְטַב	impf.	يְטַב	imper. není	—	Infin.	يְטַב
		pravidelně		pravidelně				

Sg. 3. m.	pf.	הִיטִּיב	impf.	יִטְבֵּיב	imper.—	Infin.
3. ž.		הִיטִּיבָה		תִּיטִּיב	—	abs.
2. m.		הִיטִּבָּת		תִּיטִּיב	הִיטִּב	cons.
2. ž.		הִטְבָּת		תִּיטִּיבִי	הִטִּבִּי	
1. sp.		הִטְבָּתִי		אִיטִּיב	—	Particip.
Pl. 3. m.		הִטְבָּתוֹ		יִטְבָּבוֹ	—	מִיטִּיב
				תִּיטְבָּנָה	—	Jussiv
		הִטְבָּתָם		תִּיטְבָּבוּ	הִטְבָּבוֹ	
2. ž.		הִטְבָּתָן		תִּיטְבָּנָה	הִטְבָּנָה	
1. sp.		הִטְבָּנוּ		נִיטִּיב	—	

Sg. 3. m.	pf.	הַוְטָב	impf.	יוֹטָב	imper.—	Infin.
	jako	יָשַׁב	jako	יָשַׁב		Particip.

Sg. 3. m.	pf.	הַתִּיטֶב	impf.	יִתְטִיבָה	imper.—	Infin.
2. m.	pravidelně	pravidelně	pravidelně		הַתִּיטֶבָה	Partic.

ט) Slovesa střední ۱

Qal

(98)

Sg. 3. m.	pf.	קָם	impf.	יָקַם	imper.	—	Infin.	קוּם
3. ž.		קָמָה		תָּקַם		—	abs.	קוּם
2. m.		קָמָת		תָּקַם		קוּם	cons.	קוּם
2. ž.		קָמָת		תָּקְוִמי		קוּמי		
1. sp.		קָמָתי		אָקַם		—	Particip.	
Pl. 3. m.		קָמוּ		יָקְוָמוּ		—	אָקָל	קוּם
				תָּקְוִמִּנָּה		—	pas	קוּם
				תָּקְוִמִּוּ		קוּמוֹ		
3. ž.		קָמוֹתָם		תָּקְוִמוֹ		—	Jussiv	יָקַם
2. m.		קָמוֹתָן		תָּקְוִמוֹ		קוּמוֹתָה		
2. ž.		קָמוֹנוֹ		תָּקְוִמוֹ		—		
1. sp.				גָּקוּם		—		

Nip̄'al

(99)

Sg. 3. m.	pf.	נָקוּם	impf.	יָקּוּם	imper.	—	Infin.	הָקוּם
3. ž.		נָקוּמָה		תָּקּוּם		—	abs.	הָקוּם
2. m.		נָקוּמוֹת		תָּקּוּם		הָקוּם	cons.	הָקוּם
2. ž.		נָקוּמוֹת		תָּקְוִמי		הָקוּמי		
1. sp.		נָקוּמוֹתִי		אָקּוּם		—	Particip.	נָקוּם
Pl. 3. m.		נָקוּמוֹ		יָקּוּמוֹ		—		
				תָּקּוּמִנָּה		—		
				תָּקּוּמוֹ		הָקוּמוֹ		
3. ž.		נָקוּמוֹתָם		תָּקּוּמוֹ		הָקוּמוֹתָה		
2. m.		נָקוּמוֹתָן		תָּקּוּמוֹ		הָקוּמוֹתָה		
2. ž.		נָקוּמוֹנוֹ		תָּקּוּמוֹ		—		
1. sp.				גָּקוּם		—		

Sg. 3. m.	pf.	קוּם	impf. יִקְוּם	imper. —	Infin. קוּם
3. ž.		קוּמָה	תִּקְוָם	—	Particip. קוּמָה
2. m.		קוּמֶת	תִּקְוָם	קוּמֶת	מִקְוָם
2. ž.		קוּמֶת	תִּקְוָמֵי	קוּמֶתִי	
1. sp.		קוּמֶתִי	אַקְוָם	—	
Pl. 3. m.		קוּמוֹ	יִקְוָמוֹ	—	
3. ž.			תִּקְוָמָנָה	—	
2. m.		קוּמְתָּם	תִּקְוָמָנוֹ	קוּמְתָּמוֹ	
2. ž.		קוּמְתָּן	תִּקְוָמָנָה	קוּמְתָּמָנָה	
1. sp.		קוּמְנוֹ	גִּקְוָם	—	

Sg. 3. m.	pf.	קוּם	impf. יִקְוּם	imper. není	Infin. קוּם
3. ž.		קוּמָה	תִּקְוָם	—	Particip. קוּמָה
2. m.		קוּמֶת	תִּקְוָם		מִקְוָם
2. ž.		קוּמֶת	תִּקְוָמֵי		
1. sp.		קוּמֶתִי	אַקְוָם		
Pl. 3. m.		קוּמוֹ	יִקְוָמוֹ		
3. ž.			תִּקְוָמָנָה		
2. m.		קוּמְתָּם	תִּקְוָמָנוֹ		
2. ž.		קוּמְתָּן	תִּקְוָמָנָה		
1. sp.		קוּמְנוֹ	גִּקְוָם		

Hitpa"ēl (hitpōlēl)

(102)

Sg. 3. m.	pf. הַתְּקוּם	impf. יַתְּקוּם	imper. —	Infin. הַתְּקוּם
3. ž.	הַתְּקוּמָה	תַּתְּקוּם	—	Particip. מַתְּקוּם
2. m.	הַתְּקוּמָת	תַּתְּקוּם	הַתְּקוּם	
2. ž.	הַתְּקוּמָת	תַּתְּקוּמִי	הַתְּקוּמִי	
1. sp.	הַתְּקוּמָתי	אַתְּקוּם	—	
Pl. 3. m.	הַתְּקוּמָנוּ	יַתְּקוּמָנוּ	—	
3. ž.		תַּתְּקוּמָנָה	—	
2. m.	הַתְּקוּמָתָם	תַּתְּקוּמָתוּ	הַתְּקוּמָתוּ	
2. ž.	הַתְּקוּמָתָן	תַּתְּקוּמָמָנָה	הַתְּקוּמָמָנָה	
1. sp.	הַתְּקוּמָנוֹ	גַּתְּקוּם	—	

Hiṭpēl

(103)

Sg. 3. m.	pf. הַקִּים	impf. יַקִּים	imper. —	Infin. הַקִּים
3. ž.	הַקִּימה	תַּקִּים	—	abs. הַקִּים
2. m.	הַקִּימות	תַּקִּים	הַקִּם	cons. הַקִּים
2. ž.	הַקִּימות	תַּקִּימי	הַקִּימי	
1. sp.	הַקִּימותִי	אַקִּים	—	
Pl. 3. m.	הַקִּימוּ	יַקִּימוּ	—	Jussiv יַקִּים
3. ž.		תַּקְלִמָּנָה	—	
2. m.	הַקִּימוֹת	תַּקִּימוּ	הַקִּימוֹת	
2. ž.	הַקִּימוֹתָן	תַּקְלִמָּנָה	הַקִּמָּנָה	
1. sp.	הַקִּימוֹנוֹ	גַּקִּים	—	

Sg. 3. m.	pf.	הוֹקֵם	impf.	יָקַם	imper. není	Infin.	הוֹקֵם
3. ž.		הוֹקֶמֶה		תָּוְקֵם		Particip.	מוֹקֵם
2. m.		הוֹקֶמֶת		תָּוְקֵם			
2. ž.		הוֹקֶמֶת		תָּוְקֵמִי			
1. sp.		הוֹקֶמֶתִי		אָוְקֵם			
Pl. 3. m.		הוֹקֶמוּ		יָקְמוּ			
3. ž.				תָּוְקֵמָנָה			
2. m.		הוֹקֶמוֹת		תָּוְקֵמוֹ			
2. ž.		הוֹקֶמוֹתָן		תָּוְקֵמָנָה			
1. sp.		הוֹקֶמוֹנוּ		נוֹקֵם			

i) Slovesa střední ۱

Qal

Sg. 3. m.	pf.	בֵּן	impf.	יָבִין	imper.	—	Infin.	בֵּן
3. ž.		בֵּנָה		תָּבִין		—	abs.	בֵּן
2. m.		בֵּנָת		תָּבִין		בֵּין	cons.	בֵּין
2. ž.		בֵּנָת		תָּבִינִי		בֵּינִי	Particip.	
1. sp.		בֵּנָתִי		אֲבִין		—	akt.	בֵּן
Pl. 3. m.		בְּנָוּ		יָבִינוּ		—	pas.	בֵּן
3. ž.				תָּבִינָנָה		—		
2. m.		בְּנָתָם		תָּבִינוּ		בֵּינוּ		
2. ž.		בְּנָתָן		תָּבִינָנָה		—		
1. sp.		בְּנָנוּ		גַּבֵּין		—		

Ni^čal

(106)

Sg. 3. m.	pf. נִבּוֹן jako נִקּוּם	impf. יִבּוֹן jako יִקּוּם	imper.— jako הַבּוֹן הַקּוּם	Infin. הַבּוֹן Particip. נִבּוֹן
-----------	-----------------------------	-------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------

Pi^čel (pōlēl)

(107)

Sg. 3. m.	pf. בּוֹנֵן jako כּוּמָם	impf. יִבּוֹנֵן jako יִקּוּמָם	imper.— jako בּוֹנֵן כּוּמָם	Infin. בּוֹנֵן Particip. מִבּוֹנֵן
-----------	-----------------------------	-----------------------------------	------------------------------------	---------------------------------------

Pu^čal (pōlal)

(108)

Sg. 3. m.	pf. בּוֹנֵן jako כּוּמָם	impf. יִבּוֹנֵן jako יִקּוּמָם	—	Infin. בּוֹנֵן Particip. nedoloženo.
-----------	-----------------------------	-----------------------------------	---	---

Hi^čil

(109)

Sg. 3. m.	pf. הַבִּין jako הַקִּים	impf. יִבְּרִין jako יִקְּרִים	imper.— jako הַבִּין הַקִּים	Infin. הַבִּין Particip. מִבִּין
-----------	-----------------------------	-----------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------

Håp^čal

(110)

Sg. 3. m.	pf. הַוּבֵן jako הַקִּם	impf. יִוּבֵן jako יִקְּרִם	—	Infin. הַוּבֵן Particip. מוּבֵן
-----------	----------------------------	--------------------------------	---	------------------------------------

Hi^čpa^čel (hitpōlēl)

(111)

Sg. 3. m.	pf. הַתְּבֹונֵן jako הַתְּקִומָם	impf. יִתְּבֹונֵן jako יִתְּקֹומָם	imper.— jako הַתְּבֹונֵן הַתְּקִומָם	Infin. הַתְּבֹונֵן Particip. מִתְּבֹונֵן
-----------	-------------------------------------	---------------------------------------	--	---

א) Slovesa střední zdvojené

Qal

(112)

Sg. 3. m.	pf. סָבַב (חֲמֵם)	impf. יִסְבֶּב	imper. —	Infin. סָבֹב
3. ž.	(חֲמֵה, סָבַבָּה) סָבָה	תִּסְבֶּב	—	abs. סָבּוֹב
2. m.	(חֲמֵת) סָבָות	תִּסְבֶּב	סָבָ	cons. סָבָ
2. ž.	סָבָות	תִּסְבֶּבְיִ	סָבְיִ	Particip. סָבָבִי
1. sp.	סָבָותִי	אִסְבֶּב	—	akt. סָבָבִ
Pl. 3. m.	(חֲמֵה, סָבַבָּו) סָבָו	יִסְבֶּבוּ	—	pas. סָבּוֹבִ
3. ž.		תִּסְבֶּבְיִנָּה	—	
2. m.	סָבָותָם	תִּסְבֶּבְוִ	סָבְוִ	
2. ž.	סָבָותָן	תִּסְבֶּבְיִנָּה	סָבְבִּינָה	
1. sp.	סָבָוָנוּ	גַּסְבָּ	—	

Niפְ'al

(113)

Sg. 3. m.	pf. נִסְבָּ	impf. יִסְבֶּב	imper. —	Infin. הַסְּבָבָ
3. ž.	נִסְבָּה	תִּסְבֶּב	—	abs. הַסְּבָבָה
2. m.	נִסְבָּות	תִּסְבֶּב	הַסְּבָבָ	cons. הַסְּבָבִ
2. ž.	נִסְבָּות	תִּסְבֶּבְיִ	הַסְּבָבְיִ	Particip. נִסְבָּ
1. sp.	נִסְבָּותִי	אִסְבֶּב	—	žen. נִסְבָּה
Pl. 3. m.	נִסְבָּוּ	יִסְבֶּבוּ	—	
3. ž.		תִּסְבֶּבְיִנָּה	—	
2. m.	נִסְבָּוָתָם	תִּסְבֶּבְוִ	הַסְּבָבְוִ	
2. ž.	נִסְבָּוָתָן	תִּסְבֶּבְיִנָּה	הַסְּבָבְיִנָּה	
1. sp.	נִסְבָּוָנוּ	גַּסְבָּ	—	

Sg. 3. m.	pf.	סָבַב	impf. יִסְוֶבֶב	imper. —	Infin. סָבֵב
3. ž.		סָבַבָּה	תִּסְוֶבֶב	—	abs. סָבֵבָה
2. m.		סָבַבָּת	תִּסְוֶבֶב	סָבֵב	cons. סָבֵב
2. ž.		סָבַבָּת	תִּסְוֶבֶבִי	סָבֵבִי	
1. sp.		סָבַבָּתִי	אֲסָוֶבֶב	—	Particip. מְסָוֶבֶב
Pl. 3. m.		סָבַבָּו	יִסְוֶבֶבוֹ	—	
3. ž.			תִּסְוֶבֶבָנָה	—	
2. m.		סָבַבָּתָם	תִּסְוֶבֶבוֹ	סָבֵבִו	
2. ž.		סָבַבָּתָן	תִּסְוֶבֶבָנָה	סָבֵבָנָה	
1. sp.		סָבַבָּנוֹ	נִסְוֶבֶב	—	

Sg. 3. m.	pf.	סָבַב	impf. יִסְוֶבֶב	imper. není	Infin. סָבֵב
3. ž.		סָבַבָּה	תִּסְוֶבֶב		
2. m.		סָבַבָּת	תִּסְוֶבֶב		
2. ž.		סָבַבָּת	תִּסְוֶבֶבִי		
1. sp.		סָבַבָּתִי	אֲסָוֶבֶב		Particip. מְסָוֶבֶב
Pl. 3. m.		סָבַבָּו	יִסְוֶבֶבוֹ		
3. ž.		„	תִּסְוֶבֶבָנָה		
2. m.		סָבַבָּתָם	תִּסְוֶבֶבוֹ		
2. ž.		סָבַבָּתָן	תִּסְוֶבֶבָנָה		
1. sp.		סָבַבָּנוֹ	נִסְוֶבֶב		

Sg. 3. m.	pf.	הַסְתֹּובֵב	impf.	יִסְתֹּובֶב	imper.	—	Infin.	הַסְתֹּובֶב
3. ž.		הַסְתֹּובֶבֶה		תִּסְתֹּובֶב		—	abs.	הַסְתֹּובֶבֶה
2. m.		הַסְתֹּובֶבֶת		תִּסְתֹּובֶב		הַסְתֹּובֶבֶת	Particip.	
2. ž.		הַסְתֹּובֶבֶת		תִּסְתֹּובֶבֶת		הַסְתֹּובֶבֶת		
1. sp.		הַסְתֹּובֶבֶתִי		אָסְתֹּובֶב		—		מִסְתֹּובֶב
Pl. 3. m.		הַסְתֹּובֶבוּ		יִסְתֹּובֶבוּ		—		
3. ž.		“		תִּסְתֹּובֶבֶנָה		—		
2. m.		הַסְתֹּובֶבֶתָם		תִּסְתֹּובֶבוּ		הַסְתֹּובֶבוּ		
2. ž.		הַסְתֹּובֶבֶתָן		תִּסְתֹּובֶבֶנָה		הַסְתֹּובֶבֶנָה		
1. sp.		הַסְתֹּובֶבֶנוּ		נִסְתֹּובֶב		—		

Sg. 3. m.	pf.	הַסְבֵּב	impf.	יִסְבֵּב	imper.	—	Inf.	הַסְבֵּב
3. ž.		הַסְבָּה		תִּסְבָּה		—	abs.	הַסְבָּה
2. m.		הַסְבּוֹת		תִּסְבּוֹת		הַסְבּוֹת	cons.	הַסְבּוֹת
2. ž.		הַסְבּוֹת		תִּסְבּוֹת		הַסְבּוֹת	Particip.	מִסְבּוֹת
1. sp.		הַסְבּוֹתִי		אָסְבּוֹתִי		—	ž.	מִסְבּוֹתִי
Pl. 3. m.		הַסְבּוֹת		יִסְבּוֹת		—		
3. ž.				תִּסְבּוֹתָה		—		
2. m.				תִּסְבּוֹתָם		הַסְבּוֹתָם		
2. ž.				תִּסְבּוֹתָן		הַסְבּוֹתָן		
1. sp.				נִסְבּוֹתָנוּ		נִסְבּוֹתָנוּ		

Sg. 3. m.	pf.	הוֹסֵב	impf.	יָסַב	imper. není	Inf.	
3. ž.		הוֹסִבָּה		תוֹסֵב		abs.	הוֹסֵב
2. m.		הוֹסְבּוֹת		תוֹסֵב			מוֹסֵבּ
2. ž.		הוֹסְבּוֹת		תוֹסְבּי		ž.	מוֹסִבָּה
1. sp.		הוֹסְבּוֹתִי		אוֹסֵבּ			
Pl. 3. m.		הוֹסְבּוֹנוֹ		יוֹסְבּוֹ			
3. ž.				תוֹסְבּוֹנִיהָ			
2. m.		הוֹסְבּוֹתָם		תוֹסְבּוֹ			
2. ž.		הוֹסְבּוֹתָן		תוֹסְבּוֹנִיהָ			
1. sp.		הוֹסְבּוֹנוֹ		נוֹסֵבּ			

Část třetí

M L U V N I C E

A R A M E J Š T I N Y

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 101. Abeceda. Viz § 1.

§ 102. — 103. Písmena roztažitelná a koncová. Viz § 2.—3.

Ve vědeckých publikacích se roztažitelných písmen neužívá.

§ 104. — 105. Rozdělení a výslovnost souhlásék. Viz § 4.—5.

§ 106. Souhlásky explosivní a spirantní. Viz § 6.

§ 107. Označování samohlásek. Viz § 7.

1. Aramejština používá písmen **נ**, **ר**, **ל** jako značek pro dlouhé vokály obdobně jako hebrejština, na př.: **הֹדֶעָ** *hōda'*, **בֵּלְתָּ** *bēlt*, **חֻסְפָּתָ** *hūsəpət*, **בִּידָּקָ** *bīdāk*, **חַכְמָהָ** *ḥākmā*.

Zatím co v hebrejštině **א** jako značka pro vokál je jenom tam, kde skutečně ' dříve bylo, aramejština ho užívá daleko častěji, často i na úkor **רָאשָׁ** *rāš* *rēš* (st. determinatus), **חִינָּאָ** *χīnā*, **גִּלְאָ** *gilā* (fem. -ā, za správnější **חִינָּהָ** *χīnāh*). .

2. Viz § 7. 2.

3. Viz § 7. 3. V punktaci biblické aramejštiny jsou též hebraismy. Příklady v § 119.

§ 108. Výslovnost a psaní samohlásek. Viz § 8.

1. B. 2. c) Qāməš se čte výjimečně jako å v otevřené slabice v někt. tvarech předložky **לְךָ מֹזְהִי**: **לְךָ מֹזְהִי** Dan 6, 19 (L); 7, 10, 2º (L); (ale **לְךָ מֹזְהִי** tamtéž 1º).

b) **לְקַבְּלָ** *lāqəbel* 'pro'.

§ 109. Scriptio plena a defectiva. Viz § 9.

Souhlasí s hebrejštinou, jen **א** je častější. Srovn. § 107, 1.

§ 110. Paṭah furtivum. Viz § 10.

§ 111. Š°wā. Viz § 11.

§ 112. Š°wā compositum. Viz § 12.

§ 113. Dāgēš lene a dāgēš forte. Viz § 13.

1. Pozn. I. Na rozdíl od hebrejštiny se v aramejštině dvojhánska *-ai-* považuje za skutečnou dvojhánsku, takže se po ní souhlásky spirantisují jako po samohlásce: **בִּתְהָ** *bajteh* 'jeho dům'.

§ 114. Značky v písmu. Viz § 14.

§ 115. Q°rē, k°tib, mimořádné body a smíšené tvary.

Srov. § 15.

1. *Q°rē* jsou v aram. částech SZ poměrně častější než v hebrejských. Vždy je u zájmena osobního 2. sg. m. (§ 127), u suffixu též osoby (§ 128) a 3. sg. fem. (§ 128).

5. Jméno Boží יְהוָה se v aramejských částech Starého Zákona nevyskytuje.

§ 116. Přízvuk. Přízvuk v aramejštině je též důrazový, ale patrně byl silnější než v hebrejštině.

1. Podobně jako v hebrejštině je v biblické aramejštině přízvuk slovní většinou na poslední slabice: na př. **דָּחָבְ**, často též na předposlední: **נַפְלָה** 'padly', **סָפֵת** 'skončila', **עַלְזָהִי** 'na něm', **כִּנְמָא** 'takto', **מֶלֶךְ** 'král'.

§ 117. Akcenty. Aramejské partie Starého Zákona jsou opatřeny akcenty prosaickými (§ 17, 4) obdobně jako hebrejské. Viz § 17: 1—6, 9.

§ 118. Slabika. Srov. § 18.

1. a) Jako v hebrejštině začíná slabika jedinou souhláskou.
b) Výjimka jako v hebrejštině: **ן** = *ū-* před retnicemi a před šwā: **מַן** 'a ústa', **וַעֲשֵׂר** 'a vlas'.

2. Slabiky otevřené a zavřené jako v hebrejštině.

3. Otevřené slabiky:

a) s hlavním přízvukem mají vokál dlouhý (**בָּעָן**)

אָמַרְנוּ 'hledal', **בָּעִינָא** 'hledali jsme'); někdy krátký: **שְׁרֵקְנֶתֶלְךָ** 'řekněte!', **אָבִי** 'můj otec', **רָגְלִין** 'nohy',

- b) s vedlejším přízvukem mají vokál dlouhý **עַלְמִין** ('věky'); krátký jen pod vlivem laryngál **שְׁעִתָּה** ('hodina'), **לְהִרְיוֹן** ('nechť ony jsou'), **נְדִירָה** ('moudrost') a v 6 ojedinělých případech (viz Bauer-Leander s. 15 n).
- c) nepřízvučné mají vokál dlouhý (**לִלְקָה** 'hořící') nebo redukovaný (**שָׁוָּא**): (**יִתְבּוֹרְךָ** 'zasedl', **עַמְרָה** 'vlna'); krátký jen před virtuálně zdvojenou laryngálou (**מְחֻזָּקָה** 'sli-tovati se') a před stejnými dvěma konsonanty (**לְבִבָּה** 'jeho srdce').

4. V aramejštině není otevřená slabika před přízvukem prodlužována, nýbrž se redukuje: **דְּבָר** < **dabár* [hebr. **דָּבָר**].

5. Závřené slabiky

- a) s hlavním přízvukem mají samohlásky dlouhé (**לְזֹזֶם** 'jim', **שְׁמַתָּה** 'položil jsi') nebo krátké (**רְשֻׁמָּתָה** 'napsal jsi', **דְּחָבָב** 'zlato').
- b) s vedlejším přízvukem stejně jako
- c) nepřízvučné mají vokály krátké (**עַמְמִינָה** 'národy', **גְּבָא** ' jáma', **מֶלֶךְ אָ** 'král').

Pozn. I—III. na str. 49 platí i pro aramejštinu.

Přehled slabik (a jejich vokálů):

	otevřená	zavřená
s hlavním přízvukem:	vokál dlouhý, výjimečně krátký	dlouhý i krátký
s vedlejším přízvukem:	dlouhý výjimečně krátký	krátký zřídka dlouhý
nepřízvučná:	dlouhý nebo redukovaný (výjimečně krátký)	krátký zřídka dlouhý

§ 119. Pausa.

Pausální tvary v aramejštině se neliší od kontextových. Kde však masoretská tradice uvádí tvar odlišný od kontextového, je to buď chybný hebraismus (na př. לִי místo *לֵיל Dan 3, 4; Ezr 4, 23; יְדִי místo *יְדַי Dan 3, 15), nebo umělé rozlišení v některých tvarech: v pauze většinou *i*, v kontextu vždy *e*: יְתַעֲבָר (Ezr 6, 12; 7, 21) proti יְתַעֲבֶד (Ezr 6, 11; 7, 23; Dan 3, 29).

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 120. Samohlásky.

1. Systém samohlásek, kterým masoreti opatřili biblické aramejské texty, je obdobný jejich systému hebrejskému. Doloženy jsou samohlásky:

krátké	<i>i</i>	<i>e</i>	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>å</i>	<i>o (?)</i>	<i>u</i>	—
dlouhé	<i>ī</i>	<i>ē</i>	<i>ǣ</i>	—	<i>ā</i>	<i>ō (?)</i>	<i>ū</i>	—
redukované	—	—	—	<i>a</i>	<i>o</i>	—	—	—

2. Samohlásky stálé jsou uvedeny v § 143, odst. 3. Jsou v podobných případech jako v hebrejštině.

§ 121. Změny krátkých samohlásek.

1. V aramejštině se krátký vokál v otevřené slabice před přízvukem redukuje. [V hebrejštině se dluží; zdá se, že to však byla obrana proti této redukci, které byli zvyklí aramejsky mluvící Židé ze své běžné mluvy.] Na př. בְּתַב (*< *katáb(a)*) ‘napsal’; בְּדָבָר (*< *dabár(u)* nebo *< *dabàr*) ‘slovo’. Aramejský status absolutus je tedy roven statusu konstruktu [i hebrejskému statusu konstruktu]. Redukovaným vokálem je šowā, ať již před redukcí bylo *a* (בְּתַב), *i* (לְבָב) < *libab(u) ‘srdce’) nebo *u* (קְשֻׁט) (קְשֻׁט) < *khetab(u) ‘písat’).

< *quš(u)t, ‘pravda’). U laryngál je **אַחֲרָה** (חַסְפָּה) ‘hlína’ nebo **אַלְקָה** (אַלְקָה) ‘bůh’).

2. Krátký vokál se pod přízvukem nedlouží: (*dabár(u)*) **דָּבָר** (hebr. **דָּבָר**).

3. Krátký vokál otevřené slabiky v 2. a 3. slabice před přízvukem se též redukuje: **תִּקְלְבָלִין** (תִּקְלְתָּה) ‘tři’; **עֲבִירָת** (עֲבִירָה) ‘přijímáte’.

4. Jsou-li však před přízvučnou slabikou dvě otevřené slabiky s krátkými vokály, vokál druhé z nich se eliduje, první v slabice tím zavřené zůstane [stejně jako v hebrejstině: **דָּבְרִיכֶם** (דָּבְרִיכָם)]. Na př. **מַלְכֵין** (< **malakín*); **עֲבִירָת** (< **a_badél*).

5. V zavřených slabikách *a* může přejít (postupně) v *i*: ***ka_tbet** > **כִּתְבָּת**; ***baśrā** > **בִּשְׁרָא**. V sousedství laryngál se *a* drží, viz odst. 4, poslední příklad).

6. *i* se někdy mění v zavřené slabice v *e*, zvláště v tvarech slovesných (viz § 154, 3), m. j. v participiích: **קָטֵל** ‘zbíjející’ (ale: **הָלֵךְ** ‘hořící’). Srov. též § 119 na konec.

7. *u* se někdy v zavřené slabice přízvučné mění v *o* (jen ve tvarech nominálních, ne u sloves): ***gubb** > **גָּבָב** (st. constr.) ‘jáma’ [(ve statu emf. zůstává *u*: **גָּבָבָא**). Viz § 144, IV. V nepřízvučné slabice zavřené přechází někdy *u* v *å*: ***hunhat** > **הָנַחַת** ‘byl dán dolů’.

§ 122. Změny dlouhých samohlásek.

1. Původní *ā* v aramejštině zůstává jako *ā*: **אַלְקָה** ‘bůh’, **אַלְקָם** (st. emph.) ‘pokoj’. [V hebr. *ā* > *ō*: **אָלָה**, **אָלָה**].

2. Dlouhé vokály zůstávají i v zavřené slabice: **שָׁמֵת** ‘šámítā’ ‘položil jsi’ [v hebr. se krátí: **שָׁמֵת**]; možná též v **מְרֻגְבָּתָא** a pod., srov. § 144, VII, 2; s. 266.

§ 123. Změny původních dvojhlásek.

1. *au* dá všude *ō*: **רָמֹן** (*רָמֹן*) ‘den’, **רָמֹן** (*רָמֹן*) ‘hodili’).

2. b) *ai* zůstává v zavřené slabice s hlavním přízvukem, při čemž se vsune pomocné *i*: *qarnain* > *-ájin* קַרְנֵין ‘rohy’; někdy též tam, kde není na konci slova, בִּתָּה ‘dům’, (ale ne vždy: יִמְיֻחָן <-aihōn a j.).

a) *ai* se mění v ē vždy na konci slova: מִבְנָא (<*mibnái*) ‘stavěti’ a ve statu konstruktu בִּתָּה ‘dům’), někdy i jinde: יִמְיֻחָן (<-aihōn) ‘jejichž dny’.

§ 124. Vložené samohlásky (anaptyktické).

1. K oddělení dvou souhlásek na konci slova se vkládá *ə* (sægol): מֶלֶךְ (< **malk*), ‘král’; שָׁמַת (< **sāmt*), ‘položil jsem’.

2. Názvu segolatisace se používá, i když je vložený vokál jiný, *i* po *j* (na př. -*aj(i)n* קְרֵנִין), *a* po laryngále: טְעֵם *ta'(a)m* ‘rozkaz’.

§ 125. Změny samohlásek vlivem laryngál.

1. a) Protože se laryngály a *r* nezdvojují, docházi někdy před nimi k náhradnímu dloužení *a* v ā, *i* v ē: בָּרְךָ (*<*barrik*) ‘požehnal’; תִּירְעָם (< **tirr-*). Viz též § 170, 3.

b) (Někdy zůstane vokál nezdložený (t. zv. virtuální geminace), viz § 170, 3.).

2. Před koncovým ח, ע (a נ) se mění krátké vokály v *a*, před dlouhými (s výjimkou ā) se vyvine t. zv. paṭah furtivum: נַהֲשָׁבֵח (<-ih) ‘nálezáme’; רַעֲנָה *rūah* (<*rūh*) ‘duch’. Srovn. § 171, 1 a 2.

3. Jako redukovaný vokál za laryngálou může být jen ḥaṭep, obyčejně ḥaṭep paṭah: חַמֵּר ‘víno’, אַלְהָ נָא ‘bůh’. § 169, 1; 170, 1; 173, 2.

4. Za laryngálou, jež uzavírá slabiku, se může vyvinout též ḥaṭep: **dahbā* > נַהֲבָה ‘zlato’ (st. emph.). § 170, 2.

5. Před laryngálou s hātepem může být jen odpovídající plný vokál: **תְּהִנָּא** ‘ona bude’, **אַחֲרֵי** ‘jiná’. Při posunu přízvuku jsou před laryngálou i za ní dva stejné plné vokály: **תְּעַבְּדֵן** ‘uděláte’, **לְהִנֵּין** ‘ony budou’, **הַחֲרַבָּת** ‘byla zpustošena’. § 169, 5.

§ 126. Souhlásky.

1. Původní *w*- na začátku slova přechází v *j*- (výjimka spojka *ŋ*). § 175, 1.
2. *n* se k těsně následující souhlásce asimiluje jen někdy: **לִפְלֵל** < **jinpel* ‘dává’. Srovn. § 172. (Někdy zůstává, na př. **יִנְתַּן** ‘dává’ [hebr. **יִנְתַּן**], po př. se zdvojená souhláska opět dissimiluje, viz 3.)
3. Uprostřed slova se někdy místo prvé ze zdvojených souhlásek objeví *n*: **הַנְּעֵל** < **ha“el*. Srovn. zde odst. 2. a § 172, § 178, 1.
4. Zdvojené souhlásky na konci slova se zjednodušují: ***haji** > **חַי** (plur. **חַיִּים**). Viz § 178: 1, 2; § 144: IV.
5. ^o na konci slabiky se vysunuje a předchozí vokál se dlouží: ***ji“kul** > **jēkul** **יָאָכָל** § 173, 1.
6. O přesmyknutí a připodobnění *t* a sykavek viz § 167, odst. 2 a 4 na konci.
7. Sykavky a zubnice aramejské a hebrejské si odpovídají takto: Původním [v arabštině zachovaným] interdentálám *t* a *d* odpovídají v aramejštině dentály *t* a *d*, v hebrejštině sykavky *š* a *z*. Podobně původní emfatické interdentálky *ṭ* a *ḍ* daly v arabštině emfatické *ẓ* a *ḍ*, v aramejštině dentální *ṭ* a emfatické *q* nebo *ṣ*, v hebrejštině splynuly obě v *ṣ*. Aramejské původní sykavky *s*, *š*, *z* odpovídají hebrejským, rovněž i původní dentály *t* a *d*.

aramejské	<i>t d</i>	<i>t d</i>	<i>t</i>	<i>t</i>	<i>°(q)</i>	<i>š</i>	<i>š š s z</i>
hebrejské	<i>t d</i>	<i>š z</i>	<i>t</i>	<i>š</i>	<i>š</i>	<i>š</i>	<i>š š s z</i>
arabské	<i>t d</i>	<i>ت د</i>	<i>t</i>	<i>z</i>	<i>d</i>	<i>š</i>	<i>ش س ز</i>
(v starší fázi semitské se předpokládá)	<i>t d</i>	<i>ت د</i>	<i>t</i>	<i>ت</i>	<i>د</i>	<i>ش</i>	<i>ش س ز</i>

Příklady:

aramejsky	hebrejsky	arabsky	význam
תִּתְבֹּ <i>j̠ib</i>	יָשַׁב <i>jāšab</i>	<i>waṭaba</i>	hebr. a aram. 'seděti' arab. 'skákat' (obojí se skříženýma nohamama) 'zlato'
דְּהָבֵ <i>d̠hab</i>	זְהָבֵ <i>zāhab</i>	<i>dahab(un)</i>	'zlato'
נְצָרָ <i>n̠ṣar</i>	נְצָרָ <i>nāṣar</i>	<i>naṣara</i>	'hleděti si', 'dávati pozor'
אֶרְעָ <i>’ra</i> אֶרְקָןָ <i>’arqā</i>	אֶרְעָ <i>’erəs</i>	<i>’ard(un)</i>	'země'

II. TVAROSLOVÍ

O t. zv. částech řeči viz str. 63.

Zájmena

§ 127. Osobní zájmena samostatná.

Sg. 1. os.		אַנְהָ	<i>'anā</i>
2. „ m.	{ k ^{et} tib q ^{er} ē	אֲנַתָּה אֲנָתָ	(<i>antā</i>) <i>'antə</i>
2. „ f. nedoložena			
3. „ m.		הָוֹא	<i>hū(')</i>
3. „ f.		הִיא	<i>hi(')</i>
Pl. 1. „		אַנְחָנָה , אֲנַחְנָה	<i>'anchnā</i>
2. „ m.		אֲנַפְּתָן	<i>'antūn</i>
2. „ f. nedoložena			
3. „ m.	{	הַמּוֹ (Ezr) הַפּוֹן (Dan)	<i>himmō</i> <i>himmōn</i>
		אֲנָנוּ	<i>'innūn</i>
3. „ f.		אֲנִי	<i>'innīn</i>

V 2. os. sg. a pl. není *n* assimilováno k následujícímu *t*.

(Pro 2. os. sg. f. je v elefantinských papyrech tvar **אֲנַתִּי** -asi *'antī*). Tvary 3. pl. m. a f. **אֲנָנוּ** a **אֲנִי** vznikly pravděpodobně z přívěsných zájmen u sloves (Bauer-Leander, s. 270). [Srov. § 27 pozn.: arab. *'anā*, *'anta*, *'anti*]

§ 128. Osobní zájmena přívěsná (suffixy zájmenné).

1. Viz § 28. 1. Suffixy u_singuláru. (**אָבָ** 'otec', **רָאשׁ** 'hlava').

[§ 128] 2. Suffix pro 1. os. u slovesa je *-nī* נִי, ostatní jako u nomináta.

3. Sg. 1.	<i>-ī</i>	רָאשֵׁי	אֲבִי
2. m.	<i>-(ā)k</i>	רָאשָׁךְ	אֲבּוֹךְ
2. f. nedoložen			
3. m.	<i>-hī, -ēh</i>	רָאשֵׁה	אֲבּוֹה
3. f.	<i>-āh</i>	רָאשָׁה	
Pl.: 1.	<i>-ānā</i>	רָאשָׁנָא	
2. m.	{ <i>-ākōm</i> (Ezr) <i>-ākōn</i> (Dan)	רָאשָׁכָם רָאשָׁכָן	
2. f. nedoložena			
3. m.	{ <i>-āhōm</i> (Ezr) <i>-āhōn</i> (Ezr Dan)	רָאשָׁהָם רָאשָׁהָן	
3. f.	<i>-āhēn</i> (Dan)	רָאשָׁהָן	

4. První z uvedených vzorů je pro singuláry končící na vokál. Jsou zachovány jen uvedené 3 tvary. Druhý vzor je pro singuláry končící na souhlášku.

(V elefantinských papyrech jsou i suffixy 2. sg. f. typu אֲבּוּכִי). U suffixů 2. a 3. pl. m. jsou doloženy tvary starší na *-m* a mladší na *-n*.

5. Suffixy u plurálu (pluralický příznak *-aj-*): רַעֲיוֹן ‘myšlenka’.

Sg. 1.	<i>-āj</i>	רַעֲיוֹנִי	
2. m.	{ יִךְ (= <i>-ājik</i>) k ^ə tīb <i>-āk</i> q ^ə rē	רַעֲיוֹנִינִיךְ רַעֲיוֹנִינִךְ	
2. f. nedoložena			
3. m.	<i>-āhī</i>	רַעֲיוֹנִוְהִי	
3. f.	{ יִהְ (= <i>-ājah</i>) k ^ə tīb <i>-āh</i> q ^ə rē	רַעֲיוֹנִוְהִיה רַעֲיוֹנִוְהִיה	

- Pl. 1. -ānā (?) **אִיתָנָא** doloženo jen u spony)
2. m. -ēkōn (Dan) **רְעִזֹּנִיכֹּן**
2. f. nedoložena
3. m. { -ēhōm (Ezr) **רְעִזֹּנִידָם**
-ēhōn (Ezr, Dan) **רְעִזֹּנִידָן**
3. f. -ēhēn **בְּגִינִיַּחַן** doloženo jen u předložky)

6. Tyto tvary mají suffix stejný jako u singuláru, jsou však rozšířeny o duální a plurální příznak -aj-. 2. sg. m. a 3. sg. f. se ve výslovnosti (qərē) připodobnily tvarům při singuláru. -ē- v 2. a 3. os. plur. vzniklo z -aj-. V 3. sg. m. -ajhū > -aw > -ō; suffix v dissimilovaném tvaru (-hū >)-hī byl ještě navíc připojen.
7. Na rozdíl od hebrejštiny se k plurálům (většinou ženským) na -āt **תָּ** připojují stejné suffixy jako k singulárum: na př.: **אֲבָדָתִי** 'moji otcové', **אֲרָחָתֶךָ** 'tvé stezky', **אֲרָכְבָתָה** 'jeho kolena', **מְנַחְתָּהוֹן** 'jejich oběti'.

§ 129. Význam a užívání osobních zájmen samostatných.

1. Ač jsou i v aramejštině osoby dostatečně určeny svými koncovkami, užívá se ještě osobních zájmen, někdy nadbytečně, někdy pro zpřesnění: **וְאֵنָה שְׁמֻעָת** 'a já jsem uslyšel', (Dan 5, 16). **רוּחִי אֵنָה דָּנִיאֵל** 'duch můj, (já), Danielův', (Dan 7, 15).
2. Velmi často slouží jako spona (kopula):
מֵן אֲנָנוּ שְׁמַהַת גְּבָרִיאָן 'která jsou jména mužů' (Ezr 5, 4).
 Při tom nemusí být ve shodě rodem a číslem:
אֲנַתְּהִדְהֵוֹת רָאשָׁה 'ty (jsi) hlava' (Dan 2, 38).

§ 130. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných (suffigovaných).

1. U sloves jako v hebrejštině.
 2. U jmen podobně jako v hebrejštině.

Pro aramejské dialekty je příznačné časté předjímání (prolepse) suffixu vyjadřujícího jméno, jež pak následuje. Tak podle masoretské akcentuace v Ezr 4, 11: **שֶׁלְחוּ עַל־וָהִי עֲרָתָחַשְׁשָׁתָא** ‘poslali jemu, Artaxerxovi’ V biblické aramejštině jinak tato vazba ztotožnuje: **מִנְהָ מִלְכֹותָ בְּהַבְּלִילִיאָ** ‘z téhož království’ (Dan 7, 24).

Často je prolepse při vazbě s **כִּי** (viz § 133, 2, c).

3. I pro aramejštinu platí, že suffixů nelze užít ve funkci zvratné. K vyjádření vztahu zvratného (reflexivního) je nutno užít opisu pomocí substantiva: **לֹא הַשְׁפֵּלַת לְבָבְךָ** ‘neponížil jsi se(be)’ (doslova: ‘své srdce’ Dan 5, 22).

§ 131. Zájmena ukazovací.

1. Pro bližší poukázání

‘tento’ sg. m. **דָנָה** *dənā*; ‘tato’ sg. f. **דָאָה** *dāā*; ‘tito’ pl. pro oba rody: **דָלָה** *’ellā* (= hebr.), (Jer 10, 11, Ezr 5, 15) **קָטָבָה**; **אָלָה** *’alā* (Ezr 5, 15) qərē; **אָלִין** *’illēn* (v Dan). [Odpovídá hebrejskému **זָהָה**].

2. Má funkci substantivní i adjektivní:

כָּרְנוּגָדָה דָנָה חַלְמָא ‘toto je sen’; (Dan 2, 36; 4, 15); **כָּרְנוּגָדָה בָּאָתָר דָנָה** ‘tento roh’ (Dan 7, 8); **בָּאָתָר דָנָה** ‘potom’ (Dan 7, 6, 7).

3. Pro vzdálenější poukázání:

Sg. m. **דָקָה** *dēk*, f. **דָקָה** *dāk* (Ezr) } ‘onen’, ‘ona’
pro oba rody **דִּקְקָה** *dikkēn* (Dan) } ‘onen’, ‘ona’

Pl. **דָלָקָה** *’illēk* ‘oni’.

[Jinak než v hebrejštině; srovnej však arabské *dāka* = = ‘onen’.]

Užívá se ho jen adjektivně: **כָּרְיוֹתָה דָקָה** ‘ono město’ (Ezr 4, 13).

§ 132. Zájmena tázací.

1. Substantivní pro osoby מְן man 'kdo?'
[Rozdílné od hebrejského, ale srovn. arab. *man*.]
2. Pro věci מָה mā 'co?'.
[Stejně jako v hebrejštině a arabštině *mā*].

§ 133. Zájmeno vztažné.

1. Aramejština má jediné všeobecné vztažné zájmeno דֵּי *dī* pro všecky rody a čísla [Srov. arab. (*alla*)dī].
2. Užívá se ho:
 - a) samostatně: הַכִּלָּא דֵי בֵּירֹשֶׁלֶם 'chrám (jenž je) v Jeruzalemě' (Ezr 5, 14), אַילְנָא דֵי חַזִּית 'strom, který jsi viděl' (Dan 4, 17);
 - b) ve spojení s jiným zájmenem: מִן־דֵי־לָא יִפְלֶל 'kdo ne-padne' (Dan 3, 6) (srovn. též § 134, 2);
 - c) k vyjádření vztahu přivlastňovacího původně jen k jménu určenému: מְאֻנֵּא דִּי־בֵּית־אֱלֹהָא 'nádoby domu božího' (Ezr 5, 14), pak i k neurčenému: נְהַר דִּי־נוּר 'ohnivá řeka' (Dan 7, 10). Často je tento vztah předjet suffixem: שְׁמָה דִּי־אֱלֹהָא 'jméno jeho (totiž) Boha' = 'jméno boží' (Dan 2, 20). Tato vazba významem odpovídá vazbě statu konstruktu s genitivem (viz § 142, 3);
 - d) jako spojky v různých funkcích (viz § 185).

§ 134. Zájmena neurčitá.

1. Není pro ně zvláštních tvarů.
2. 3. K sevšeobecňování se používá též zájmena tázacího: וּמָה חַשְׁחַן 'a kterékoli potřeby' (Ezr 6, 9), וּמָה דֵי... יִיטֶב 'a cokoliv... bude (se zdát) dobré' (Ezr 7, 18). Viz též § 133, 2 b.

- ‘Jeden-druhý’, ‘navzájem’ se vyjadřuje jako v hebrejštině opakováním zájmena ukazovacího: **דְּבָקִין דַּנָּה עַמְּדָנָה** ‘spojené jeden s druhým, navzájem’ (Dan 2, 43).
- ‘Každý’, ‘všechny’ **כָּל-** *kol*, před maqqepem **כָּל-** *kål-* (vlastně substantivum ‘celost’, arab. *kull(un)*).

Vazby jako v hebrejštině:

- před neurčeným sing.: ‘každý’, **כָּל־אָנָשׁ** ‘každý člověk’ (Dan 3, 10);
- před určeným sing.: ‘celý’, **כָּל־אָרֶעָה** ‘celá země’ (Dan 2, 35 a 39);
- před určeným kollektivem: ‘veškerý’, **כָּל־בָּשָׂרָא** veškeré ‘tělo’; (Dan 4, 9);
- před plurálem: ‘všichni’, **לְכָל חַפֵּים בָּבֶל** ‘všechny mudrce babylonské’ (Dan 3, 12).

V aramejštině je kromě toho tvar **כָּלָא** *kollā* ‘vše’, ‘všichni’. **מִזְוֵן לְכָל־אֱבֹה** ‘jídlo pro všechny (bylo) na něm’ (Dan 4, 9, 18).

§ 135. Člen.

- V aramejštině byl člen původně asi též *-hā* jako v hebrejštině, ale protože se klade za příslušné jméno, podlehl jistým změnám. Stav jména se členem se nazývá status determinatus nebo emphaticus.
- U singulárů a plurálů na *-āt* je člen v tvaru *-ā*. Je na něm přízvuk, který působí na určované slovo. M. sg. **אֱלֹהָה** *’elāhā*, ‘bůh’, se členem **אֱלֹהָה** *’elāhā* ‘Bůh’; f. sg. **חַכְמָה**, status constructus **חַכְמָת**, status emphaticus ***חַקְמָת-ā > חַכְמָת א** **ḥakmat-ā > ḥakmat a* ‘moudrost’; plur., st. constr. **אֲצָבָעַת**, st. emph. **אֲצָבָעַת א** *aṣbat a* ‘prsty’.
- a) u plurálů na *-in* a duálů se člen **-hā* připojuje k příznaku *-aj-* a dá s ním *-ajād*, st. const. **יוֹמִין יְיָאָד**.

מְאֹנְגִּיא ‘váhy’ < *-aj, st. emph. יָמַנִּיא ‘dny’; duál **מְאֹנְגִּיאָא**.

(Dan 5, 27) (ále Leningradský rukopis má: **מְאֹנְגִּיאָא**).

- b) u slov odvozených příponou יְ-āj je v plurálu
st. emph. na -ājē (qərē -ā'ē): **כְּשֻׁדְּרִיא**: qərē
כְּשֻׁדְּרָאִי ‘Chaldejci’

4. Pro tvoření statu emfatiku feminin v singuláru a všech duálů a plurálů máme tedy praktické pravidlo, že se připoji k jménu ve stavu konstruktu. (Bauer a Leander mají za to, že skutečně stat. emph. vznikl připojením členu ke stavu konstruktu, s. 85).

Nomina

§ 136. Kořen.

1. I v aramejštině je základní význam slova spjat s kořenem, jenž je v naprosté většině tvořen třemi konsonanty. Pro malý rozsah biblicko-aramejských textů je i počet dokladů menší:

מלך *mælæk* ‘král’

מלכתא *malkatā* (doložen jen st. emph.) ‘královna’,

מלךו *malķū* ‘království’, ‘vláda’.

2. Jednoradikální jsou jen částice (בְּ, בִּ, בֵּ, בֶּן), a zájmena (אֵת, מֵהֶם), jednoradikální nomen není doloženo žádné, neboť slovo pro ‘ústa’ [v hebr. **חֲפַת**] bylo rozšířeno o druhý radikál *m* (asi zbytek označení neurčitosti t. zv. mimaci): **חֲפָת** (se suff. **חֲפָתָה**).

3. K dvojradikálním patří na př. slova:

אָב ‘otec’, **אָחֶר** ‘bratr’, **יָד** ‘ruká’, **שָׁנָה** ‘rok’, **בָּר** ‘syn’,
שֵׁם ‘jméno’, **עֵץ** [hebr. **עֵץ**] ‘dřevo’, ‘strom’, **תְּרִije** (st. constr.) ‘dva’, **נְשִׁים** ‘ženy’, **מְאֹה** ‘sto’.

4. Čtyřkonsonantní jsou na př.: **חַרְטָם** ‘kouzelník’,
צִירָאָר ‘krk’.

§ 137. Tvoření jmen.

1. Původní dvojkonsonantní (**שְׁמָ**), trojkonsonantní (**מִלְחָמָה**, **אַרְעָם**) a vicekonsonantní (**חֲרֵטָם**).
2. Odvozená (A) z kořene
 - a) zdvojením středního radikálu: **גֶּבֶר** ‘hrdina’,
 - b) opakováním třetího radikálu: **רֹעֵן** ‘zelenající se’,
 - c) opakováním druhého a třetího radikálu: **שְׁפֵרֶת** ‘úsvit’,
 - d) opakováním celého dvojsouhláskového kořene: **גָּלָל** ‘kolo’.

(B) e) praefixy

- α) **-רָעַ** [hebr. **עַרְעָעַ**] ‘paže’,
- δ) **m-**: **מַשְׁבֵּךְ** ‘obydlí’, ***מַעֲבֵד** ‘dilo’. Též k tvoření infinitivu qalu (§ 164, 2),
- η) **t-**: **תְּדִירָא** (st. emfat., od **דְּוָר**) ‘okruh’,
- β) **h-** a ξ- slouží k tvoření infinitivů kausativních slovesních kmenů haḥpelu a šap̄elu: **הַשְׁמַרְהָ** ‘zhubiti’, **שְׁכַלְלָה** ‘dokončiti’.

(C) f) suffixy:

- α) **-āj** [odpovídá hebr. **-ī**]: **כָּרְמִי** ‘Chaldejský’, ‘prvý’,
- ε) **-ān** [hebr. **-ān** i > **-ōn**]: **בָּנִין** ‘stavba’, **אִילִין** ‘strom’ [srovn. hebr. **אַלְזִין**],
- ζ) **-ōn** [= hebr.]: **רַעֲיָן** ‘myšlenka’ (srovn. hebr. **רַצְוֹן**),
- η) **-ī**, st. constr. **-īt**: **אַחֲרִית**, st. constr. **אַחֲרִיתָה**, ‘konec’,
- θ) **-ū**, st. constr. **-ūt**: **מַלְכָּי**, st. constr. **מַלְכָּות**, ‘království’,
- κ) **-ō**, ξ- (kanaanismus za **-ā**, **הַ**): **רַבּוֹ**, **בְּלֹא**: ‘daň’, ‘deset tisíc’.

§ 138. Rod jmen.

1. Aramejský rod mužský a ženský odpovídá hebrejskému.

2. Maskulinum nemá zvláštní koncovky, častá jsou i feminina bez koncovky: **אָרוֹן** 'kámen', **אָרֶץ** 'země', **עֵין** 'oko', patrně též **עֵזֶן** 'koza'.

3. Feminina se většinou tvoří příponami:

a) -*t* jen v -*il* a -*ūt*, kde mizí ve statu absolutu: st. abs. **אַחֲרִי**, st. constr. **אַחֲרִית** 'konec', st. abs. **מְלָכָנוּ**, st. constr. **מְלָכָותָא** 'království'.

b) -*at*, z něhož asi jako v arabštině v pausce vzniklo -*ah*, jež pravděpodobně jako v hebr. proniklo i do kontextových tvarů a dalo -*ā*, **הָ**. (Místo tohoto **הָ** v aramejštině je často psáno **אָ**.) V ostatních tvarech se -*at* udrželo: st. abs. **חַיִּים** (nebo **חַיִּין**), st. constr. **חַיִּית**, st. emph. **חַיִּתָּה** 'zvíře'.

c) -*i* jen ve fem. **אַחֲרִי** 'áḥ̄orī 'jiná' k masc. **אַחֲרָן** 'jiný'.

4. Jako obojrodá se jeví v biblické aramejštině **נוֹר** 'oheň' (masc. Dan 7, 9; fem. Dan 3: 6, 11 a j.), **צָפֵר** 'pták' (masc. Dan 4, 9 **k̄etib**; fem. Dan 4, 9 **q̄rē**; 4, 18).

Pozn. I. Masc. s žen. koncovkou: **פָּהָה** 'místodržící', **כָּנָת** 'druh'.

Pozn. II. Kollektiva bývají fem., na př. **גָּלָל** 'vystěhovalectvo'. Abstrakta bývají též fem., na př. **רָבָּי** 'velikost'.

§ 139. Číslo.

Aramejština má tři čísla: singulár, duál, plurál. V tom i v jejich užívání se shoduje s hebrejštinou.

(A) 1. Duál značí předměty párové: má koncovku v st. abs. -*ajin* **לְרָנִין** 'rohy'; v st. constr. -*ē* (< *-*aj*) ***לְרָנִי**; v st. emph. -*ajjā* (< **aj* + člen **hā*) **לְרָנִיא**. [Srovn. arab. -*ajni* konc. du. pro nepřímé pády, -*aj* pro st. constr. du.]

2. Ve femininu se tyto koncovky připojují k tvaru na -*at*: **מְאַחַתִּין** 'dvě stě' (od **מְאַחַת** < **mi'**at*-).

[§139] 3. Příklady: יְדִים ‘ruce’, שֶׁנַּיִן ‘zuby’ po př. ‘kly’ (ve dvou řadách) Dan 7, 7, עֵינִי (st. constr.) ‘oči’, מָזְנִיָּא (st. emph.) ‘váhy’, t. j. dvě misky vah (patří k „dualia tantum“).

4. Duál tvoří jen jména podstatná. Příslušná adjektiva (a též zájmena a slovesa) jsou v plurálu: שְׁנַיִן רַבְּרַבָּן ‘velké zuby (kly)’ Dan 7, 7.
5. Duál za plurál: קְרָנַיִן עַשֶּׂר ‘deset rohů’, Dan 7, 7.
6. Duálová koncovka je i u číslovky ‘dva’; masc. doloženo jen v st. constr. תְּרִ, fem. st. abs. תְּרִתִּין (< *-ajn).

(B) Plurál.

7. a) Starší způsob tvoření plurálu opakováním je u adjektiva רַב ‘velký’, avšak u takto vytvořeného plurálu jsou ještě normální plurálové koncovky: masc. רַבְּרַבָּין ‘velci’, fem.: רַבְּרַבָּתָא, emph. רַבְּרַבָּתָן ‘velké’. (Srovn. též odvozené subst. רַבְּרַבָּנִין* ‘velmoži’).

8. b) Všeobecně má plurál tyto koncovky:

- a1) maskulinum ve st. abs. -in, יִ-: מֶלֶכִין ‘králové’, ‘moudří’. [Srovn. arabské -ina, konc. plur. masc. pro nepřímé pády.]
(Pozn. V textu nalezneme i hebraismy na -im: מֶלֶכִים ‘králové’, Ezr 4, 13; jako kętib, opraveno však v qerē אַלְפִין, ‘tisice’, Dan 7, 10.)
- a2) maskulinum ve st. constr. -ē, יֶ- (< *-aj, jako v duálu): חֲבִיכִי ‘dny’, ‘mudrci’.
- a3) maskulinum ve st. emph.: -ajjā, נִיאָ (< *-aj + člen *hā): יְזִמִּיאָ ‘dny’.
- β1) femininum ve statu absol. -ān, נָ, (misto *-āt, .n analogicky podle masc. -in): אַצְבָּעָן ‘prsty’.

[§ 139] β2) ve st. constr. (původní) -ֶת, תְּ אַצְבָּעַת.

β3) ve st. emph. -ֶתֶּאָ, נְאָ אַצְבָּעַתָּא.

9. Některá maskulina mají v plurálu koncovku (ženskou) -ֶן: שֵׁם 'jméno', pl. שְׁמָהֹת (constr.); כְּרֻסָּא 'trůn', pl. כְּרֻסָּוֹת; אֲרִיָּה 'lev', pl. emphat. אֲרִיוֹתָא * אָבָּא 'otec', pl. se suff. אֲבִדָּתִי.
10. Některá feminina mají v plur. koncovku (mužskou) -ֶין: מַלְּהָ 'slovo', pl. מַלְּיָה [v hebr. רְוּחָה 'duch', pl. רְוֻחִין]; שְׁנָה 'rok', pl. שְׁנִין; נְשָׁנִין 'ženy' (sing. nedoložen).
11. Zvláštní je slovo אָנָשׁ. Původně kolektivum 'lidé', 'lidstvo' (slovensky 'svět'), (na př. Dan 4, 22), z něhož může být jedinec vytčen pomocí statu konstruktu slova 'syn': sg. בָּר אָנָשׁ (důležité místo Dan 7, 13), pl. בְּנֵי אָנָשׁ (Dan 2, 38; 5, 21). Ale i samo אָנָשׁ někde značí jednotlivého člověka (Dan 2, 10; 3, 10; 5, 7; 6, 8, 13 (!)).
12. Plurál s koncovkou masc. i fem. má slovo יְמָם 'den', a to bez patrného rozdílu významu: častěji יְמִינִין (na př. Dan 7, 9), jen 2× st. constr. יְמִינָת Ezr 4, 15, 19. (O duálu viz § 139(A).)
13. Plurál od אלהּ je אלְהִין אַלְהִים; značí v aramejštině [na rozdíl od hebr. אלהּ אֱלֹהִים = 'božstvo', 'Bůh'] vždy více bohů; je to plurál skutečný, numerický. (Též Dan 5, 11: 'moudrost bohů' = 'božská' a p.).
14. Některá jména jsou pluralia tantum: רְחַמִּין 'slitování' (pův. 'vnitřnosti', srovn. řec. σπλάγχνα *splanchna*, pův. 'střeva'). Srov. též חַטִּיאִים 'pšenice' jako zrni [na rozdíl od hebr. חַטָּה — 'obilí na poli'].
15. Kolektiva jsou na př.: עַזְּבָּעַת 'dříví'; עַזְּבָּעַת 'ptactvo'; עַפְּנִים * עַפְּנִים 'listi'; בָּשָׂר 'maso', pak: 'živočišstvo', 'lidstvo'.

§ 140. Status.

V aramejštině může být nomen v trojím stavu (status):

1. Status *absolutus* (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Značí jméno položené samostatně.
2. Status *constructus* (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Před genitivem s oslabeným přízvukem.
3. Status *emphaticus* (determinatus) s postponovaným členem -ā (⟨ *-hā) (člen připojen za slovem). [V hebrejské štině mu odpovídá nomen determinované členem, srov. § 142, 2, 1].

§ 141. Vyjádření pádů.

1. Zbytky původních pádových koncovek jsou v aram. řídké:
2. Nominativní -u v suffigovaných tvarech jména ***אֲבָ** ‘otec’: **אֲבֹה** ‘tvůj otec’, **אֲבֹהִ** ‘jeho otec’.
3. Akusativní -a zůstalo jako nepřízvučná směrová připona některých adverbií **אֶרְעַד** ‘dole’, **אֶלְעָלָה** ‘nahore’, **אֶתְמָה** ‘tam’; a též snad v **אֶלְכָה** ‘vše’. (Viz § 134, 6e).
4. Žádné genitivní -i se v biblické aramejštině nezachovalo.
5. Aramejština nemá zvláštního vokativu, ve zvolání se užívá substantiva ve stavu emphatiku: **מֶלֶךְ** ‘králi’; **עַמּוֹם** ‘národy’ atd. ..., (Dan 3, 4).
6. a) Původní genitiv je zřetelný jako druhý člen ve vazbě stavu konstruktu (viz dále § 142, 3).
b) Tento vztah je vyjadřován i opisy s **לְ**, viz dále § 133, 2c; § 142 e.
7. a) Akusativ jako pád přímého předmětu: **בְּנֵין בֵּיתָה** ‘a stavěji dům’ (Ezr 5, 11); **לֹא הַשְׁפַּלְתָּ לְבָבָךְ** ‘nepo-

nížil jsi své srdce' (zvratně: 'sebe', viz § 130, 4) (Dan 5, 22); též dvoji předmět: **פְתַנְמָא הַתִּבְונָא** 'odvětili nám (vyjádřeno suffixem) odpověď' (Ezr 5, 11).

- b) Přímý předmět bývá též (většinou u osob) uvozován předložkou **ל**: **הָגַעַל לְדָנֵיָאָל** 'vyvedl Daniele' Dan 2, 25; **וְלִמְאָנִיא ... הַחִתּוֹן** 'a přinesli nádoby' Dan 5, 23; **שָׁאַלְנָא לְהָם** 'dotázali jsme se jich' Ezr 5, 10. (Pozn. Táž předložka **ל** vyjadřuje i vztah dativní: **יִהְבֶּב ... לְחַכְמִים** 'dává moudrým' Dan 2, 21; **וְכַנְ אָמַרְנִין לְהָם** 'a takto k nim promluví' Ezr 5, 3).

§ 142. Determinace (určení).

1. Vlastní jména označují určitou osobu či věc, a jsou tedy sama o sobě determinována: **דָנִיאָל**, **בָבָל**, přívlastek k nim musí být též determinován: **בָבָל רַבְתָּא** 'veliký Babylon' Dan 4, 27.
2. Determinace se provádí připojením členu, čímž vznikne status emphaticus (determinatus). [Na rozdíl od pozdější aramejštiny a syrštiny je v biblické aramejštině tento stav výrazem jména určeného.]
Této determinace se užívá [jako v hebrejštině a v arabském], aby se některý pojem označil jako známý
 - a) je-li vytčen ukazovacím zájmenem: **צָלָמָא דִבְנָן** 'ona socha' (Dan 2, 31);
 - b) byl-li dříve zmíněn: **חַלְמָא** '(určitý) sen', neboť byla o něm řeč dříve (Dan 4, 3): **חַלְמָם** (bez determinace) (Dan 4, 2);
 - c) je-li všeobecně znám: α) jako jedinečný: **אַרְעָא** 'země', **אֱלֹהָא** 'Bůh'; β) za jedinečný považovaný: **מַלְכָא** 'král' par excellence, totiž perský; γ) ze souvislosti: **שְׁמַשִּׁי סְפָרָא** 'Š. písář' (Ezr 4, 8);

- [§ 142] d) značí-li druh: **חַיּוֹתָא** 'zvěř';
- e) známá jména látek a abstrakta: **זְהִבָּא** 'zlato' (Dan 2, 35), **חַכְמַתָּא** 'moudrost' (Dan 2, 20, 21):
3. a) Determinace následujícím genitivem oslabí logicky i přízvukem determinované jméno, jež se dostane do statu konstruktu. Viz § 140, 2.
- b) Vazba tato je v aramejštině poněkud těsnější než v hebrejštině, takže může být i přirovnána k složeninám (některých) jazyků indoevropských: **עֲבָרִינֶהֶרֶה** Ezra 4, 10 a j. 'Zářičí'; **לְבָבֵי-אָנָשׁ** Dan 7, 4 'lidské srdce', něm. 'Menschenherz'. V češtině se vyjádří tudíž spíše adjektivem než genitivem substantiva.
- c) Determinace je jen u druhého (posledního) člena, a ta determinuje celý výraz: **בֵּית מֶלֶכָא** '(určitý) dům králův'; **חַפְּיכִימִי בְּבָלֶן** Dan 2, 12 '(jisti) mudrci babylonští'; **שָׁאָר חַשְׁחוֹת בֵּית אֱלֹהִיךְ** Ezra 7, 20 'ostatek potřeby domu Boha tvého'.
- d) Záleží-li na tom, aby první člen byl determinován, determinuje se druhý, i když na jeho determinaci nezáleží: **עַתִּיק יוֹמִיאָנָה** Dan 7, 22 '(ten) Starý dnů (dny)'; bez determinace: **עַתִּיק יוֹמִין** Dan 7, 9 'Starý dnů'.
- e) (Má-li být první člen neurčený, je nutno použít jiných vazeb, s **ל** [jako v hebrejštině a arabštině] nebo s **דִּי**: **מֶלֶךְ לִישְׂרָאֵל** Ezra 5, 11 '(nějaký) král izraelský'.)
- f) Vazba statu konstruktu jmen **בָּעֵל** 'pán' a **בָּר** 'syn' slouží k vyjádření určité souvislosti s výrazem genitivním (při čemž uvedená jména sklesnou na formální slovce): **בָּעֵל-טֻעם** Ezra 4, 8 a j. 'kancléř' (vl. 'pán dekretu'); **בְּנִי-גָלוּתָא** Ezra 6, 16, Dan 2, 25 a j. 'vhnanci, exulanti' (vl. 'synové vyhnanství, exilu').

g) Vazba statu konstruktu vyjadřuje na př. vztahy látkové (**דְּבָבָל** 'zlatá socha'), vysvětlovací (**מִקְדִּינָת בָּבֶל** 'kraj babylonský'), vlastnosti (**עַתִּיק יּוֹמִין** 'Starý dny, co do dnů', Dan 7, 9; pod. 7, 22).

4. Determinace suffixem je vlastně zvláštní případ determinace genitivní, při níž genitiv osobního zájmena je přivěšen k jménu, takže s ním tvoří celek považovaný za jedno slovo. (Připojování suffixů viz § 128, 3—7).

§ 143. Deklinace.

1. Ve vzorech se uvádějí kromě tří statů též příklady tvarů suffigovaných s lehkými suffixy (pro všechny osoby singuláru a 1. os. plurálu; jako příklad se uvádí 1. sg.) a s těžkým suffixy (pro 2. a 3. os. plurálu; jako příklad 2. pl. m.). Protože biblické aramejské texty jsou nerozsáhlé, mnohé tvary se nedají doložit, a vzory jsou neúplné.

2. Koncovky nominální jsou:

	pro masc. (a fem. bez koncovky)			pro fem. s koncovkou		
Status	Sg.	du.	pl.	Sg.	du.	pl.
abs.	—	-ájin	-ín	-á (-í, -ú)	-lájin	-án
constr.	—	-ě	-ě	-át (-ít, -út)	nedoložen	-át
emph.	-á	-ajjá	-ajjá	-elá n. -tá, (-ítá, -útá)	nedoložen	-átá

3. Při deklinaci některé samohlásky podléhají zákonitým změnám. Nemění se však samohlásky:

a) původem dlouhé (**יּוֹם, שְׁלֵךְ**)

b) zůstávající v slabice stále zavřené (**רַב, חֲפִים**)

a) k nimž náleží i slabiky, které byly zavřené a vlivem „zavírající“ laryngály se „pootevřely“ vsunutím ha-tepu (***אַחֲרִי** < **aḥrī*),

β) a slabiky, které se staly otevřenými po zjednodušení zdvojené laryngály (**מְרֻעָע** < **m²ra¹a*; < **barr*, st. emph. **בָּרָא**)

c) š^əwā, je-li dosti daleko od přízvuku (**קְצַת**, **מִדְיָנִית**).

§ 144. Nominální třídy.

A. Maskulina (a feminina bez koncovky).

Druh	proměnné vokály	koncový konsonant	Třída
nesegolátní	žádný	stále jednoduchý	I.
nesegolátní	1 (v ultimě)	stále jednoduchý	II.
nesegolátní	2	stále jednoduchý	III.
nesegolátní	(nanejvýš jeden)	zdvojený před koncovkami	IV.
segolátní	různé	jednoduchý (původně dva konsonanty na konci slova)	V.
nesegolátní		původně <i>j</i> , <i>w</i> , ' (z toho > -ē)	VI.

B. Feminina s koncovkou.

Odrozená od
maskul. třídy

I.—V.	se silným posledním radikálem	koncovka -ā (< -at)	VII.
VI.	se slabým posledním radikálem	koncovka -āt, ī, -ū	VIII.

Třída I. (Vokály neproměnné, konc. konsonant stále jednoduchý.

Vzor: **שְׁנִיא** ‘den’ fem. ‘duch’, **אֱלֹה** ‘bůh’, **רֹוחַ** ‘velký’;
בְּשִׁדי ‘chaldejský’)

	abs.	constr.	emph.	s leh.	suff.	s tčž.	suff.
Sg.	יּוֹם	יּוֹם	יּוֹמָא	יּוֹמִי	יּוֹמָנוֹן	יּוֹמָנוֹן	יּוֹמָנוֹן
Pl.	יּוֹמִין	יּוֹמִי	יּוֹמִיא	יּוֹמִי	יּוֹמִיאנוֹן	יּוֹמִיאנוֹן	יּוֹמִיאנוֹן

[§ 144] Slova s koncovou laryngálou po dlouhém vokálu s výjimkou ā mají v bezkoncovkových tvarech patah furtivum: רֹוחַ, a místo šwa mobile u laryngály haṭeþ patah: אַלְהָכֹן. Podobně nomina III' mají též haṭeþ patah: שְׂגִיאָכֹן (šaggi), ale koncové ' se eliduje: שְׂגִיאָ saggi.

Slova na -āj (většinou odvozená) piší přechodový konsonant (Gleitlaut) buď pomocí נ nebo pomocí י.

Sg. abs. בְּשֶׁדֶאָה emph. בְּשֶׁדֶיָּא nebo בְּשֶׁדֶיָּי.

Pl. abs. בְּשֶׁדֶאָי nebo בְּשֶׁדֶיָּין emph. בְּשֶׁדֶיָּין.

Třída II. (Vokál poslední slabiky proměnný, koncový konsonant stále jednoduchý).

Vzor: עַלְם 'věk, věčnost' יָד fem. 'ruka', קָרָם 'stojící').

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	עַלְמָן	עַלְם	עַלְמָא	עַלְמֵי	עַלְמָכֹן*
Pl.	עַלְמִין	עַלְמִי	עַלְמִיא	עַלְמֵי	עַלְמִיכֹן

Slovo יָד má sg. s těž. suff. יָדָכֹן, du. abs. יָדִין.

Podle II. tř. se deklinují participia qalu (קָטַל 'zabijející'). Participia qalu sloves II w/j mají na švu נ, ale י se drží ve výslovnosti před šwā: sg. abs. קָרָם, pl. abs. קָרְמִים, qərē קָרְמִין. Podobně i pl. constr.

Třída III. (Dva vokály proměnné, konc. konsonant stále jednoduchý).

Zde je velmi názorně patrné, že v aramejštině redukce vokálů pokročila dále než v hebrejštině. Vokál poslední slabiky se udržel jen ve st. abs. a st. constr. singuláru, které jsou tvarově shodné, na př. בְּשָׁר 'maso' [odpovídají hebr. st. constr. בְּשָׁר, zatím co hebr. st. abs. je בְּשָׁר]. V ostatních tvarech se druhý vokál eliduje, první zůstává plný; a často

[§ 144] v zavřené slabice přechází v i: *bašrā > בִּשְׁרָא (st. emph.).

Vzory: זְמַן 'čas', זְהָב 'zlato'; participia הִתְפֹּהֵל 'daný', מַתְעַבֵּד 'udělaný'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	זֶמֶן	זֶמֶן	זֶמְנָא	זֶמְנִי*	זֶמְנִיכּוֹן*
Pl.	זֶמְנִין	זֶמְנִין	זֶמְנִיא	זֶמְנִי*	זֶמְנִיכּוֹן*

U laryngály místo šewā mobile je haṭep̄ paṭah: דְּהַבָּא, מַתְעַבֵּד, מַתְיַהְבֵּין.

Třída IV. (Koncový konsonant před koncovkou zdvojen).

Na konci slova, t. j. ve st. abs. a const. singuláru je konsonant jednoduchý רַב (< *rabb) 'velký', פָּה 'ústa'. Před koncovkou je zdvojený a) původně rabbā (emph.); b) pro udržení plného vokálu פְּתַה (se suff.). Původní u se drží před zdvojeným konsonantem: גַּבָּא (st. emph.) 'jáma', před jednoduchým ve st. abs. a constr. sing. přechází často v o: גַּבָּה.

רב 'veliký' (plurál viz § 139 B, a) פָּה 'ústa' (viz § 136, 2), חַרְטָם 'kouzelník', שְׂגָנִין (du.) 'zuby'; חַי (sg.) 'živý', חַיִּין (pl.) 'živí', 'život'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	חַרְטָם	חַרְטָם	חַרְטָמָא	חַרְטָמִי	חַרְטָמְכּוֹן*
Pl.	חַרְטָמִין	חַרְטָמִין	חַרְטָמִיא	חַרְטָמִי	חַרְטָמְמִיכּוֹן*

Třída V. Segolata.

1. Nomina, která se stala po odpadnutí pádových koncovek jednoslabičnými (*malku > *malk), byla vsunutím pomocného vokálu mezi koncové souhlásky opět rozšířena na dvojslabičná, při čemž přízvuk buď zůstal na původním kmenovém vokálu předposlední slabiky מֶלֶךְ mǎlək 'král', nebo se přesunul na vložený vokál slabiky poslední,

[§ 144] a původní vokál předposlední slabiky se redukoval **אַלְמָם** *s̄lem* 'socha', **כִּסְף** *k̄sāp* 'stříbro'. V tvarech s koncovkami zůstal plný vokál, při čemž *a* někdy přešlo v *i*: **דְּבָה** (< **dab̄h*) 'oběť', pl. **דְּבָהִין**. Plurál se tvoří z dvojslabičných základů typu *qaṭal*, takže se shoduje s plurály třídy III. Je-li třetí radikál *b*, *g*, *d*, *k*, *p*, *t*, je v plurále spirantisován: **מְלָכִין** (**malaḳin*).

Typy *qatl* a *qitl* do značné míry splývají.

Příklady: a) typ *qatl*: viz výše, též: **אַבָּן** (fem.) 'kámen'.

b) typ *qitl*: **חַלְמָא** (*χ* < *i*, působením laryngály); **סֵפֶר** 'kniha', pl. **סֵפֶרִין**.

c) typ *quṭl*: **קְשֻׁטָּה** 'pravda'; **נִגְנָה** 'světlo', **כְּתָלָה** 'zed', pl. **כְּתָלִיא**.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	מְلָכָה	מְלָךְ	מְלָכָה	מְלָכִי	מְלָכִין
Pl.	מְלָכִין	מְלָכִי	מְלָכִיא	מְלָכִי	מְלָכִיכָוֹן

2. U kmenů II *j* (vesměs typu *qatl*) se *-aj-* udržuje (v st. abs. sing. se za ně vkládá *i*): **עֵין** 'ájin 'oko'; jen v constr. sg. a někdy před leh. suffixy se monophthongisuje v *ē*: Sg. **בֵּית** 'dům', constr. **בֵּיתָ**, emph. **בֵּיתִי**, se suff. (viz § 113, pozn. I.)

Pl. **עֵינִין**; constr. **עֵינִי** (du); se suff. **עֵינִי**.

3. Od kmenů III *j*: **עַפְיָה** 'åp̄jeh 'jeho listí'; III *w*: **חַזְוֹא** emph. 'vidění'.

Třída VI. Jména na *-ē* (s pův. konc. radikálem *w*, *j*, ').

Původní koncový konsonant se neudržel ve tvar ech bez koncovky (st. abs. a constr. singuláru), jako mater lectioonis se píše **ה** (původně u kmenů na *w* a *j*) nebo **א** (původně

[§ 144] u kmenů na '). Před koncovkami singuláru a mužského plurálu je souhláskové *j*, před koncovkami plurálu ženského typu souhláskové *w*.

בָּנָה st. abs. a constr. 'stavějící', partic. qalu slovesa III infirmae; pl. abs. **בָּנִים**.

מַצְבֵּי 'chtění', st. emph. **מַצְבֵּיאָ**, se suff. **מַצְבֵּי**.

כֶּרֶם st. abs. a constr. 'trůn', se suff. **כֶּרֶמיָ**, plur. abs. **כֶּרֶמוֹתָ**, emph. **כֶּרֶמוֹן**.

Třída VII. Feminina na -ā (s posledním radikálem silným).

1. Femininní koncovky viz § 143, 2.

Vzory 'zvíře' s vokály neproměnnými, **חַיּוֹה אֲנָרוֹא** (správněji **אֲנָרוֹה**) 'dopis' s proměnným vokálem.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	חַיּוֹה	חַיּוֹת	חַיּוֹתָ	חַיּוֹתִי	—
	אֲנָרוֹה	אֲנָרוֹת	אֲנָרוֹתָ	אֲנָרוֹתִי	—
Pl.	חַיּוֹן	חַיּוֹת	חַיּוֹתָ	חַיּוֹתִי	חַיּוֹתְכֶן
	אֲנָרוֹן	אֲנָרוֹת	אֲנָרוֹתָ	אֲנָרוֹתִי	אֲנָרוֹתְכֶן

2. Nomina typu **מִדְיָנִה** 'kraj, provincie', mají ve st. emph. **מִדְיָנִיתָ**, což je asi forma smíšená (§ 15, 4): *m^adīn^atā* nebo *m^adīntā*.

3. Suffixy připojované k plurálu feminin jsou tytéž jako suffixy při singulárech; že patří k plurálu, je dostatečně vyznačeno koncovkou -āt-. [V hebrejštině je před suffixy ještě příznak plurálu -aj -]. Viz § 128, 7.

4. U feminin odvozených od maskulin segolátních je třetí radikál explosivní: **מַלְכָּה** 'královna', st. constr., emph. **מַלְכָּתָ**. Vokály jsou neproměnné.

Třída VIII. Feminina na -āt, -āt, -ā (s posledním radikálem slabým).

1. U feminin typu *-at* se slabým posledním radikálem se *w* (nebo *j*) mezi vokály vysunulo a vokály se stáhly: původní *qaṣawat* > *qaṣāt* > **קָצֶת** st. abs. a cs. V plurálu se drží *w* souhláskové: **כָּנְתָה** ***כָּנְתָה** 'druh' masc., suffigované tvary plur. **כָּנְתֹהוֹן** **כָּנְתֹהוֹן**.

2. U feminin na *-i* a *-ū* původní *-t* v st. abs. sg. vypadlo, udrželo se však v st. constr. a před suffixy. V plurálu slov na *-ū* je konsonantní *w*.

אַחֲרֵי 'konec', **מֶלֶכֶם** 'království'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	אַחֲרִי	אַחֲרִית	אַחֲרִיתָה	אַחֲרִיתִי	—
	מֶלֶכֶם	מֶלֶכֶת	מֶלֶכֶתָה	מֶלֶכֶתִי	—
Pl.	—	מֶלֶכֶת	מֶלֶכֶתָה	—	—

§ 145. Nomina tvořená zvláštním způsobem (mimo třídy)

***אָבָדִי**, **אָבָדֵךְ**, **אָבָדִי** (viz § 128, 3). Plur. rozšířen o *h*: se suff. **אָבָהָתָנָא**, **אָבָהָתִי**.

***אָחָד** 'bratr'; pl. se suff: Ezr 7, 18 **אָחִיךְ** *kətib*, *qərē* (dissimilace: *a* > *æ* před laryngálou s *ð*).

בָּנִי (constr.) 'syn'; se suff. **בָּרָה**; plur. constr. se suff. **בָּנִיּוֹן**, **בָּנְדוֹדִי**.

מֶרֶא (constr.) 'pán'.

בֵּיתָא 'dům'; constr. **בֵּית**, emph. **בֵּיתִת** (viz § 113, pozn. I.); plur. se suff. **בְּתִיכּוֹן** s explosivním jednoduchým *t*, *ת* má dāgēš lene. Viz § 123, 2.

רָאשִׁין (constr.) 'hlava'; se suff. viz § 128, 3. Pl. se suff. **רָאשִׁים** Ezr 5, 10 (hebraismus).

שְׁמָםְתָהִם (constr.) 'jméno'; se suff. viz § 128, 3. Plurál je rozšířen o *h* (jako u **אָבָהָתָנָא**): constr. **שְׁמְמָתָהִם**, se suff. **שְׁמְמָתִהִים**.

§ 146. Přídavná jména.

1. Koncovky singulární i plurální stejné jako u substantiv.
2. Přívlastkové adjektivum stojí vždy za substantivem, a shoduje se s ním v rodu, čísle a determinaci.

§ 147. Vyjádření stupňů přídavných jmen

- a) pomocí předložky **מִן** 'z' za komparativ: **חוֹזֶה רַב מִן־חֲבָרָתָה** Dan 7, 20 'vzezření její (bylo) větší než jejich družek';
- b) genitivní vazbou za superlativ: **שְׁפֵל אֲנָשִׁים** Dan 4, 14 'nejnižší z lidí', 'docela nízký'.

Číslovky

§ 148. Číslovky základní.

1. Od 1—10 jsou doloženy tvary:

	pro rod mužský		pro rod ženský	
	st. abs.	st. constr.	st. abs.	(st. constr.)
1	חד	—	חרה	
2	—	(תְּרֵי)	תְּרֵתִין	
3	תְּלִתָּה תְּלִתָּא	—	תְּלִתָּה	
4	אַרְבָּעָה	—	אַרְבָּעָה	
6	—	—	שְׁשָׁתָּה שְׁשָׁתִין	
7	שְׁבֻעָה	שְׁבֻעָה	—	
10	עֶשֶׂרֶת	—	עֶשֶׂרֶת עֶשֶׂרִין	

(1: ' v násloví elidováno; 2: dissimilace *n* v *r* před *n*).

Číslovky 3—10 sloužící k počítání mužských předmětů mají koncovky ženské, a naopak.

2. Z číslovek 11—19 doloženo jen '12' **תְּרֵי עֶשֶׂר**.
3. Z desítek doloženy: '30', **תְּלִתִין**; '20', **עֶשֶׂרִין**; '60', **שְׁשִׁתִין**; '100', **אַרְבָּעָה**; '200' (duál), **מְאַתִין**; '400', **מְאַתָּה**; '1000'; sg. abs. **אַלְפָה**, constr. **אַלְפָהָאָן**, emph. **אַלְפָאָן**; plur. **אַלְפִין**.

רַבָּן qərē '10000' sg. constr. plur. Dan 7, 10 kətib

רַבְּנָן

4. Ze složených čísel doloženy jen '62' a '120'.

מֵאָה וּשְׁנִינָה.

§ 149. Číslovky řadové.

Doloženy jen:

'první': masc. pl. emph. קָדְמִיתָא; fem. sg. emph. קָדְמִיתָה pl. emph. קָדְמִיתָא.

'druhý': fem. sg. abs. תְּנִינָה.

'třetí': fem. sg. abs. תְּלִיתָה kətib, qərē.

'čtvrtý': masc. sg. emph. a fem. sg. abs: רְבִיעִיא kətib, qərē; fem. sg. emph. רְבִיעִיתָה.

Pro čítání let a dnů v měsíci se užívá číslovek základních (Dan 7, 1, Ezr 6, 15).

§ 150. Ostatní druhy číslovek.

Příslovce 'po druhé' תְּנִינָות.

Násobný výraz 'sedmkrát' חַד שְׁבֻעָה.

Slovesa

§ 151. Úvod a rozdělení.

1. Slovesné kategorie:

- osoba 1., 2. a 3. (1. společná, 2. a 3. rozdělená na masc. a fem.)
- číslo: singulár a plurál (duál není).
- čas (t. zv. tempus): Neodpovídá naši kategorii času, avšak nekryje se ani s videm slovesným; perfektum děj konstataje, imperfektum ličí (Brockelmann, Arabische Grammatik, 11. vyd. 1948, s. 118). Vlastní vztahy časové a vidové se poznávají spíše ze souvislosti. Srovn. § 153.

[§ 151] d) způsob (modus): u perfekta nerozlišen; u imperfekta: indikativ a jussiv; imperativ.

e) odvozené kmeny vyjadřují jednak slovesný rod (aktivum, reflexivum, řidčeji passivum), jednak míru a okolnosti děje. Srovn. § 152.

f) Jmenné tvary jsou infinitiv a participia.

2. Kořen slovesa má tři souhlásky (radikály).

A. Silná slovesa jsou

a) orální se všemi radikály orálními;

b) laryngální, je-li kterýmkoli z radikálu *ḥ*, [‘], *h*. Ze sloves [‘] sem náleží jen ta, která mají [‘] jako druhý radikál. Dále sem náleží též slovesa s *r* jako druhým a třetím radikálem.

α) I lar. (ח, ע, ה)

β) II lar. (ח, ע, ח; נ; ר).

γ) III lar. (ח, ע, ח; ר).

B. Slabá slovesa assimilují (*n*) nebo elidují některý radikál (*w*, *j*, [‘]).

a) jednoduše slabá

α) I *n* (נ"כ).

β) Assimilující sloveso *slq* סְלַק.

γ) I [‘] (נ"כ).

δ) I *w*, *j* (ו"כ).

ε) II *w*, *j* (ו"ע).

ζ) III infirmae — *w*, *j*, [‘] (ו"ל, נ"ל).

η) II (mediae) geminatae (ע"ע). Třetí radikál je stejný jako druhý.

b) dvojitě slabá. Vesměs III infirmae, při tom též:

α) I *n*, β) I [‘], γ) I *w*, δ) II *j*.

3. Ve slovnících se uvádějí slovesa třemi radikály bez vokalisace.
4. Označení hebrejskými písmeny podle vzoru פָעַל viz § 51, 4.
5. Rozlišení aktivních a neutrických sloves ve vokalisaci kmene prostého (qal, p^eal) je dosti nejasné, a malý počet doložených sloves nedovoluje jisté závěry. Perfekta na *a* jsou jak aktivní (**יִתְהַבֵּל** 'dal') tak neutrická (**נִפְלָל** 'padl').

Perfekta na *i* po př. z něho vzniklé *e* jsou (s jedinou výjimkou) neutrická (**יִכְלֶל** 'mohl', **שִׁלְלָט** 'vládl').

U imperfekt všech tří typů se vyskytuje jak význam aktivní, tak neutrický: *u*: **יַאֲכִל** 'bude jít', **יַכְלֶל** 'bude moci'; *a*: **יַלְבְּשֶׁ** 'obleče', **יַאֲבֹדֶן** '(nechť) zhynou'; *i* (*e*): **יַפְלֵל** 'dá', **יַפְלֵן** 'padne'.

K perfektum na *a* jsou doložena imperfekta na *u* a *i*. K perfektum na *i* (*e*) náleží imperfekta na *u*, *i*, a *a*. Je tedy nutno u každého slovesa uvádět jak perfektní tak imperfektní kmenový vokál.

§ 152. Slovesné kmény.

1. Systém aramejských kmenů slovesných se shoduje s hebrejským v tom, že má též 1. kmen prostý, 2. kmen intensivní tvořený geminací středního radikálu, 3. kmen kausativní tvořený pomocí praefixu, jímž je kromě *h*- též -[srovn. arabštinu] a z akkadštiny převzaté š-. Avšak reflexivy s *t* převzaly většinou i funkci passiva; passivum tvořené vnitřní změnou vokalickou pomocí *u* se udrželo plně jen v kausativu na *h*-, kdežto v kmeni prostém je zastoupeno méně [více však než v hebrejštině] a v intensivním jen nepatrнě.

[§ 152] 2. K označování těchto kmenů se užívá též vzoru **p^aל**.

Pro aktivní prostý kmen se vedle p^aal [též v syrštině] užívá též hebrejského názvu *qal* 'lehký', 'prostý'.

3. Přehled slovesných kmenů v biblické aramejštině:

kmen	aktivní	reflexivní(pass.)	passivní
prostý	p ^a al (= qal)	hitp ^a el	(jen perf. a partic.)
intensivní	pa ^a el	hitpa ^a al	—
kausativní (na š-)	ha ^a p ^a el, 'a ^a p ^a el ša ^a p ^a el	— hišta ^a p ^a al	hå ^a p ^a al (perf.) —

(Passivní participia intensivu a kausativu náležejí tvaroslovňě k příslušnému aktivnímu kmenu).

4. Reflexivum (a passivum) má vždy jiný kmenový vokál než příslušný kmen aktivní: kmen prostý má aktivum na *a*, reflexivum na *e*, kmeny intensivní a kausativní aktivum na *e* a reflexivum (passivum) na *a*.

5. Význam kmenů.

- I. P^aal (qal) značí prostý děj aktivní nebo neutrický.
- II. Hitp^ael je jeho reflexivum (*יִתְּזַיֵּן* Dan 4, 9 'živí se'), častěji passivum (*יִתְּعַבֵּד* Ezr 6, 11 '(nechť) je učiněn').
- III. Pa^ael značí obyčejně děj zesílený (*קָטָל* 'pobil'), často zasahuje i do funkce kausativní (*בָּטַלָּת* 'přestala': 'působili, aby se přestalo', t. j. 'zarazili'), i v tom, že se tvoří denominativně (*מָלָה* 'slovo': *מָלַל* 'mluvil').
- IV. Hitpa^aal je reflexivní, po př. reciproký (*הִתְעֻרֶב* 'mísiti se (navzájem')') a passivní (*הִתְבָּקֵר* 'byl hledán').

V. Hař'el a šař'el jsou přechodné (חָזֵת 'seděl', 'usa-dil'), i někdy nepřechodné (דָּצְלָה 'měl úspěch').

VI. Hištař'el: jediný doklad má význam passivní: יִשְׁתַּכְלִילֵן 'jsou dokončovány'.

VII.—VIII. Passivní qal (= p^etil) a hāř'el jsou čistě passivní: קָטַלְתָּ 'byla zabita', הָסַקָּ 'byl zvednut' (od סַלָּק 'vyšel').

§ 153. Časy.

1. Aramejské perfektum a imperfektum odpovídají přibližně hebrejským a arabským, t. j. perfektum děj konstatuje, imperfektum jej líčí (srovn. § 151, 1, c) a to tvarem i významem. Lze však říci, že tyto aramejské časy jsou poněkud bližší našemu pojetí časů než hebrejské časy.

2. Affixy perfekta:

Sg. 3. m. — —	Pl. 3. m. -ū	נ-
3. f. -á _t נ-	3. f. -ā	ה-
2. m. -tā, -t נ-, נ-	2. m. -tān	הָנ-
2. f. nedoložena	2. f. nedoložena	
1. -(e)t נ-	1. -nā	נָ-

V 3. os. pl. je zachováno původní rozlišení rodů. — Koncovka 2. os. sg. m. se vyskytuje v tvaru redukovaném i neredukovaném. Affixy vokalické -ū, -ā jsou (na rozdíl od hebr.) nepřízvučné.

V 3. sg. f. se drží původní t [v hebr. jen před suffixy]. Koncovky 2. f. v biblické aramejštině nejsou doloženy. (2. sg. f. v elefantinských papyrech je יְנִי- (*lī*); 2. sg. pl. v pozdější židovské aramejštině -tān.)

3. Praefixy a affixy imperfekta.

Sg. 3. m. <i>j-</i>	— →	Pl. 3. m. <i>j- -ān</i>	יָ-
3. f. <i>t-</i>	— →	3. f. <i>j- -ān</i>	יְ-
2. m. <i>t-</i>	— →	2. m. <i>t- -ān</i>	תָ-
2. f. nedoložena		2. f. nedoložena	
1. <i>n-</i>	— →	1. <i>n-</i>	נִ-

3. os. pl. f. má praefix *j* shodně s 3. os. pl. m. (2. os. pl. f. v pozdější židovské aramejštině je *tiqlān*). 2. a 3. os. pl. má na konci původní *-n* [zachované i v arabštině a částečně v hebrejštině]. (Podobně i 2. sg. f. *-īn* v říšské a později i židovské aramejštině). Koncovka 3. os. pl. f. odpovídá příslušné koncovce perfektní: *-ūn*: *-ū* = *-ān*: *-ā*. K praefixu *l-* ve tvarech נִלְלַ a pod. viz § 176, odst. 3 na konci.

4. Affixy imperativu jsou obdobné affixům 2. osob imperfekta.

Sg. m.	—	—	Pl. m. <i>-ū</i>	וּ-
f.	<i>-ī</i>	וּ-	f.	nedoložen

Podobně jussiv 3. os. pl. m. má *-ū*: יְאַבֵּן Jer 10, 11 ‘nechť zhynou’. (Se suffixem viz Dan 5, 10).

§ 154. Perfektum.

- Způsob tvoření je v některých tvarech kolisavý. Proto uvádíme zde nejčastější formy zkonztruované z radikálů *k-t-b* בְּתַב ‘psáti’, neboť na nich je zřetelně vidět i explovivní po př. spirantní výslovnost.

2. Vzory: Kmen. vokál <i>a</i>		kmen. vokál <i>i</i> (> <i>e</i>)
Sg. 3. m. כתב		כתב , כתב
3. f. nedoložena		כתבת , כתבת , כתבת
2. m. כתבת		כתבת (כתבת)
2. f. nedoložena		nedoložena
1. כתבת		כתבת
Pl. 3. m. כתבו		כתבו
3. f. כתבה		כתבה
2. m. כתבות		nedoložena
2. f. nedoložena		nedoložena
1. כתבנו		כתבנו

Koncovky 3. p. m. a f. -*ū* a -*ā* jsou nepřízvučné.

3. Vokál *a* v otevřené prvé slabice se všude redukoval:
katáb(a)* > **כתב. [V hebrejštině se před přízvukem zdloužil].

Kmenový vokál *i* v otevřených slabikách zůstal, v zavřených slabikách uprostřed slova se změnil v *e*. V zavřených slabikách na konci slova bývá *i* i *e*.

V 1. sg. se vsunuje před koncové -*t* vokál: **גַּתְלָת** ‘zvedl jsem’. V prvé slabice zavřené bývá *i*, podobně i někde v 3. sg. f. **סַלְקָת** ‘vyšla’.

§ 155. Význam perfekta.

Perfektum značí děj:

1. minulý: **הִשְׁפַּחַת גֶּבֶר** Dan 2, 25 ‘nalezl jsem muže’, **עַל וּבָעָה** Dan 2, 16 ‘vešel a zeptal se’.
2. předminulý: **כִּי יְדֻעַ** Dan 6, 11 ‘když poznal’.

3. minulý zasahující do přítomnosti: לֹא שָׁלֵם Ezr 5, 16
'není (ještě) hotov'.

Perfektum se spojkou נ má vždy svůj původní význam [נ consecutivum v aramejštině není].

§ 156. Imperfektum.

1. K úpravě vzoru viz § 154, 1.

2.	typ na	<i>u</i>	<i>a</i>	<i>i (> e)</i>
Sg. 3. m.	יכִתְבֶּה	יכִתְבֶּה	יכִתְבֶּה	יכִתְבֶּה
3. f.	תִּכְתַּבְנָה		P	P, p
2. m.	תִּכְתַּבְנָה		P	p, p
1.	(א) אָכַתְבָּה		P	p, p
Pl. 3. m.	יכִתְבּוּן		=	=
3. f.	יְכִתְבּוּן		=	=
2. m.	תִּכְתַּבּוּן		=	=
1.	נִכְתַּבָּה		P	p, p

U typů na *a* i (*> e*) jsou tvary bez koncovek (označené p), podobné tvarům typu na *u* jen s rozdílem kmenového vokálu; tvary označené = jsou s nimi shodné, neboť kmenový vokál je zredukován. Praefixový vokál 1. os. sg. je buď původní *i*, nebo vlivem laryngály ': *i > æ* [jako v hebrejštině].

§ 157. Význam imperfekta.

- Značí často děj budoucí: וּבִתְרַךְ תִּקְוֹם מֶלֶכְךָ Dan 2, 39
'a po tobě povstane království'.
- Ve vyjadřování přítomnosti se vyskytuje imperfektum poměrně řidčeji než v hebrejštině, neboť mu v této funkci konkuruje participium (§ 165, 4).

וְלֹא מִנְדֵּה יַצְבָּא יִתְגַּפֵּה Dan 4, 29 ‘a komu chce, (tomu) je dává’.

3. Značí též minulé děje trvaci a opětovací [pro něž má na př. latina imperfekta]. [Srovn. též věty stavové s. impf. v arabštině.]

‘Zvedl jsem oči (perf.), a moje vědomí se mi vracele (יָרַא, impf.)’ Dan 4, 31.

4. Imperfektem se vyjadřují též projevy vůle:

- a) rozkaz: **תְּפִלֵּן וְתִסְגְּדֵה** Dan 3, 5, ‘padněte a skloníte se’.
b) přání: **שְׁלָמְכֻנִּי יְשִׁיגֵנִי** Dan 3, 31 ‘nechť se váš pokoj rozhodní’.

- c) výzva: **נְחֻזֵּנִי** Dan 2, 4 ‘nechť oznamíme’.

[V těchto případech by byl v hebrejštině nejspíše jussiv (a), (b), který je v aramejštině řídký, či kohortativ (c), jenž v aramejštině není.]

§ 158 — 160. *Wāw consecutivum* v aramejštině není. Jednotný tvar spojky ו má význam kopulativní (slučovací) a pod. (§ 185, 1). Imperfektum se spojkou ו má vždy význam imperfektní, perfektum s ו vždy má smysl perfektní.

§ 161. Jussiv.

Jussiv je v biblické aramejštině řídký; jen v jednom případě má tvar odlišný od imperfekta: **יְאַבְדוּ** Jer 10, 11 ‘ať zhy nou’. Význam je stejný jako v hebrejštině: rozkaz a přání kladné i záporné (s ל): **אֲלֵי-בְּהַלֵּךְ** Dan 4, 16 ‘ať tě neděsí’.

§ 162. Kohortativ v biblické aramejštině není. Srovn. § 157, 4, c).

§ 163. Imperativ.

1. Tvarové koncovky odpovídají imperfektním 2. osob co do kvality vokálu, avšak nemají koncový přízvuk ani -n.

Kmenové vokály jsou různé jako u imperfekta (§ 156, 2). Vokál 1. slabiky se redukuje (jako v perfektu, § 154, 3).

Sg. m.	כְּתָב	כְּתָב	כְּתָב	כְּתָב
f.	כְּתָבִי		ostatní nedoloženy	
Pl. m.	כְּתָבוֹ	כְּתָבוֹ	כְּתָבוֹ	כְּתָבוֹ
f.		nedoložen		

Tvoří jej jen kmeny aktivní.

2. Značí rozkaz: **קֹמֵי אֲכַלֵּי** Dan 7, 5 ‘vstaň (a) jez!’, po př. přání **מַלְכָא לְעַלְמִין חַיִּים** Dan 2, 4 a j. ‘králi, buď na věky živ!'; a to jen kladné.

(Zápor se vyjadřuje jussivem s **-אֲלֵא**).

(Zvlášť důrazný rozkaz či zákaz se vyjadřuje imperfektem, záporka je **אֲלֵא**. Viz § 157, 4, a).

§ 164. Infinitiv.

1. Infinitiv je v aramejštině jen jeden. Odpovídá významem českému infinitivu, po př. podstatnému jménu slovesnému.

2. V p^ealu má prefix *mi-* -**מִכְנֶשׁ**: **שְׁמַנֵּשׁ** ‘shromáždit’.

V odvozených kmenech má koncovku *-ā* ve st. abs., ve st. constr. *-at* nebo *-ūt*, před suffixy jen *-ūt*.

P ^e al :	מִכְנֶשׁ	Hitp ^e el :	הַתִּפְנֶשׁ
Pa ^e el :	כִּתְבָּה	Hitpa ^e al :	הַתִּפְנְּתַבָּה
Hap ^e el :	הַכִּתְבָּה	(ap ^e el : *-אָ, šap ^e el : -שָׁ)	

3. Většinou vyjádřuje cíl děje a bývá opatřen předložkou **לְ** ‘k’: ‘vyšel zabíjet’ **לִכְטַלָּה** Dan 2, 14. [Srov. německý inf. s “zu” a anglický s “to”].

Se záporou: **כְתַבָּא דִי לֹא לְהַשְׁנִיה** Dan 6, 9 'výnos k nezměnění, který nesmí být změněn'.

4. Slovesná povaha infinitivu je patrná z toho, že má u sebe předmět připojený stejnou vazbou jako u slovesa určitého: **אָמַר לִמְוֹא לְאַתְונָא** Dan 3, 19 'poručil vytopenit pec'; 'nemáme zapotřebí ti slovo odpovědět (**פֶתֶגֶם**)' **לְהַתְבוֹתֵךְ** Dan 3, 16.
5. Jmená povaha se projevuje zvláště po předložkách často se i substantivuje: **בְּהַתְבֵּהָלָה** Dan 2, 25 'v spěchu'; **בְּמִצְבֵּהָה** Dan 4, 32 'podle své vůle'.

§ 165. Participia.

1. V biblické aramejštině se vyskytuje participia u všech kmenů, v reflexivních v jedné formě s významem reflexivním, u aktivních ve dvou: aktivní a passivní.
2. a) V kmenu prostém je participium aktivní v tvaru **כְתָב** [proti hebrejštině původnějším, srovn. arab.] (nebo **כְתָבָה**), se stálým *ā*.
- b) Passivní participium je typu **כְתִיב**.
- b) Participia odvozených kmenů mají prefix *m-* (**מ-**). Vokalisace aktivních (a reflexivních) je stejná jako u příslušných imperfekt; passivní se liší tím, že mají v poslední slabici *a*. [Srovn. arab.]

aktivní	passivní	reflexivní
Qal: כְתָב (- תָב)	כְתִיב	מִתְכַּתֵּב
Pa ^{el} : מִכְתָּב (- תָב)	מִכְתִּב	מִתְכַּתְּבָה
Hap ^{el} : מִהְכַּתָּב (Ap ^{el} : מִכְתָּב (- תָב)	מִהְכַּתִּב	Háp ^{al} : nedoložen.

3. Významem odpovídají aktivní participia českému přechodníku přítomnému: **לִמְתָּל** ‘zabijeje’, ‘zabíjející’; passivní českému přičestí minulému trpnému: **זִקְרִיףּ** ‘vztyčený’.
4. Co do času odpovídá aramejské participium aktivní imperfektu, jehož funkci částečně přebírá. § 157, 2.
Značí děj budoucí: **טוֹרְדֵין** ‘vyženou tě’ (pak 2 imperfekta) Dan 4, 22; i minulý nedokonavý: ‘vyšly (perf.) prsty a psaly (**וַיְכַתְּבִּנִ**)’ Dan 5, 5.
Přítomnost je v biblické aramejštině mnohem častěji vyjadřována participiem než imperfektem; na př.: **יָדָע אֲנָה** **מִתְבָּנָא** Ezra 5, 16 ‘je stavěn’.
5. Participium má tedy větší rozsah a frekvenci než v hebrejštině. Často se spojuje se slovesem **הָיוֹא** ‘býti’; **מִתִּיקְבָּא** Ezra 6, 8 ‘bude dána’) a se sponou **אִתְּחִי** (viz § 182, 2): **לֹא אִתְּחִי צְפָלָחִין** Dan 3, 14 ‘opravdu nechte?’.
Zajímavá je aramejská vazba participia **אָמֶר** ‘řikající’ po perfektu: **עָנוֹ וְאָמְרִין** Dan 2, 7, 10 a j., ‘odpověděli a řekli’.
6. Participium passivní může mít i význam přítomný: **דָּקִיל** ‘obávaný’, pak ‘strašný’ Dan 2, 31 [srov. latin. ‘tremendum’].
7. [Z participia s osobním zájmenem se v pozdější aramejštině vytvořil opisný présens; byl pak převzat i do novější hebrejštiny.]

(§ 166. Vyjádření přítomnosti. — Viz § 155, 157, 165.)

§ 167. Odvozené kmeny silného slovesa. U těchto kmenů mají perfektum a imperfektum vždy shodný charakteristický vokál. Je jím *e* v hitp^o’elu, pa^o’elu, ha^op’elu; *a* v hitpa^o’alu a ha^op’alu. Význam viz § 152, 5.

[§ 167] 1. Passivní qal (pa^{el}) se vyskytuje jen v perfektu, jež je nutno lišit od participia passivního qalu. V 3. os. sg. m. tvarově se shodují, ale v ostatních tvarech jsou perfektní koncovky jasně vyznačeny.

Doloženy jsou tyto osoby:

Sg. 3. m.	בָּתִיב	'byl napsán' Ezr 5, 7
3. f.	קָטִילָת	'byla zabita'
2. m.	תְּקִילָתָה	'byl jsi zvážen'
Pl. 3. m.	פָתִיחָוֹ	'byly otevřeny'

2. Reflexiv qalu (hi^tp^ael) má praefix *t-* a před ním v perfektu předražené *hi-*, zřídka *i-*.

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	הַתְּכִתֵּב	יִתְּכִתֵּב (-תֵּב)
3. f.	הַתְּכִתְּבָת	תִּתְּכִתְּבָת (-תֵּב)
Pl. 3. m.	הַתְּכִתּוֹבּוֹ	יִתְּכִתּוֹבּוֹן
2. m.	הַתְּכִתְּבָתָנוֹן	תִּתְּכִתְּבָתָנוֹן
Inf.	הַתְּכִתְּבָה	Partic. מִתְּכִתָּבָה

3. os. sg. f. má tvar segolatisovaný.

Je-li prvním radikálem sykavka, přesmykne se před praefixové *t*: **תְּשִׁתְּבָךְ** 'bude zanechána'. Praefixové *t* se assimiluje k š a z, viz odst. 4, srovn. § 126, 6.

3. Intensiv aktivní (pa^ael) zdvojuje střední radikál. Praefixový vokál se redukuje.

[§ 167] Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	פִּתְּבָב	יִפְּתַּחַב
2. m.	—	תִּפְּתַּחַב
1.	פִּתְּבָת	אֲפִּתְּבָב
Pl. 3. m.	פִּתְּבָנוּ	יִפְּתַּחֲנוּ
2. m.	—	תִּפְּתַּחֲנוּ
1.	—	נִפְּתַּחַב

Infinitiv (**פִּתְּבָה**, -).

Imperativ pl. m. **פִּתְּבָנוּ**.

Participium aktivní **מִפְּתַּחַב**, passivní **מִפְּתַּחַבָּן**.

4. Intensiv reflexivní (hitpa“al).

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	(את-) הַתִּפְתַּחַתְּבָב	יַתִּפְתַּחַטְבָּב
3. f.	—	תִּתְּפַתְּחַטְבָּתָה
2. m.	הַתִּפְתַּחַטְבָּתָה	—
Pl. 3. m.	הַתִּפְתַּחַטְבָּנוּ	—
2. m.	הַתִּפְתַּחַטְבָּנוֹתָן	—

Participium **מִתִּפְתַּחַטְבָּב**.

K přesmyknutí sykavky a připodobnění *t* viz odst. 3.

Příklad: **יִצְטַבֵּע** ‘bude skrápěn’.

5. Kausativ aktivní (ha-p̄el, 'ap̄el, ša-p̄el) má praefixový vokál *a*. V impf. a partic. se vyskytuje tvary s *h-* (a *š-*) i tvary s elidovaným prefixovým konsonantem [podobné hebrejským].

Doložené tvary:

	Perf. s <i>ha-</i>	(s 'a-)	Imperf. s <i>ha-</i>	synkopované
Sg. 3. m.	הָכְתַּב	אָכְתַּב	יְהָכְתַּב (תְּבָ)	יְכַתֵּב
	הָכְתַּבָּת		תְּהָכְתַּבָּ	—
	הָכְתַּבָּתָה		תְּהָכְתַּבָּתָה	תְּכַתְּבָה (תְּבָ)
	הָכְתַּבָּתָה		—	—
Pl. 3. m.	הָכְתַּבּוּ		יְהָכְתַּבּוּ	יְכַתְּבּוּ
	הָכְתַּבְתּוֹן		תְּהָכְתַּבְתּוֹן	—
	—		נְהָכְתַּבָּ	—

Šař'el: perf.: **שָׁכַתְּבּוּ**, **שָׁכַתֵּב**; impf.: **יְשִׁכַּתְּבּוּ**

Imperativ sg. m.: **אָכְתַּב**, **הָכְתַּב**.

Infinitiv: **שִׁכְתְּבָה**, **(אֶ-הָכְתַּבָּה)**.

Partic. aktiv.: **מְשִׁכְתַּבָּ**, **מְכַתְּבָה (תְּבָ)**.

passiv.: **מְהָכְתַּבָּ**.

6. Kausativ reflexivní (hištař'al): doloženo jen impf **יְשִׁתְכַּלְלוּן** Ezr 4, 13, 16 'jsou dokončovány'.

7. Kausativ passivní (ħāř'al): praefixový vokál je buď původní *u* nebo *å* v zavřené slabice z něho vyvinuté. Doloženy jen některé osoby perfekta: Sg.: 3. m. **הָכְתַּבָּ**, 3. f. **(הָ-הָכְתַּבָּתָה**, 1. Pl.: 3. m. **הָכְתַּבּוּ**.

§ 168. Slovesa se suffixy.

1. S určitými i jmennými tvary slovesnými se spojují objektní suffixy, tvarově shodné se suffixy possesivními (§ 128, 2 a 3) vyjma 1. os. sg., kde je *-ni* - נִי (u possesivních -i יִ-). Jsou jen u aktivních kmenů.

[§ 168] (Infinitivy a participia mohou mít suffix objektní i posessivní.)

2. Protože připojením suffixu je většinou přízvuk slovesného tvaru posunut, mívá suffigované sloveso jinou vokalisaci než prosté. Je tedy nutno ji odvoditi z předpokládaného původního tvaru podle příslušných hláskoslovních zákonů (viz § 121, 1, 3, 4).

3. Perfektum: Doložené osoby a suffixy:

Osoby:

1. sg. **qaṭalt-*: se suff. 3. sg. f.: **קָטְלִתָה**; vy-stavěl jsem ji'.

2. sg. m. **qaṭallá-*: se suff. 1. pl.: **קָטְלַתְנָא** (dissimilace a před *ā* v *ə*); **הֶזְעַתְנָא** 'oznámil jsi nám'.

3. sg. m. **qaṭal-*: suffixy jako u tvarů nominálních (§ 128, 3): haṭel se suff. 2. sg. m.: **הַקָּטֵלְךָ**; qal se suff. 3. sg. m. **קָטֵלָה**.

3. pl. m. **qaṭalá-*: haṭel se suff. 3. sg. m. **הַקָּרְבֹּןִי**, (*suffixové -hū* se po *-ū-* dissimiluje v *-hī*; srov. § 128, 3, 3. sg. m.).

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	1. pl.
1. sg.	—	—	קָטְלִתָה	—	—
2. sg. m.	קָטְלַתְנִי	—	—	—	קָטְלַתְנָא
3. sg. m.	—	קָטֵלְךָ	קָטֵלָה	קָטֵלָה	—
3. pl. m.	קָטְלֻנוּ	—	קָטְלֹוִהִי	—	—

4. Imperfektum má před suffixem ještě *-nn-* zjednodušené někdy v *-n-*. [Podobně někdy v hebrejštině. Je to zjev obdobný arabskému energiku prvému *jaqlulanna*.]

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	2. pl. m.
3. sg. m.	יִקְתָּלַנִי	יִקְתָּלֵנָה	יִקְתָּלָנָה	יִקְתָּלָנָה	יִקְתָּלַנְכֶן
3. pl. m.	יִקְתָּלַנוּנִי	—	יִקְתָּלָוֹנָה	—	—

Místo suffixů 3. os. pl. m. a f. jsou osamostatněná zájmena; vzniklá ze suffigovaných: אָנָן, אָנָנָה (srov. § 127).

5. Imperativ: doložen v haپ'elu sg. m.: הַעֲלֵנִי 'přived mne!', a v pa'elu pl. m.: חַבְלֹדְךָ 'zkažte jej!'.
 6. Infinitiv: qal: מִקְרָבָה 'jeho bližení'.
 V odvozených kmenech vždy na *-ūt-*: haپ'el הַזְׁעִירָתִנִי '(ל) הַזְׁעִירָתִנִי 'oznámit mně'.
 7. Participium se suffixy v biblické aramejštině není do-
 loženo.

§ 169. Slovesa prvé laryngály (*h*, *h̄*, *;* nikoliv *'*).

- Redukovaný vokál za laryngálou je hatep pałah: עַבְד 'udělal', יְהֻבָּד, עַבְדָו. Viz § 125, 3.
- U laryngály se drží *a*: עַבְרָת (proti כְּתָבָת).
- V imperfektu je v praeformativu buď *a* (יחלפּוּ) 'promění se') nebo *æ* (<*i*): יְעַדָּה 'jde'; מַעֲבָד 'dělati'; haپ'el הַחֲסָנוּ 'zaujali'.
- Za první radikál takových tvarů se někdy vsunuje hatep odpovídající praefixovému vokálu: 3. sg. f. תְּהֻאָה 'bude'. Viz § 125, 5.

5. Je-li přízvuk vzdálenější, vyvine se za laryngálou odpovídající plný vokál: **הַחֲרַבָת** *hâħârbat* (hâp'al) 'byla zpustošena'. § 125, 5.

§ 170. Slovesa druhé laryngály (*h*, *ḥ*, *'*, též *r*).

1. Redukovaný vokál po laryngále je vždy *a*: **ישָׁאַלְנָכֶן** 'se suff.) 'táže se vás'. § 125, 3.
2. Po laryngále uzavírající slabiku se může vyvinout **הַתֵּפֶן**: **יִתְיִדְבֹּין** 'jsou dáváni'. § 125, 4.
3. Laryngály se nezdvojují, v intensivu tedy je před jednoduchou laryngálou buď původní vokál krátký (virtuální geminace, viz § 125, 1b), nebo nahradně zdloužený (viz § 125, 1b).

Virtuální geminace je u *ḥ* vždy **ימְחַנֵּנִי** 'uhodí', **יִמְחַנֵּנִי** 'vyděší mne'), u *h* většinou: **יִבְחַלְנֵנִי** 'zneklidní mne', u ' většinou: **יִטְעַמֵּנִי** 'budou krmit'.

Náhradní zdloužení je před *r* vždy **בְּרַךְ** 'žehnal', **מְעֻרָבָה** 'přinášíš'; **מְעֻרָב** part. pass. pa. 'smíšený'), před ' někdy: **אַחֲתִיעַטָו** 'poradili se', před *h* jednou.

§ 171. Slovesa třetí laryngály (*h*, *ḥ*, *'*, též *r*).

1. Jako krátký vokál před třetím laryngálním radikálem na konci slova je vždy *a* (**אָמַר** 'řekl', **אָמַרְתִּי** 'říkající'); rovněž uprostřed slova: **אָמַרְתִּי** 'řekněte!', **שְׁבַחַת** 'velebil jsi'. § 125, 2.
2. Po dlouhém vokálu poslední slabiky se vyvine před laryngálou **paṭah** furtivum: **שְׁלִיחָה** (partic. pass.) 'poslaný'. § 125, 2.
3. Mezi třetí laryngálou a koncovkovým *-t* (-t) je vokál *-a-*:
 1. os. sg. **haṭ̄elu** **הַשְׁפַּחַת** 'nalezl jsem', 3. os. f. sg. **hitpe'elu** **הַשְׁתַּבְחַת** 'byla nalezena'; ale 2. os. sg. m. **הַשְׁתַּבְחָת** s explosivním *-t*.

§ 172. Slovesa I n a sloveso *s-l-q* (סַלְקָה).

1. Kmenové *n* je assimilováno k těsně následujícímu konsonantu jen někdy (v hebrejštině vždy).

Máme tedy tvary assimilované (יִפְלֹא) 'padne', 'padnete', מִצְלָה 'osvobozující', תְּחִתָּה < **tanhit* 'sejměš' a neassimilované: מִנְתָּן 'dá', יִנְתָּנוּן 'dají', מִנְתָּנָה 'dáti', הַנִּפְקֵךְ 'vyvedl', הַנִּתְחִתָּה 'byl sňat'. Srovn. § 126, 2a).

2. V imperativu qalu se první radikál *n* vysunuje u všech sloves: פְּקַד 'vyjdětel!' [בְּקַד] (נְשָׁא), שְׁאַבְדֵּךְ 'vezmi!' [בְּדַבֵּךְ] v hebrejštině jen u sloves s kmenovým vokálem imperfekta *a* a (*i* > *e*).
3. Podobně se u slovesa *s-l-q* סַלְקָה 'vystupovati' assimiliuje *l* k předchozímu *s*, jestliže není mezi nimi vokál: Hařel: perf. הַסְלִיקֵה (< **haslīqū*); hāřal: perf. הַסְלִיקֵךְ. Avšak zdvojené -ss- se může rozvést ve skupinu -ns-: hařel inf. **hassādqād* > הַסְלִיקֵה. § 126, 3.
4. Je pravděpodobné, že i svrchu uvedené tvary neassimilované byly nejprve assimilovány, a teprve později byl zdvojený vokál pomocí *n* rozveden. Srovn. § 126, 2 a 3.

§ 173. Slovesa I ' (אֶ).

1. Všechna slovesa I ' vysunují v imperfektu qalu ' po prefixu, a předchozí prefixový vokál *i* se nahradně dlouží v ē: (**ji'kul* > *יָאָבְדֵּין*, *יָאָכְלֵין*) 'řeknete'; jussiv אָמְרוּן 'nechť zhynou'. § 126, 3.
2. Redukovaný vokál po ' je *a*: אָמָרִי 'řekl', 'jez', avšak imperativ slovesa אָמָר 'říkat' má *a*: אָמְרוּ, אָמְרֵה. Srovn. § 125, 3.
3. U laryngálního ' se drží *a*: אָמְרָת 'řekl jsem', srovn. § 169, 2.

4. Hař'el a hř'el se tvoří analogicky podle sloves I *w/j*, na př.: יְהִזְבַּדֵּן ‘zničí’, בָּיְתַבֵּד ‘byl zničen’; další viz § 175, 2.

§ 174. Slovesa III ' přešla k slovesům III infirmae: § 176.

§ 175. Slovesa I *w/j*.

1. Původní *w* přešlo v *j* v násloví [arab. *wahaba* - יְחַבֵּב ‘dal’], analogicky i uprostřed slova ve všech tvarech kmene prostého a intensivního (na př. יְתִיחַב). § 126, 1.

2. Původní *w* zůstalo v kausativu a proniklo tam i u sloves s původním *j*: חֲזַתֵּב (< **hawleb*) ‘usadil’ od יְהֹרֶדֶעֲ ‘oznámi’ od יְרָעֲ ‘byla přidána’ od יְסַפֵּת.

3. Všechny tvary sloves původně I *w* i původně I *j* se tedy vyrovnaly a splnuly, s výjimkou několika sloves, jež mají *j* v hař'elu (na př. יְבִלֵל < **hajbel* ‘dopravil’) a sloves I ' sem přešlých (§ 173, 4):

הִתְיַצֵּר; אָמַן ‘uvěřil’, part. pass. מִתְיַצֵּר, od הִתְיַצֵּר; אָתָה od הִתְיַצֵּר.

V šař'elu se píše s י sloveso převzaté z akkadštiny [imper. šēzib] ‘vysvoboditi’: perf. נִשְׁזַב, imperf. יִשְׁזַב, partic. מִשְׁזַב.

4. I v aramejštině se tvoří imperfektum a imperativ qalu dvěma způsoby [srovn. v hebr. § 75, 5–7]:

a) ponechává se první konsonant *j*: יִתְבֵּן (< **jajtav*) ‘je dobrý’,

b) vysunuje se první slabika s prvním radikálem: imp. תְּבִן ‘dej!’, תְּבַע ‘poznej!’. Avšak v imperfektu se druhý radikál (analogicky podle sloves II. gem. § 178, 3) zdvojí: יְכַלֵּב ‘sedne’ (perf. יִתְבֵּן), יְכַלֵּל ‘zmůže’ (perf. יִכְלֵל).

Zdvojení se někdy rozvede pomocí *n*: תְּנִדְעַת (< **tid-dā*) ‘poznáš’, יְנִדְעֵנִים (perf. יִדְעֵנִים).

§ 176. Slovesa III infirmae (pův. III *j*, *w*, ').

1. V aramejštině splynula slovesa III *j*, III *w* a též III '.

Převládl typ III *j*, od něhož lze všechny tvary odvodit. Jako matres lectionis slouží **ה** i **א** bez ohledu na původní kořen slovesa: **דָּוֹהַ** Dan 5, 19 a j.; **הָנֹאָ** Dan 5, 19 a j. 'byl'.
2. a) V qalu aktivní perfektum 3. os. m. končí na *-ā*: **בָּעָ** 'zádal'. V 3. os. sg. f. se vysunula slabá souhláska, vokál poslední slabiky je dlouhý nebo krátký: (**anawat*) **הָוָתָ** 'odpověděla', (**hawajat*) **הָוָתָ** 'byla'. V 3. os. pl. m. se též vysunul slabý konsonant na švu slabik: (**banájū*) > **banáu* > **בָּנָ** 'vystavěli'.
- b) V osobách, jejichž affix začíná souhláskou, se u perfektu na *a* vzniklá dvojhláska *-ai-* bud udržela (v 2. os. sg. m. **רָבִיתָ** 'vzrostl jsi') nebo monothongisovala v *ē* (1. sg. **הָוִתָּ**, 1. pl. **רָמִינָאָ** 'hodili jsme', 2. pl. m. **חִוִּיתָןָ** 'viděli jste').
- c) U perfektu na *i* je 1. os. **צָבֵיתָ** (< **sabiwl*) 'chtěl jsem', 3. pl. m. **אֲשֶׁתְּנָיוָ** *išlīw* s předřazeným ?.
3. V imperfektu tvary bez affixů končí na *-ē*: **תְּלִנָּאָ** (od **קָרָאָ**) 'zvolá'; **תְּדִוָּהָ** (3. sg. f. '(ona) je'; od **יְקָרָהָ**) 'koupíš'; **אֲבִעָ** (od **קָרָהָ**) 'požádám'.
3. pl. m. končí na *-ōn*: **יְשִׁתְּנָןָ** 'piji' (< **jišta(j)ūn*).
- Sloveso **הָוָה** „býti“ má v 3. os. sg. m. a 3. pl. m. i f. prefix **ל-** místo **j-**: **לְהָזֵןָ**; **לְהָזֵןָאָ**; **לְהָזֵןָאָיָ**; **לְהָזֵןָאָיָהָ**.
4. Imperativy jsou tvořeny různě:
sg. m. **חִיָּ!** 'žij!', **שָׂאָ** 'vezmi!', pl. m. **הָזֵןָ** 'budtel'
5. Infinitiv a participium aktivní končí na *-ē*: **מְקָרָאָ** 'volati', **מְהֹזָּהָ** 'viděti'; **בָּעָהָ** 'zádající', **קָרָאָ** 'volající'. (Femininum na *-jd*: **שְׁנִיהָ**, **דְּמִיהָ**, obojí = 'podobající se')

6. Participium passivní končí též na *-ē*, avšak jeho první slabika je redukována: **בָנֵה** ‘vystavěn’, **שְׁרֵא** ‘uvolněn’ (pl. **שְׁלִין**).
7. Passivní prostý kmen (*pō'ēl*), končí v 3. os. sg. m. na *-ī* ‘byl zjeven’, **קָרַי** (**קָרְלִי**) ‘byl (pře)čten’, v 3. pl. m. na *-īw* (**רָמְיוֹ**) ‘byli hozeni’).
8. V odvozených kmenech jsou perfekta na *-ī* (viz odst. 2c); 3. sg. m.: **הַתְמִילִי** ‘byl naplněn’, **רַבִּי** ‘zveličil’, **הַגְּלִילִי** ‘zavedl do vyhnanství’; 3. sg. f. **אַתְפְּרִית** ‘byla zmatena’; 2. sg. m. **מְנִיחָת** ‘ustanovil jsi’; 3. pl. m. **שְׁגִינִי** **הַעֲדִין** ‘změnili’, **מְנִיעִין** ‘odstranili’.
(Podobně jediný doložený imperativ prostý **מְנִין** ‘ustanov!’.)
9. Imperfekta a aktivní participia odvozených kmeneů mají stejné koncovky jako u kmene prostého:
יִשְׁתּוֹה ‘je stavěn’, **נִתְחַזֵּא** a **נִתְחַזֵּא** ‘ukazujeme’, **תִּתְבֹּנֵא** ‘je rovnán’, **יִשְׁתְּהַזֵּן** ‘mění se’, **יִבְעַזֵּן** ‘hledají’, **t'hahawōn** ‘ukazujete’, (podobně jediný doložený imperativ suffigovaný **הַחֲזֹונִי** ‘ukažte mi!'); **מִתְבֹּנָא** ‘stavěný’, **מִצְלָא** ‘modlící se’, **מִהְעָדָה** ‘odstraňující’.
10. V infinitivu **הַשְׁנִיה** ‘změniti’, a ve femininu participia passivního **מִשְׁנִיה** měnící se objevuje konsonantní *j*. Viz též odst. 5. ná konci.

§ 177. Slovesa II *w/j*.

1. Z předpokládaných kořenů typu *q-w-m* ‘povstatii’, *s-j-m* ‘položiti’, lze odvodit všechny tvary.
2. V perfektu *qalu* je vesměs přízvučné *ā*: **סְפִתָּה**, **שְׁמָה**, **קְמָה**, **שְׁמָה**, **קְמָה**; i v slabice dosud nebo původně zavřené: 2. sg. m. **שְׁמַתָּה**, 1. sg. **שְׁמַתָּה**. (Jediná výjimka: **רְמָה** ‘zvedl se’.)

- [§ 177] 3. V imperfektu a imperativu mají slovesa II *w* ve-směs ū. **תִּדְשַׁנָּה**, **יְקַוּם** ‘budeš bydliti’, **שִׁימֹעַ**, **יְקֻמֵּן**. Slovesa II *j* mají obdobně ī: imper. **שִׁימַע** (Sloveso ***הַלְךָ** ‘jítí’ má impf. **מַחְקָה** a inf. **מַחְקָה**).
4. V participiu qalu se střední radikál vysunul, přechodový konsonant se píše pomocí **א**: **לְאָמָם**. Srovn. však plurál **q̄erē** § 144, 2.
5. Perfektum passivního qalu (p^oil) je zastoupeno tvary 3. sg. m. **שִׁים** a 3. sg. f. **שִׁמֶת**.
6. V hitp^oelu je prefixové *t* zdvojeno, patrně proto, aby byl počet konsonantů stejný jako u silného slovesa (**יִתְשִׁמְעֵן** *jittzīn* ‘živí se’). mají ā analogicky podle qalu).
7. Haپel má [jako v hebrejštině] vokál ī po př. ē. Perf. 3. sg. m. **הֲקִימָת**, 2. sg. m. **הֲקִים**, 1. sg. **הֲקִימָה**, 3. pl. m. **הֲקִימוּ**. Se suff.: 3. sg. m. se suff. 3. sg. m. **הֲקִימָה**, 3. pl. m. se suff. 1. pl. **הֲקִיבוּנָא** ‘odvětili nám’. Infinitiv **הָזְדָה** ‘býti pyšný’.
- Imperfektum a participium mají v konsonantním prefixu před přízvukem dlouhý vokál: 3. sg. m. **יְהִקְרָבִים**, part. **יְהִתְבּוֹנִים** (ale 3. pl. m. **מְהִקְרָבִים**).
- Tvary synkopované: 3. sg. m. **יְקִים**, 3. sg. f. **תִּסְפֵּת**, 3. pl. m. **מְרִים**, partic. **יְתִיבּוֹן**.
8. Haپal má pro 3. sg. f. perfekta tvar **הֲקִימָת** (Dan 7, 4, srovn. v. 5 a varianty!)
9. Intensivy se tvoří řidčeji silně (**רִימַד** infinitiv pa^oelu), častěji (podle sloves II gem., viz § 178, 7) opakováním posledního radikálu: od **רוֹם** ‘býti vysoký’: partic. pôlelu **מְרוֹזָם** ‘vyvyšující’, partic. hitpôlelu **הַתְּרוֹזָםָת** ‘vyvýšil ses’.

10. Jako silný radikál funguje střední *w* a *j* u sloves III infirmae (na př. **הָיָה** ‘býti’) a u denominativních slovesa **הָיָה** ‘užasl’.

§ 178. Slovesa II geminatae (**עַ**).

1. Druhý a třetí radikál jsou stejné, a často splývají v geminovaný konsonant. Tento konsonant se na konci slova zjednoduší (§ 126, 3). Často se místo druhého konsonantu nahradně zdvojuje prvý [což bylo převzato i do hebrejštiny, § 78, 7]. Zdvojený konsonant se v aramejštině často rozvede vsunutím *n* na místo prvého z dvojice konsonantů (§ 126, 2 a 3), na př.: **הִנְعֵל** (< **ha“el*) ‘uveď’, perf. *ha“elu*.
2. V qalu jsou doloženy perfektní tvary: **לָעַ** ‘vešel’, **לָקַת** ‘uprchla’, **עַלְתָּה** qarē (během **עַלְלָתָה** kōtib, Dan 5, 10), **לָקָן**, var. **לָקָן** *dāqqū* Dan 2, 35 ‘rozdrtili’.
Jediný doklad pro imperativ je **לֹאַעֲשֵׂנָה** ‘vytněte!».
3. V imperfektu a v infinitivu je geminován první konsonant; oba doklady mají zde zjednodušenou laryngálu: imperf. 3. sg. f. **לָרַעַ** (< **tirrō*; *ō* je hebraismus) od **רָעַ** [hebr. **רָצֵץ**] ‘rozbít’; inf. **מְחַנֵּן** (< **mihhan*) od **מְחַנָּן** ‘slitovati se’. Další doklady odsud převzatého způsobu tvoření u sloves I *j*, § 175, 4.
4. V kausativu je většinou zdvojen první radikál: Tak v *hap“elu* v perf. 3. sg. m. **הִנְעֵל** (< **ha“el*, v. výše odst. 1.), 3. sg. f. **לִתְקַדֵּם**; v imper. sg. se suff. 1. sg. **הַעֲלֵנִי** ‘uveď mne!'; v participiu **מְהַדֵּךְ** **הַנְעֵלה** nebo **הַנְעֵלה** (oboji z **ha“alā*).
5. Háp“al má doloženy tvary perfektní: **הָעַלְלָה** ‘byl uveden’.
6. Jako u silného slovesa jsou tvořeny *ap“el* 3. sg. f. **תִּמְלַלְלָה**

שְׁבַלֵּל 'hledá si stín', a tvary šaپ'elu a hištaپ'alu slovesa
'dokončiti': Ezr 4, 12 q^rē; שְׁבָלִילוֹ, שְׁבָלִילָה, יְשַׁתְּבָלֵלוּן.

7. Tvary intensivu jsou většinou tvořeny silně: v pa"elu je perf. מִלְלָה 'promluvil', imperf. מִלְלָה, partic. akt. מִמְלָלָה (fem. מִרְעָעָה) (< *m^ra"i) 'rozbijející'; imper. קְצַצֵּנָה 'vytněte'; v hitpa"alu participium מִתְחַנֵּן 'prosici o slitování'.
8. Jen perf. 3. sg. m. reflexivního intensivu אֲשַׁתּוּם 'ztrnul', od שֶׁמֶם je tvořeno způsobem běžným v hebrejštině (§ 78, 8).

§ 179. Slovesa dvojitě slabá.

Jsou v biblické aramejštině vesměs III infirmae, a k tomu

α) I n (1), β) I ' (2—3), γ) I w (4), δ) II, j (5).

1. נָשָׂא: qal 'vzítí': perf. נָשָׂא, imper. נָשָׂא.
2. אָזֵה: qal 'zapáliti': inf. בָּזֵה, partic. pass. אָזֵה.
3. אָתָּה: qal 'přijíti': perf. אָתָּה, אָתָּה: 3. pl. m.; imper. pl. אָתָּה; inf. מִתְּאָתָּה; partic. akt. אָתָּה. Haپ'el 'přinéstí' podle sloves I j: perf. 3. sg. m., חִתִּי; 3. pl. m. חִתִּין; inf. חִתִּיה. Haپ'el 'býti přínesen': perf. 3. sg. f. חִתִּית; 3. pl. m. חִתִּין.
4. שִׁיצֵּי 'dokončiti' (z akkad. ušēši): perf. (אַ) שִׁיצֵּי Ezr 6, 15.
5. חִיָּה qal 'žítí': imper. sg. חִיָּה; 'ap^rel 'oživiti': part. akt. מְחַיָּה (jako u sloves II gem., pův. *hjj).

§ 180. Slovesa čtyřsouhlásková se v bibl. aramejštině nevy-skytuji.

§ 181. O příbuznosti sloves, jež se shodují ve dvou radikálech, platí totéž, co v hebrejštině (§ 81).

Částice

§ 182. Částice.

Podle pojmu nám běžných se mohou dělit na příslovce, předložky, spojky, a citoslovce. Na některých lze ještě poznat jejich původ z některého nomina nebo slovesa. Vyjádření spony příslovci:

1. 'ještě' (je): **עוד מלהא** Dan 4, 28 'ještě (bylo) slovo...' [hebr. **עַד מֶלֶה אָ**]
2. 'jest (existuje)': **אִתִּי גָּבְרֵין** Dan 3, 12 'jsou (zde) muži...'; **לֹא־אִתִּי אָנָּשׁ** Dan 2, 10 'není člověka,... který by mohl'. Se suff. 2. sg. m.: **הָאִתְּךָ** 'zda jsi?' Dan 2, 26 q^erē.
3. (Vyjádření spony osobním zájmenem viz § 129, 2)

§ 183. Příslovce.

1. Původní:

Místní: **תְּמֻמָּה** 'tam' [hebr. **תְּמֻמָּה**]; **[שְׁמָה]** '(až) sem'.
Časová: **בְּאַדִּין** 'tehdy,' s předložkami 'ihned'.
מִן־אַדִּין 'od té doby'.

Způsobová: **כַּنְמָא בַּן** a **כַּנְמָא** 'tak'.

2. Záporky: **לֹא־** 'ne' [lat. 'non'] [= hebr. **אַל**]; **אַל־** 'ne' [lat. 'ne,'] [= hebr. **אַל־**].
3. Tázací částice: **הָ** 'zda', na př. **הָלֹא** 'zda ne?'. Má tvar **הָ** před souhláskou se šwā (**הָיָכָל** 'zda může?') a před laryngálou (**הָאִתְּךָ** 'zda jsi?') Dan 2, 26 q^erē).

4. Odvozená:

- a) příponami: -*ā* (původně akkusativní *-a*) a -*ūt*: **אַרְעָה** 'dole', **עַלְאָה** 'nahore'; **תְּנִינָות** 'podruhé'.
- b) od adjektiv a číslovek bez zvláštní přípony: **שְׁגִיא** 'velice' (jako adj. = 'velký'); **יְצִיבָא** 'jistě, ano' (jako adj. 'jistý'); **יְתִירָה** 'velice' (jako adj. 'veliká').

5. Cizího (perského) původu jsou: אַדְרֹזָךְ ‘správně’, אַסְפְּרָנָא ‘pečlivě’.

§ 184. Předložky:

I. Jednoduché:

A. Jedenosouhláskové: בְ ‘v, na, skrz’; לְ ‘k’; כְ ‘podle’ (ve funkci spojky: ‘jako’).

1. Před slovem začínajícím souhláskou se šwā mají tvar s i: בְּשָׁמִיא ‘v nebesích’, לְתְּרֵעַ ‘k bráně’. (Začíná-li takové slovo na j, splyně s ním toto i v i: יְרֵדִים ‘ruce’, *bi-j^ədájin > בִּידִים ‘v rukou’).

2. Před laryngálou s haṭepelem má předložka odpovídající plný vokál: בְּחַסְפָּת ‘hlínou’, לְהַזְרָה ‘k zpyšnění’; někdy též u q *ləq^əbel* ‘kvůli, pro’.

3. V ostatních případech je tvar s redukovaným vokálem: בְּכָלְ- *bəkāl-* ‘všude’, לְצָדְ- *lətsād-* ‘ke straně, ‘proti’, בְּמַצְבֵּה *bəmətzbēh-* ‘podle jeho vůle’.

4. Suffigované tvary (srovn. § 128, 3): od בְּ ‘v’ obdobně, též לְ ‘od’; od לְ ‘v’ a לְ ‘z’; od בְּ ‘v’ a לְ ‘z’.

B. Dvojsouhláskové:

ם ‘s’, se suff. עַמְּ ‘suff. עַמְּהָ a pod.

מִנְחִין ‘od, z’, se suff. מִנְחָה, מִנְחָה, מִנְחָה, מִנְחָה Dan 2, 33
a j. qərē. n se assimiluje jen zřídka (‘ze země’ Jer 10, 11), častěji zůstává: מִן-יְצִיב ‘jistě’.

* יְתִ ‘nota accusativi: jen יְתִ ‘je’ Dan 3, 12.

C. Vicesouhláskové:

* מִן-לְוִתְךָ ‘při’: לְוִתְךָ ‘od tebe’.

גָּנָּךְ ‘proti’.

לְקָבָל ‘před, proti’: לְקָבָל ‘kvůli’, pro’, (viz zde A. 2.), לְקָבָל (= pro’ ‘pro’ + קָבָל ‘+’ ‘kvůli’).

D. Vícesouhláskové končící na *-aj, jejichž suffigované tvary vypadají jako plurální (§ 128, 5):

עַדְךָ (*adaj) 'až k', časově 'zatím co'.

עַלְךָ (*alaj) 'na', 'nad'; se suff. עַלְיָה k^otib, q^orē Dan 3, 12 a j.; עַלְוָה k^otib, q^orē; עַלְיָהם; עַלְנָא.

לִפְנֵי (*lafni): **לִפְנֵי** 'před' (se suff. -aj- podle, **לִפְנֵי** a pod. **תְּחִתּוֹהִי** 'pod': se suff. **תְּחִתּוֹהִי** a **תְּחִתּוֹת**.

בֵּין 'mezi'; se suff. בֵּין הָיוֹן k^otib, q^orē Dan 7, 8. **אֶחָרִי** 'po', 'za': se suff. אֶחָרִי.

II. Složené:

Složených předložek je v aramejštině mnoho. Viz výše u **לִפְנֵי**, **לִפְנֵי**, **לִפְנֵי**.

Další na př.: **בְּנוֹאָד**; **בְּאֶתְרָךְ** 'po', se suff. **בְּאֶתְרָךְ** 'uvnitř'.

III. Předložkové výrazy příslovečné:

Na př. **כִּי** 'nyní'; **כִּי** 'jako jeden', 'zároveň'; **כִּי** 'opravdu'; **כִּי** 'potom'; **כִּי** '(jako toto) tak'; **כִּי** 'proto'; **כִּי** 'jak'.

§ 185. Spojky.

1. a) Spojka **w** má tvar **u-** i před retnicí a souhláskou se šewā: **וְנַבּוּכָה** 'a jeho výklad', **וְפִשְׁרָה** 'a dar'. (S j-splývá v **wi-**: **וַיְקַרְ**: 'a čest'). Před laryngálou s haťepem je příslušné šewā: **וְאָמָר** 'a rekl', **וְאָנָשָׁ** 'a člověk'. **w** má většinou význam slúčovací. (V aramejštině není **wāw** consecutivum).
- b) Může být i u prvého členu: **וְעִינֵין לְהָ** **וְפָمָ** 'měla i oči i ústa' Dan 7, 20.
- c) Avšak **w** má i význam rozlučovací, odporovací, vysvětlovací a úcelový (**וְיִשְׁתּוֹן**) 'aby pili' Dan 5, 2).

2. Slučovací je **אֲنֹכִי** ‘také’, vždy ve spojení s **וְ** ‘a také’.
3. Rozlučovací: **הָיָה...הָיָה...** ‘bud — bud — bud’ Ezr 7, 26.
4. Podmiňovací: **הַנּוּ** ‘jestliže’ [proniklo i do hebrejštiny]: Dan 2, 5; Ezr 4, 13; se zápornou: **הַנּוּ לֹא** Dan 2, 5 a j., **לֹא הַנּוּ** ‘ne-li’ Dan 2, 11 a j.
5. Odporovací: **בְּרִמָּה** **לֹא** ‘ale’, ‘nýbrž’ Dan 2, 30 a j., ‘ale’ Ezr 5, 13.
6. Relativní **כִּי** má rozsáhlé uplatnění i jako spojka:
a) vysvětlovací: ‘neboť’ Dan 2, 20; b) všeobecně podřazující: ‘že’ Dan 2, 8; c) též k uvození přímé řeči [jako řecké *ὅτι hoti* recitativum]: Dan 2, 25 a j.; d) důvodové: ‘protože’ Dan. 2, 47; e) důsledkové: ‘takže’ Ezr 5, 10; e) účelové: ‘aby’ Dan 4, 3 (se zápornou **כִּי לֹא** Dan 2, 18).
7. Účelovou funkci mají i **לִמְהָ** ‘aby ne’ Ezr 4, 22 a **עַל(עַד)** **דְּבָרֶת כִּי** ‘aby, proto’ Dan 2, 30; 4, 14.
8. Spojkou přirovnávací je **כִּי** ‘jak(o)’: tvary viz § 184, I, A, na př. Dan 2, 10, Ezr 5, 7.
9. Časové spojky jsou složeny s **כִּי**: ‘jakmile’ Dan 3, 7; **מִן-כִּי**: ‘od té doby, co’ Ezr 4, 23; **עַד כִּי**: ‘až’ Dan 2, 9.
10. Důvodovou po př. připouštěcí funkci mají spojky složené s **לִקְבָּל כִּי** (viz § 184, I, B): **לִקְבָּל כִּי** ‘protože’ (Ezr 6, 13); **(כִּי + לִקְבָּל כִּי) + ק** ‘protože’ (Dan. 2, 8), ‘ačkoliv’ (Dan 5, 22).

§ 186. Citoslovce.

אֲלֹו; **אֲרוֹ;** **הָהָה;** vesměs ve významu ‘hle’.

III. VĚTA

Rozdíl mezi větou nominální a verbální není v aramejštině tak vyhraněný jako v hebrejštině. Přechodem jsou věty, kde je přísudkem participium, neboť aramejské participium má funkci spíše slovesnou než jmennou.

§ 187. Věty nominální (jmenné).

1. Podmětem je podstatné jméno nebo zájmeno je zastupující, může též zůstat nevyjádřen. V přísudku není určitý tvar slovesný, nýbrž jméno podstatné nebo přidavné, zájmeno je zastupující, nebo předložková vazba. Obvyklý slovosled je: podmět — přísudek (S—P). Čas není vyjádřen, je dán jen souvislostí.

‘listí jeho (bylo) krásné’ (Dan 4, 9).
‘všechny činy jeho (jsou) pravda’
(Dan 4, 34).
‘^{וְדָנִיאֵל בְּתַרְעַמְלָפָא}’ a Daniel (byl) v bráně královské’ (t. j. u dvora) (Dan 2, 49).

2. Jako spona bývá

- osobní zájmeno (viz § 129, 2),
- částice **אֵיתִי אֱלֹהֶ בְּשָׁמְיָא** (§ 182, 4). ‘je Bůh v nebesích’ (Dan 2, 28).
- Za nominální věty jsou od některých považovány ty věty verbální, u nichž sloveso **הָיוֹת** ‘býti’ slouží jako „spona“ jen k vyjádření času: **הָיוֹת** ‘oko... bylo nad staršími’ (Ezr 5, 5), **תְּהִוָּת** ‘království bude mocné’ (Dan 2, 40).

3. T. zv. nominální věta složená klade zdůrazněné nomen napřed: **צְלָמָא רַאשָׁה דִּידָּב** ‘socha, hlava její (je) ze zlata’, ‘hlava té sochy...’ (Dan 2, 32).

§ 188. Věty verbální (slovesné).

1. Ve větě verbální je v přísudku vždy sloveso určité, podmět je vyjádřen nominem, jeho zájmenem, anebo může být neurčitý a tudíž nevyjádřený: **לَا יִנְתַּנוּ** ‘nedají’, ‘nebude se dávat’ (Ezr 4, 13); **לֹא מִרְדֵּין** ‘vyženou tě’ (Dan 4, 22 a 29).

Neosobní výrazy jsou:

עַלְזָהִי מִאָב (יִיטֶב) ‘líbilo se mi’, **שָׁפֵר לְדִמִּי** ‘mu (zalibí se mu)’; **בְּאֵשׁ עַלְזָהִי** ‘nelíbilo se mu’.

2. V aramejštině je nejčastější slovosled:

podmět — sloveso (S-V) **וְרָתָא נְפָקַת** ‘a zákon vyšel’ (Dan 2, 13); **דָּנִיאֵל חֲתִיב** ‘Daniel odpověděl’ (Dan 2, 14).

Pořadí sloveso — podmět (V-S) [nejčastější v hebrejštině a v arabštině] je v aramejštině řidší: **שֵׁם טָעַם** ‘byl vydan rozkaz’ (Dan 3, 29 a j.); u slovesa **עַנְחָ** a pod. Častý je chiasmus, na př. Dan 5, 24.

3. Předmět přímý (akkusativní) bývá za slovesem:

אֱלֹהִי שֶׁלֶح מֶלֶאכָה ‘Bůh můj poslal svého posla’ (Dan 6, 23). Předmět určitý, zvláště osobní, je často uvozen předložkou **ל**: **דָּנִיעֵל לְדָנִיאֵל** ‘uvezl Daniele’ (Dan 2, 25); Dan 2, 24 a j. Srovn. § 141, 6 a 7.

§ 189. Pravidla shody (kongruence).

Podmět se shoduje s přísudkem verbálním i nominálním v rodě a čísle.

Je-li sloveso napřed, není pak shoda vždy. Celkem lze pozorovat, že singulár bývá spíše než plurál, a maskulinum spíše než femininum. Na př.: **וְחַתְנָבֵי(א)** (sg). ‘a prorokoval(i)... Chaggaj a Zecharjá’ (Ezr 5, 1);

(f.) **מִגְלָה חֶדֶה** (m.) **וְהַשְׁתַּכְחַח** (m.) 'i nalezl(a) se... jedna listina (svitek); Ezr 6, 2.

§ 190. Podmět.

Podmět neurčitý viz § 188, 1.

§ 191. Věty tázací.

1. Otázky slovní (věcné) jsou uvozeny zájmeny **מי** 'kdo?' a **מה** 'co?', na př. Ezr 5, 3 a 9; Dan 2, 15. (Viz § 132.)
2. Otázky zjišťovací bývají uvozeny částicí **הנה** 'zda', na př. אל הך... היכל לשיזבותך 'mohl tě tvůj Bůh zachránit?' (Dan 6, 21) (Viz § 183, 3).

§ 192. Vyjádření kladu.

Kladná odpověď na otázku uvozenou částicí **הנה** 'zda ne?' je **יִצְבַּח** 'jistě', 'ano' (Dan 3, 24).

§ 193. Věty popírací.

1. Záporka **אֲלֵךְ** je vždy před popíraným slovem, tedy v záporných větách před slovesem či sponou **אֵין**.
2. Vazba **אֲלֵךְ** + infinitiv s **לְ** — viz § 164, 3.
3. Záporka **אֲלֹא** — viz § 161.

§ 194. (a) Věty prací jsou vyjádřeny na př. jussiveru: § 161.

Věty složené

§ 194. (b). Věty prací souřadné.

1. Bývají spojeny spojkou **וְ**; někdy jsou beze spojky, zvláště imperativy (§ 163, 2, první příklad).
2. Po slovesech rozkazovacích je obsah rozkazu vyjádřen též větou souřadnou: 'poručil, aby... oblékli' **וְהַלְבֵּשֵׂנִי** (Dan 5, 29).

§ 195. Věty stavové.

1. Vyjadřují vedlejší okolnost, a jsou tedy podřazené smyslem vždy, formou někdy. Mohou být nominální i verbální:

עַזְדָּמֶלֶתָא בְּפִם מִלְפָא 'ještě (bylo) slovo v ústech králových, (když) tu spadl hlas s nebe' (Dan 4, 28); 'vítr je odnesl, takže žádná stopa po nich se nenašla' **וְכֹל־אָתָר לְאֵידָה שִׁתְכָח לְדוֹן** (Dan 2, 35).

§ 196. Věty vztažné.

Jsou vlastně druhem vět stavových. V aramejštině jsou vždy uvozeny vztažnou částicí **כִּי**.

'Podle moudrosti, jež je v tobě' (**כִּי־בִּרְךָךְ**) (Ezr 7, 25).

'Strom, jejž jsi viděl' (**כִּי חֲזִיתָ**) (Dan 4, 17).

I tázací zájmena slouží jako vztažná (**מַה**) v Ezr 6, 9) a souvztažná: **מִן־הַיּוֹלֶא יִפְלֶל...** 'každý, kdo ne-padne..., bude uvržen' (Dan 3, 6).

Spojení **כִּילָא שְׁלִוִי** **כִּי לֹא** znamená 'bez': 'bez průtahů' (Ezr 6, 9).

§ 197—8. Různé věty spojkové.

Příklady jsou uvedeny u příslušných spojek v § 185.

§ 199. Věty podmínkové.

Bývají uvozeny spojkou **כִּי** 'jestliže' (záporné obyčejně **אַל**); v předvěti i v závěti je imperfektum. Ve všech dokládečích v bibl. aramejštině je podmínka skutečná budoucí, na př.: 'Jestliže oznámíte (**תְּהִזְהֹן**) ...sen..., dostanete (**תְּקַבְּלִי**) ...dary' (Dan 2, 6).

PARADIGMATA ARAMEJSKĀ

Seznam paradigmat v textu:

Osobní zájmeno samostatné	§ 127, s. 247
Osobní zájmena přívěsné	§ 128, s. 248—249
Nominální koncovky	§ 143, s. 261
Nominální třídy: přehled	§ 144, s. 262
vzorce třídy I.—VIII.	§ 144, s. 262—267
Silné sloveso (orální): perfektum	§ 154, s. 275
imperfektum	§ 156, s. 276
imperativ	§ 163, s. 278
infinitiv	§ 164, s. 278
participia	§ 165, s. 279
odvozené kmeny:	
p ^ø il	§ 167, 1; s. 281
hitp ^ø el	§ 167, 2; s. 281
pa ^ø el	§ 167, 3; s. 282
hitpa ^ø al	§ 167, 4; s. 283
ha ^ø p ^ø el a p.	§ 167, 5; s. 283
Slovesa se suffixy:	§ 168, 3 a 4; s. 284—285

OBSAH

Předmluva	5
---------------------	---

ÚVOD

1. Semitské jazyky	7
2. Skupina kenaanská	8
3. Hebrejština	9
4. Hebrejská bible po stránce jazykové	10
5. Jazyky aramejské	12
6. Aramejština biblická	15
7. Vědecké zpracování hebrejštiny a aramejštiny	15

LITERATURA

I. Literatura k studiu hebrejštiny	18
II. Literatura k studiu aramejštiny	20

ČÁST PRVNÍ

MLUVNICE HEBREJŠTINY

§ 1—99, str. 23—182

ČÁST TŘETÍ

MLUVNICE ARAMEJŠTINY

§ 101—199, str. 237—302

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda	25 [239]
§ 2. Písmena koncová	26
§ 102.—103. Písmena roztažitelná a koncová	239
§ 3. Písmena roztažitelná	27
§ 4. Rozdělení souhlásek	27 [239]
§ 5. Výslovnost souhlásek	28 [239]
§ 6. Souhlásky explosivní a spirantní	30 [239]
§ 7. Označování samohlásek (vokálů)	30 239
§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek	33 239
§ 9. Scriptio plena a defectiva	35 239
§ 10. Patah furtivum	38 [240]
§ 11. Šewā	38 [240]
§ 12. Šewā compositum	40 [240]
§ 13. Dāğēš lene a dāğēš forte	41 240

§ 14. Značky v písmě	44	[240]
§ 15. Qerē, kətīb, mimořádné body a smíšené tvary	46	240
§ 16. Přízvuk	49	240
§ 17. Akcenty	50	240
§ 18. Slabika	51	240
§ 19. Pausa	54	242

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 20. Samchlásky	55	242
§ 21. Změny krátkých samohlásek	57	242
§ 22. Změny dlouhých samohlásek	59	243
§ 23. Změny původních dvojhlásek	60	263
§ 24. Vložené samohlásky	60	244
§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngál	60	244
§ 26. Souhlásky (konsonanty)	61	245

II. TVAROSLOVÍ

Zájmena

§ 27. Zájmena osobní samostatná	63	247
§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmenné)	63	247
§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných	65	249
§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných	65	249
§ 31. Zájmena ukazovací	67	250
§ 32. Zájmena tázací	68	251
§ 33. Zájmena vztažná § 133. Zájmeno vztažné	69	251
§ 34. Zájmena neurčitá	70	251
§ 35. Člen	71	252

Jména — (Nomina)

§ 36. Kořen	73	253
§ 37. Tvoření jmen	74	254
§ 38. Rod jmen	76	254
§ 39. Číslo jmen	78	255
§ 40. Duál (číslo dvojně)	80	258
§ 140. Status		258
§ 41. Vyjadřování pádů	82	258
§ 42. Determinace. Status constructus	84	259
§ 142. Determinace		259
§ 43. Připojování přívěsných zájmen (suffixů)	88	261
§ 143. Deklinace		261
§ 44. Deklinace	89	262
§ 144. Nominální třídy		262

§ 45. Jména nepravidelná	94
§ 145. <i>Nomina tvořená zvláštním způsobem</i>	267
§ 46. Přídavná jména	97
§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen	98
Číslovky	
§ 48. Číslovky základní	99
§ 49. Číslovky řadové	102
§ 50. Ostatní druhy číslovek	103
částice Slovesa	
§ 51. Úvod a rozdelení	104
§ 52. Odvozené konjugace	106
§ 152. <i>Slovesné kmeny</i>	271
§ 53. Časy	109
§ 54. Perfektum	111
§ 55. Význam perfekta	112
§ 56. Imperfektum	114
§ 57. Význam imperfekta	114
§ 58. Wāw consecutivum	116
§ 59. Imperfektum konsekutivní	117
§ 60. Perfektum konsekutivní	117
§ 158—160. (<i>Wāw consecutivum</i>)	[277]
§ 61. Jussiv	118
§ 62. Kohortativ	119
§ 63. Imperativ	119
§ 64. Infinitiv	120
§ 65. Participia	122
§ 66. Vyjádření přítomnosti	125
§ 67. Silná slovesa	125
§ 167. <i>Odvozené kmeny silného slovesa</i>	280
§ 68. Suffixy u tvarů slovesných	127
§ 168. <i>Slovesa se suffixy</i>	283
§ 69. Slovesa prvé laryngály	132
§ 70. Slovesa druhé laryngály	133
§ 71. Slovesa třetí laryngály	134
§ 72. Slovesa první ɿ — In	134
§ 172. <i>Slovesa In a sloveso s-l-q</i>	287
§ 73. Slovesa první ɿ — I'	136
§ 74. Slovesa třetí ɿ — III'	137
§ 75. Slovesa první ɿ a ɿ — I w/j	139
§ 76. Slovesa třetí ɿ a ɿ — III infirmae	140
§ 77. Slovesa střední ɿ a ɿ — II w/j	144
§ 78. Slovesa střední zdvojené — II geminatae	146

§ 79. Slovesa dvojité slabá	148	293
§ 80. Slovesa čtyřsouhlásková	150	[293]
§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem	151	[293]

Částice

§ 82. Vyjádření spony jmen. a přísloveč. výrazy	151	294
§ 83. Přislovce	153	294
§ 84. Předložky	154	295
§ 85. Spojky	159	296
§ 86. Citoslovce	160	297

III. VĚTA

§ 87. Věty nominální	163	298
§ 88. Věty verbální	164	299
§ 89. Pravidla shody	166	299
§ 90. Podmět	168	300
§ 91. Věty tázací	169	300
§ 92. Věty jistící.	171	
§ 192. Vyjádření kladu		300
§ 93. Věty popírací.	171	300
§ 94. Věty přaci	172	300
§ 95. Věty stavové	173	301
§ 96. Věty vztažné	174	301
§ 97. Věty podmětné a předmětné	176	
§ 98. Věty příslovečné	176	
§ 197—198. Různé věty spojkové		301
§ 99. Věty podmínkové	180	301

ČÁST DRUHÁ

PARADIGMATA HEBREJSKÁ

str. 183—236

PARADIGMATA ARAMEJSKÁ

viz seznam
na str. 302

A. Podstatná jména (I.—VIII. skupina)	185—194
B. Slovesa	195—236
α) Silná slovesa	195
β) Slovesa laryngální (I—III lar.)	199
γ) Slovesa první ʃ	210
δ) Slovesa první η	213
ε) Slovesa třetí η	215
ζ) Slovesa třetí ι a ι (tertiae infirmae)	219
η) Slovesa první ι	222
θ) Slovesa střední ι	228
ι) Slovesa střední ι	231
κ) Slovesa střední zdvojené.	233

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Sekce jazyka a literatury

Dr Otakar Klíma — Dr Stanislav Segert

MLUVNICE HEBREJŠTINY A ARAMEJŠTINY

Vědecký redaktor Dr Otto Muneles

Obálku navrhl Jiří Ledr

Technický redaktor Oldřich Dunka

*Hebrejský a aramejský text vysadili Josef Mašek
a František Fantyš*

*Vydalo Nakladatelství Československé akademie věd
jako svou 442. publikaci
v knižnici Jazykovědné příručky a učebnice, sv. 5.*

Odpovědná redaktorka Hana Nahodilová

**Z nové sazby písmem Francouzská latinka vytiskla Práce
01, tiskařské závody, n. p., — Formát papíru 61×86 —
13,54 autorských archů — 13,87 vydavatelských archů —
HSV 12309/56/SV3/6850 B — D-02227**

Dotisk I. vydání 3 500 (901 — 4 400) výtisků — 12/12

Cena váz. výtisku 20,65 Kčs